UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA

A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI

D^R. BOROS GYÖRGY.

XXIV. ÉVFOLYAM.

KOLOZSVÁR,
NYOM. GÁMÁN JÁNOS ÖRÖKÖSE KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.
1911.

TARTALOM.

I. Költemények.

Lapszám.

A Berde cipó. (Gajdács Pál) — — — — — — — — — 21
Egyedülvalóság. (Berde Mária)— — — — — — — — — 25
Áldásfa. (Tarcsafalvy Albert) — — — — — — — — — 28
Dal a szántóvetőről. (Tarcsafalvy Albert)— — — — — — 41
Élnek, föltámadnak. (Szász Dénes) — — — — — — — 61
A Tavaszhoz. (Gál József) — — — — — — — — — — 78
Kriza. (Jakab Ödön)— — — — — — — — — — — 106
Mik is vagyunk!? (Jékey Aladár) — — — — — — — — 138
Elhagyott ház. (Szász Dénes) — — — — — — — — — 138
Tetőn. (Jékey Aladár) — — — — — — — — — — — 174
Bakó Dénes. (Tarcsafalvy Albert) — — — — — — — — 184
A Székely, (Jakab Ödön) — — — — — — — — — — 192
Szeretem a népet. (Tarcsafalvy Albert) — — — — — — 201
A népről. (Tarcsafalvy Albert) — — — — — — — — — 202

II. Vallásos és erkölcsös tárgyu közlemények.

A szerkesztő asztaláról. — — — 18, 73, 98, 105, 129, 145, 209
Olvasmányt népünknek. (Dr. Boros György és Tarcsafalvy Albert) — — — — — — — — — — — — — 1
Felolvasás Tolstoj Leóról a budapesti Dávid Ferenc Egyletben. (Ujváry László) — — — — — — — — — — 12
Unitárius szeretetház. (Zsakó István) — — — — — — — 22
A hű pásztor. (Benczédy Pál) — — — — — — — — — 45
A budapesti Dávid Ferenc Egylet. (Ujváry László) — — — 53
A budapesti Dávid Ferenc Ifjusági Kör. (Ujváry László) — 54
A Dávid Ferenc Egylet Köréből. — — — — — — — 62, 118
A segesvári Dávid Ferenc fiókegylet. — — — — — — — 92
Vallás és tudomány. (Székely Sándor) — — — — — — 114
Unitárius istentisztelet Aradon. — — — — — — — — 127
Gondolatok. (Tarcsafalvy Albert) — — — — — — — — 130
Az unitárius lelkészi pálya. (Boros György) — — — — — 132
Szót kérek. (Imreh József) — — — — — — — — — — 135
A vallás. — — — — — — — — — — — — — — — 174
Miért vágyom én a Dávid Ferenc gyülésre. (Kovács Sándorné) 178

III. Életrajzok és történelmek.

Lapszám

Kossuth angol barátai. — — — — — — — — — — — — 10
A segesvári műsoros előadás. (Béta) — — — — — — — 13
Molnár Sándor. — — — — — — — — — — — — — 19
Tanitóm emlékére. (Marosi Márton) — — — — — — — 23
Homoródalmásról. — — — — — — — — — — — — 26
Socinus Faustus emléke. (Dr. Wendte Károly) — — — — 42
Street Jakab — — — — — — — — — — — — 48
Socinus Faustus emléke. — — — — — — — — — — 57
Ambrus Gergely. — — — — — — — — — — — — 77
Két bordosi fiu. — — — — — — — — — — — — 83
Dr. Nyiredi Géza. — — — — — — — — — — — — 93
Kriza János születése 100-ik évfordulójá. (Dr. Boros György) 107
Emléket Krizának! (Kovacs Lajos) — — — — — — — 110
Aranylakodalom. (Gvidó Béla) — — — — — — — — 112
Homoki F. Péter. (Kiss Sándor) — — — — — — — 120
Lelkészköri közgyülés Székelyudvarhelyen (jelen volt) — — 112
Emke. (Dr. Boros György) — — — — — — — — — 145
Emlékezés Kriza Jánosra. — — — — — — — — — 147
Kriza János emléke. — — — — — — — — — — 149
Dávid Ferenc — — — — — — — — — — — 151
Orbók Mór igazgató. — — — — — — — — — 157
Gál Miklós. † (Székely Zsigmond) — — — — — — — 169
Visszaemlékezés a Dávid Ferenc ünnepekre — — — — — 175
Verespatak ünnepe. — — — — — — — — — — — 187
Kriza emlékezete. — — — — — — — — — — — 193
Ünnep Deésfalván. (Kovács Elek) — — — — — — — — 195
Lelkészbeiktatás Bágyonban. (N. M.) — — — — — — — 196
Péterfi Dénes. (V. M.) — — — — — — — — — — — 210
Kriza János emlékünnep az unitárius lelkészkörben — — 212
A Dávid Ferenc-Egylet XXVII-ik közgyülése — — — — 214

IV. Nők világa.

Felhivás az unitárius Nőkhöz. (Ferenc Józsefné Fangh E.) 3
Megalakult az első nőegyletünk. — — — — — — — — 4
Perczel Ferencné Kozma Flóra levele. — — — — — — 5
Nőegyleteink. (Ürmösi Józsefné) — — — — — — — — 25
Kecskedarázs lődarázs. (Gyallay Domokos) — — — — — 30
A segesvári, bágyoni, abrudbányai, komjátszegi, szentmihályi Dávid Ferenc egylet megalakulása. — — — — — — 49
A Nők szövetsége megalakult Kolozsvárt. — — — — — — 65
Egy kis leány (R. I.) emlékkönyvébe. (Székely Sándor) — 79

Lapszám.

Levél Londonból (Morvay Margit) — — — — — — — — — 117
Unitárius leányotthonról. — — — — — — — — — — — 141
A Perczel Ferencné öröme. — — — — — — — — — — — 161
Az unitárius Nők szövetségéről. (Ajtay Jánosné) — — — — 161
Amerikából. (Fangh Erzsébet) — — — — — — — — — — 165
A vidéki nőiszövetségek. (Ferencz Józsefné) — — — — — 183
Gondolatok. (Ferencz Fita) — — — — — — — — — — — 183
Az Ambrus Mariska köszönete — — — — — — — — — 231

V. Tüzhely mellett.

Székely ember pénze és szive. (Székely Jenő) — — — — 6
Mózsi haza eregel. (Martosy Béla) — — — — — — — — 51
Bolt lájbi, nincs lájbi. (Pálos Ákos) — — — — — — — 66
A fiu. (Gál M.) — — — — — — — — — — — — — — 81
Nem megyek el soha! (József J.) — — — — — — — — 95
Jönnek a tollasok. (Pálos Ákos) — — — — — — — — 120
Feri amerikai utja. (Székely Jenő) — — — — — — — — 139
Vissza vett ajándék. (Gyallay Domokos) — — — — — — 199

VI. Vegyes tartalmu közlemények.

Segesvári műsoros előadás. — — — — — — — — — — 4
Az egyházi előljárók — — — — — — — — — — — — 10
Hogy gyüjtik a milliókat — — — — — — — — — — — 11
A macska — — — — — — — — — — — — — — — 11
Egyházi és iskolai mozgalmak. 13, 35, 54, 70, 85, 102, 135, 144, 171, 187, 205, 232
Az ujság — — — — — — — — — — — — — — — 17
Papikfatás Haranglábon. (Ü. L.) — — — — — — — — 94
Köszönet. (Kiss Aladár) — — — — — — — — — — — 24
Levél Amerikából. (Kiss Aladár) — — — — — — — — 34
Nyilvános köszönet. (Ürmösi Kálmán) — — — — — — — 40
Angol barátaink. — — — — — — — — — — — — — 60
A nágyajtai egyházközség 1910. évi Aranykönyvéből — — 64
Irodalom. — — — — — — — — — — 69, 84, 101, 134, 182
Idegenek véleménye rólunk. (Kiss Sándor) — — — — — 74
Szerkesztői üzenetek. — — — — — — — — — — — — 88
Taft az Egyesült államok elnöke az unitártus vallásért. — — 96
Latin-e, vagy mathesis? — — — — — — — — — — — 137
Püspökünk látogatása a keresztuti Körben. — — — — — 167
Meghivó. (P. Horváth Kálmán) — — — — — — — — — 173
Az unitárius Ker. Népnaptár II-ik évfolyama. (Ajtay János) 202

XXIV. kötet. Kolozsvár, 1911. Januárius 1. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI: Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRS: TARCSAFALVI ALBERT.

UNITÁRIUS KÖNYVTÁRA KOLOZSVÁR

TARTALOM:

Olvasmányt népünknek. *Dr. Boros György* és *Tarcsafalvi Albert* . . 1
Felhivás az unitárius Nőkhöz. *Ferenc Józsefné* és *Fang Erzsébet* . 3
Megalakult az első nőegyletünk . . 4
Perczel Ferencné Kozma Flóra levele. 5
A székely ember pénze és szive. *Székely Jenő* 6
Az egyházi előljárók 10
Kossuth angol barátai 10
Hogy gyüjtik a milliókat 11
A macska 11
Felolvasás Tolstoj Leóról a budapesti Dávid Ferenc Egyletben. *Ujvári László* 12
A segesvári műsoros előadás. *Béta* 13
Egyházi és iskolai mozgalmak . . 13

Karácsonyi és ujévi ünnepi alkalommal igen kedves és jótékonyhatásu állandó ajándék az imakönyv. „SZIVEMET HOZZÁD EMELEM“ irta dr. **Boros György**, női imakönyvet a sajtó meleg szavakkal üdvözölte, a közönség valláskülönbség nélkül megkedvelte. Ára csinos vászonkötésben, arany kehely és arany cimmel 2 K 40 fill. **Öt példány egyszere rendelve 10 K. Bőrkötés** aranyszéllel (barna, sötétkék, fekete) 6 K. **Selyem** és **bársonykötés** többféle szinben, kiválóan jó papiron 10 K. **Bőrkötés remek kivitelben 14 kor. Megrendelhető lapunk szerkesztőjénél.**

NYOMATOTT GÁMÁN JÁNOS ÖRÖKÖSE KÖNYVSAJTÓJÁN KOLOZSVÁR.

Kitűnő könyveket ingyen adunk a Dávid Ferenc Egylet tagjainak, ha postai és kezelési költségre beküldenek 40 fillért. Ezek a könyvek:

1. *Szabadelvű vallásos gondolkodás a XX-ik század kezdetén.* Előszó: Ferenc József püspöktől, 18 értekezés 254 oldal, bolti ára 2 korona.

2. *Vallás* és *szabadság.* Előszó: Ferenc József püspöktől, 16 értekezés, 228 oldal, bolti ára 2 korona.

3. *Vallás, hit* és *szabadság.* A genfi kongresszuson tartott felolvasások. Előszó dr. Boros Györgytől, 25 értekezés 277 oldal. Bolti ára 3 kor.

4. *Jézus az evangéliumban* és a történelemben, dr. Carpentertől, ford. Józan Miklós.

5. *A keresztény hit öt pontja.* Dr. Martineautól, ford. Gálfi Lőrinc.

6. *Az unitárius vallás története* és főbb vonásai. Irta dr. Crooker, ford. dr. Boros György.

Figyelmeztetés. Az 1—3 sz. alatti könyvek és a 4—6 alatti füzetek csak korlátolt számban vannak. Az 1—3 sz. alattiak postai és kezelési költségére 40—40 fillért, a ki beküld a kiadóhivatalnak, annak a számával jelölt könyvet és füzeteket elküldjük, ha igazolják, hogy a Dávid Ferenc egyleti tagdijat befizették.

Az unitárius vallás Dávid Ferenc korában és azután. Ára 3 kor. Egyetlen unitárius család asztaláról sem hiányozhatik.

XXIV. kötet. Kolozsvár, 1911. Január hó 1. szám

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA: A DÁVID FERENCZ EGYLET

SZERKESZTI: Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRS: TARCSAFALVI ALBERT.

Előfizetési ára: 2 kor. 40 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleri tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek,

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnok hoz küldendő Kolozsvárra.

Olvasmányt népünknek.

Régóta halljuk a kiáltást: olvasmányt népünknek. Sokat törtük magunkat rajta mi is. Tettünk is kisérletet a D. F. E. népszerű kiadványaival, fűzetes vállalatra is készültünk, de nincs rá pénzünk, s nincs elég anyagunk.

A D. F. E. irodalmi bizottsága abban állapodott meg, hogy az *Unitárius Közlöny*-ben állandó rovatot tart „A tűzhely mellett", melyben székely népünknek, s lehetőleg népünkről, fog közölni olvasmányokat prózában és versben.

Azért maradtunk a lap mellett, mert azt már sokan ismerik és olvassák. Mert abban más egyebet is talál, a mit szivesen elolvas. Mert azt óhajtjuk, hogy különben is mivelt népünk, maradjon benne abban a körben, a melyben püspöke, papja, tanitója, gondnoka, tanult fia, leánya van.

A kérdés kivitelét igy tervezzük: minden község, utcák és családok szerint az „Unitárius Közlöny olvasókörévé" csoportosúl. 2—4—6—8—10 család lesz egy olvasókör. A körbe belépő családok fizetnek, ha kettő van 1—1 koronát, ha négy 50—50 fillért, ha hat 34—34 fillért, ha nyolc 25—25 fillért, ha tiz 20—20 fillért. Befoly 2 korona. Ezt a kör megbizottja begyűjti, s beküldi a D. F. E. pénztárába januárius hónapban és a lap menni fog a megbizott nevére egész évben. A jövő decemberben a kör egy másik valakit biz meg a pénz összegyűjtésével s küldésével, hogy rendre járjon. A megbizott a lapot meggyűjti, évvégén bekötik s megőrizik.

Minél kisebb a kör, annál kényelmesebb a lap kezelése, olvasása. A ki önállóan rendeli meg, belépik a fiókkörbe s mint egyleti tag önállóan kapja a lapot. Minél több ilyen önálló tag van, annál erősebb a D. F. E. fiókegylete.

Egy községben sem szabad, hogy kimaradjon az olvasókörből senki. Így elérjük azt, hogy minden unitárius ember olvassa az egylet lapját, s kiszorítja házából az selejtes nyomtatványt.

Gondoskodtunk, hogy a lap új rovata: „*A tűzhely körül*“ mindig el legyen látva alkalmas olvasmánynyal. Az újévi első számban lesz egy befejezett elbeszélés Székely Jenőtől: „a székely ember pénze és szive“, a mely elmondja hogy járt a városrakerült szegény székely ember.

Kedves olvasónk, ez az ügy igazán mindnyájunk érdeke, s ha sikerül: érdeme lesz. Ha bele vetjük eszünket, szivünket és akaratunkat meg is lesz.

Kérjük sziveskedjék azonnal körözni ezt a felhivást. Indítsák meg bizalmassaikat a községben, s küldjenek nekünk értesitést f. hó végéig, de legkésőbb január 15-ig.

Január hónapban az olvasókörök pénzét kézhez kell kapnunk.

Ha ez a terv jól sikerül, akkor a lapot bővebb terjedelemben fogjuk kiadni.

Kijelentjük, hogy az *Unttárius Közlöny olvasóköreihez tartozó, de idegenben lakó katonáknak és cselédeknek teljesen ingyen küldjük a lapot,* tehát a ki az olvasókörbe beáll, az még ingyen lapot is küldethet fiának vagy leányának.

A Tisztelendő, lelkész és tanitó úraktól a mozgalom megindítását kérjük első helyen, azután az irányitást, a dolgozatok beküldését és az értesitést. *Őszinte értesitést* arról, hogy hány ház maradt ki a körökből és miért? Érdekünkben áll, hogy az akadályokat, vagy bajokat elhárítsuk.

Föl hát a vállvetett munkára! A Dávid Ferenc szelleme legyen velünk!

Legyen elkészülve mindenik lelkész és tanitó, hogy a mig munkájának eredményét nem látjuk, addig nem fogunk pihenni, mert ezuttal valóban és tisztán a községek lelki vezérei munkáját vesszük föl és ezt diadalra kell jüttatnunk.

Isten nevében, rajta!

Atyafiságos szeretettel

Dr. Boros György Tarcsafalvy Albert

az Unitárius Közlöny szerkesztői.

NŐK VILÁGA.

Úgy tetszik nekünk, hogy új élet kezdődik az unitárius nők között. Az Unitárius Nők Szövetsége nálunk most az új évvel kezdi meg munkáját. Olvassa el mindenki azt a felhívást, a melyet a szövetség magyar osztálya küldött szét. Szeretett püspöknénk szavait hallja és értse meg mindenki. Ebből a társaságból igazán nem maradhat ki egy nő is. Fogjon munkához minden nő, a ki e sorokat olvassa!

Felhivás az unitárius Nőkhöz.

Kedves hitrokon!

A Dávid Ferenc Egylet 1910. évi díszgyűlésén, az angol, amerikai és magyar unitárius nők szövetségét megalakítottuk. Külföldi nővéreink értesítettek, hogy ők is szervezkedtek és várják tőlünk az értesítést, tájékozást.

Nagyon szép és értékes munkához fogtunk, s ha kedves hitrokonaink, akik erről tudomást szereznek, csatlakoznak s részt vesznek benne, remélnünk lehet, hogy a Dávid Ferenc ünnepi évét emlékezetessé fogjuk tenni. Föladatunk nagyon szép, de nem nagyon nehéz, mert csak búzgó szív és kitartó munka kell hozzá.

Jó reménységgel és bizalommal fordulunk kedves hitrokonhoz és kérjük a következőre:

1. Lépjék be szövetségünkbe, szabályzatát fogadja el, tanulmányozza át és cselekedjék a szerint.

2. Értesítse alolírottak bármelyikét belépési szándékáról és a tagdíjat küldje be; ha a D. F. E.-nek tagja, 2 koronát Gálfi Lőrinc pénztárnokhoz, ha nem tagja, 1 koronát pénztárnokunkhoz.

3. Alakítsa meg városában, illetőleg községében s a bevonható községekben az Unitárius Nők Szövetségét, s arról értesítsen minket és értesítse a köri Dávid Ferenc fiókegyletet. A névsort és lakásjegyzéket kérjük.

4. Ha a megalakulást egyelőre nem tartaná kivihetőnek, arról is értesítsen s írja meg azok nevét, a kikre ott számítni lehet.

Közölje velünk a távolban lakó nők, leányok névsorát, lehetőleg a foglalkozást is.

5. Gondosan tudakozza meg, kik költöztek ki valamely idegen országba és hol laknak, mi a foglalkozásuk, milyen életviszonyok között élnek.

Engedje remélnünk kedves hitrokon, hogy fölhivásunk önnél szives fogadásra talál. Legyen bizalommal hozzánk és ügyünkhez.

Ha bármely irányban tájékozást kiván, szivesen fogunk szolgálatjára lenni. Értesítéseinket esetről-esetre az Unitárius Közlönyben megfogja látni. E lapot minden egyleti tagnak megküldik.

Ha a Nők Világának a javára bármily adományt kiván juttatni, kérjük pénztárnokunk: Ferencz Tita nevére Kolozsvárra, Kossuth Lajos-utca 7. sz. alá. Az adakozás már megkezdődött.

Szövetségünknek elnöke: Kolozsvárt Ferencz Józsefné, Budapesten Perczel Ferencné. Alelnökei: Pákei Lajosné, Dr. Boros Györgyné; titkárai: Fangh Erzsébet, Végh Mihályné; jegyzője: Sámi Erzsi; pénztárnoka: Ferencz Tita; külföldi levelezők: Boros Irén, Engel Ella.

Fogadja szivélyes üdvözletünket.

Kolozsvárt, 1910. december 25.

Ferencz Józsefné
elnök.

Fangh Erzsébet
titkár.

Megalakult az első nőegyletünk

Homoródszentpálon Ürmösi Józsefné papné, Szabó Mózesné tanitóné, Bence Gáborné jegyzőné buzgolkodásával. A heti összejöveteleket felolvasásokkal, a vallási dolgok megbeszélésével, szavalással és énekkel foglalják el. Fogadják a D. F. E. női szövetsége testvéri köszöntését. Kérjük vegyék figyelembe felhívásunkat és terjesszék ki befolyásukat a szomszéd községekre is.

Perczel Ferencné Kozma Flóra levele.

A mi jóságos asszonyunkat, nagy csapás érte. Édes anyja elhúnyt. Mindenki igyekezett vigasztalni, hiszen ő annnyi lelket vigasztalt meg s ruházott föl szép gondolataival, nemes szivével. A Dávid Ferencz Egylet választmánya is fölkereste résztvevő soraival. Minthogy a válasz egész egyletünket illeti, közöljük:

A Dávid Ferenc Egylet mélyen tisztelt Elnökségének és választmányának.

A legnagyobb meghatottsággal és hálával vettem azt a meleghangú részvét-iratot, melyet a választmányi gyülésből kifolyólag méltóztattak hozzám nagy és mély gyászom alkalmával intézni. Ha valami, úgy tényleg az általunk tisztelt és szeretett egyének és az ezekből álló testületek szeretetteljes részvéte, együttérzése enyhíti némileg fájdalmunkat.

Kivánom, hogy óvja meg az Isten a Dávid Ferenc Egylet minden egyes tagját olyan fájdalmas hónapoktól, mint a milyeneket én szenvedtem át az utolsó időkben!

Ennek méltóztassék tulajdonitani, hogy sem a nyáron lefolyt gyönyörű ünnepélyeken, sem a köteles munkában, legnagyobb sajnálatomra részt nem vehettem.

Kiváló tiszteletem és nagyra becsülésem nyilvánítása mellett, vagyok a mélyen tisztelt Elnökségnek és Választmánynak.

Budapest 1910. nov. Hálás híve

Perczelné Kozma Flóra.

A jó anya nem azért vesz először a tálból, mivel koránál fogva őt illeti meg az elsőség, hanem azért, hogy a gyermekeinek kiválaszthassa a jobb falatokat.

*

A székely leányok sorsa soha sem volt oly mostoha, mint most, mert a szülők elszegényedése miatt csaknem mindenik kénytelen szolgálatot keresni idegen helyen, a hol ügyességet szerez, pénzt is keres, de sokszor elveszíti a legdrágábbat: a tisztességet és a becsületet.

A TŰZHELY MELLETT.

A székely ember pénze és szive.

Hős és furcsa nép valának
Régenten a székelyek,
Most is hősök, most is furcsák,
Isten őket áldja meg.

Petőfi.

Kémei Sándor éppen olyan székely fiú volt, mint a többi, azzal a kis kűlömbséggel, — a mi azonban bőven elég nagy — hogy neki nem volt egy talpalattnyi földje, sem a falúban, sem a határon.

A mikor akkorára felnőtt, megtudta, hogy, a honnan szegény édes anyját eltemették, egy zsellérház volt. Soha sem látott ő semmit abból a kis holmiból, ami ott az ágyon meg a festetlen kis deszkapadban lehetett. Arra emlékezett, hogy az anyja a padból szokta kivenni a lisztet, meg a tojást, mikor neki ételt készí tett. A tej ott állott a kicsi ablak talpán egy félkupás korondi fazékban. Ő oda állott a pad mellé, az anyja ráült s úgy ettek egy mélyecske cseréptálból két fakanállal. Azt is jól tudja, hogy ő soha többször olyan jóízűn nem ett, mint akkor.

A temetés szomorú dolog volt. Ő sokat sírt az úton, mert a szomszédasszonyok is mind sírtak, kivált az, a melyik őt kézen fogva vezette a temetőig.

Arra is jól emlékszik, hogy a mesturam olyan szomorúan énekelt ott künn a szilvafák alatt, hová szegény édesanyját eltemették.

Ennél többre nem emlékszik, csak azt tudja, hogy abba a kicsi házba soha többször vissza nem ment, mert a temetés után a szomszéd magához vitte s a mikor egyszer onnan elszökött, hogy haza nézzen, az ajtó ki volt kötve egy ruddal, s a nyíláshoz oda volt állítva az a vásott nyirágseprű, a melyikkel szegény, jó édes anyja a kis földes szobát, meg az ereszt ki szokta volt seperni.

A mikor meglátta, hogy az elhúllott szalma ott lóg a küszöbön, egy-egy darab rongy hányódik az ereszben, meg az ösvényen a fű között, a szive szinte kettéhasadt, mert akkor már igazán belátta, hogy a szegény jó anyja azóta nem járt otthon, s bizonyosan haza sem jő többször.

A kis fiú elkezdett sírni és jajgatni, s elindúlt futni az úton lefelé, mert neki már örökre el kell bujdosni valahova az anyja után.

Futott, futott mint a mikor megijedett volt a marós kutyától.

A szél elkapta rongyos szalmakalapját, az egyetlen szál ing mindegyre lábára göngyölödött, hogy szinte elesett benne.

Nem futhatott nagyon messze, mert a szomszédasszonyt az úton találta s megijedt, hogy az most őt megveri. Nem verte meg, áldja meg érette a jó Isten, hanem elhítta haza magához, aztán adott neki egy tányér cibrelevest, s azután ő ott a góc alatt, a hol megette, elis aludt, s csak reggel ébredt fel mikor a kakas hajnalba kukorigolni kezdett.

De nem mert mozdulni, mert félt az „ember" horkolásától, meg a szürke sötéttől is, meg mindentől.

Reggel kiküldötték a kertekbe a júhokat s a kicsi bárányokat őrizni, másnap is, s azután mindig egészen Szentgyörgynapjáig.

Később a mezőre küldötték a lúdakkal, azután az erdőre a tehenekkel. Egy kis vászontarisznyát akasztottak a nyakába. Abban volt az étel: egy darab száraz kenyér, máskor egy darab puliszka s a boritóban egy kevés csípőstúró. Az ételen soha sem búsult, csak az volt a baj, hogy sokat fázódott a rongyos vászon ruhájában, mert a tavaszi szél erősen hideg volt. A mikor lehetett, egy mart alá behúzódott, a hol nem érte a szél, máskor meg futkosott fel-le egy-egy kis dombra, úgy a hogy a báránykák szoktak volt, s ettől felmelegedett.

. . . Mikor akkorára nőtt, szolgálatba adták a nyári időre, télen az iskolába küldték „hadd töltse ott az időt".

„Az idegen kenyér, keserű kenyér", mondja a példabeszéd. Sándor százszor is ezerszer is elmondotta, de nem csüggedett. A mikor már a „sort" is lejárta, gondolta magában, hátha jobb lenne másodmagával. Volt a falúban egy leány, a kinek csak az anyja élt, mint valamikor neki is. Gondolta magában, ez a leány bizonyosan épen ugy megismerte az életet, mint ő. Ez találna hozzá.

Megpróbálta. A leány hajlott a szóra, az anyja sem bánta.

Előbb falún próbáltak. Kaptak jó szolgálatot. Boldogok voltak, mert született egy fiúgyermekök. Ez volt az első vagyonuk. Immár nem voltak szegények, mert a kis fiú ügyes, egészséges volt, szépen nöldögélt.

Egy pár esztendő múlva egy kís leány, ismét egy másik született. Igy már nehéz volt az élet.

Egyiktől-másiktól hallották, hogy városon könnyebb pénzt szerezni. Gondolták, ők is elmennek városra. Kolozsvárra mentek, s csakhamar kaptak is szolgálatot mind a ketten. A gyermekekre felügyelt a szomszédban lakó székely asszony, ők meg minden hónapban szép kis summa pénzt kerestek, a miből gondosan félretettek.

Egyszer, nem is nagyon későn, nagy napjok volt: Kigyűlt *az első száz forint.*

Milyen öröm, mekorra boldogság! Nekik már van vagyonuk. Nem cseréltek volna a világon senkivel, kivált mióta a fiok már megtanult írni-olvasni és még jutalmat is hozott haza.

Nagy baj, hogy a víz még a Dunán sem foly egyformán. A Kémei Sándor élete folyásába is került egy s más akadály. Mindent kicsibe vett, addig, a mig egyszer az asszony kezd amugy félvállról beszélni hozzá, a mikor estve hazajött.

— Mi történt veled asszony? Téged mintha egészen kicseréltek volna! Szeretném tudni honnan fúj a szél. Kérdi egyszer.

— Éppen semmi. Hát mi történt volna!

— Feleség, hiszen te eddig nem így beszéltél velem. Te egészen megváltoztál. Veled valami történt.

Az asszony hallgatott, a gyermekek meglapultak hol itt, hol ott, mint a csirkefiókák a fűben, mikor az ölyü lecsap s a kakas elkiáltja magát.

Kémei Sándornak is elállott a szája, a nyelve az inyéhez tapadt, mintha valami nehéz kő nyomta volna le. Eszébe jútott minden bánata, a mi életében érte, s elfeledte, hogy valaha lett volna jó napja.

Eszébe jútott az a bezárt ajtó, a melyet anyja szokott volt kinyitni, de, a mely azóta örökre be van zárva előtte.

— Gyermekek feküdjetek le. Azt a darab kenyeret egyétek meg, s egy szót se halljak ma.

Kémei Sándor a falfelé fordúlt. Térdére könyökölt és gondolkozott erősen, sóhajtott nagyokat s egyszer mintha valami új gondolata támadt volna, fölkelt és elindúlt a székétől, de csak az ágyáig ment és lefeküdött.

Az asszony egyedül maradt a szobában. A pislánkoló lámpa halvány fényétől nagy árnyékot vetett a falra az asztalon levő vízeskorsó, de valami szörnyű, soha sem látott alakot festett az a szék, a melyet az ura félre fordítva ott hagyott.

Nézte, nézte mereven, s a kép távozni kezdett előtte. Valami fúrcsa emberhez hasonlított, még tán szólott is valamit, mert egyszer valami hangtól megborzadott. A kis fiú horkantott egyet.

— De hát ez miért hagyott itt egy árva szó nélkül? Talán sejti. Talán tud is valamit! Talán valaki elárúlt volna. Ugy kell lenni, hogy az a gonosz özvegy asszony, a ki tegnap megfenyegetett! Bizonyosan úgy van. Elárúlt.

A Kémei Sándor felesége úgy belemélyedt a gondolkozásba, hogy észre sem vette, hogy hangosan beszélt és egészen elárúlta magát.

Egy jó órája is eltelt volt már mióta így tépelődik magában, midőn egyszer egy erős kézszorítását érezte a karján.

— Megcsaltál, asszony. Megcsaltál. Eddig csak gondoltam

most immár tudom. Elárultad magadat. Egy szót se szólj. Nehogy felébrezd a gyermekeket. Vigyázz, mert még nem ismered Kémei Sándort. Én végeztem veled, asszony. Nekem nem kellesz. Nem vagy a feleségem, úgy tudd meg. Ebben a pillanatban össze szedd minden rongyodat, s ott az ajtó és takarodj innen, Isten hirével. Többször ne lássalak Érted? Ide be ne tedd a lábadat, csak annyit mondok, mert akkor igazán meg tudod ki vagyok. Se testemnek, se lelkemnek nem kellesz többé. Indulj innen oda, a hol jól találod magadat, de most, ebben a pillanatban!

— Az asszony szólni, kérni, rímánkodni, sírni akart, de Kémei Sándor hajthatatlan volt, s az asszonyt kizavarta az éjféli sötétségbe és a rozoga ajtót becsukta.

Újból arra a székre ült vissza, újból gondolkozott, újból ott volt a szülőfalú utcáin, s szerette volna kinyítni azt a becsukott ajtót.

Nem, én itt ebben a gonosz, elvetemedett városban tovább nem maradok. Itt mindenkit megcsalnak, meglopnak. Én megyek innen örökre.

Hogy jútott el a reggelre, maga sem tudja. A gyermekeknek enniök adott s meghagyta, hogy csendben a szobában maradjanak és az ajtót rájuk zárta.

Az estvéli vonaton négy szomorú harmadosztályu útas indúlt a messzi falúba és két nap múlva a falú népe örömmel is, csodálkozva is kérdezősködött Kémei Sándor hogyléte felől.

Hát hogy tudhatta meg ilyen hamar Kémei Sándor uram, — kérdi a falú papja.

Mit instálom? Csak azt értem, hogy szegény Ráki nénit eltemettük a múlt héten, s éppen ma tudódott ki, hogy a kertjét, s a kis házikót, a hol lakott, a maga gyermekeinek testálta.

Óh, hogy a jó Isten nyúgtassa meg a porát is, szólt Kémei Sándor, szegény Ráki nénémet. Az egész világon ő volt az én igazi jóakaróm kicsi koromban is, s immár látom, hogy még halála után sem hagy el. Áldja meg a jó Isten.

Kémei Sándor kikötve találta az ajtót, éppen mint ezelőtt harmincöt esztendővel, de most aztán felnyitotta s az egész házat rendbehozta, s neki állott a falúsi életnek.

Hát biz' eleinte nehezen ment asszony nélkül, de a jó Isten megsegíti a józanéletü, becsületes embert.

Talán még három esztendő sem telt volt el, a mikor meghozták a hirt, hogy a felesége egészen elvetemedett, s addig hányodott-vetődött, amig egyszer elveszítette magát. Szegény Sándor keservesen megsiratta a gyermekei anyját, a kit ő igazán szeretett. Elpanaszolta magában, hogy milyen jól indúlt volt, s milyen roszra

fordúlt az élete, de immár nem búsul tovább, mert a jó Isten megsegítette. Máris nem utolsó ember a falúban. A kis pénz lábrakerült. Szép tehenek s más apróság mozognak az udvaron. Kémei Sándor a falú legboldogabb embere, mert ott élhet a hova szive vágyott.

Székely Jenő.

—

Az egyházi előljárók.

Az egyházközség (ekklesia) olyan, mint egy nagy család. E család feje a pap és a gondnok. A pap az anyai, a gondnok az apai helyet tölti be. A presbiterek a család belső tagjai, a kik olyan szorosan oda tartoznak, mint a gyermekek. Külső tagok, az összes hívek, az ifjakkal s gyermekekkel együtt. Boldog ez a család, ha a tagok jó békességben élnek. Virágozni fog, ha mindannyi megállja a helyét emberül. De jaj a családnak, ha a családfők megfeledkeznek magukról s nem élnek s nem dolgoznak tisztességesen.

Az egyházban nem kellene megválasztani gondnoknak, s még presbiternek is olyan embert, a ki részeges, vagy perlekedő, mert az ilyen nem építi egyházát vagyonilag s megrontja erkölcsileg. A ki nem tud jó példát adni, nem való vezérnek.

—

Kossuth angol barátai.

Kossuth Lajosról úgy beszélnek az angolok, mint ha az ők nemzeti vezérök lett volna. De annyi bizonyos, hogy mégis legjobban megértették és tisztelték az angol unitáriusok. A múlt évi vendégeink fölújítottak sok olyan kedves emléket, a melyek nekünk magyaroknak örömet okoznak.

A londoni unitárius theologiai intézet igazgatója Tayler János 1850-ben megismerkedett a magyar emigransokkal. Diósy, a Kossuth titkára hozzáfordult tanácsért, s kérte, járna közbe, hogy Palmerston tegyen lépéseket Kossuthnak és társainak a török fogságból kiszabadítására.

1851-ben is folytatta a közbejárását. Memorandumot nyújtott be Palmerstonhoz, de nagyon hideg választ kapott. Azután a hírlapirókhoz fordult. Ezek már szivesen fogadták. A mi magyar barátaink nagyon kétségbe voltak esve. Végül Kossuth kiszabadult és 9 hónap múlva Manchester városban hatalmas gyülekezet előtt beszélt. Azután 1851 novemberében ment Amerikába, a

hol szintén sok kitűnő unitárius barátja volt. A tudósító megemlíti, hogy hazánkban a Kossuth neve ma is vezető erővel bir s az országházban nagy pártja van.

—

Hogy gyüjtik a milliókat.

Londonban lakik egy gazdag kereskedő. Szegényen ment oda fiatal korában, de elhatározta, hogy addig nem pihen, a míg meg nem gazdagodik. Most már több milliót érő vagyona van. Hogy szerezte, kérdezték tőle. A következő tanácsot adta a kérdezőknek:

„A legkisebb keresetből is takarits meg valamit".

„Ha megrendelést kapsz azonnal teljesítsed. Légy ura szavadnak".

„Soha se mond, hogy nem tudod megtenni a mire kérnek". Soha se mond „talán lesz", hanem „van", vagy „megszerzem".

„Soha se mentegesd magadat, de ne is dicsérd".

„Ha van egy eszméd, ragaszkodj ahhoz, használd föl és csinálj pénzt belőle".

„Mindig foglalatoskodj valami gyakorlati és hasznos dologgal".

—

A macska.

Az állatvilággal annyira össze vagyunk forrva, hogy életünkben, sőt még vallásunkban is szerepelnek. Nézzünk körül. Első a macska, mert ő az asztalunkról él, s az ablakba is gyakran kiül. Legkedvesebb helye azonban a tűzhely. Télen ott találja legjobban magát, mert ő a meleget kedveli. Milyen kedvesen dorombol, s milyen jóízűen szundikál! Nem szivesen megy ki a sárba, mert ő a tisztaságot szereti. A hóban még eljárkál, mert az nem szennyezi be, de nem sokáig ül kinn, mert fázékony. Ő a meleg világ ivadéka.

Egyiptomban hajdan imádták. A nép azt hitte, hogy a macska olyan, mint a hold, mert éjszaka szeret járni, lesbe állani. A szeme úgy nő, s úgy apad, mint a hold, néha olyan mint a telthold, néha mint a félhold.

Az egyiptomiak a macska fejéből bálványt csináltak, *pasht*-nak nevezték. Lehet, hogy a pusi, picus, a hogy nevezni szoktuk, ebből az egyiptomi szóból került a mai nyelvekbe.

Az egyiptomiak a macska-istennőt szoborban is kifaragták. Feje macskafő, dereka és alsóteste egészen nőitest. Annyira ragaszkodtak hozzá, hogy semmiféle erőszakkal nem lehetett eltiltani a

Past imádásától. Ha egy macska elpusztult, a házhoz tartozók bánatuk jeléül levágatták a szemöldüket, a testet bebalzsamozták és nagy pompával eltemették. Ha a házuk kigyúlt, először is a macskájuk életére gondoltak. Annyira szerették a macskájukat, hogy megengedték hogy egyszerre egyék velök ugyanabból a tálból. Macska-mumiákat igen gyakran találnak a régi sírokban. A macska annak köszönheti ezt a nagy kitűntetést, hogy hasznos háziállat.

Felolvasás Tolstoj Leóról a budapesti Dávid Ferenc Egyletben.

Oroszország nem rég elhúnyt apostolának szentelte a budapesti Dávid Ferenc Egylet decemberi felolvasó ülését. A felolvasó asztalhoz Dr. *Ferenczy* Józsefet, a Petőfi Társaság tagját, hívta meg az egylet vezetősége. Az illusztris felolvasó ismertette röviden Oroszországot, az orosz kulturát, azután áttért a nagy adostol életrajzának ismertetésére, végül irodalmi működését ismertette. Az apostol iránti tiszta szeretet és lelkesedés és, a mi fő jellemző vonás, nagy tudás és tanultság jellemezte ezt a szabadelőadást, mely végig lekötötte az összes jelenlevők figyelmét. Imát *Józan* Miklós esperes mondott. *Várady* Antal „A tanú“ című költeményét *Csiszér* Kálmán szavalta mély érzéssel. *Ferenczy* Ilonka hegedűművésznő hegedűlte: *Haydn* „Andalgo“-jat és *Mattheson* „Arie“-ját nagy művészettel és *Payer* Margit operaénekesnő énekelt egy szép olasz éneket, mindkettőt *Krausz* Ervin K. kisérte orgonán. A jól sikerült felolvasó-ülést, mely alkalomból a templom zsufolásig megtelt, *Krausz* Ervin K. orgonajátéka nyitotta meg és zárta be.

Másnap délután tartotta az ifjúsági kör tisztújító közgyűlését. A tisztikart egyhangúlag megválasztva a XXV. Zsoltárt énekelték el a jelenlevők. Utána *Józan* Miklós esperes tartott lelkesítő és munkára buzdító bibliai magyarázatot Máté evangéliom 17. rész 1—3 versei alapján. Végül megállapítva a jövő havi felolvasó-ülés müsorát, a LV. Zsoltárt énekelték.

Hiányos volna a tudósítás, ha meg nem emlékezném *Józan* Miklós esperes szép terveiről Egyetemi hallgatók körét, a munkások olvasókörét akarja megalakítani és délutáni isteni tiszteletet tartani a cselédek és munkások részére Minderre nagy szükség volna, míg nem késő, csakhogy ehhez pénz, helyiség és segítség kell, egy ember ezt mind el nem láthatja.

Adja az Isten, hogy mindez megvalósuljon és az ifjúsági kör eredményt tudjon felmutatni.

Budapest.

Ujvári László
a budapesti D. F. E. titkára

A segesvári műsoros előadás.

December hó 3-án, Segesváron, az ottan építendő templom és papilak javára a segesvári unitárius egyházközség igen jól sikerült műsoros táncestélyt rendezett. Segesváron nem ez volt az első unitárius mozgalom és mindenik igen magas színvonalon állott, amit a segesváriak azzal honoráltak, hogy teljesen megtöltötték a városháza tágas dísztermét. Ott volt Segesvár városának színe-java, a mi azt bizonyítja hogy Segesváron az újonnan alakult unitárius egyházközséget testvéri szeretettel fogadják a régebbi egyházközségek.

A műsor Végh Ferencné zongora-nyitányával kezdődött, aki Chopin „Polonaisét" játszotta igen sok művészi rátermettséggel. Ezután következett Csifó Salamon kolozsvári thel. dékán szabadelőadása, akit már megjelenésekor megtapsolt a közönség. Csifó dékán a művészi élvezetekről tartott igen tartalmas előadást, a mely igen jól beleillett az estély hangulatába és a mely előadásnak közvetlen hangja, érdekes volta, a nagyszámú előkelő közönség osztatlan tetszésével találkozott. A szép előadás bevégeztével Rákóczi Imre játszott tárogatón ugyancsak megérdemelvén az érette kijáró tapsot. Ezt követte Czirmes Bálintné művészies szavalata, majd meg Br. Kemény Gézáné és Végh Ferencné gyönyörű zongorajátéka, ezután Dr. Linkai Miklós ügyes monologja, végül pedig „Valami hibája van" című egy felvonásos vígjátéknak előadása. A vígjátékban játszottak: Ziegler Károlyné és Márkos Róza, mindketten kiváló sikerrel, valamint Ziegler Károly és Szabó László ugyancsak a közönség tetszését kiérdemelve.

Mindezekből látható, hogy Nagy Béla, a segesvári unitáriusok papja rövid ottléte alatt igen szép tanújelét adta tevékenységének és kívánjuk, hogy még sok siker koronázza munkásságát.

Béta.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

Isten áldó szeretete legyen és maradjon kedves olvasóinkon az új esztendőben.

A kiadóhivatal kéri a t. olvasókat, előfizetőket és egyleti tagokat — emlékezzenek meg az új évvel járó kötelességükről. Lapunkat minden hónapban fizetnünk kell, az olvasó egyszerre leróhatja tartozását, a mit bizalommal kérünk és várunk.

A Dávid Ferenc zsinat visszhangja. Külföldi hitrokonain állandóan folytatják a levelezést és ismételik hálájukat. Harrison János úr a dévai templomra küldött 1000 koronát és azt írja: mi mindnyájan elévülhetetlen emlékét hoztuk magunkkal, az Önök testvéries és

szives fogadásának Magyarországról. Szavakkal nem tudom eléggé kifejezni az Önök szivélyességére visszaemlékezésünket. — Dr. Wendte Amerikából 130 dollárt küldött és azt irja: életemnek mindig legbecsesebb emlékei lesznek, melyekben benne foglaltatik az Ön (Ferencz József püspök) kedves egyénisége és azok a bölcs és nyomatékos szavak, a melyek az Ön ajakáról hangzottak el a gyűlések alatt. Legmelegebb üdvözletem munkatársainak, Boros tanárnak és más magyar barátainknak.

Dr. Bedő Albert ny. államtitkár afia, az egykori theologus, a háládatos papfiu, állandóan serkenti lelkészeinket az egyházi beszéd irására. Az 1911. évre a múlt évi tétel Rom VIII. 39. van kitűzve, sem magasság, sem mélység, sem semmi más teremtmény el nem szakaszthat minket az Istennek szerelmétől, mely van a Jézus Krisztusban.

Tartalmas föladat, érdemes foglalkozni vele, akár mely oldalról tekintsük. Reméljük, hogy ezuttal nemis csak egy, hanem több érdemes mű fog kiválni, Határidő 1911. máj. 1. Sokan vannak a hivatalosok. — Dr. Bedő Albert a theologus ifjaknak is kitűzött 50—50 koronát, egyiket egyházi beszédre, másikat egyháztörténelmi tanulmányra. Az áldozatkészséget csak sikeres dolgoza tokkal lehet meghálálni.

Nyugalomba vonultak idősebb lelkészeink közül *Sándor* Áron kardácsi 1911. jan. 1-vel, *Bartók* János csekefalvi és *Kiss* Sándor s. szentkirályi, a kik már mindnyájan jóval többet szolgáltak 40 évnél.

Újszékelyre a lelkészi állásra közelebbről történt a választás. Legtöbb szavazatot kapott Molnár Kálmán bordosi lelkész, szavazatot kapott még Kelemen György és Sándor Gergely (lókodi).

Sepsiszentgyörgy polgármestere, Gödri Ferenc minden évben beszámol városáról. Ebben a tájékozóban az olvasó mindent megtalál, a mi egy éven át előfordul a közigazgatás körében, a város életében. Ez már igazán eleven története egy városnak. Az unitáriusokra vonatkozólag megtanuljuk a könyvből, hogy a házasságra lépett 3 vőlegény, 3 menyasszony, meghalt 6 férfi, 1 nő, az előző évinél 3 kevesebb, iskolába járt 44. Október 6-ról föl van jegyezve, hogy „a magyarországi unitárius lelkészkör ott tartotta gyűlését s az állomásnál a város nevében a polgármester fogadta és okt. 7-én a ref. templomban volt közgyűlés és istentisztelet."

Imreh József főszolgabiró egyháztanácsos 100 koronát adományozott 1889-ben végzett osztálytársai konviktusi alapítványához. Az E. K. Tanács meleg köszönettel fogadta.

„Aranylakodalom". Lapunk múlt évi 12-ik számában a nagyajtai aranylakodalomról beküldött tudósítás a működő lelkész nevét hibásan közölte, miután *Kovács Lajos* nagyajtai lelkész afia adta áldását az ünneplőkre.

A Dávid Ferenc Egylet teaestélye. Az Erdélyi Ujság igy mondja el estélyünk dolgát: A Dávid Ferenc Egylet a Déván épitendő unitárius templom javára december 17-én, az unitárius kollegium Tornatermében rendezte egyikét a legbájosabb tea-estélyeknek, amit különben hangoztatni felesleges A rendező-bizottság élén dr. Boros Györgygyel a farsangi nagy bálok előtt egy fényesen sikerült kis mulatságot rendezett és a tea-estély akármelyik nagy bál sikerét elhomályosithatta volna. A tea-

estély főérdekessége dr. Apáthy István amerikai tapasztalatainak előadása, az amerikai nagy arányok és ezek élénk ellentétének a kicsinyeskedésnek, az amerikai yankee gondolkodás módjának élénk megfigyeléséről tettek tanuságot, a professor lebilincselő előadásmodora pedig csak fokozta az élénk érdeklődést és nagy hatást, a mit az előadás keltett. Nappendruck Edith, a párisi zeneakadémián végzett fiatal zongoraművésznő Chopin-nek egy balladáját interpretálta markáns és imponálóan, nyugodt előadásban. Gámán Edith, Jörgné, Draskóczi Ilona asszonynak „Nagyanyó" és „Mondd !? c. költeményeit adta elő végtelen bájos és művészi színezéssel. Boros Laci monológja oly nagy hatást keltett, hogy a közönség még ráadást is kivánt. Sándor János hegedűjátéka, Farczády K. Erzsike zongorakisérete mellett ugyancsak ráadás ellenében érhetett véget. Ötvös Dánielné Szász Jucika zongorakisérete mellett dalokat énekelt, a tőle megszokott művészi előadás és brillians technikával. A műsor után pedig következett a tánc, mely még az éjféli órákban együttartotta a vidám fiatalságot. Közben a szeretetreméltó vendéglátó háziasszonyok: Benkő Mihályné, dr. Boros Györgyné, Nyiredy Gézáné, gondoskodtak az éhezők és szomjazókról. Az estélyen felülfizettek: Benkő Mihály 50 K, Benkő Mihályné 50 K, Ferencz Józsefné 10 K, Dr. Kenéz Béla, Özv. Ferencz Gyuláné 5—5 K, Dr. Lőrinczy Ákos (Torda) 4 K, Májay Istvánné 2 K, Gál Jenő és Szilágyi Béla 3—3 K, Mikó Imre, dr. Kozma György, Tárkányi György, Tamás Lajos 1—1 K.

Az összes bevétel volt 427 K Kiadás 207 K. Tiszta jövedelem a Déván épitendő templomra 220 korona.

Hirek a külföldi unitáriusokról. Amerikában a múlt évben 17 új egyház alakult és 22 új lelkész lépett szolgálatba. és pedig öt az unitárius theol. intézetekből, a többi átállott: öt az universalistáktól, 2 a baptistáktól, kettő a congregationalistáktól, 2 az episcopaliansoktól 1—1 a Krisztus Tanitványaitól, a methodistáktól, a presbiterianusoktól és a spiritualistáktól. 2 unitárius lelkész volt megelőzőleg is. — Angliában 35.000 tanuló jár az unitárius vasárnapi iskolákba, kik közül 10 ezer felül van 16 éves koron. — *Socinus Faustusnak* a sírja fölé kápolnát fognak emelni az unitáriusok. A mozgalmat dr. Wendte indította meg, a ki a D. F. E. díszgyűlésén felolvasást tartott a Socin sírjánál tett látogatásáról. (Ez érdekes felolvasást közölni fogjuk.) A bizottság igy alakult meg: Amerikából dr. Wendte Károly, Angliából: Gordon Sándor, Oroszországból: dr. Marczynk szentpétervári egyetemi tanár, Magyarországból: dr. Boros György. Dr. Marczynk már kieszközölte az engedélyt. A dévai sírkápolna adta az eszmét dr. Wendtének. A kápolna mint egy 5000 koronába kerül. Reméli a bizottság, hogy a magyar testvérek is hozzá fognak járulni a költségekhez.

Harc az unitárius vallásért. Még nem múlt el a megpróbáltatás és szenvedés ideje, vannak üldözők és üldözöttek, de úgy látszik, hogy az üldözés csak edzi a lelket és növeli a hitet. Ezt bizonyitja az alábbi levél, melyet szerkesztőségünkhez küldött be a távolból egy hűséges unitárius nő. A levél igy szól:

Nagyon szépen kérném tovább is küldeni címemre az Unitárius Közlönyt, habár nemis érdemlem. De érzem, hogy anélkül ebben az elhagyott idegen országban élni nehéz. Azt olvasva ott érzem énis magam, ahol az én hit-

testvéreim dicsőítő éneket énekelnek a mi édes Atyánknak: Nagyon fáj, hogy még az érte járó csekély összeget sem tudom fizetni, de az én férjem katólikus és .... bánásmódja mián el nem küldhetem, mert egy krajcárt sem ad a kezembe, és különösen erre a célra, mert én nem akarok katólikus hitre térni. De én inkább szivet cserélek, mint hitet, és e végett sokat tűrök és szenvedek, de énis azt mondom, mint a szentírás modnja: tűrőké és szenvedőké a mennyek országa.

Maradtam stb.

Sokan tanulhatnak ettől az egyszerű nőtől hitbúzgóságot.

A lapot küldeni fogjuk szivesen és örömest csak olvassa és merítsen belőle lelkierőt a kitartáshoz és tűréshez

Az első 100 korona már megérkezett. A D. F. E. titkári jelentésében szó volt arról, hogy, ha csak *száz emberünk* egészítné ki alapítványát 100 koronára, mily nagy erőt nyerne alapunk. Ime az első kiegészítés megjött már. Csegezi Károly mérnök úr beküldött 60 koronát alapítványa kiegészítésére. Fogadja hálás köszönetünket.

Kelemen Albert marosvásárhelyi lelkész az unitárius egyháznak egyik főhivatalától, a közügyigazgatóitól megvált. Hosszú idő óta szemléltük ezt az élesszemü embert az ellenőri székben. Mindig ott volt, mindig készen tartotta észrevételeit, kifogásait, ha szükség volt rá. Az egyház törvényeit kezében tartotta, de jól is tudta. Elnevezték „törvényes esperesnek" a mi teljesen kifejezi szereplését, s méltánylása volt az ő éberségének. Az utóbbi időben egészsége meggyengült, s ez indította arra, hogy hivatalától megváljon. Utódja Józan Miklós esperes. Óhajtjuk, hogy kevés alkalma legyen a törvény nevében föllépni.

A „Keresztény Magvető" szerkesztése az új évben új kezekbe kerül. Dr. Gál Kelemen és Gálfi Lőrinc az eddigi főmunkatársak veszik át a Keresztény Magvető írói köre megbizásából. Péterfi Dénes, a ki 1877 óta szerkesztette először Simén Domokossal, azután Kovács Jánossal, s végül egyedül, megválik a szerkesztéstől. A K. M. írói köre meleg köszönetét fejezte ki a gondos szerkesztőnek sok évig teljesitett kitűnő munkájáért.

Dr. Jankovich Pál a székelykeresztúri gymnasium orvosa, járásorvos, 100 kor. alapítványt tett a gymnasiumhoz. Az összeg kamataiból minden évben vizsgakor jutalmat kell adni egy olyan tanulónak, a ki a maga tisztaságára, s az iskolai eszközök épségére legtöbb gondot fordit.

Új tiszteletbeli egyházi tanácsosok lettek a Dávid Ferenc emlék-zsinaton a külföldi látogatók vezetőférfiai közül: Harrison János, Bowie Copeland, dr. Carpenter angliai dr. Wendte és dr. Eliot amerikai hitrokonok. Melegen megköszönték a kitűntetést és büszkének érzik magukat, hogy ily kötelék fűzi Magyarországhoz. (Arcképüket és életrajzukat lásd Unitárius Közlöny 1910. 8. sz.)

Kádár Lázár a keresztúri egyházkör jegyzője, hajlott korára hivatkozva, lemondott e tisztségről. Régi hű szolgája a nagy körnek, megérdemli a pihenést, mert a köri vizsgálatok téli munkája nehéz szolgálattal jár. Azt is meglehet érteni, hogy a ki egy jó baráttal és kartárssal, a milyen Raffaj Domokos esperes volt, oly sokáig szolgált együtt, nélküle nem vágyik tovább munkálni.

Szentiványi Istvánt a p. ü. miniszter kinevezte kataszteri becslőbiztosnak Kolozsvárra. Ezzel kapcsolatban megemlitjük, hogy a Szentiványi István és Szentannai Sámuel közötti becsületsértési per békés uton elintézést nyert. Mindkét hírt örömmel emlitjük meg.

Ádám Dénes kolozsvári járásbiró és neje egyetlen kis fiát, Dinit a kegyetlen ragály megölte három éves korában. A legőszintébb részvéttel osztozunk mérhetlen bánatukban.

Ha[illegible]gy' esztendeig mindenki a Dávid Ferenc Egyletnek adná, amit évközben szeszesitalra szokott költeni, akkora tőkénk gyűlne össze, hogy minden esztendőben 1000 korona értékű jó könyvet tudnánk szétosztani az ifjúság között. Ezt a merésznek látszó mondást két székely atyánkfiának mondottuk s mi volt a válaszuk? Jaj uram, erősen nagy summa az, a mi pálinkára megy. Ki se tudnám mondani, akkora szám lenne belőle.

A dévai Dávid Ferenc imaház építési költségeire adakoztak:

1. Székely Mózes erdőfelügyelő Déva 50 kor. 2. Sándor Lajos nagybirtokos, Déva 20 kor. 3. Kontz Domokos polgármester, Déva 10 kor. 4. Dr. Sándor Ákos kir. tszki albiró, Déva 6 kor. 5. Orbók Kálmán tszki irodatiszt Déva 4 kor. 6. Létay Gyula erdőmérnök, Déva 10 kor. 7. Székely László árvaszéki ülnök, Déva 5 kor. 8. Jakab István kir. tszki biró, Déva 5 kor. 9. Fodor Ferenc kir. aljbiró, Déva 10 kor. 10. Balogh Pálné vm. főorvos neje, Déva 20 kor. 11. Ferencz József unit. püspök, Kolozsvár 50 kor. 12. Ferencz Józsefné, Kolozsvár 50 kor. 13. Athletikai club mulatságából befolyt 50 kor. 14. Thoroczkay Venczel birtokos, Gurasada 20 kor. 15. Déva vára eladási árából, Szabó Imre irótól 17 kor. 80 f. Összesen 327 kor. 80 f.

Déva, 1910. dec. 2.

Fodor Ferenc,
pénztárnok.

Az egylet pénztárába a folyó évi november 24-től december 23-ig rendes tagsági díjat fizettek: Botár János, Kékes 909—910-re, Kisgyörgy Tamás, Bölön 909—910-re, Kisgyörgy Sámuel, Nagysármás 903—907-re.

Előfizetői díjat fizettek: Szönyi Gáborné, Kolozsvár 911-re, Komjátszegi Pál, Aranyosrákos 910-re, Siposs József, Hátszeg 908—910-re.

Alapitói díjat 60 K befizetett összeggel 100 K-ra egészítette ki Ádámosi Ferenc Désakna.

A felső-fehérköri fiókegylet pénztárába fizettek: Székely Miklós, Felsőrákos 908—910-re, Nagy Árpád, Osváth Gábor, Osváth Gáborné, Ürmös, Péterfi Gyula, Péterfi Gyuláné, Ince Zsigmondné, Héviz 910-re és Ferenczy Lajos, Felsőrákos 909—910-re.

Kolozsvár, 1910 december hó 23-án.

Gálfi Lőrinc.

XXIV. kötet. Kolozsvár, 1911. Február 2. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI: Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRS: TARCSAFALVI ALBERT.

TARTALOM:

Az újság 17
A szerkesztő asztaláról 18
Molnár Sándor † 19
A Berde-cipó. *Gajdács Pál* . . . 21
Unitárius szeretetház. *Zsakó István* 22
Tanítóm emlékére. *Marosi Márton* 23
Köszönet. *Kiss Aladár* 24
Egyedülvalóság. *Berde Mária* . . 25
Nőegyleteink *Ürmösi Józsefné* . . 25
Homoródalmásról 26
Áldásfa. *Tarcsafalvi Albert* . . . 28
Kecskedarázs, lódarázs *Gyallay Domokos* 30
Levél Amerikából. *Kiss Aladár* . 34
Egyházi és iskolai mozgalmak . . 35
Nyilvános köszönet. *Ürmösi Kálmán* 40

Mennyegzői, konfirmációi s ünnepi alkalommal igen kedves és jótékonyhatásu állandó ajándék az imakönyv. „SZIVEMET HOZZÁD EMELEM" irta dr. **Boros György**, női imakönyvet a sajtó meleg szavakkal üdvözölte, a közönség valláskülönbség nélkül megkedvelte. Ára csinos vászonkötésben, arany kehely és arany cimmel 2 K 40 fill. **Öt példány egyszere rendelve 10 K. Bőrkötés** aranyszéllel (barna, sötétkék, fekete) 6 K. Fehér csont, **selyem- és bársony kötés** többféle szinben, kiválóan jó papiron 10 K. **Bőrkötés remek kivitelben 14 kor. Megrendelhető a szerkesztőnél.**

NYOMATOTT GÁMÁN JÁNOS ÖRÖKÖSE KÖNYVSAJTÓJÁN KOLOZSVÁRT.

Kérelem a tisztelt olvasóközönséghez!

Egy kicsiny és szegény unitárius egyház esdő szavát tárom a mélyen tisztelt olvasóközönség és általuk az egyes unirárius egyházközségek elé is. Kinek szive s szivében szeretet van, mely könyörületre, segítségnyújtásra ösztönzi az embert, az hallja meg kérő szavunkat és jöjjön segítségül.

Távol az unitáriusok zömétől, beékelve az oláhok és szászok közé, áll egy kicsiny unitárius község, mely megőrizte évszázadokon keresztül, oly sok szorongattatások között is szintiszta magyarságát és vallását. Munkás vallásos nép. Hétköznap nem zajlik a korcsma, de vasárnap az Istenháza telve és egy szivvel-lélekkel éneklik: „Erős várunk nékünk az Isten".

Az életviszonyok nehezedését, ha valahol, ugy itt érzi a nép. Akik itt jártak és látták a tisztán hegyből álló határt, hol nincs egy tiz négyszögölnyi síma terület, csodálkozva kérdezik: „miből élhet e nép?" Szorgalmával teszi termővé a legmagasabb hegyeknek csúcsait is. Együtt küzd férfi és nő. A munka nem különbözteti meg őket. A mezei és házi munkát különbség nélkül végzik. A nagy küzdés magyarázza meg azt, hogy e nép vallásos hite oly mély, emberbecsülése, szeretete oly nagy, amilyent mainap nagyon ritkán tapasztalunk.

Fájdalommal tapasztaljuk, hogy minden törekvésünk, igyekezetünk mellett is templomunk roskadozó félben van. Minden pillanatban várhatjuk betiltását ama helynek, hol oly sokszor pihen meg a fáradt lélek s talál enyhet a megsebzett szív, nyer új erőt, biztatást a csüggedt ember.

Magunkat megadóztattuk, saját szükségeinket félretéve, siettünk filléreinket lerakni az Úr oltárára. De kétség fog el, mert sokszor kell érezzük, hiába az áldozatkészség, a buzgóság, ha nincs erő s a teher nagy. 62 család bizalommal hordja össze a kis köveket, de annyiszor kell tapasztalnia: „a lélek kész, de a test erőtelen".

A tisztelt olvasóközönséget kérjük segítsen újjáépíteni ez Istenházát! Ha van egy pár fillérjük, amit nélkülözni tudnak, ami nem okoz gondot, ha a szent ügyet támogatják vele, azt kérjük. Hisz oly sokan vannak, kik e lapot olvassák, hogy egy kis jóakarattal reményűnket betölthetik, álmunkat megvalósíthatják.

Kikhez eljut e pár szó, oh, ne engedjék, hogy mint kiáltó szó hangozzék el a pusztában. Kérjen mindenki — ki teheti — részt a munkából és sokakkal együtt mondják: „hadd építsünk együtt veletek, mert miképpen ti, úgy mi is ugyanazt az Istent keressük és neki áldozunk (Ersdrás 4 r. 2 V.).

Vajha buzgó gyűjtők támadnának, hogy ne csalódjunk bizalmunkban.

A pipei unitárius egyházközség nevében teljes bizalommal

Pipe, 1910. november 26.

Székely Tihamér,
unitárius lelkész.

XXIV. kötet. Kolozsvár, 1911. Február 2. szá

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA:
A DÁVID FERENCZ EGYLET

SZERKESZTI:
Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATARS:
TARCSAFALVI ALBERT.

Előfizetési ára: 2 kor. 40 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra

Az újság.

Arról ugyancsak nem lehet tenni, hogy a városi ember nem kőolajjal, hanem léggázzal vagy villannyal világít.

Arról is kár vitatkozni, hogy miért adnak helyet a pöfékelő gőzmozdonynak, miért tűrik meg a lótenyésztők a lónélküli kocsit s miért nem szállanak perbe az összes madarak, hogy az ők birodalmukba föl mer emelkedni a repülőgép. A végén jó Guttenberget is mind szólhatjuk, szapulhatjuk azért a nagy bűnéért, hogy a betűöntést s a könyvnyomtatást kitalálta.

Bizonyos igaz, hogy ha sem az írást, sem a nyomtatást nem találták volna föl, nem kellene olvasni. De minekutánna könyv is van, újság is, s az emberek olvasni megtanultak, kénytelenek olvasni.

S ez nemis olyan utolsó rendű dolog, csak az a fontos, hogy mit olvassunk?

A napokban egy újság erősen szidta az újabb időben gombamódra termő könyveket, lapokat, mert olyanok mint az üszög, csak a külső boritékuk hasonlít a jóságos búzához, belől méregpor van bennök, melytől a szem megvakul, a vér megromlik.

Mi úgy féltjük embertársainkat a rosz olvasmánytól, miként a rosz baráttól. Úgy óhajtjuk neki a jó olvásmányt, mint az édes tápláló tejet.

Legjobb erőnkből, tiszta szeretetből, hevülő búzgóságból készítjük a jó olvasmányt és küldjük szét az országba. Fáj szivünknek, hogy sok, sok ezer jó embertársunk, atyánkfia és nővér nem hallja s nem érti meg törekvésünket. De mi nem szűnünk meg addig, míg sok-sok ezeren, mindenki nem lesz olvasója az Unitárius Közlönynek.

A szerkesztő asztaláról.

Az új év napja sok gondolatot juttat eszébe minden embernek. Gondolataink nagyrésze visszavezet a múltba. Ha jó volt, ha rosz, mégis tudjuk mi volt s milyen. A jövő lehet minden, de hogy milyen lesz, senki sem tudhatja. Mégis szivesen nézünk elébe, mert a múlt tanulságait tartjuk kezünkben s rájok támaszkodunk. Újabb elhatározásunk paripájára ülünk föl, s mintha látnók mily biztosan haladunk előre, s mily messze fogunk jutni.

—

A ki egy hosszú év rövid napjait jó sikerrel akarja fölhasználni, elsőhelyen a maga erejében bizzék, de embertársai segítségét ne vesse meg. A segítség azért jó, mert az erőnket fokozza s önbizalmunkat növeli.

—

Kolozsvárt régóta az a gyakorlat, hogy újévkor az egyháztanácsosok és mások fölkeresik püspökünket a házánál és az egyházi főjegyző üdvözli, a püspök úr válaszol. Sok szép eszme vetődik föl ilyenkor, ezek mellett nagyon fontos a bizalmas és kedves együttlét. Ha a hívek, vagy legalább is a presbyterium tagjai hasonlóképpen fölkeresnék lelkészüket, bizony kedves dolgot cselekednének. Szeretnök tudni, nincsen-e meg valahol ez a szép és jó szokás.

—

A mai világ nem olyan, amilyen a régi volt. Ez igaz. A mai emberek sem olyanok, amilyenek a régiek voltak. De ma is vannak kiválóan jó, becsületes és igazságos emberek, de van sok rosz is. Mi az oka? Hát mi az oka annak, hogy egy almafán oly gyönyörű piros egynehány, csenevész, férges, rothadt, fejletlen a másik? Az, hogy amaz az ágon olyan helyre jutott, ahol a nap jól sütötte, a szél szabadon érte, attól megpirosodott, ettől megerősödött. Az ember is könnyen jut oly helyre, ahol nem éri se nap, se levegő, de hát az ember szabadon mozoghat. Miért nem választja a napfényt és a szabad levegőt? Miért ül abban a ronda, füstös, gőzös kis korcsmában, ahol fizetni kell s még csak jó levegőt sem kap a pénzéért. A mai világban könnyebben lehet maga ura az ember, mint régen lehetett. Miért nem szabad? Miért rabja a rosz szenvedélynek?

—

Az unitárius egyházi birtokok immár haszonbérben vannak mind, s az E. K. Tanács igen szép eredményt ért el a bérbeadással. Nemcsak az az előny, hogy a házikezelésből befolyt jövedelemnek kétszeresse, sőt egy esetben tizszeresse lesz a bevétel, hanem főképpen az, hogy a kezelés miatti nehézségek nem fogják

zavarni az egyház békességét. Ha az E. K. Tanácsnak és Főtanácsnak hét év alatt a gazdálkodás körül elpazarolt erejét, nyugalmát és idejét pénzértékre átváltoztatnók s a birtokoknak mostani jövedelméből hét év alatt hiányzott összeggel egybefoglalnók, ijesztő szám jönne ki. Immár azt is megértük, hogy a jószágok felügyeletére kiküldött bizalmasaink dicséretben és elismerésben részesültek az elért szép sikerért megérdemelték!

Molnár Sándor

sz. 1838. — Mh. 1911 jan. 5.

Nagy gyásza van az unitárius egyháznak! Kidőlt egyik legerősebb oszlopa, Molnár Sándor jogtanácsos. Kivételes ember volt, mert az ügyvédi pályát úgy futotta meg, hogy ügyfelei és ügyvédtársai is a legnagyobb tisztelettel, becsüléssel és elismeréssel voltak iránta. Kitűnő jogi tudása mellett olyan idealista volt, aki soha sem önmagát nézte, hanem mindig az igazságot kereste.

Olyan időszakban élt, a mikor könnyebb volt nagy vagyont szerezni az ügyvédi pályán, de ő nem futott a haszon után. Megelégedett a tisztességes jutalommal. Az E. K. Tanácsban számtalanszor hallottuk, hogy a kiadásain kivül is őt megillető díjakat nem számította föl. Hasonlóan föltűnő volt, hogy minden adakozásban résztvett.

Ügyvédtársai elismerték és ki is fejezték, hogy Molnár Sándor oly gyorsan fölfogta a legbonyolultabb ügy állását is, hogy tőle bármikor lehetett ló tanácsot kapni.

Nemcsak ügyvédtársainak, idegen embereknek is megadta a tanácsot, megmentette őket a pertől, de magának semmit sem számított föl.

Az utóbbi években kezdett gyengélkedni, de az erős szervezetű embert nem féltettük. Utolsó Főtanácsunkra följött, de egy pár óra múlva eltávozott. Nov. 30-án megjelent az E. K. Tanácsban. Peres ügyeinkről megtette jelentését. Lankadtabb volt mint máskor, de kitűnő emlékező tehetsége most is régi erejében szolgált. Mindig bámulni lehetett azt a tiszta látást és teljes tájékozottságot, a mivel a legbonyolultabb ügyet is fölfogta és előadta. A régiek közül Kovácsi bácsival vetekedtek a jeleskedésben. Szerették és becsülték is egymást.

Az Unitárius Egyház Képv. Tanácsa letette koszorúját koporsójára. Főpásztorunk rámutatott azokra a fontos, nagy jelenetekre, amelyek ott az ügyvédi irodában játszodtak le. A gyásztiszteletet Péterfi Dénes esperes tartotta, a sírnál dr. Boros György főjegyző búcsúztatta el.

Az ügyvédi kamara érzelmeit dr. Cikmántori Ottó elnök a háznál, dr. Deák Albert ügyvéd a sírnál tolmácsolták. A gyászoló család: neje, fia dr. Molnár Jenő ügyvéd, leánya dr. Rohonczy Lajosné mellett ott láttuk testvérét, Molnár János lelkészt, Gvidó Béla esperest, az özvegy nagy rokonságát, az ügyvédi kart és az unitárius egyház tagjait. Molnár Sándor 72 éves volt. Életrajzát az Unitárius Közlöny 1905-ben hozta. Dr. Boros Görgy búcsúbeszédét közöljük:

Beszéd a sírnál.

Ki a tágas mezőt oly nagyon kedvelted, ki nem ismertél távolságot, ha az erdő új lakói meghozták a tavaszt, kedves barátunk Molnár Sándor, ime eljutottál ahoz a kis határhoz, amely már nem bocsát tovább, mert magasabb a hegyeknél, mélyebb a vizeknél, mindennél, csak annál a szeretetnél nem, amely kikisért ide.

Ha füled elzárult hangom elől, ha jóságos szemed nem tud olvasni ajakamról, tisztán értő, bölcsen gondolkozó szép lelked hallja meg bucsúszavaimat, melyeket egyházad nevében intézek hozzád.

Pap fia voltál, papnak készültél, s habár Justitia elis csábított a Jézus apostolai közül, senkinek sem szolgáltál szivesebben mint Ekklesiádnak, kit mindig híven szeretté l.

Nehéz, nagy idők iskolájában tanultad félteni s védeni azt a kis sereget, amely háromszáz esztendő alatt lételéért s életéért harcolt. Gyermekifjú korodban, akkor maradtál apa nélküli árva, a mikor a haza rabigában görnyedt. Valamint a pálma, úgy nőttél te is erőssé a küzdelmeknek súlya alatt.

A nélkülözés keskeny ösvényein megtanultál szilárd léptekkel haladni, s midőn az áldások bősége áradott szegény egyházadra, jobban aggódtál mint a mikor semmije sem vala. Az unitárius egyház vitéz bajnokai között élted ifjú éveidet s hasonló lettél hozzuk.

Kaáli Nagy Elektől megtanultál dolgozni s áldozni, Berde Mozsától takarékoskodni. Az egyiknek örökébe léptél mint jogi tanácsadónk, a másiknak örökét megvédted mint törvénytudó.

Közöttünk senkinek sem kedvezett oly bőven Fortuna, mint neked, aki 38 évig szolgálhattál egyházadnak egy minőségedben, senkit sem tűntetett ki annyira, hogy egy milliót biztosíthass a Muzsáknak

Szép, nagy és fényes napjaid voltak. Élvezted munkád örömét, megláttad sikereid dícsőségét.

Tudom, hogy életed utolsó éveit keserűség nehezítette meg, mert azt hitted, hogy nem szerettünk s nem becsültünk érdemeid szerint. Ebben az egy esetben tévesen fogtad föl az ügy állását.

Bebizonyosodott rajtad is, hogy valamint senki sem lehet önmagának orvosa, ügyvéde sem.

Szerettünk, becsültünk mindig egyenlően, mert éreztük s tudtuk, hogy a mikor leghevesebb voltál akkor emésztett legjobban egyházad szeretete.

Bocsáss meg, ha nem értettünk meg mindig. Lelked élvezze hosszú munkás életed diadalát, tested pihenjen ebben a csöndes sírban, ahol a szeretet fogja világítni emlékedet, egyházad, barátaid, családod szeretete.

Isten veled!

—

A Berde-cipó.*

Mint a méh, ha más vidékre
Mézgyűjteni messze szálla,
Laci fiam vágytól égve,
Elment kincses Kolozsvárra,
S ottan, hol az „Egy az Isten"
Hitet vallják, predikálják,
Osztozva a lelki kincsen,
Járja egyik iskoláját;
S mig lelkét sok bölcs tanárja,
Testét Berde hűn táplálja

„Berde-cipó!" — e kenyérnek,
Mind azt vallja, nincsen párja:
Amit méltán úgy dicsérnek,
A lelket is általjárja;
S valót mondok, nem mesélek,
Hisz e kenyér nem korpából,
De sütve van nemes lélek
Szeretete lisztlángjából . . .
S aki adta, aki mérte,
Áldott legyen neve érte!

* Olvasóinkat érdekelni fogja a Berde-cipó dicsérete, amit még érdekesebbé tesz, hogy a vers írója evangelikus lelkész, kinek fia a kolozsvári unitárius főgymnasium tanulója.

Mit fiam is élvez, szeret
Dicséretét egyre zengi:
„Nem sütött még jobb kenyeret
Ennél talán soha senki!“ . . .
Bevallani mégis nem fél,
Bevallotta súgva, titkon:
„Jó kenyér az, de jobb ennél,
Mit te sütsz, jó anyám, itthon:
Mert bárhova, merre térnél,
Nincs jobb otthon sült kenyérnél!“

Gajdács Pál.

Unitárius szeretetház.

Múlt évi október hó 30-án és 31-én tartott főtanácsunk 65. és 66. számú határozatából az tűnik ki, hogy a belső emberi nyugdíjalapunk már elégséges arra, hogy belső embereinknek 40 évi szolgálat után a teljes fizetést nyugdíjként adhassuk s remélhetőleg még fölösleg is marad.

Ezt a kedvező alkalmat meg kellene ragadnunk, hogy tanáraink és belső embereink özvegyei és árvai ellátása, kiskorú gyermekeink gyermekeink neveltetésére is bizonyos ellátási alapot teremtsünk. Szóval szeretetházat létesítsünk.

Ehhez az alaphoz belső embereinknek egyébbel nem kellene járulniok, mint az említett alap netaláni fölöslegével, mig a világiak azt tehetségükhöz mért adományaikkal pótolnák, a tanárok pedig az Incze Mihály és Benczédi Gergely és neje alapokkal.

A kolozsvári Ferencz József-úton a reformátusok ilyszerű szeretetháza már pompásan díszeleg és sok kiskorúnak, árvának és özvegynek szolgál, ma is sok igényt elégít ki. A miénk is kiépülhet idővel. Kispatakokból lesz a tenger, fövényszemekből a hegy. Nem kell megijedni a kezdet hehézségeitől. A belső emberi nyugdíjalapnak is oly szerencsés növekedésére egyikünk sem számított.

A korral való haladásra minden lépést megkell tennünk; mert különben maradunk. A maradás útja pedig a végpusztulás

felé vezet. Én csak az eszmét vetettem fel s részletekbe nem bocsátkoztam. Ezt az eszmét nem árt a nyilvánosság előtt tárgyalni s ha életre való, akkor az ige testté válhatik.*

Zsakó István.

Tanitóm emlékére.

Legyen e néhány sor a tanítvány tiszteletének és hálájának megnyilatkozása egy kedves öreg tanító id. Boros György iránt, akinek a múlt ősszel bekövetkezett halála mély gyászt okozott sokak lelkének. Az ő emléke nem az egyszerű harcosé, aki kötelességét elvégezve lehúnyja szemeit az örök álomra, hogy egy pár évtized elfeledtesse életét. Az ő emléke a mi szivünknek egy örök büszkeség; egy megbecsülhetetlen forrás, amely bármely körülmények között erőt és lelkesedést nyújt. A szép és nemes tetteknek kiapadhatatlan kútfeje, amely mindig tanítani tud, hogy miként kell szavainkat és tetteinket kitörölhetetlenül beleírni embertársaink szivébe.

33 évig volt Kadács községnek tanitója. És e 33 év sokat beszél arról, miként lehet erős akarattal megküzdeni az élet nehézségeivel. Iskoláját nagyon szerette. Pontosan, lelkiismeretesen végezte kötelességét s tanítványait is a rendhez, pontossághoz szoktatta. Legfőbb törekvése volt, hogy a gyermekek lelkét az erényességre, az erkölcsösségre irányítsa. Mindig figyelmeztette őket, „hogy egy véka tudományhoz egy köböl erkölcs szükséges". Ha az iskolában elvégezte kötelességét, künn a mezőn a kertekben tanította, oktatta a felnőtteket, akik ép úgy tanítványainak érezték magukat, mint a gyermekek az iskola padjaiban. Ő maga a szorgalomnak, a vasakaratnak mintaképe volt. Szüksége is volt rá, hogy ne csak az iskolában dolgozzon, mert anyagi helyzete rákényszerítette. A régi emberek bizonyára tudják, hogy milyen jövedelemre voltak utalva az ő idejében az iskola-mesterek. A mostani ember megdöbben, hogy miként lehetett abból a csekély kapéből, amit 40 gazda fizetett, élni évek során keresztül. És ő nem-

* Az indítványt melegen üdvözöljük. Az érintett eszmék megbeszélésre igen alkalmas anyagot nyujtanak. Mi szeretnők kapcsolatba hozni a felsőbb leányiskola kérdését. Olyant értünk ez alatt, amely nem a meglevőkhez hasonlit, hanem a mi társadalmi, vallási, közéleti és nevelési szükségleteinket pótolná. Egyelőre szivesen megelégednénk a kezdet kezdetével, az árvák ellátásával. Megnyitjuk a tért az eszme tovább fejlesztésére. *Szerk.*

csak megélt, nemcsak nagyszámú (4 leány, 2 fiú) családját tartotta fenn ebből, hanem birtokot szerzett, vagyont gyűjtött s biztosította gyerekeinek jövőjét s szeretett községének egy tekintélyes összegű alapítványt tett, amely mindig hírdetni fogja az ő szólásmódjának igazságát, hogy „vas akarat sikert arat". Az ő munkája erős volt, de lelke nem rettent vissza semmi akadálytól. Községének sorsát szivén viselte. Iskolájában, ha felfedezte a gyermek tehetségeit, látta szorgalmát, nem késett rábeszélni a szülőket, hogy szegényes anyagi helyzetükben is áldozzanak fiúk tovább iskoláztatására. Tanítványai közül sokan köszönhetik neki, hogy a falúsi iskolánál nem kellett megszakítsák tanulmányaikat. Páratlan ügybuzgalommal, lelkesedéssel oktatta az ifjúságot, vezette a felnőtteket. Első tanítványai már régen férfiakká lettek, amikor ő még odaadó szeretettel ifjúi erővel tanította azoknak gyermekeit. Egy igazi hivatásos, lelkesült ember volt ő, akire bármikor, bármely körülmények között büszkén tekinthetünk. 1899-ben nyúgalomba vonult s haza költözött szülőfalújába.* Tanítványai tisztelete, hálája mindvégig gyönyörűsége volt öreg napjainak.

Nekünk boldogság volt látni megőszült alakját, érezni szeretetének melegét ép úgy, mint akkor, amikor először tanított az élet első munkáira. De hát a mi földi sorsunk, hogy „semmi sem tart örökké". Meghalt már ő is. Elment azon a könnyel megszentelt úton, mely a halottak szomorú, csendes országába vezet. Nemes szive megszünt dobogni s nincs több szava azokhoz, kik őt oly nagyon szerették. Tisztelői, szerettei részvéte néma fájdalma kikisérte utolsó utján s a nehéz göröngyök eltemették végkép gyászos koporsóját. Jó, „öreg mesterünk", áldja meg az Isten halott poraidat! Legyen álmod ott az édes anyaföldben a boldogok álma s lelked jutalma az örökkévalóság. Emlékedet kitörölhetetlenül vésted szíveinkbe.

Marosi Márton.

Köszönet.

Özv. Szakács Mártonné sz. Barta Zsófia istenes jóindulata és egyháza iránti szeretettől indíttatva, 200 koronát ajándékozott egyházközségemnek, mely alanítvány címen kezelendő és a kamat elkölthető. — Ez a kegyes özvegyasszony ilyen módon már másodszor nyilatkozott meg, miért fogadja az egyházközség hálás köszönetét. — Áldja meg az Isten!

H.-Héviz, 1911. évi január hó 15-én.

Kiss Aladár,
unitárius lelkész.

* 4 évig Alsóboldogasszonyfalván tanított.

NŐK VILÁGA.

Egyedülvalóság.

Oly mélyen érzem, mily egyedül állok,
Mint fa, amelynek nem találni mását
Ki túlnövé az erdőn többi társát:
Fejét kétszerte magasra emelte.
És szerte
Átnézheti a törpe fákat, mindet.
Fejük fölött ujjongva eltekinthet,
Távol csak néki megnyiló határok.
A messziség finom ködén ha áthat
Ott kincses, titkos városokba láthat
Mig többi társa lopva őt csodálja.
Ő az erdő királya, koronája.
— De nem borúl le féltve egy se rája,
Világa más: a messziség, az álmok.
— Oly mélyen érzem, mily egyedül állok — — —

Berde Mária.

—

Immár csakugyan kezd éledni reménységünk, hogy unitárius nőink, miként a régi, nehéz időkben, úgy most is tudják és teljesíteni is fogják kötelességüket. Nélkülök nem lesz vallásos a jövő nemzedék, nem telnek meg a templomok, velük és az ők támogatásával a régiek elmúlnak, mindenek megújulnak. A megújulás előjelei az alábbi érdekes közlemények, melyekhez hasonlót többet is remélünk.

Nőegyleteink.

Nagytiszteletű Szerkesztő Úr!

B. lapja f. évi januári számában azt a közleményt, hogy „megalakult az első nőegyletünk", szivesen kérjük, helyreigazítni, amennyiben ez nem első, mert Homoródalmáson és Karácsonyfalván már egy pár éve, hogy a nőegylet szép sikerrel működik.

Homoródszentpál, 1911. jan. 18. Tisztelettel

Ürmösi Józsefné.

Ezt az örvendetes hírt szivesen közöljük, hiszeu azt szeretnők, ha minden vidéknek, sőt minden nagyobb községnek is volna

nőegylete. Nőink szövetkezését szünetlenül sürgetjük. A lapunk múlt számában közölt felhívást kevesen méltatták figyelmükre, tudtunk szerint.

Homoródalmásról

az Unitárius Nők Szövetsége, magyar osztálya elnökéhez Főtiszt. Ferencz Józsefné öméltóságához igen érdekes és értékes levél érkezett, melyből közreadjuk a következőket:

Az Unitárius Nők Szövetsége Méltóságos Elnökségének és Választmányának

Kolozsvár.

Nagybecsú felhívásukat örömmel és bizalommal volt szerencsénk venni. Meg kell vallanunk, hogy annak olvasása némi önvádat is ébresztett bennünk. Ugyanis 15 év óta ez már a harmadik felhívás, melyet hozzánk intéznek és el kell ismernünk, hogy bizony még nagyon kevés életjelt adtunk magunkról.

Pedig mi a felhívásokat figyelembe vettük és — mint a mellékelt jegyzőkönyvi jegyzetek is matatják, mi évekkel ezelőtt már munkához is láttunk, s a falúsi életviszonyok között, tőlünk telhetőleg dolgoztunk; csakhogy nem volt előttünk semmi kézzelfogható példa és mi olyan tapogatózva, olyan bizonytalanul indultunk útnak, csak egyben bizva — hogy az igaz munkának eredménye el nem maradhat. És ebben nem is csalódtunk, mert hála Istennek mind jobban-jobban megérti a nép a Nőegylet igazi célját és gondunk lesz arra, hogy az Unitárius Nők Szövetségét is teljesen megérthesse.

Mi hisszük és reméljük, hogy „új élet kezdődik az unitárius nők között". Olyan jóleső melegség járja át sziveinket arra a gondolatra, hogy mi összeköttetésbe léphetünk azokkal, kiket már eddig is őszinte tisztelettel és szeretettel kisértünk. É rezzük, hogy mi ezen összeköttetésből mennyi erőt meríthetünk és nagybecsű támogatásukkal mennyire eredményesebb munkát végezhetünk! Adja Isten, hogy tudjuk megérteni egymást — és segítsen, hogy mi is tudjunk igazán segíteni egymásnak! A felhívással kaptuk az Engel Ella művét is, melyet igaz élvezettel olvastunk, de mikor az van ráírva, hogy az ára annyi, mennyire az olvasó becsüli, — akkor igazán zavarban vagyunk, mert hiszen az ilyen leányt — népiesen szólva — egészen aranyba kellene foglalni! De nekünk aranyunk nagyon kevés van és azért kérjük az Egyletet, vegye szivesen tőlünk ezt a csekély összeget és amellett fogadja a mi őszinte gratulációnkat egy ilyen tagja működéséért, aki igazán modern nő; mert a mi szerény véleményünk szerint, ma már nem azok a modern hölgyek, kik a divatban vezetnek, sem azok, kik

folyton jogokért kiabálnak, hanem azok, kik önzetlenül lelkesülni tudnak nemes célokért és akik azt is tudják, hogy nép nélkül nem lehetnének központok.

Becses felhívásuk értelmében, a távolban élő híveink lakcímét és összeírva, közelebbről lesz szerencsénk megküldeni. A tagdíjakat is ma küldjük a pénztárnak.

Kérjük úgy a magunk, mint Egyletünk nevében a mélyen tisztelt Választmány szives pártfogását Mi a magunk részéről igérjük azt, hogy a Szövetség intenciói és útmutatása szerint ezután még fokozottabb búzgósággal fogunk dolgozni.

Legmélyebb tisztelettel vegyunk a Méltóságos Elnökségnek és Választmánynak.

Homoródalmás, 1911. január 24. Igaz hívei

Barra Lajosné k. jegyzőné. Péterfiné T. Irén áll. el. isk. tanítónő. Ajtay Jánosné papné, a D. F. E. tagja.

Hermann Józsefné kereskedőné. Tary Sándorné tanítónő, D. F. E. tagja.

A Nők szövetsége pénztárnokához, Ferencz Titához Kolozsvárra befolytak a következő összegek: A homoródalmási Nőegylet 2 K, Barra Lajosné 1 K, Péterffy Áronné 1 K, Kiss Mózesné 1 K, Özv. Siménfalvi Sándorné 1 K, Hermann Józsefné 1 K, (Ajtay Jánosné és Tary Sándorné, mint a D. F. E. tagjai az egylet pénztárába fizetnek.) Engel Ella művéért küldenek 4 K. Kolozsvárról dr. Ferencz József ügyvéd úr a költségekre adott 4 kor. Fogadják szives köszönetünket. Vajha minden számban közölhetnénk hasonló névsort.

Bágyonból Kiss Juliska áll. óvónő igen kedves levelet írt a Nők szöv. elnökéhez, miután a felhívást az Unitárius Közlönyből olvasta. Kér tájékozást, szabályzatot és a választmány támogátását. Segítsége Csongvay Dénesné, áll. tanítóné lesz. „Egyházunk női már alig várják, hogy összejöhessünk". Még ezeket írja:

Sietek megragadni az alkalmat, mert községeink az erkölcsi alásülyedés örvénye szélein állanak Nem ismeri Istenét, vallását es nincs hitbeli meggyőződése, mert annak tudatán kívül áll; a mi szive mélyén kell lakozzék. Nem is lehet csodálni, nem volt ki vezesse és némi felvilágositást nyújtson a lelki világról nekik.

Üdvözlöm szivem mélyéből a már megalakult szövetségeket, kérem az egek Urát, segítsen minket is meg, hogy rövid időn belől követhessük mi is a jó példát.

Köszönjük a szives érdeklődést, kivánunk a megkezdett munkához jó sikert. A szabályzatot K. J. kisasszonynak megküldöttük, másoknak is szolgálhatunk. — Angliából értékes cikket és levelet kaptunk Sharpe Emilia kisasszonytól.

A jövőkor közöljük.

A TŰZHELY MELLETT.

Áldásfa.

— Rövid, de igaz történet. —

Hol a Hagymáspatak fut anyja ölébe
S gyöngyöket ver habja a völgy fövenyére,
A falú közepén két almafa állott,
Egyik bőven termett, a más csak virágzott.

A falúé a hely, hol a két fa álla
S azért úgy nevezték: a falú két fája.
Jobbról amaz karcsu, terebély a másik,
Az meddő, ez osztja jó Isten áldásit.

Őszre kelve minden istenadta évbe'
Odagyűlt a falú fiatalja, vénje
S vígan szüreteltek . . . Jutott erre-arra
S nem csip-csup gyümölcs ez, nemes fajta alma.

Amikor vége volt a szűretelésnek
S leányok, legények hazafelé tértek,
Biró Péter uram bajszát megsodorja,
Mi annyit tesz nála: Uraim, egy szóra!

— Halljuk, halljuk! Veti oda Csipkés Márton,
Használ az okos szó, bárki van róváson.
Kinek mi szivén van, mondja az igazat,
Lesbe csupán csak a rókák maradjanak.

Biró Péter bajszán sodorint még egyet
S éles kaszájával így vágja a rendet:
— Öröm is meg bú is, mit szemem ma látott,
Egyik fánkon *áldás*, a másikon *átok*.

Husz éve mindkettőt éri eső, harmat
S kiméli haragja északi viharnak,
Mégis csak egyiknek mosolygós az ága,
Másiké — ugy mondják — meg van babonázva.

Azt javasolom, hogy mai szent vasárnap
Nevezzük az első fánkat *Áldásfának*,

S melyről nem szakított még senkinek keze,
Legyen a másiknak *Átokfa* a neve.

— Helyes, helyes! Sokan innen-onnan zúgják,
Pór János fordítja csak az esze rúdját,
Javallván, hogy ki kell a súgár fát vágni
S utolsó izéig kemencébe hányni.

— Nyestük az ágait, öntöztük a helyet
Husz esztendön által s egy bogyót se termett,
Még a napsúgár is kár ága hegyére,
Hisz csak meddőn áll ott — falú szégyenére.

Szó áll szó elébe, majd lön zsivaj, lárma,
Némelyik kettőt szól, másik kicifrázza,
Mig a végén Jóska kovács neki nem dől:
— Biró Péter uram, no, most mi lesz ebből? . . .

— Maradok szavamnál, mert nekünk is néha
Jó, ha szemünk előtt van egy *intőpélda* . . .
Hisz épen olyan a rest, munkátlan élet,
Mint e fa, amelyen gyümölcsök nem érnek.

Azt is csörgi itt-ott házunkon a szarka,
Hogy nem minden asszony igaz magyar fajta,
A családi fáján fél gyümölcsöt látni —
Jaj, ennek az Isten sem fog megbocsátni . . .

Hogy élete sorát élje kényelemmel,
Bűnös játékot űz hittel, szerelemmel.
A pattanó rügyet az ágán megfojtja,
S elbizza a lelkét — a tömlöctartókra.

Habár én se hiszek semmi babonának,
Nevezzük azt a fát mégis Átokfának
S hagyjuk helyén . . . Hanem bár virágpompába
Öltözzék, ne álljon senki árnyékába.

S ugy lön minden, ahogy Biró Péter mondta,
A többi rámaradt a krónikásokra . . .
Most már nekem kell az eszem megszoritni
S vékonyka fonalát jól felgombolyítni.

. . . Nehány évre jó hir járta be a helyet:
Csodálatosképen az Átokfa termett,

S ez a termés felér másból garmadával,
Hegyek ezüstjével, nehéz aranyával.

Termett. A falúban nincs rest, lusta ember,
Se asszony, ki telve volna félelemmel,
Ha tisztes frigyéből szivén bimbó pattan,
Hogy ez a magyar föld ne legyen lakatlan.

Vídám gyermekek bent és az utcasorba,
Mintha mind-mind egy-egy pirosalma volna . . .
. . . Kezemben van Biró Péternek levele:
Most már mindkét fánknak Áldásfa a neve.

Tarcsafalvi Albert.

—

Kecskedarázs, lódarázs.

Jóska olyan sokáig szolgált a korondi plébánosnál, hogy amikor ennek elhalálozása után hazakerült a szülőfalújába, Énlakára, az ifjú renden levők nem is tudták a becsületes nevét. A volt gazdája után Plébános Jóskának keresztelték el.

A légynek sem vétő, ártatlan kis emberke volt Jóska, nem sok vizet zavart a falúban. Apja után maradt egy kis háza, kertje, abban huzódott meg szép öreglegényesen. A fekvőségen kivül volt még pár száz forintja, amit a plébános hagyott rá hosszú, hűséges szolgálatáért. Bizonyosan többet is hagyott volna, ha neki is több adatott volna.

De ha nem örökölt Jóska a plébánostól bővebben veszendő, földi javakat: örökölt hasznavehető, szép tudományt. A plébános ugyanis híres méhész volt és Jóska eltanulta tőle a méhészkedés minden csinját-binját. Amint hazatelepedett a magáéba, nem nyugodott addig, amig helyes, csínos, kis méhest nem állított be a háza végénél.

Vadvirágos, szép mezők, balzsamos, füves erdők, hüvős források veszik körül Énlakát. Pompás méhnek való helyek! Jóska egyszer reájött, hogy az erdőben nagyon sok vadméh tanyázik. A fák odvai televannak gazdag méhcsaládokkal, amelyek a legcsillogóbb színű és legfűszeresebb illatú mézet gyűjtik nagy kaptáraikba.

Megörült ennek Jóska!

Új kereset, ingyen való ajándék.

Ahol módjával hozzáférhetett az odvasfákhoz, onnan befogta a vadméheket és hazavitte a méhesébe; ahol pedig ezt nem tudta megcsinálni, fölverte, kifüstölte a vad jószágot és a mézet ragadta el.

Mindebből sok fáradsága után szép jövedelme volt Plébános Jóskának; nem kellett a készhez nyulnia, sem pedig kölcsön kérnie.

Hanem mégis gyarló és gonosz az emberi nemzet, hogy az olyan jóféle, szegény, gyámoltalan embernek is akad irigye, mint amilyen Plébános Jóska volt.

Mert bizony akadt neki!

Az alsó szomszédja, a nagy, kajla Varga Dani sajnálta tőle, hogy olyan szépen pénzel a vadméhekből.

— Az erdő a falué, a méh is a falué! — támadt rá egyszer a keritésen át. — Nem igazság, hogy a falú méhét magadnak vered föl.

— Azé a madár aki elveszi! — vetette ellen Jóska.

Varga Dani nem nyughatott, ahol találta Jóskát, ott kötött bele. Boszantotta, ijesztgette, vityálódott vele.

— Mit akarsz te voltaképpen, Varga Dani, miért nem férhetsz tőlem? — Kérdezte végül Jóska.

— Azt akarom, hogy végy magadhoz cimborának, verjük együtt a vadméheket! — mondta meg Varga Dani kereken.

— Nem értesz te ahhoz a mesterséghez!

— Megtanulom.

Plébános Jóska félvállról vette a dolgot; majd elhallgat az irigy lelke!

De biz az nem hallgatott el. Ellenkezően, csak ezután kezdett igazán a nyomában szimatolni.

Egyszer megint megszólította Jóskát.

— No, szomszéd, most egyszer bajba kerültél! — mondta neki kárörvendve. — Kaptányba léptél, annyi szent!

— Mi vóna az a kaptány?

— Egy fát megégettél a füstölőddel. Láttam a fát, nem tagadhatod el.

— Öreg, taplós, haszontalan fa volt, nem kár érte.

— De a tilalmas erdőben történt . . . Ha cimborának nem vész, erdész kezébe adlak, az pedig keserü ital lesz, azt mondom.

Meghökkent ettől Jóska! Isten őrizz' a törvénytől, de különösen az erdészek törvényétől. Beletörött abba még minden szegény embernek a foga!

De hát mihez fogjon? Ezzel az izgága, ragadozó emberrel fogjon össze? Ezzel ossza meg a keresetet?

Valamit ki kellene találni, hogy elmenjen a kedve a vadméhektől!

Nehány napig ezzel a nagy gonddal a fejében rótta az erdőket. Egyszer aztán átszólt a keritésen Varga Daninak.

— No szomszéd, meggondoltam a dolgot, cimborámnak fogadlak. Készülj, holnap reggel már együtt megyünk az erdőre!

Másnap Jóska összepakolta a méhész-szerszámokat, beszólt Varga Danihoz és együtt elindultak szerencsét próbálni.

— Hova megyünk? — kérdezte Varga Dani.

— A törökbuza-földek fölé, a Vágottba. Ott sok öreg almafa van, bizonyosan találunk valamelyikben méhet . . .

Julius elején történt a dolog, a legszorgosabb kapálás idején. Varga Daninak is lett volna kapálni valója, de bánta is ő, vigan ment Plébános Jóskával a könnyü keresetre.

Megérkeztek a Vágott szélére. Jóska kioktatta Varga Danit a tennivalókra.

— Én az erdő közepén megyek, te pedig a belső szélén. Hallgatózzál minden öreg almafa közelében s ha nagy zümmögést hallasz, huzódjál vissza s adj jelt neken. Vigyázz, nehogy észrevegyenek a méhek, mert reád támadnak. Ész kell ide, hé, meg tudomány! . . .

Elindultak, Jóska kivül, Varga Dani belül.

Egy darab fitetés után Varga Dani pisszentgetni kezdett Jóska felé.

— Reáment! — mosolygott ez huncuton magában. — Huzódjál vissza, mindjárt ott leszek! — kiáltotta oda Daninak.

Nem messze egy öreg almafától, a bokrok közt levő tisztáson találkoztak.

— Ott a méh! — mutatott előre Varga Dani.

— Szerencséd van! — örvendezett Jóska. — Most aztán szépen megosztjuk a dolgot. Te fölmászol a fára s kizavarod a méhet az oduból, én pedig alól leszek a füstölővel. Hanem neked legelőször is föl kell öltöznöd a méhész-gunyába, hogy meg ne csípjenek. Engem a füstölő megvédelmez . . .

Jóska kibontotta a magával hozott cókmókot. Ebből először is a méhész-köpenyeg került elé. Furcsa egy köpenyeg volt az! Valaha a korondi plébános reverendája volt, de aztán befogták méhész-köpenyegnek, Jóska úgy hozta el magával. Száz folt volt rajta és mindenik más színű; nagy méz és zsír pecsétek rajta. Ezt kellett Varga Daninak fölvennie. Jóska aztán szitát kötött a fejére és keztyüt huzatott vele.

— Ennyi mestersége van ennek, hé!

Varga Dani a szitán keresztül megnézegette az öltözetét.

— Már az igaz Jóska, hogy nem szeretnék magammal éjszaka találkozni! — csóválta meg a fejét.

— No, most föl a fára szaporán és kopogtasd meg keményen az odvas részét. Én addig itt elkészitem a füstölőt.

Varga Dani fölmászott az almafára és amint elérte az odvas részt, jól megdöngette a keztyüs kezével. És csakugyan áradni kezdtek ki a méhek, nagy, haragos zümmögéssel. Csodálatos mé-

hek voltak: akkorák, mint az ember kisújjának a fele . . . És jöttek akkorák is, mint az ember hüvelyke . . .

Varga Dani a szitán keresztül is megismerte a csodálatos méheket; és eszeveszetten csúszni kezdett le a fáról.

— Kecskedarázs, lódarázs, fussunk Jóska, kutyateremtette! — orditotta jöttében.

Persze, Jóska akkor már nem volt a közelben. Amint Varga Dani mászni kezdett föl a fára, ő félresiklott a bokrok közé. Gondolt is ő füstölővel!

Varga Dani, amint földet ért, megfutamodott a törökbuzatáblák felé. Egy csorda bősz, veszett darázs utána! . . .

— Csipünk, csipünk! — mondta egy raj kecskedarázs a feje fölött keringőzve

— Hol vagy, hol vagy? — kérdezték a vastaghangú lódarazsak, amint a füle mellett el-el surrantak.

A törökbuza-földek tele voltak kapásokkal, ott kellett Varga Daninak elszaladnia. Rémés látvány volt, amint a darazsakkal hadakozva kovályogott befelé barázdáról-barázdára! Csapkodott mindakét kezével, nyöszörgött, ordított, a reverenda-forma köpeny pedig ijesztően libegett, kavargott utánna.

— Gonosz lélek, kisértet! — sikoltoztak körüskörül a asszonyok, de a férfiak is azt hitték ám!

Varga Dani most a kenderáztatók fölé, a nagybarázdára ért és azon benyomva, eltünt a kapások szeme elől.

Sok idő telt bele, amig az emberek magukhoz tértek az elképpedéstől. Lassankint egy-egy kapucsoportból kurázsis legények váltak ki és biztatni kezdték egymást, hogy menyjenek és nézzék meg, hova tünt el a látomány.

A nagy barázdára gyülekeztek és onnak szerteszéjjel nézelődve kezdtek tanakodni.

— Mit ámultok ott haszontalan fickók? Jertek huzzatok ki a tóból, adta mihasznái! . . . Én vagyok, Varga Dani, hát nincs szemetek? — kiabált a kisértet az egyik kenderes-tó levében habucskolva.

A legények végre odabátorkodtak és a benyujtott kapanyelekkel kihuzták Varga Danit a tóból.

— Jajj, a szegény csontjaim! — óbégatott ez, miközben a lé és iszap vastagon csurgott le a furcsa köpenyegről.

* * *

Plébános Jóska az egész esetet végig nézte az erdőnek egy kis tisztásáról. A fűben hemperegve úgy kacagott, hogy majd kilyukadt az oldala.

— No, ennek sem kell több méhész cimboraság, bizonyos, hogy nem kell! — mondogatta. Gyallay Domokos.

Levél Amerikából.

Kiss Aladár hévizi lelkészünk levelet kapott Amerikából. Egy pár sorát közöljük:

„Azért mi is, kik vagyunk idegen országban, imádkozunk, hogy a jó Istennek legyen gondja reánk. Otthon boldog karácsonyra harangszava hívott templomba, de most nem mehetünk, templom itten nincsen, azért egyházunkat áldja meg az Isten, áldja előljáróját, hű lelkipásztorát, buzgó tanitóját évtizeden. És egyházunknak mindig hű őrzője legyen.

Tiszteletes úrnak most csak azt írhatom, hogy egyházunk javára, vagy illetőleg az Orgona-alapba küldünk 120 koronát. Ezt mi ajándékozzunk amerikaiak, hogy mi se legyünk elfelejtve.

Mindnyájan üdvözöljük a Tiszteletes urat, a Tiszteletes asszonnyal, Tanitó úrt Tanitó asszonnyal, boldog karácsonyt és egy jó bő újévet kivánunk számokra.

Itten megírom, hogy kik adományoztak: Molnár János 10 koronát, Pántili János 10 kor., Marosi József 10 kor. feleségünkkel együtt. Szakács Márton 10 kor., Kovács István 5 kor., Lukács András 5 kor., Kolcsár István 5 kor., Kolcsár József 5 kor., Fóri János 5 kor., Imre András 5 kor., Orbán János 5 kor., Orbán József 5 kor., Kádár János 5 kor., Asztalos Zsigmond 5 kor., Samu Mihály 5 kor., Halmágyi János 5 kor., Fazakas István 5 kor., Ványolós János 5 kor., Vászka Mihály 5 kor., Csattó György 5 kor., a két utolsó Ugocsamegye tekeháziak tiszta jószívből ajándékozták. Molnár János levélíró".

Kiss Aladár,
unitárius lelkész.

Mi azt izenjük a messzi távolba kedves testvéreinknek: szépen cselekedtek, hogy szülőfalújokról megemlékeztek, de szeretnők, ha a jövő karácsonyt itthon töltenék az édes hazában, hol szebb a rózsa, tisztább a patak s zengőbbek a dalok.

Szerkesztő.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

Protestáns testvériség. A pozsonyi protestáns szellem ismét tanújelét adta jól ismert keresztyén szeretetének és türelmének azzal a ténynyel, hogy dr. Masznyik Endre, az ág. ev. theol. akadémia igazgatója, a Budapesti Dávid Ferenc Egylet felkérésére e hó 14-én az unitárius templomban rendkivül érdekes előadást tartott Tolstoj megtéréséről. A liberális theológus és iró „megtérés" alatt nem az állítólagos, kolostorba való vágyódást értette, hanem lebilincselő fejtegetésekben tárgyalta, hogyan fordult el Tolstoj lelke fiatalkori könnyelmű életmódjától, hogyan kereste a helyes útat, az igazságot, sőt magát az Istent, hogyan esett egyik szélsőségből a másikba, a teljes hitetlenségből, kétségbeesett pesszimizmusból a vallási ceremóniákat vakon követő fanatizmusba, mig végre megtalálva a helyes középútat, a fenkölt lélek egyéni hitét, a tudományokkal és józan észszel megegyező modern vallásosságot — prófétája lett a dogmákat mellőző szabadelvű keresztyénségnek. A nagy tárgyilagossággal megírt és szabadságszeretettől lángoló előadás után Albert János pozsonyi lyceumi tanár, a lutheránus egyház kiváló költője, mondott el munkáiból néhány mély tartalmú, részint humoros, részint áhitatteljes hangúlatú költeményt nagy tetszés mellett. Az előadások között May Münster Cornélia hangversenyénekesnő művészete és Krausz Ervin kiváló orgonajátéka szórakoztatta a nagyszámban megjelent, különböző vallásfelekezetekhez tartozó közönséget. Előadás után szükkörű közös vacsorára gyültek össze az egylet taglai és vendégei, hol lelkes felköszöntők hangzottak el, éltetve a liberális előadókat és az összetartó, egymást megértő protestáns egyházakat. Ha meggondoljuk, hogy a mai, részint konzervativ, részint szabados és erkölcstelen irányzatokkal szemben mekkora missziója van az összetartó s ezáltal megerősödő szabadelvű kereszténységnek, úgy nem örülhetünk eléggé a protestantizmusnak ezen újból megnyilvánuló magatartásának. P. K. F.

Deák Miklós székelyszentmihályi lelkészt a keresztúri egyházkör megválasztotta köri jegyzőjének, aki egyszersmind esperes-helyettes is. Nem kis munkát vállalt magára, de megjósoljuk, nagy szolgálatokat fog tenni az egyházi közérdeknek. Katona Ferenc közügyigazgató lett.

Báró Petrichevich-Horváth Kálmán főgondnok úr újévi adományai Dávid Ferenc-alapítványnak 60 korona, Magvető-alapnak 50 K, Unitárius Közlöny-alapnak 50 K, Kolozsvári egyházközség szegényeinek 60 K, Tordai egyházközség szegényeirek 20 K, Széplaki egyházközségnek orgona-alapra 50 K, Nagyenyedi egyházközségnek templomépítésre 50 K, Kolozsvári Mentőegyesületnek 40 K, Kolozsvári Rongyosegyletnek 20 K. Együtt 400 kor.

Kádár József dési polg. l. iskolai igazgatót súlyos csapás érte, édesatyja, Kádár András Várfalva községnek s ottani egyházunknak egyik legkiválóbb tagja elhúnyt. 1848—49-ben mint nemzetőr szolgált.

Újabb változások az unitárius egyházközségekben. A főt. püspök úr kinevezte Gálfi Andrást Iszlóból Komjátszegre. Molnár Kálmánt Bordosról Újszékelyre. László Balázs lelkész-

jelöltet Felsőrákosra. Kelemen Istvánt Iszlóba lelkésznek, kántortanitóknak: Bálint Mózes Haranglábra, Pap Dániel Magyarcsákodra. Kántornak: Lőrinczi Béla Székelyudvarhelyre. — Varga Dénes felsőrákosi lelkészt nagyfokú elmebaja miatt nyúgalomba kellett helyezni, amit mély sajnálattal adunk közhírré.

Az „Unitárius Egyház" c. lap új kezekbe került. Péter Lajos tanár szerkesztő, Geréb Zsigmond, Molnár Kálmán és Szász András lelkészek vették a kezökbe Lapunk szerkesztője a legelső számban megmondotta volt, milyen munkakörben tehet szolgálatot az egyháznak és a haladásnak. Nem szólunk arról, amit tett, de kartársi szeretettel ajánljuk figyelmébe a volt szerkesztő esperesi levelét. Abban meg van mutatva, mit kell tenniök az egyházközségeknek. A sajtó annál kevesebbet nem tehet, de bármennyit is teszünk, az legyen építés, nem rombolás. Köszönjük, hogy az Unitárius Közlöny újévi fölhivását közreadta.

A Dávid Ferenc-alapitvàny Aranykönyve. Nagy örömöm telik benne, hogy a Dávid Ferenc-alapítvány Aranykönyvét ismét kinyithattam s abba a múltévben a következő adományokat jegyezhettem be: Báró Petrichevich Kálmán főgondnok úr 50 K; Deréky Gyuláné Báró Györffy Róza úrnő, Mádról 500 K; itt Kolozsvárt: Dr. Heppes Béla 25 K, Dr. Gajzágó Miklós 2 K 50 f., Dr. Tompa Kamil 2 K 50 f., Dr. Boros György 50 K. Ez évről ismét Báró Petrichevieh-Horváth Kálmán úr 60 K; Tordáról Székely László 102 K adományát, aki ez összeget mint félévi lelkészi nyugdíját egészben ez alapítványnak adományozta. Pál Ferenc lelkész Oklándról 10 kor., elhúnyt testvére özv. Andrási Istvánné Pál Zsuzsánna emlékére koszorú helyett.

Midőn ez adományokért a nemes adományozóknak meleg köszönetemet nyilvánítom, vajha ne kellene ismét nagy időre bekapcsolnom ez Aranykönyvet s a Dávid Ferenc-alapítványnak gyarapításához minél többen hozzájárulnának.

Kolozsvár, 1911, jannár 25.

Ferencz József,
unitárius püspök.

Az egylet pénztárába 1910. dec. 23-tól 1911. január 23-ig rendes tagsági díjat fizettek: Dr. Kozma Jenő Marosvásárhely, Csegezy Márton Beszterce, Taar Jenő Aranyosrákos, Rösznер Valéria Nagybánya, Székely Sándor Kolozsvár 911-re, Jakab János Szászndas 910—911-re, Székely László Déva, Dr. Kovácsi Sándor Óradna, Nagy Elemér Szentkereszt, Tana Sámuel Nagybecskerek 1911-re, Barabás Sándor Alvinc 910-re, Darkó Sándor Déva 910—911-re, Kanyaró Ferenc Mocsolya 909—910-re, Pál Mihály Kolozs 911-re, Kénossy István Segesvár 909—911-re, Kádár József Dés 910—911-re, Hadnagy Dénes Csókfalva 908—911-re, Csipkés Árpád Marosvásárhely 909—911-re, Bedő Imre Szászújős 909—910-re, Létay László, Gál Ambrus, Csipkés Manó Temesvár, Barabás Ilona Gyalár, Gálfi Zsigmond Tordatur 911-re, Boros József Oláhbrettye 911—912-re, Nagy József Aranyosgyéres 908—911-re, Hegedüs Mihály Prázsmár, Unitárius Egyházközség Torockó 911-re.

Előfizetői díjat fizettek: Lőrinczy Dénes Szentábrahám, Sándor Jenő Görgényszentimre, Egyed József Maroscsapó 911-re, Dr. Jancsó Ödönné Marosújvár 909-re, Kindl Károly Kolozsvár 910—911-re, Mészáros István Torockó, Szigethy Cs. Miklós Kolozsvár, Benedek Lajosné Nyárádszereda, Tamás

Lajosné Kolozsvár 911-re, Kolozsvár. Pál Mikes 910—911-re, Sándor Mózes Székelyudvarhely, Somkereki Elek Szék, Sincky Géza Nagyszeben, Mikó Lajos, Mihály Zsigmond Vác 911-re, Özv. Pálfi Jánosné Csegez 910-re, Demény Endre Maroslúdas 909—910 re, Tejfalusi Ferenc Nagyszombat, Gál Elekné Aradcsaba 911-re, Dr. László Albert Pécs 910—912, Székely Sámuel Szamosújvár 909—911-re, Szénási Ferencné Dés, Szinte Ferenc Sepsiköröspatak, Dr Jeney Elekné, Özv. Sándor Istvánné Nagyenyed, Dr. Nádudvari Dezsőné Dézna 910—911-re.

A marosköri fiókegylet pénztárába fizettek: Kelemen Gáborné Szeged 905—909-re, Halmágyi János Vadad 910-re Nagy Pálné Körtekapú 910—912-re, Dobos György Vadad 910-re, Kilyén Lajos, Boór Lajos, Boór Elemér, Boór Károly, Boór Jenő, Balog Dániel Ikland 908—909-re, Gál Ferenc, Gál Károlyné Szentgerice 910-re, Csupor Kálmánné 909-re, Szabó Lajos, Szabó Domokos, Szabó Zsigmond 910-re, Ürmösi Kálmán, Ürmösi Kálmánné, Májai Gábor 909-re, Fazakas Lajos, Fazakas Lajosné Nyárádszentmárton 908—909-re. Csinádi Jánosné Nyárádszereda 909-re, Gálfi Ferenc Jobbágyfalva 909—910-re, Unitárius Egyházközség Vadad 908—910-re, Nagy Dénes 908—910-re, Nagy Mihály 1894—1907-re, Szabó Rezső Nyárádszentmárton 910-re, Fekete József Kisadorján 905—909-re, Bedő Zsuzsika Marosjára 910-re, Özv. Herszényi Bálintné, Kelemen Albert, Kelemen Albertné, Csongvai Lajos, Horváth Miklósné, Schuller József, Dr. Sárkány Miklósné, Csiky László, Mikó Árpádné Marosvásárhely 910-re, Tályai Györgyné Marosvécs 910—911-re, Filep Gyula Ikland 908—911-re, Gálfi András Iszló 909—910-re és Gálfi Andrásné 908—909-re.

Az Unitárius Közlöny céljaira ajándékoztak: Deréky Gyuláné, Mád 5 K; Br. P. Horváth Kálmán 50 K; Dr. Kovácsi Sándor, Óradna 2 K 40 f. és Bedő Zsuzsika, Marosjára 2 K; a Nőkvilága-alapra Gál Elekné, Aradcsaba 2 K. Fogadják az egylet köszönetét.

Kolozsvár, 1911. január 23-án.

Gálfi Lőrinc.
pénztárnok.

A háládatos utód. Egyik unitárius pap nagyon szorgalmas kertész volt, A papi kertet tele ültette a legkiválóbb fajalmákkal és körtékkel. Csak egy pár évig élvezhette a szép gyümölcsös áldását, mert más helyre költözött. Utóda boldogan töltötte meg pincéjét, kamráját, s még a piacra is tudott küldeni belőle. Többet is tett. Egy kis ládát megtöltött s elküldötte a jó kertésznek Ezt a kis előzékenységet többször megismételte. Igazán szép papi jellemre mutat.

Levelek a távolból. *M. J.* Tolnamegyében egyedüli unitárius egyik községben. Udvarhelymegyéből Kobátfalváról származott oda. Az unitárius Közlönynek búzgó olvasója, gondoskodott arról is, hogy másoknak megküldjük lapunkat. Ezeket írja: „Vallásunk áldásait nem élvezhetem, melyért tűzbe is mennék, annyira szeretem és imádom."

K. F. okleveles jegyző úr Mocsolyáról üdvözlő levelében megemlékezik a régi nagyokról és boldog újévet kíván Főt. és Mélt. Ferencz József püspök úrnak, Mélt. báró Petrichevich Horváth Kálmán, dr. Boros György, Tarcsafalvi Albert, Csifó Salamon és Gálfi Lőrinc tanár uraknak, úgy a Magyarhonban élő, valamint Amerikában

ban, Angolhonban, vagy a világon bárhol élő összes unitárius hitrokonainknak. Istennek áldása maradjon mindnyájokkal.

500 korona egy férfi élete. A jó magyarok s a székelyek futnak Amerikába, hogy pénzt keressenek. Vagy keresnek, vagy nem. Vagy küldnek haza, vagy nem, de annyi bizonyos, hogy fejjel mennek neki a falnak. Itthon eladják a mijök van. Itt hagyják a feleséget s a gyermekeket, mert halották, hogy ez is, az is pénzt küldött haza. Arra nem gondolnak, hogy ott miért adják a pénzt: az életért. A gyárban odaveszett egy férfi, s a feleségének küldöttek 518 koronát. Ezzel a szegény asszony elindulhat koldulni. Vajjon nem lett volna jobb itthon dolgozni és élni?

Sokan megbánták már, hogy az Unitárius Közlöny számait nem őrizték meg s nem kötötték könyvbe. Ez a jó barát nem olyan, mint az átútazó, hogy csak alkalmilag szóljon egy pár szép szót. Ő évek múltával is tudósít, vigasztál, vidámít és oktat. Jól teszi az olvasó, ha azzal becsüli meg, hogy biztos helyre teszi, hogy bármikor megkaphassa és beletekinthessen.

Olvasóink megtették-e mindazt, a mit tehettek volna azért, hogy az Unitárius Közlönyt minden unitárius olvassa? Még nem késő! A mit tesznek, nem egyesek haszna: a népnevelés érdekében teszik.

Petrozsényen és vidékén lakó bányász híveink nagyszámmal sorakoztak a Dávid Ferenc Egylet tagjai közé. Szivesen üdvözöljük őket búzgó lelkészünkkel együtt, s reméljük, hogy rövid idő alatt mindenik csatlakozni fog.

Az unitárius vallás Dávid Ferenc korában és azután olyan könyv, amelynek csak rendre látszik meg az értéke. Aki a XVI-ik század iránt érdeklődik, sok jó cikket kap benne. Ha kevés idő alatt egész múltunkat szeretné áttekinteni, a Fekete Gábor főgondnok cikkét olvassa el, aki a szomorú 50 es évekkel akar megismerkedni, Ferencz József püspök emlékeit nézze át. A XIX-ik évszáz helyzetét sokan tárgyalják. Melyik legérdekesebb? Itélje meg az olvasó. Örömmel jelentjük, hogy egyletünknek ezen könyvét már sokan megszerezték.

Az unitárius vallás Dávid Ferenc korában és azután. A D. F. E. ünnepi könyve immár sok háznál kapott helyet és sokaknak nyújtott tájékozást. Köszönettel ismerjük el, hogy a könyv árát: 3 koronát beküldötték Kolozsvárról: Péterfi Zsigmond, László Domokos, Hadházy Sándor, Pálfi Márton, Pál István. Németh István Torockó, Nagy Béla Segesvár (3 p.), Taar Géza M.-vásárhely (10 p.), Hackler Artur Sopron, Marosi József Fadd, Jakab István Déva, Kovács Sándorné Zilah, Kaali Nagy Béla Kraszna, Somkereki Elek Szék, Székely László Déva, Botár János Kékes, Tornyos Ödön Bpest, Borbély Sándor Vác, Móricz Albert Balázsfalva, Vályi Elek Naszód, Kovácsi Sándor Óradna, Létai Gábor Hátszeg, Létai László Temesvár, Sikó Géza Medgyes, Nagy Elemér Szászrégen, Horváth László Galgó, Kádár József Dés, Kisgyörgy Sándor Beszterce, Puchman József Szigetvár, Mikó Béla Arad, Lengyel Ferencné Piski, Szentannai Sámuel Félegyháza, Raffaj Zsigmond Verespatak, Csegezi Márton Beszterce, Gál Lajos Celna, Miklósi Medán Endre N.-Somkút, Fűzi Katinka, Veér Györgyné Debrecen, Végh József Székelykocsárd, Árkosi Tamás Fogaras (6 p.), Rösler Valéria Nagybánya, Fekete Lajos Sel-

mecbánya, Csegezi Pál Lúgos, Fábri Edéné Orsova, Beleznai István Lúgos, Létai Gyula Déva, Schulek Géza Budapest, Boncza Miklós Budapest, Zöld Mariska Madrásfalva, Gyöngyössy Lajos Zilah, Kiss Aladár Héviz, Geréb Zsigmond Fiátfalva, Tamás Lajosné, dr. Tompa János Kolozsvár. (Folyt.)

Aranylakodalom. A polgárdii egyházközség lelkes, buzgó tagja, az unitarismus zászlóvivője id. Császár János afia január hó 15-én ünnepelte köztiszteletben és szeretetben álló nejével házasságának 50 éves jubileumát.

Hasonlóképen, ezzel egybekötve jubilálta Szalai Péter afia is nejével szintén 50 éves házassági évfordulóját. Ez alkalommal megkereszteltetett a legifjabb Császár-unoka. Mintha Istennek ajándékaképen jelent volna meg e nevezetes ünnepre. A jóbarátok, rokonok, megtöltötték az imaházat, hogy résztvegyenek annak a hitbuzgó, rokonszenves családnak örömében. Bartók Géza lelkész lelki örömmel üdvözölte a jubilánsokat kérve rájok az égnek áldását. Nagy örömet keltett a Főtisztelendő püspök úr üdvözlő levele, melyben oly őszinte szeretettel köszönti a házastársakat, hogy igazán érezhettük a lelki jelenlétét. Mint a családnak egyik régi tagja, megjelent Józan Miklós esperes úr is, hogy a kiknek otthonában egykor otthont talált szintén üdvözölje. Adja Isten, hogy még sokáig munkálhassanak övéik boldogítására s egyházunk előmenetelére.

Id. Egyed József marosczapói földbirtokos, unitárius egyházi tanácsos, kisküküllő vármegyei bizottsági tag váratlanul elhúnyt jan. 2-án Marosczapón, 71 éves korában. Nagy család gyászolja a jó édesatyát.

Elhúnytak. *Gál Miklósné.* A szeretet ünnepén, karácsony másodnapján omlott össze a sepsikőröspataki unitárius egyházközség ifjú lelkészének örvendező szive, mert a boldogság frigye örökre elszakadt, midőn jóságos felesége lipkai Lipkay Mariska a váratlanul és hirtelen rövid félnapi kínos szenvedés után elhalt. Megrendített mindnyájunkat, a mikor hallottuk s szinte hihetetlennek tűnt fel, hogy aki még ünnep első napján templomba volt, az erőteljes és kedves papné, ünnep másodnapján, délután 1 órakor már nem élt. Temetése dec. 28-án délután 2 órakor történt Sepsikőröspatakon. Leírhatlan az a részvét, amely megnyilatkozott. Az árkosi férfikar gyászéneke után József Lajos esperes beszélt szivhez szólóan. A megkeseredett sziveket és lelkeket igyekezett vígasztalni gyógyító szavaival. A sír a templomon belül fenyők közelében azon helyen van, ahol a szelid lelkű asszony szabad óráiból szorgalmas kézimunkával sokat eltöltött. A sír szélén Végh Benjamin árkosi lelkész érzékenyen búcsúztatta a drága halottat szeretteitől. Ezután az árkosi dalkör éneke hangzott fel és a „Szomorú fűz hervadt lombja . . .“ hangjai mellett hantolták el a koporsót. — Özv. *Csekme Jánosné* Székely Katalin 67 éves koraban elhúnyt, testvérei Székely Sámuel, István és Sándor gyászolják. — Özv. *Jakab Elekné* sz. Mike Róza, nagynevű történetirónk özvegye, f. hó 9-én Bethlenben, életének 73-ik, özvegységének 14-ik évében rövid szenvedés után elhúnyt. Egy szép, nemes élet szünt meg a boldogult halálával. Leánya volt Mike Sándornak, a gubernium levéltárosának s felesége Jakab Eleknek, ki egyházunk történetébe műveivel magának örök

emléket állított. Halálát gyermekei: József m. kir. erdőtanácsos, Julia, Róza, Örv. Dr. S. Pataky Leóné és Ilona gyászolják. A megboldogult temetése f, hó 12-én volt Kolozsvárt, hová Bethlenből gyermekei drága halottuk tetemét szállíttatták, hogy kívánsága szerint boldogult atyja és férje meilé temessék. A vasúti állomásnál a főtiszteletű püspök úr mondott megható imát, a sírnál pedig Péterfi Dénes esperes búcsúztatta szép beszédben. Pihenése kedves övéi között legyen csendes!

A Dávid Ferenc Egylet március 4-én Kolozsvárt *második teaestélyét* fogja rendezni. Háziasszonyok: Ferencz Gyuláné, Kozma Ferenczné, Ürmössy Jenőné. Műsor: 1. Felolvasás, tartja dr. Barabás Ábel. 2. Zongorán játszik dr. Molnár Károlyné, Gyulay Ilonka. 3. Monolog. Előadja Nyirő Erzsi. 4. Hegedű-solo. Előadja ifj. Lázár Péter. Zongorán kiséri Boros Irén. 5. Ének Sándor Mariska, zongorán kiséri Farkas Ödön. Olvasóinknak figyelmébe ajánljuk. Készüljenek egy kedves és kedélyes estélyre.

—

Szerkesztői üzenetek. *A kapták*, ha nem a 3-ik, de a 4-ik számban megindulnak. *A. V.* Sn. reméljük, hogy a gyönyörű gondolat diadalmaskodni fog a nagy akadályok fölött. Bámuljuk a ns. asszony lelkes bátorságát. Ha sok ilyen nő védi a vallás érdekeit meglepő dolgok fognak bekövetkezni. *Sz. T.* kitartást a lelkesen megkezdett missioi munkához. *F. L.* megmozgatjuk a köveket, de az ellenség sok. *Sz. F.* Várjuk azt a fulminánst. *B. P.* A jövő számban. Pompásan sikerült.

Nyilvános köszönet.

Kedves kötelességemnek tartom nyilvánosságra hozni, hogy szentgericei unitárius egyházközségünkben a kegyes buzgóság ismét igen szép gyümölcsöket termett. Boros József oláhbrettyei birtokos és neje Sárosi Juliánna egy díszes ezüst poharat, belől aranyozással 88 kor. értékben; Gál Lajos alsózsuki gazdasági intéző és Iszlai Gábor kakasszéki gazdasági intéző afiai egy-egy kina-ezüst, igen szép kivitelü bortartó kancsót adományoztak 60—60 kor. értékben. Nevezett afiai mind egyházközségünk szülöttei, de a távolban élve sem feledkeztek el az édesanyáról. Fogadják e helyen is hálás köszönetét úgy az egyházközségnek, mint nekem. Isten éltesse sokáig, hogy a kegyes buzgóságnak példányképei lehessennk köztünk!

Szentgerice, 1911. jan. 23.

Ürmösi Kálmán,
lelkész.

Telefon sz. 549. ✠ Alapítva 1860.

Gámán J. Örököse

könyvnyomdája

Kolozsvárt, Kossuth Lajos-u. 10. sz.

Van szerencsém a n. érdemű közönség b. figyelmét felhívni a mai kor kívánalmainak megfelelőleg berendezett és villanyjáratú gépekkel ellátott

könyvnyomdámra

Költséget nem kímélve, könyvnyomdámat a legmodernebb betűfajtákkal és diszítményekkel gazdagítottam, úgy, hogy a legkényesebb igényeknek megfelelhetek. Ezenkivül a legnagyobb áldozatokkal

hangjegyekkel

rendeztem be. A közönség pártfogását kéri

kiváló tisztelettel

Gámán J. Örököse.

XXIV. kötet. Kolozsvár, 1911. Március 3. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI: Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRS: TARCSAFALVI ALBERT.

TARTALOM:

Dal a szántóvetőről. *Tarcsafalvi Albert* 41
Socinus Faustus emléke. *Dr. Wendte Károly* 42
A hű pásztor. *Benczédi Pál* . . 45
Street C. Jakab† 48
Nők Világa 49
Tűzhely Mellett:
Mózsi haza eregel. *Martosy Béla* 51
A budapesti Dávid Ferenc Egylet. *U. L.* 53
A budapesti Dávid Ferenc Ifjúsági Kör. *U. L.* 54
Egyházi és iskolai mozgalmak . 54

Mennyegzői, konfirmációi s ünnepi alkalommal igen kedves és jótékonyhatásu állandó ajándék az imakönyv. „SZIVEMET HOZZÁD EMELEM“ irta dr. **Boros György**, női imakönyvet a sajtó meleg szavakkal üdvözölte, a közönség valláskülönbség nélkül megkedvelte. Ára csinos vászonkötésben, arany kehely és arany cimmel 2 K 40 fill. **Öt példány egyszere rendelve 10 K. Bőrkötés** aranyszéllel (barna, sötétkék, fekete) 6 K. **Fehér csont, selyem-** és **bársony kötés** többféle szinben, kiválóan jó papiron 10 K. **Bőrkötés remek kivitelben 14 kor. Megrendelhető** a **szerkesztőnél.**

NYOMATOTT GÁMÁN JÁNOS ÖRÖKÖSE KÖNYVSAJTÓJÁN KOLOZSVÁRT.

A polgárdii unitárius egyházközség 1910. évi aranykönyve.

Hogy itt a szélen is van áldozatkészség s itt is füstölögnek az Úrnak oltári, tanúbizonyságot tesz róla újból a polgárdii kicsiny kicsiny egyházközség buzgó hívő serege. Örömmel jegyzem föl a nyilvánosság részére is azoknak neveit, kik szájjal, szivvel dicsérik Istent s tettekkel építik az ő országát, növelik dicsőségét az emberek fiai közt.

A karácsonyi örömünnepre *Fekete Mihály* enyingi kasznár úr egy szép alpacca-ezüst úrasztali kancsóval ajándékozta meg az egyházközséget. Nagy szükségünk volt rá. Régi hiányt pótol. Mi nem tudjuk, de Isten megjutalmazza.

A nemes tett nem szorúl dicséretre. De szükség van arra, hogy lássák mások is a jó cselekedeteket, mert követők mindig lesznek. A polgárdii hívek is fölbuzdúlva az áldozatkészségen közös adakozásból megfelelő kenyér-osztó tányért vettek s így legalább részben díszes úrasztali készletünk van.

A tányérra adakoztak: Takács János, Kalocsa Péter, Berki Ferencné, J. Berki István, Szalai Péter, D. Berki János, D. Molnár János 2—2 K, Bartók Géza, lelkész 5 K, Császár János 4 K, Császár József, Csróf János, Berki Mihály, Horváth József, Sebők István, Sz. Berki Jánosné, K. Tóth János, Bakos József, Szabó János, F. Berki István, Szücs Ferenc, S. Szabó János, Kalocsa János 1—1 K, Berki János 3 K, Borbély József, Id. Nagy József, Listár István, Gróf József 40—40 f., Nagy József 30 f., Koma Jánosné 60 f.

Berki Ferencné veje, Gróf István emlékére 5 K, Csuthi József (Falubathyán) 5 K, Csömöri Károly úr, a harangalap javára ajándékozott 20 K, Berki Mihályné anyja emlékére 2 K, Szokó József ajándéka 1 K.

Az úrvacsorai kenyeret és bort a négy alkalommal ajándékozták; Kalocsa Péter és neje, Berki Ferenc és neje, B. Szabó János és neje, Takács János és neje.

Ezenkívül más szolgálataikkal is szivesen résztvettek a szent munkában valahányszor szükség volt rájok, csaknem kivétel nélkül híveink.

Aki híven munkált, annak elég az ő lelkiismeretének jutalma. Mi csak hálás köszönettel, elismeréssel adózunk az áldozatkészségnek!

Polgárdin, 1911 febr. hóban.

Bartók Géza,
lelkész.

XXIV. kötet. Kolozsvár, 1911. Március 3. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA: A DÁVID FERENCZ EGYLET

SZERKESZTI: Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATARS: TARCSAFALVI ALBERT.

Előfizetési ára: 2 kor. 40 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra

Dal a szántóvetőről.

Megszűnt a tél hosszan tartó álma,
Napsugara hull a barázdára.
Zsendül a fű, a vetés föléled,
Dala zendül a mező szivének...
Minket is kelt imádságos szókra
A napsugár, a nagy Isten csókja.

A téli köd elszállott a tájról,
Álmadozunk virágos határról,
Dolgos méhek vídám szüretéről,
Buzakévék karcsú seregéről.
Templom minden szántóvető háza!
Áldva legyen a jó Isten, áldva!

Eresz alatt kedvvel űl a gyermek,
Pattogtatni új ostort szerelget,
Csákó, Darú alig áll a sorba,
Eke vasa fényesre csiszolva.
Épen mint a munkában a lélek...
Hála, hála Isten szent nevének!

Pitymallodik. Alszanak még mások
S már talpon a mezei munkások.
Egyik fohászt más követi. Égbe
Így látszik a lelkök fehérsége...
Áldd meg, Isten, még a barázdát is,
Áldd meg, áldd meg a lábuk nyomát is!

Tarcsafalvi Albert.

Socinus Faustus emléke.

Irta és a Dávid Ferenc Egylet díszgyűlésén 1910-ben felolvasta
Dr. Wendte Károly.

A vallásalapítás hőseit, különösen pedig a mi vallásunkéit tiszteletben kell tartanunk, emlékük̈t megkell becsülnünk.

Jellemünket, hitünket, vallásunk szabadságát, egyházi szervezetünket annak köszönhetjük, hogy ők bátrak voltak és híven tanúságot tettek az igazság mellett.

Mihelyt megismerték az igazságot, azonnal rászánták életüket az önzetlen munkára, habár többször tudták, hogy halál is lehet jutalma.

Vallásunk ősei régen elhunytak már, de szavaik, könyveik megmaradtak a mi oktatásunkra és buzdításunkra. Midőn rászánjuk magunkat arra, hogy megkezdett munkájukat tovább folytassuk, példájuk bátorítólag, lelkesítőleg hat reánk.

Szerencsés és gazdag az a nép, az az egyház, melyben a próféták, szentek és martirok sorozata nem szakadt meg. Önök kedves magyar unitárius testvéreim ilyen szerencsében részesültek. Ma ünnepeljük, szent emlékét annak az apostolnak, aki a tiszta, egyszerű keresztény vallás terjesztésére fordította erejét és életét. Erre a nagy férfiúra önök mindig büszkeséggel gondolhatnak és érette hálásak lehetnek.

Mi hitrokonaik eljöttünk ide távoli országokból, az Oceánon túlról, hogy önökkel együtt ünnepeljük első püspökük és egyházuk megalapítója születése 400 évi ünnepét. Jóleső örömmel veszünk részt örvendezésükben és hálaadásukban. Azért jöttünk ide személyesen, hogy élő szóval, meleg kézszorítással fejezhessük ki önök iránt érzett rokonszenvünket. De jöttünk azért is, hogy lelkesedést és erőt merítsünk közös unitárius vallásunk hírdetésére, abból, amit önök között tanúlhatunk. Látni akarjuk azokat a nevezetes helyeket, amelyek minden szabadelvű keresztény hívő előtt szent helyek, ahol Dávid Ferenc élt és munkálkodott.

Ezek alatt az ünnepi napok alatt lelkünkbe fog véső̈dni jobban, mint valaha lehetett, hogy az ő nevét és hírét aranybetűkkel kell bejegyeznünk azok közé a nagy férfiak és nők közé, akik az elmúlt 400 esztendő alatt a mi hitünk szerinti keresztény vallásnak prófétái, tanítói, martyrjai és szentjei voltak.

Megkell tanúlnunk, hogy ennek a vallásnak a lelkeket fölhevítő és megváltó hatalma volt, az van és az lesz minden idő minden népe számára. Ez az a vallás, amely a Jézus Krisztus szivében fogamzott meg, amelyről a hívők nemzedékről-nemzedékre tanúságot tettek s amely arra van elhíva, hogy az Istennek tetsző

időben minden mívelt és szabad hívőnek vallása legyen az egész világon.

Nem azt mondjuk, hogy ezen egyetemes vallás az unitárius egyház, vagy felekezet vallása lesz, bármennyire szeretjük is vallásunkat, mert az isteni lélek gondoskodhatik más és különböző módokról, amelyek szerint a maga teljességében kitöltetik az egész emberiségre, de azt tántoríthatlan meggyőződéssel hisszük, hogy a mi vallásunk főelveit az emberek sokasága majdan magáévá fogja tenni és mindez az emberiség egyetemes vallása leszen, t. i.; egy az Isten, aki minden embernek atyja, egy, a legfőbb tanító az ember Jézus Krisztus, aki számos testvérei között első szülött; az igaz, tiszta és szeretettel-teljes élet kedves Isten előtt; az Isten országa a földön a megújult igazságos és testvéries társadalmi rend, végül az összes emberi lelkek üdvözülése befog következni egy felsőbbrendű és szellemiesebb életben. Ezek az unitárius és szabad keresztény hit főbb elvei.

Ha valami kétség élt volna bennünk a Berlinben tartott keresztény vallásügyi világkongresszus, amelyről éppen most érkeztünk önökhöz, eloszlatná azt. Ezen a kongresszuson a világnak 30 nemzete vett részt s mintegy 60 felekezet hívei. A kongresszus tagjai száma felül volt a kétezeren és százötvennél többen beszéltek, mégis gyűléseinket a legtökéletesebb összhang, egyetértés és jóakarat hatotta át. A szabad és haladó kereszténységeknek ilyen egyetemes gyűlése valóban elkellene enyésztessen minden legkisebb kétséget is arra nézve, hogy vajjon a józan ész, igazság és mindeneket átölelő szeretet vallása fog-e diadalmaskodni végül. Tisztelet, hódolat és hála azoknak a nagy próféták és tanítóknak, akik ezelőtt 100 esztendőkkel megtudták érezni, érteni, hogy az emberi értelem és öntudat rendről-rendre ilyen irányban fog haladni. Tisztelet nekik, akik fölfogták e nagy igazságokat a maguk egyszerűségében és szépségében és arra szánták életüket, hogy ezeket elterjesszék és állandósítsák e földön.

Az önök érdeme kedves magyar barátaim, hogy azt az örökséget, melyet Dávid Ferenctől kaptak, híven megőrizték. Más európai államokban is elterjesztették volt az unitárius vallást a kitűnő és bátor vezetők, de mindenik országban elsorvadt és kihalt, csak önök erdélyi székelyek tartották fönn szakadatlanúl 300 esztendőn keresztül az alapító hagyatékát és a hit elveit. Még csak részben ismerjük azt a sok szenvedést, amelyet ebben a hithűségben kiállottak, sőt ki kell mondanunk, hogy az önök buzgóságának és hősiességének történetét sohasem lehet megfelelő hűséggel elmondani.

Európa más országaiban is voltak hős tanítók és apostolok, akik Dávid Ferenccel egyidőben és ugyanazokkal a lelki

tehetségekkel, azzal a bátorsággal és önfeláldozással működtek. Mi lehet az oka, hogy Magyarországon az unitárizmus 300 esztendeig fönn tudott állani, ellenben Lengyelországban, az önök szomszédságában csak 100 évig maradott meg és aztán gyökeresen kiirtatott, még emléke sem maradott semmi egyéb a Socinus Faustus romladozó és megviselt sírkövén kívül. Ennek külömbféle okai lehetnek, de tiszta feleletet csak ezelőtt egy nehány nappal kaptam a kérdésre, mikor barátommal Dr. Merczyng szentpétervári egyetemi tanárral, a lengyel ev. és unitárius egyházak tudós történetírójával meglátogattam a Socinus Faust sírját egy félreeső lengyel falúban Luclawiceben és elmélkedtem a lengyel unitárius hit múltja fölött.

Szükségtelen, hogy önök előtt elmondjam a lengyel unitáriusok történetét. A lengyelek 100 éven keresztül (1560—1660.) benső kapcsolatban voltak a magyar unitáriusokkal. Miután a Socinus tanítványait Lengyelországból kiűzték, egy lengyel unitárius gyülekezet telepedett le önöknél és 100 évnél tovább fönnállott itt Kolozsvárt.

Socinus Faustus az önök városából indúlt ki 1579-ben, hogy Lengyelországban új otthont és munkateret találjon. Huszonöt éven keresztűl vagyis 1604 márc. 4-én bekövetkezett haláláig, hatalmas befolyást gyakorolt nemcsak a lengyel unitárius egyházak szervezésére, irányítására és oktatására, melyek egyidőben 100-nál több gyülekezetben voltak elterjedve, hanem arra is, hogy a Zasláw-ban, Wilnaban és Rakowban fölállított nyomdák útján a theologiai és vallásos iratok terjesztésével fölszabadítsa és táplálja az előrehaladottabb és bátor gondolkozók lelkét. Ügyünkhez való hűsége halálos üldözéseket vont maga után. Végűl 1604-ben, midőn testileg el volt gyöngülve, de lélekben teljesen erős az igazságnak ez erős, bátor tanúja, aki az unitárizmusra legnagyobb egyéni befolyást tudott gyakorolni, elhunyt.

Maga jelölte ki sírhelyét, ama szerény falú dombján levő temetőben 3 terebélyes hársfa alatt, ott a Magastátra aljában, ahol élete utolsó éveiben csendes otthont és nyugodt munkát talált.

Halála után alig félszáz esztendővel a lengyel unitárius űgy, amelyre ő szép tehetségét és élete munkáját fordította, szomorú véget ért. A jezsuiták cselszövényei, az ortodox protestánsok ellenséges indúlatai és az egyházak között fönnálló ellentétek, bukását idézték elő.

De még ennél is mélyebb oka tűnik elébe annak, aki, mint én is, a tisztelet és hála érzelmeitől eltelve fölkeresi a Socinus Faustus sírját. Háromszáz éven keresztűl a sírja elfeledve, elhanyagolva s az ellenséges indúlatú parasztság pusztításának kitéve hevert. E helyet Krakkóból vasuton lehet megközelíteni. Tarnó

városba jut az ember, amely 60 mérföldnyire van a sír helyétől. Innen lószekérrel mentünk a kitűnő katonai úton Luclawicébe nem is egészen 3 óra atatt. Az eső esett, az eget felhő borította, de a táj szépségét a hatalmas erdőfedte hegyeket és a váltakozó szép völgyeket, melyekben itt-ott lakóházak és falúk voltak elszórva, élvezni lehetett. A tudós férfiú nagyon szerette ezt a vidéket. Midőn megérkeztünk a sírhoz, örömmel láttuk, hogy azelőtt egy évvel az osztrák kormány a sírt, mint történelmi nevezetességüt elfoglalta és a krakkói nemzeti és históriai emlékek bizottságának őrizetére bízta, Ez a róm. kath. kormány ennél is többet tett ezen ős eretnek sírja megőrizésében, melyet az ő hitfelei oly kegyetlenül elhanyagoltak. Tölgyfakerítéssel vétette körül, hogy a rongálástól megóvja és egy fedelet emelt föléje, hogy a vihartól lehetőleg védje.

(Folytatjuk.)

A hű pásztor.

A vérszomjas Básta hadai garázdálkodtak Erdélyben. Elakarták rabolni a magyar alkotmányt s azonkivül a lelkiismereti szabadságot is szivesen eltörülték volna a föld színéről.

A hitvány zsoldos hadak megszállottak egy székely falút, ahol kedvük szerint raboltak és pusztítottak. A falú lakói megadóan türték a pusztítást, mert a fegyveres erővel szemben tehetetlenek voltak. Hanem a szomszéd falú virtusos legényei ezt nem nézhették sokáig Nehányan puskát és töltényeket szereztek s a mezőn az éj védelme alatt az ellenséges hadosztály közelébe férközve, az ellenséges csapatra rálövöldöztek. Mikor már biztosak voltak arról, hogy elég kárt okoztak az ellenségben, az erdőbe menekültek, hol nem találták meg őket.

De lett aztán haddelhadd a megszállott falúban. A kapitány dühös lett s magához hivatta a birót, akinek kijelentette. hogy e perctől fogva a falú statárium alatt van s ha nem adják ki a lövöldözőket, a falú lakói közül hatot főbelövet. A kiadatás határidejét a másnap 11 órára tűzték ki.

A biró összehívta a falú tekintélyes embereit, megbeszélni a teendőket. Ők aztán semmi okosat sem tudtak határozni, hát elmentek a paphoz. A pap sem tudott más tanácsot adni, minthogy bele kell nyugodni a változhatlanba, először megpróbálták a kapitány kegyetlen szivét meglágyítani. A pap vezetése alatt egy deputáció jelent meg a kapitány előtt, hogy rábirják tervének megváltoztatására. A pap kifejtette, hogy, a lövöldözők nem is az ők falújából valók voltak, hogy ők nem hibások és nem igazságos eljárás azokat bűntetni, akik nem is hibáztak. A kapitány hajthatatlan maradt.

Erre elment a deputáció és sorshúzás útján kijelöltek hat embert, akiket másnap 11 órakor a kapitány főbelövessen. Hát bizony keserves állapot volt az, de az emberek nem tehettek mást. Már estve 7 órakor megjelentek a kapitány előtt, aki őket az iskola alatt levő pincébe záratta. Velük ment természetesen a pap is. Nem hagyhatta ott az ő nyáját akkor, amidőn éppen legnagyobb szükségük volt az ő vígasztaló szavára.

A kiszemelt áldozatok kétségbe voltak esve. Hiába a bibliaolvasás, hiába a sok vígasztaló szó, de bizony a halálnak közeledése mindig fájó érzelmeket ébreszt. Hanem azért buzgón imátkoztak. A pap imádság közben észrevette, hogy egyik hívének, egy körülbelől 40 éves hatalmas szál embernek könnyek peregnek végig az orcáján. A pap eddig nem is figyelte, hogy személyenként kik vannak ottan, mert hiszen előtte mindenki egyforma. De az a két könny láthatóan meghatotta.

Félbe is szakította az imátkozást s felment a kapitányhoz.

— Kapitány úr — szólt a pap — van itten a foglyok között egy negyven éves, ép, életerős ember. Felesége csak ezelőtt két héttel halt meg s ő most öt gyermeknek egyedüli gondozója. Ha ő is meghal, az öt gyermek teljesen árva marad. Önnek tökéletesen mindegy, hogy kit lövet főbe, mert az az ember nem hibás, a többi sem hibás, más falúsiak követték el a merényletet. Önnek csak arra van szüksége, hogy elrettentő példát állítson a nép elé, hogy hasonló esetek ismétlődésétől biztosítsa magát. Ebből a célból annál jobb lesz, ha a nép előtt minél ismertebb ember lesz az áldozat. Én szivesen állok a halál elébe ahelyett az öt gyermekes apa helyett. Nekem úgy sincsen feleségem, gyermekem. Én más árvát nem hagyok, csak egyházközségemet. Az egyházközség pedig talál majd más lelkiatyát, de azok a szegény gyermekek, ha attyuk is meghal, soha többé atyai gondban nem részesülnek . . .

A kapitányt nagyon nem érdekelte az úgy, hanem bodor füstöt eresztve hosszú szárú pípájából, csak annyit szólott: „amint éppen önnek tetszik“ s azzal tovább pipált.

A kapitány rendeletére levették a bilincset a kegyelmet nyert ember kezéről s helyette a papot bilincselték meg. A megszabadúlt ember még jóformán megsem tudta köszönni jóltevőjének önfeláldozását, máris a durva katonák kituszkolták a börtönül szolgáló pincéből s az ajtót rázárták a megbilincselt foglyokra.

A hívek sajnálták a papot, de midőn látták, hogy ő is a foglyokkal együtt akar a halálba menni, dicsőséges mártiroknak képzelték magukat mindnyájan és a reggel eljöttével már nem is féltek a haláltól. A pap elbeszélte, hogy Jézus is ártatlanúl meghalt erőszakos halállal és még oly sokan utánna. Servét Mihály mágyán adta ki nagy lelkét, Dávid Ferencet pedig a dévai vár

börtönébe zárták, az első keresztényeket sokáig üldözték, István vértanúi halált halt, Pál apostol pedig maga panaszolja, hogy mennyit kellett szenvednie a Krisztus tanításának hírdetése közben.

Ilyen eszmékkel táplálta a lelkipásztor híveinek és saját magának lelkét.

Az idő azonban gyorsan telt. Sohasem repül az idő oly szárnyakkal, mint akkor, midőn az ember nem várja.

Délelőtt 11 órakor a kapitány seregét öszegyűjtötte a foglyokat pedig elindította szomorú útjokra. A pap ment legelől fölemelt fejjel és utána a többi fogoly. Az egész falú népe kigyűlt, hogy lássa szeretett pásztorát még egyszer. Az ifjú pap még a halál órájában is biztatóan nézett híveire s büszke volt, hogy életét a szent ügyért föláldozhatja.

Lehetetlen azonban leírni ezt a jelenetet. Hat ártatlan ember lépdel afelé a hely felé, melyet arra a célra jelöltek ki, hogy őket főbelőjjék. Az összegyűlt tömegben egyik testvérét, másik fiát, harmadik attyát látja az elítéltekben. Az asszonyok sírnak, jajveszékelnek, a férfiak tehetetlenségükben hol sírnak, hol taporzékolnak.

Szóval síralmas jelenet, mely csak a régi, sok kegyetlenséggel telt világban történhetett meg.

Végre a menet megérkezik a kijelölt helyre. A kapitány fölolvassa az ítéletet s hozzá még megfenyegeti az úgy megréműlt népet, hogy hasonló esetben nem hatot, hanem tizenkettőt fog főbelövetni. Erre sorba állítják az áldozatokat, bekötözik szemeiket s a kapitány már készül, hogy megadja a jelt a lövésre.

Azonban mielőtt azt tehette volna, egy golyó fejben találja a kapitányt s lefordúl lováról. Utána több puskaropogás hallszik, mely a katonák sorfalát alaposan bontogatja, s mire magához tér az ellenséges csapat, azon veszik észre magukat, hogy egy elszánt magyar hadosztály az erdő védelme alatt meglepte őket s így fejüket vesztve rohantak, hogy irhájukat megmentsék.

A magyar csapat egy pillanat alatt megtisztította a helyet s a foglyokról azonnal leszedték a rájuk rakott nehéz bilincseket.

A magyar csapat őrnagyának feltűnt, hogy a foglyok között volt a pap is. Utánna kédezősködött a dolognak és midőn megtudta, milyen áldozatot akart hozni egyik hívéért, így szólt:

— Ha minden magyar kebelben ily önfeláldozó, nemes szív lakoznék, mint ebben az ifjú papban, akkor Magyarországon az ellenséges hadsereg nem sokáig maradhatna meg.

Benczédi Pál.

Street C. Jakab.

Az angol unitárius lelkészi karnak egyik kitűnősége elhunyt. Hazánkat csak a fia Street Kristóf látogatta meg, tehát a néhainak nálunk kevés ismerőse volt, de mint kivételes papi jellem és papi tehetség, s úgy is mint a magyarok barátja megérdemli, hogy egy pár sort szenteljünk emlékének.

Életrajzának érdekes részei vannak. Már kis korában árván maradt, tehát egészen a maga erején lett emberré. Anyja kereskedőnek adta s husz éves koráig a legerősebb munkával kereste kenyerét. Huszonnégy éves korában gondolt a lelkészi pályára s belépett a manechesteri új lelkészmissziói intézetbe, azután lett misszionárius. Olyan helyekre küldöttek, ahol a gyülekezet alvófélben volt s a mai legmunkásabb egyházakat ő hívta új életre. Hét évig állandó lelkész volt Newcastle on Tyne-ban s ez alatt az egész vidékbe új lelket lehelt. Két teljesen új egyházat alapított. 19 évig volt Belfast második templomának lelkésze. Itt érte el dicsősége magaslatát. Estvéli beszédeire százával tódult a közönség. A széles szószék lépcsője is gyakran szolgált ülőhelynek. Ezeken az estvéken szabadfolyást engedett nagy tudásának, sok tapasztalatának. A világot mozgató nagy gondolatokat itt tárta föl hatalmas szónoki erejével, mindig lángoló hévvel és szikrázó elmésségel. Az irlandi unitáriusságot ő teremtette újjá és modernné.

Sokat utazott külföldön, jól ismerte a magyar viszonyokat és sokszor tartott szónoklatot rólunk, mellettünk. Ezután Angliában paposkodott, de mindenütt központja lett az egyházi és társadalmi életnek.

Haláláról az egyházi lapok hosszú hasábokban nagy dicsőítéssel szólnak, a világiak kiváló érdemeit szeltében magasztalják.

Kevés unitárius pap vívott ki oly általános és nagy elismerést mint Street Jakab, ki kézimunkájával szerzett filléreiből lett emberré, a szó teljes értelmében nagy pappá.

NŐK VILÁGA.

Több nőtagtársunktól kaptunk levelet, akik aggódnak és tépelődnek, mert nem tudják, hogy indúljanak meg a Nők szövetsége ügyében. Mi innen a távolból csak általános természetű tanácsot tudunk adni. Legelső tanácsunk, hogy bizalmas barátaival, nőtársaival, egygyel kettővel, beszélgesse meg mit lehetne tenni. Igen jó hatású lenne, ha a falúban (városban) levő öreg vagy beteg nőket, akik templomba járni nem tudnak, meglátogatnák és szükség szerint gondoskodnának róluk. A községből elköltözöttek, főképpen az Amerikában levők nevét és lakását kellene gondosan megírni, hogy a Nők szövetsége amerikai tagjai útján figyelmet fordíthassunk rájok. A továbbiakra nézve a Nők szövetsége szabályai nyujtanak tájékozást. Szabályzattal a Nők szövetsége bárkinek szolgál azonnal.

—

Újabb hírek.

Segesvárt megalakúlt a D. F. E. fiokja 50 taggal, szép reményekkel. Elnöknőnket meleg üdvözlettel kereste föl a fiókegylet Nőszövetsége. Elnök Ehrenwerth Ignácné Földessy Mária, alelnökök Márkos Andrásné, Nagy Béláné, jegyző Márkos Ilona. A taggyűjtésben Nagy Béláné, Márkos Rózsika és Márkos Ilona fejtettek ki nagy buzgóságot.

Bágyonban megalakúlt a Nőszövetség a Kiss Juliska és Csongvay Dénesné lelkes buzgóságából. Febr. 12-én tartott gyűlésöken 26 rendes tag iratkozott be. Elnök lett Csegezy Gáborné, alelnök Kiss Juliska, titkár Csongvay Dénesné, pénztárnok Gyöngyössy Gáborné, jegyző Csegezy Ilonka. Az összejöveteleket vasárnap d. u. 2 órától kezdve tartják. Gondoskodtak már énekkönyvekről és más olvasmányokról. A titkár így szól: szeretettel és tisztelettel csatlakozunk a már megalakúlt szövetségekhez, s azon kivánságnak adunk kifejezést: vajha a közös cél közelebb hozná lelkeinket.

—

Abrudbányáról Mózes Mihálynétól kaptunk levelet, reméli, hogy — bár kevesen vannak — tagokat gyűjthet.

—

Komjátszegről Gálfy Andrásné jelentkezett tagnak, csak most költöztek új helyökre, de mindent megtesz, hogy e valóban nemes célért küzdhessen.

—

Szentmihályról Deák Miklósné irja: „érzem, hogy az unitárius nőkre nagy feladat vár, hogy senki előtt szebb tér nincs, mint előttünk: az angol, amerikai és magyar unitárius nők ölelkezése. Ez a tavaszi napsúgár, melynek mosolyára bimbó fakad, virág nyilik és új élet kezdődik. Ha a Dávid Ferenc esztendeje meghozza ezt minekünk, Déva vára nem a mi Golgotánk, hanem feltámadásunk biztos reménye. Egészségi állapotom eddig akadályozott, de a szentszövetségnek magam lekötelezem s mihelyt sikerül papné és tanítóné társaimat az ügynek megnyerni, a névsort azonnal beküldöm.“

—

Deréki Gyuláné báró Győrffy Róza. Egy jóságos szivü, emelkedett gondolkozású úrinő, minden nemes ügynek áldozatkész segítője, Deréki Gyuláné, egyletünk elnökének báró Petrichevich-Horváth Kálmánnak közeli rokona és püspökünk családjának nemes szivü barátja, egyletünknek buzgó tagja elhunyt febr. 6-án. Még jan. 18-án levelet irt a püspök úrnak, melyből jósága, szép lelke és vallásos hite meghatóan tükröződik vissza. Legyen áldott nyugvó pora.

—

A Nők Szövetsége pénztárába újabban kaptuk a következő adományokat: Jeney Iluska és Erzsike, Enyed 2 kor.; Varga Dénesné, Torda 20 kor.; Ferencz Józsefué 1 kor.; Csegezy Mihályné 24 kor., amelyből a nők javára jön 20 korona, két koronát a tagsági díjban és két koronát a „Lámpával járó nő“ cimü mű részére küld. Fogadják köszönetünket.

Ferencz Tita, pénztárnok.

—

Eljegyzés. Szabó Annuskát Szabédról eljegyezte Pap Zsigmond, gyepesi lelkész.

—

TŰZHELY MELLETT.

Mózsi haza eregel.

S este vagyon, szürkül bé,
S a tűzhelyet söpörd bé.

Felszegi Csedő Mózes dúdolgatta csendesen ezt a nótát, amint Ábrahám úrtól kijőve, hazafelé indúlt. Lógott a nagy, hosszú ember egy kicsit, mert hogy Ábrahám úrral megint határt igazítottak. Tudnivaló, hogy Mózsi gyakori vendége Ábrahám úrnak. Az efféle vendéglátás pedig pénzbe kerül. A Mózsi háza tájékán azonban ritka madár a picula. De hát hál' istennek van tyúk s a tojik, van törökbúza, miegymás s Ábrahám úr nem válogatós. Na és ha minden kötél szakad, van becsület. Csakhogy ezt a nagy értéket Ábrahám úr kicövekelte, mint ahogy a mérnök szokta tagosításkor a határt. Alsó határ: két deci, felső határ: egy liter. E határok közt Mózsinak szabad mozgása van, hanem azon túl nincs vásár. Megpróbálódott hiszen több versben a felső határ továbbtétele. Hiába! Keményebben áll az, mintha az előljáróság verte volna oda. Ma is lémitálgattak, lémitálgattak, közben elért Mózsi a felső határhoz s csak miután ismételten meggyőződött, hogy újabb határigazításra Ábrahám úr nem hajlandó, indúlt haza.

A falú derekán járhatott, amikor szembe találkozott a pappal. A fiatallal, mert az öreg elköltözött. El, oda, ahol állandóan élhet isten igéjével, nemcsak hetenként egyszer. Isten nyugtassa meg még a porát is. Jó ember volt. Nem sokat bajlódott a mások dolgával. Hanem ez az új, ez minden lében kalán. Mindenkinek minden lettjét-voltját tudni szeretné. Ne most is, amint Mózsi egy csendes köszönéssel mellette el akar haladni, megállitja.

— Hová, hová, Mózsi?

Mózsi kihúzza magát, mint katona korában szokta a följebbvalója előtt s így adja vissza:

— A korcsomáról, haza, tiszteletes úr.

— A korcsomáról, Mózsi? — kérdi tovább a pap — s mit csinált maga a korcsomán?

Mózsi meghökkenve tekint a papra! Mintha annak az arcán egy csúfondáros mosoly villanna meg. Hohó! Itt vele csúfolkodni akarnak. Na ahoz ő is tud egy kicsit. Azért is jámbor, komoly ábrázattal így vágja ki.

— A korcsomán? Imádkoztam, tiszteletes úr.

Most már a pap néz meglepődve az emberre.

Imádkozott? A korcsomán? Hogy-hogy, Mózsi?

— Hát úgy-ugy tiszteletes uram, felel neki pontosan Mózsi,

hogy én soha az üveget a számhoz nem értetem, hogy el ne köszönném, hogy az isten adjon egészséget, segedelmet, áldást. Már e pedig csak imádság, úgy-e? Ha, hát iszom, imádkozom, ha sokat iszom, sokat imádkozom s megvan.

Ez tiszta munka, állapítja meg magában a pap. Ez az ember soha még tájékán sem járt az iskolának. Hol tanülhatta így meg a logikát? Nem sokat ér ennél a lelkiekről való beszéd. Maradjunk hát csak testénél.

— De nézze, Mózsi, — adja föl a tanítást a pap — a pálinka méreg. Nem tudja, hogy az tönkre teszi az ember szervezetét?

Ezen egy kicsit meglepődik Mózsi. Hogy a pálinka méreg! Ezt még nem hallotta. Hacsak azért nem a, mert idestova drágább lesz a méregnél. Meg a „szervezet" szóval sincs egészen tisztában. Szarvazat lesz az, valami olyanféle, mint az épületnél a szarvazat. De, hogy az ő szarvazatját tenné tönkre ez a moslékital! Ez, amelyik a régi kícsi üstösnek még szolgája sem lehet! Az ő szarvazatját, ki valamikor a századjában második magas volt! Bajos azt meghinni. Nem is igen tartja érdemesnek komolyan védekezni. Csak még jobban kifeszíti nagy medve-mellét, egyet legyint megvetőleg a kezével s hetykén veti oda.

— Hagyja el, tiszteletes ur! Tudja-e, mit mondtak a régiek? Aki pálinkát iszik, a temetőbe viszik; ki egy csöppöt sem iszik, azt is csak oda viszik s megvan.

Hm, gondolja magában a pap, annyi ennek az efféle beszéd, mint a disznónak a vakarás. Állja s még jól esik neki. Elé hát aval a késsel!

— De látja, Mózes, mondja most, már igen komolyan, nem jobb volna azt, amit Ábrahám úrhoz hord, egyébre költeni? Nem elkelne az a pár picula otthon. Feleségére, gyermekeire, magára.

Elevenre talált a pap. Most már nem vickándozik Mózsi. Káromkodik! Már amint egy pap fülehallatára káromkodni lehet.

— De azt a gyolcs köntösét én neki, tiszteletes úr!

Én ebben a falúban születtem. Apám is, nagyapám is. Innen soha el nem mentem városokra bódorogni. Leszolgálom becsülettel az udvarnak a 104 napot. Ételünk, italunk, ruházatunk örökké megvolt. Meg is lesz, amíg bírom a két karom. Nem tartozom senkinek semmivel. Ha nem becsülettel. Aval se mindenkinek s megvan. Nyugodalmas jó éjszakát kívánok.

Érezte, hogy van valami magja a pap beszédének. Pedíg nem szerette, hogy másnak is igaza legyen. Még bizony azt találják hinni, hogy neki szüksége van efféle tanításokra. Vagy hogy megijedt a prédikációtól. Csak azért is ki aval a nótával, ahogy a torkán kifér.

S este vagyon szürkül bé,
S a tűzhelyet söpörd bé.

Hát Mózsinak még a nótában is igaza volt. De csak félig. Estének este volt, szürkült is bé, hanem a tűzhely bésöprésére való nézt másképpen áll a dolog. Öreg ebédtől fogva nem ett. Az pedig, így tavaszi szántás idején szürkületig jó darabocska idő. A tűzhelynek hát otthon nem bésöprődni kell, hanem puliszkát főzni. Főzi is már bizonyosan Mári. Mert az a hangos énekszó nemcsak „struccolás" a pappal, hanem egyúttal híradás is Márinak a vacsora irányában. Így lehet egyszerre két nyerget űlni. Mózsi igen meg volt elégedve az ő okos föltalálásával. Mire haza ért, már egészen eloszlott a haragja, mint ahogy a nyári köd szertefoszlik, ha reásüt a nap. Csak a napsugaras, örökké mókán járó jókedve ragyogott az arcán.

— Hát hamar eszünk-e, Mári — toppan be a házba — mert én a reggeltől fogva sem nem ettem, sem — nem ettem.

— Mindjárt egyszeriben keverem a puliszkát.

Az asszony a cserepes tűzhelyhez űl, s dologhoz lát. A nagyobbik leányka asztalterítéshez fog. Fehér abrosz az asztalon, középen a lapító, mellette egy nagy tál, az asztal szélén egymástól messzecske árva kanalak bús elhagyatottságban, ilyen a szegény ember terített asztala. Azonkívűl egy karosszékre takaróruha tévődik, rá két kis tányér két kalánnal, ez az aprók asztala. Az asszony megkeveri, kiborítja a puliszkát, a nyílformájú cérnával fölszeli, teletölti a tálat lével, ellátja a kisdégek asztalát, a legkisebbet ölbe veszi, leűl s a többiek is letelepednek, csendben várva, hogy a ház feje munkába fogjon. De ez nem hogy enni fogna, hanem elkezd kacéran kandikálni a tálba. Eközben kezével a képén olyan mozdúlatokat tesz, mintha borotválkoznék. A gyermekek ismerik már ezt a tréfát, tudják, hogy az apjuk csúfolkodik a híg lével, amiben, akár a tűkörben, meg is lehetne borotválkozni. Mulatnának is a mókán, ha nem néznék az anyjukat. Mári arca hirtelen elborúl, egy ideig némán néz a komédiázó emberre, végre csendesen megszólal.

— Már bizony ne kukukkolt volna s most sűrübb levet ennék. Sűrű lé és kukukszó! Hogy talál ez össze?

Majd ezt is, ha élünk, elmondom jövő alkalommal.

Martosy Béla.

A budapesti Dávid Ferenc Egylet.

Február hó 18-án tartotta rendes havi felolvasó-ülését. A februári felolvasó-ülését *Szinte* Gábor áll. főgymn. tanár ismertette a „Székely ház és lakói" címen a Székelyföld iparművészeti remekeit. A felolvasó képben, rajzban és érdekes felolvasásban mutatta

be mindazt, amit a székely kéz alkotott és az utódok megtartottak. *Árkosi Ferenczi* Kálmán saját verseit olvasta fel, a szenvedést, a kínos vergődést, a reményvesztettséget énekli meg gyászos hangú költeményeiben megkapóan, csendes lehangoltságban. *Payer* Margit a m. kir. Opera tagja énekelte *T. Traetta*: „Ombra cara" és ifjú *P. Odry* Lehel énekművész *Karácsonyi* István orgonaművész kísérete mellett énekelte *Buttyhay* A: „Vonnaboly halk költemények" és *Vorrinen* Mór: „Ha látok porba húlltat" című dalokat. *Józan* esperes lélekemelő imája, *Krausz* Erwin orgona elő- és utójátéka tette teljessé a műsort, amelyet válogatott szépszámú közönség hallgatott végig. U. L.

—

A budapesti Dávid Ferenc Ifjúsági Kör.

Január 15-én tartotta I. összejövetelét, mely alkalommal *Balog* Sándor magvas elnöki programmbeszédet mondott, *Ürmössy* Miklós min. tanácsos, a kör védnöke, buzdító beszédet intézett az ifjúsághoz, *Máthé* Lajos *Józan* Miklós esperes ódáját szavalta, *József* Dezső hegedűlt, *Frankovics* Tibor harmonium kísérete mellett, *Faluvégi* Áron a D. F. E. alelnöke üdvözölte az ifjúságot a Dávid Ferenc Egylet nevében. Közének zárta be az első jól sikerült összejövetelét.

Február hó 19-éu tartotta II. összejövetelét, melyet a XLII. zsoltárral kezdték meg, *Józan* Miklós esperes tartott bibliai magyarázatot Máthé evangeliuma 5-ik része alapján, *Tóth* István felolvasta: „Pál Istvánné című novelláját, *józan* Miklós elszavalta „Testvériség" című ódáját és a „Világosság szent atyja" hangjával bezáródott a második összejövetel. Ez a két összejövetel bő és változatos programmjával és magas nívójánál fogva feljogosít mindannyiunkat arra, hogy bizzunk hivatása betöltésében. U. L.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

Ürességben levő lelkészi állások. Április 1-vel nyugalmazás következtében megüressednek a *bágyoni, csekefalvi, kadácsi* és *haranglábi* lelkészi állások. A bágyoni vagyonos, népes egyházközség. A legójabb kimutatás szerint 1181 a lélekszám, tanköteles 114. A csekefalvi, haranglábi és a kadácsiban jóval kisebb a lélekszám, de a munka és a lelkészi föladat nem kevésbbé fontos. Megemlítjük, hogy Bágyonban Csegezy László tiszt. esperes, Csekefalván Bartók Albert Kadácsban Sándor Áron, Haranglábon Gálfalvi István most a lelkész. A nagytudású, s egykor igazgató-tanár Csegezy László immár

64 éve szolgálja egyházunkat, a többi is 40 évnél több ideje viszi a terhes, de gyönyörűséges igát.

Abásfalvára a főt. püspök úr kinevezte kántornak Szatmári Ferencet. Kelemen István Felsőrákosra és László Balázs Iszlóba lelkésznek neveztetett ki. Lapunk múlt számában tördelési tévedésből megfordítva volt közölve.

Chwalibog Witole Adonijah úr lelkésze Amerikában Flintville-ben a dogmatikus keresztény unitáriusoknak. A lelkész úr latin levelet írt Ferencz József püspök úrnak. Megírja rövid hitvallását, melynek alapja Ján. 18$_{3}$: ez az örök élet, hogy megismerjenek tégedet az egyetlen igaz Istent és akit elküldöttél, a Jézus Krisztust. Ez az egyetemes keresztény egyház alapja, melyet lelkipásztorok s kiválóképpen püspökök kell hogy képviseljenek. Ily értelemben lévén kéri püspökünket tájékozná őt az unitárius egyház szervezete és hitvallása felől. Szerinte az unitárius egyház és vallás életére és méltóságára nézve nincsen szükségesebb dolog, mint a Jézus Krisztus evangéliuma szellemében fenntartott egység, melyet főképpen a püspöki tekintély fejez ki. A püspök úr megadta a kivánt tájékozást.

Özv. Gál Sándorné Farkas Juliánna kidei nyug. áll. isk. igazgatónő egészen váratlanúl elhunyt egy napi rosszúllét után 62 éves korában. A nőtanítók legelsői közül való volt, s oly kitűnően megfelelt nehéz hivatásának, hogy a vall. és közokt. miniszter igazgatói rangra emelte érdemei elismeréséül. Egy fiú és két leány gyermeke maradt, kik szintén a tanítói pályán vannak. A kidei unitárius egyháznak férjével együtt éltető lelke volt számos év alatt, a D. F. E.-nek kezdet óta buzgó tagja. Legyen nyugalma érdemei szerint.

Amerikában egy missionárius pap sok útazása közben szerzett tapasztalatairól azt írja: akikkel találkozott és beszélgetett a vasúton, a hajón vagy a szállóban tiz közül kilenc a vallásos kérdésekben ugyanazt a véleményt nyilvánítja, amit az unitárius lelkész. Ha az amerikai a maga szabadjában van s nyilt őszinteséggel beszélhet, semmiben sem különbözik az unitáriusoktól. Hiszen Istenben, s tudja, hogy az Istenhez sem a csoda, nem is az áldozat útján jut az ember, hanem, ha igazi szent életet él. Hisz a biblia jobb részében, Jézust lelki vezérnek tartja, hiszen az emberben, mert tudja, hogy gyarló ugyan, de nem az Ádám bűne miatt. Van tehát az emberek között élő theologia is, de ez nem olyan, amilyent az ortodox egyházi tanok tanítnak.

A harmadik 100 korona is megérkezett. *Székely László* ny. lelkészünk, ez a jó szivü adakozó, küldötte be Tordáról. Mi hisszük, hogy rendre fölnövekedik ez a szám százra, mert hiszen a D. F. E. tagjai átlátják, hogy ilyen egyháztársadalmi akciót csak úgy lehet sikerrel folytatni, ha pénzalapja van. Amúgy is az U. K.-t ajándékban küldjük minden tagnak, aki csak évi két koronát fizet, mely az tagsági díj. Aki teheti, pótolja a szegényebbek helyett. A száz koronát kisebb részekben is be lehet fizetni. Eddig elé száz koronát befizettek: 1. Ádámosi Ferenc, Désakna. 2. Csegezi Károly mérnök. 3. Székely László ny. lelkész, Torda.

Édesanyja emlékére. Özv. Matskási Lajosné asszony, egyletünk buzgó tagja, a múlt évben elhunyt édesanyja özv. Farkas Józsefné emlékét azzal kivánta megtisztelni, hogy nevére a Dávid Ferenc egyletnek *40 kor. emlékalapitványt* adott. A gyermeki hálának ily szép megnyilatkozása boldoggá teszi a szivet.

Az Unitárius Közlöny olvasókörei. Ha lassan is, de sikerülni fog híveink megnyerése. Kolozson megalakúlt hat olvasókör. A körök beküldötték az évi 2—2 kor. összeget és a kijelölt nevekre megindítottuk a lapot és pedig id. Kun Sándor, Kun Ádám, Székely Mihály, Pilbák István, Dezső Mihály, Csete György afiainak. Páll Mihály tanító úr fogadja köszönetünket szives közreműködéseért.

Új fiókegylet. Tisztelettel jelentem, hogy f. évi január hó 29-én *a segesvári unitárius egyházközségben* megalakúlt 50 taggal a Dávid Ferenc fiókegylet. A tisztikar a következőképp alakúlt: Tiszteletbeli elnök: Végh Ferenc csendőr százados neje. Ügyvezető elnök: Ehrenwerth Ignácné, alelnökök: Márkos Andrásné és Nagy Béláné, titkár: Márkos Rózsika k. a. Jegyző: Márkos Ilona k. a. Pénztárnok: Katona Endre. Ellenőr: Antal József. Választmányi tagok: György Árpádné, Katona Sándorné, Katona Endréné, Csutak Józsefné, Csiki Albertné Szabó Józsefné, Varga Sándorné, Szénási Jánosné, Simén Andrásné, Biró Izsákné, Márkos András, Nagy Béla, György Árpád, Katona Sándor, Csiki Albert, K. Kénossy István, Végh Ferenc, Nagy Lajos, Kis Gábor, Andrási Árpád. Szivélyesen üdvözöljük és hálás köszönetet mondunk. Nagy Béla,
unitárius lelkész.

Rövid hírek. A pápa erős tilalmakkal akarja megóvni papjait az új kor hatásától. Elrendelte, hogy esküt tegyenek a modernizmus ellen. Ezt az esküt a hatáskörébe eső tanároktól is bevétetni akarja, de sokan megtagadják az engedelmességet, mert ellenkezőnek tartják az egyén és a gondolat szabadságával. — Újabban elakarja tiltani a pápa a papokat a színházak és vendéglők látogatásától, s nem engedi meg, hogy a papi talár nélkül járjanak.

Az unitárius vallás Dávid Ferenc korában c. könyve a D. F. E.-nek, sokaknak szerzett tanúlságos és kellemes órákat: László Gyula igazgatótanító (Kőhalom) ezt írja: „e mű igazán egyházi irodalmunk büszkesége. Lelki gyönyörrel olvasgatom, nemcsak, de tanúlom."

Kitűntetés. A király Ferenczy Lajos felsőrákosi áll. elemi iskolai nyug. tanítót az arany érdemkereszttel kitűntette. Az érdemnek oly szép méltatása ez, melyet a mi köreinkben is mindenki a legnagyobb örömmel vett tudomásúl.

A Keresztény Magvető első száma az új szerkesztők kezéből megjelent. Alakja, terjedelme, színe hasonlít az eddigihez, de a tartalomban valami új erő lüktetése érzik. Két theologiai tanúlmány, két pedagógiai, egy társadalmi bölcselmi, egy egyháztörténelmi, s azok mellett irodalmi értesítő és különfélék. Az értekezések tartalmáért és becséért kezességet vállal az írók neve: Gálfy Lőrinc, dr. Gál Kelemen, dr. Boros Gy., Vári Albert, Imre Sándor, dr. Borbély István. A Keresztény Magvető ára: egész évre 4 kor. Pártolói díj 8 kor. Csekély összeg a kinált értékért. Olvasóinknak ajánjuk pártfogásába.

Kolozsvár város képviselő testületét az alkotmány helyreállításakor 1867-ben újraszervezték választás útján. 127 képviselőt választottak, kik között unitárius volt 17: Mikó Lőrinc, Kriza János, Berde Áron, Magyary Mihály, Kőváry László, Lászlóczki Péter, dr. Gálfi Endre, Fekete Pál, Kovácsi Antal, Brassai Samu, Hajós János, Ürmösi Samu, Jakab Elek, Halmágyi Sándor, Ferencz József, Nemes József, Fülöp István.

A tordai unitáriusok régi érdemeit s büszkeségét, egyházuk múltját, Varga Dénes a tordai unitárius gymnasium utolsó igazgatója híven megírta

egy csinos kis tanúlmányban, melyet az „Unitárius Vallás Dávid Ferenc korában és azután“ c. könyv tartalmaz.

Az egylet pénztárába f. évi januárius 24-től februárius 18-ig rendes tagsági díjat fizettek: Deák Lajos, Kolozsvár 911-re; Csetei Imre, Kolozs 910—911-re; Kiss Juliska, Bágyon 910-re; Gróf Lajos, Sátoraljaújhely 903—904-re; Szinte Ferenc Nagyszeben, Ádám Sándor Orsova, Marosy Ferenc Zombor, Zsakó Istvánné, Özv. Comanescu Sándorné Kolozsvár. Kun Sándor, Kun Ádám, Székely Mihály, Pilbák István, Dezső Mihály, Csete György, Kolozs 911-re; Szigethy Margit, Kolozsborsa 910—911-re; Kiss József, Árkos 909—910-re; Killyéni Erzsébet, Székelyudvarhely 911-re; Dr. Vernes István, Brassó 911—915-re; Kovács Lajos, Csikszereda 907—911-re; Móric Márton, Kolozsvár 910—911-re; Csiky Farkas, Marosszentbenedek Sárdi Lőrinc Kolozsvár, 911-re, Kovács Irén, Resicabánya 907—911-re; Tóth Mihály, Szabó Mihály, Kolozsvár 911-re; Gothárd Sándor, Magyarszovát 910—911-re; Örmösi Károly és Ürmösi Károlyné, Kolozsvár 910-re.

Előfizetői díjat fizettek: Sigmond Lalos Kökös, Dr. Kiss Tamás Budapest, Kovács Gábor Szerencs, 911-re; Orbók Lajos Héjjasfalva, Bökfi Jánosné, Nagy Gergelyné, Fűzesgyarmat 910—911-re, Csák János 909—910-re Ifj. Sári Józsefné, Ifj. Bálint Lajosné, Diószeghy Istvánné, Rozsos Lajosné, 911-re; Pálffi Géza 910-re; Kelemen Márton, Bálint István Kolozsvár, Szatmári Miklós Cegléd, Lukácsi István, Eperjes 911-re; Péch Aladárné, Budapest 910-re; Szabó Gézáné, Csikszereda Tóth Albert Bonchida, Dr. Molnár Jenő, Budapest 911-re.

A küküllőköri fiókegylet pénztárába fizettek: Vajda Béla Vámosgálfalva, 901—905-re; Durugy András 908-ra, Unitárius Egyházközség, Gvidó Béla 911-re; Gvidó Béláné 908—909-re, Dicsőszentmárton; Szabó Albert Szőkefalva, 908—909-re; Ütő Lajos, Dombó 910-911; József Dénes, Id. Miklós Samu 910-re, Biró Pál, Marosszentbenedek 909-re; Kovács István Bethlenszentmiklós 911-re, Nagy Béla, Nagy Béláné Segesvár 910-re; Molnár János Ádámos 911-re.

Alapítói díjban 100 K-t fizetett Székely László nyug. lelkész, Torda és Özv. Farkas Józsefné emlékére 40 K-t Matskási Lajosné Kolozsvár. Az Unitárius Közlöny költségeire ajándékozot. Lukácsi Isván Eperjes 60 f-t, Tóth Mihály Kolozsvár 20 f-t. Fogadják az egylet köszönetét.

Kolozsvár, 1911 február hó 18-án.

Gálfi Lőrinc,
pénztárnok.

Szerkesztői üzenetek. *G. M.* SKp. Köszönjük. Kedves. Jönni fog. *K. J. k. a.* Bágyon. Az énekeskönyvek elmentek. Milyen jó gondolat. Az ének hatása mindig jó és bizonyos. *B. Istvánné.* B-n. irja: „Nálunk bizony semmi lelki szükséget kielégítő lapot nem kapunk.“ Mi küldöttünk az U. K-ből. Az Unitárius Közlöny *régebbi számaiból* 4 fillérért küldünk szegény falúsi embereknek. A 4 fillért a küldésre fordítjuk. 12 drbért 40 fillér (20 kr.) elég lesz.

Az ipar csodája! Üveg készlet 12 személyre 33 darab összesen csak 6 kor. 30 fill. Vidékre ládába 60 fillérrel több. Kapható **Somlyay Mihály** üvegáru házában Kolozsvár Kossuth Lajos-utca 4. sz. Telefon 818. Kérjük a címre ügyelni.

Telefon sz. 549. ✠ Alapítva 1860.

Gámán J. Örököse

könyvnyomdája

Kolozsvárt, Kossuth Lajos-u. 10. sz.

Van szerencsém a n. érdemű közönség b. figyelmét felhívni a mai kor kívánalmainak megfelelőleg berendezett és villanyjáratú gépekkel ellátott

könyvnyomdámra

Költséget nem kímélve, könyvnyomdámat a legmodernebb betűfajtákkal és díszítményekkel gazdagítottam, úgy, hogy a legkényesebb igényeknek megfelelhetek. Ezenkívül a legnagyobb áldozatokkal

hangjegyekkel

rendeztem be. A közönség pártfogását kéri kiváló tisztelettel

Gámán J. Örököse.

XXIV. kötet. Kolozsvár, 1911. Április 4. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI: Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRS: TARCSAFALVI ALBERT.

TARTALOM:

Socinus Faustus emléke 57
Angol barátaink 60
Élnek, föltámadnak 61
A Dávid Ferenc Egylet köréből 62
A nagyajtai egyházközség 1910. évi Aranykönyvéből 64
Nők világa 65
Tűzhely mellett: Volt lájbi, nincs lájbi. *Pálos Ákos* 66
Irodalom 69
Egyházi és iskolai mozgalmak . 70

Mennyegzői, konfirmációi s ünnepi alkalommal igen kedves és jótékonyhatásu állandó ajándék az imakönyv. „SZIVEMET HOZZÁD EMELEM“ irta dr. **Boros György**, női imakönyvet a sajtó meleg szavakkal üdvözölte, a közönség valláskülönbség nélkül megkedvelte. Ára csinos vászonkötésben, arany kehely és arany cimmel 2 K 40 fill. **Öt példány egyszere rendelve 10 K. Bőrkötés** aranyszéllel (barna, sötétkék, fekete) 6 K. **Fehér csont, selyem- és bársony kötés** többféle szinben, kiválóan jó papiron 10 K. **Bőrkötés remek kivitelben 14 kor. Megrendelhető a szerkesztőnél.**

NYOMATOTT GÁMÁN JÁNOS ÖRÖKÖSE KÖNYVSAJTÓJÁN KOLOZSVÁRT.

Pályázati hirdetmény.

Az „Erdélyrészi Méhész-Egyesület“ Kolozsvárt házsongárdi méhtelepén az 1911. év folyamán három időszaki méhészeti tanfolyamot fog tartani a következő beosztás mellett: május hó 10—27-ig földmíves kisgazdák, junius hó 7—24-ig a vasúti pályaőrök és pályafelvigyázók stb. és julius hó 5—22-ig a néptanítók számára.

Céljuk ezen tanfolyamoknak, hogy az azokon résztvevők a méhtenyésztés elméleti és gyakorlati ismereteit elsajátítsák, valamint, hogy a méhkaptároknak és méhészeti segédeszközöknek házilag való elkészítését is megtanúlják. Minden egyes vidéki tanfolyamhallgató annak tartama alatt és pedig a földmíves gazdák és vasúti alkalmazottak napi két korona, a néptanítók napi három korona segélyben fognak részesíttetni.

Minden egyes tanfolyamra 20—20 hallgató vétetik fel, kik kötelesek úgy a délőtti, mint délutáni előadásokon pontosan megjelenni. A pályázni szándékozók felhívatnak, hogy folyamodványukat, melyben a foglalkozásuknak megfelelő tanfolyamra való felvételüket kérik felettes hatóságuk útján az „Erdélyrészi Méhész Egyesület“ Elnökségéhez Kolozsvárra címezve, a földmívesek községük ajánlatával ellátva a tanfolyam megkezdése előtt legalább egy fél hónappal nyújtsák be. Az egylet tagjai a felvételnél előnyben részesűlnek.

Kolozsvár, 1911 márc. hó 1-én.

Az Erdélyrészi Méhész-Egyesület elnöksége.

Nőink imádságos könyve „Szivemet hozzád emelem“, az író dr. Boros György értesítése szerint új kiállításban kapható a címlapon jelzett árakban. Konfirmáló és férjhezmenő leányaink szivesen és hálásan fogadják. A 2 K 40 f. árúból 5 példány 12 K helyett 10 korona.

XXIV. kötet. Kolozsvár, 1911. Április 4. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA: A DÁVID FERENCZ EGYLET

SZERKESZTI: Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATARS: TARCSAFALVI ALBERT.

Előfizetési ára: 2 kor. 40 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra

Socinus Faustus emléke.

Irta és a Dávid Ferenc Egylet díszgyűlésén 1910-ben felolvasta Dr. Wendte Károly.

(Folytatás és vége.)

A Socinus sírját egy nagy lapos kő fedi, amelyen terjedelmes felírás volt és a család címere. A címerből egy pár vonás még látszik, de a felírásból csak a halál éve 1604 olvasható. A sírkő két darabba van törve. Van még egy megviselt kockakő, amelyen szintén felírás volt. A betük annyira elvannak kopva, hogy teljességgel semmi sem vehető ki belőlük. A környék elhagyottsága egészen elszomorító. A sírkert többi sírjai már régen eltüntek. A három hársfának semmi nyoma. A malom, az iskola, a templom, a Socinus korabeli nyomda mind oda van jel nélkül. Csak a malom melletti tó, amely körül Socinus sétálni szokott, emlékeztet egykori lakóhelyére. Maga a falú, kicsiny, szegényes, de a lengyel kunyhók törpe fehér fala, magas zsúpfedele, a gyümölcsösök és szántóföldek között, elég festői képet nyújtanak.

A falú népe tátottszájjal nézte vizsgálódásunkat és kisérletezésünket, hogy lefotografálhassuk a helyet, habár az idő késöre járt és az eső esett.

Egy öreg falusi asszony, aki ebben a falúban született, azt mondotta, hogy 50 év alatt csak két vagy három ember látogatta meg a sírt. Egyikök valószínűleg Gordon Sándor lelkész volt Angliából, ki az unitáriusok régi történetének egyik legjobb ismerője. A legutolsó látogatója, a kerület római katholikus püspöke volt, aki az ifjú papokkal és papnövendékekkel járt itt, hogy megmutassa a Socinus elhanyagolt sírjáról, milyen keserű sors vár az eretnekekre.

Vajjon nincs-e némi igazság ebben a vádban. Vajjon az unitárius egyházak és hívek nem viseltettek-e bűnös közönyösség-

gel az emléke iránt annak, aki mostani fölvilágosultságuk és szabadságuk egyik alapvető munkása volt. Vajjon a Socinus lengyel unitárius követői és munkatársai s általában az az ország, amely ezelőtt 300 évvel Socinust vendégszeretettel fogadta és biztonságba helyezte, nem érdemelne-e többet?

Úgy tetszik, hogy éppen eljött az ideje, mikor ezt a mulasztást helyre lehetne hozni és Luklavic-ban emlékkápolnát lehetne emelni Socinusnak, olyanformát, amilyen Déva várában a Dávid Ferenc emlékét őrzi. Ebbe kellene befoglalni a Socinus sírját és sírkövét s elkellene látni megfelelő lengyel és latin felírással. Egy nemzetközi bizottságot kellene kinevezni és az angol-magyar és Amerikai unitáriusokhoz felhívást kellene kibocsátani a költségek fedezéséért, ami körülbelül 5000 koronát tenne.

Az osztrák kormánnyal folytatott levelezésből meggyőződtünk, hogy a terv megvalósítását szivesen elősegítenék s az emlék őrizését magukra vállalnák. Nem remélhetnők-e, hogy a magyar unitáriusok, akikkel a lengyel unitáriusok olyan benső kapcsolatban állottak, meleg érdeklődést tanusítanának a hisztóriai igazságszolgáltatás és a vallásos kegyesség ezen munkája iránt.

A Socinus sírjánál tett látogatás tanúságát megkell említenem, mert ebben rejlik az unitárizmusnak missziói igaz föladata és áldozatkészsége. Újból felvetem azt a kérdést, mi az oka, hogy az unitárizmus Lengyelországban teljesen megsemmisült, mig a szomszéd Magyarországban él és virágzik, talán jobban, mint bármikor azelőtt.

Azt gondolom, hogy a lengyel unitárius mozgalom megsemmisülésének főoka abban található meg, hogy nem bízott a föld egyszerű népében, a földmüvesekben, nem igyekezett azokat meghódítani, hanem a nemesek és a mivelt emberek lelki szükségeit igyekezett kielégiteni.

A köznép iránt közömbös maradt, sőt attól megvetőleg fordult el és benne hagyta a katholikus vallásban, ahelyett, hogy a kereszténységnek észszerübb és szellemibb formájával megismertette volna. 1660-ban, midőn a vallás ellen az eltörlő kegyetlen végzést kimondották, rá volt bízva az unitáriusokra, hogy vagy elfogadják a katholikus vallást, vagy száműzetésbe menjenek. Az unitárius-nemesek, tehát csaknem az egész unitáriusság, meglepő hűséget tanúsítottak meggyőződésük iránt. Majdnem 300 nemes kivándorolt a családjával és papjaikkal együtt, részint Erdélybe, részint Közép-Németországba, részint nyúgati Poroszországba és a száműzetésben mintegy 100 esztendeig őrizték és ápolták szeretett hitöket és istentiszteletüket. A római katholikus köznép az országban maradt, úgy amint ma is látjuk, szegénynek, tudatlannak és babonásnak. A Lengyelországban oly szépen megkezdődött unitárizmus templomaival, iskoláival, nyomdáival, sőt temetőivel együtt kitörül-

tetett. A Socinus elhagyott és letaposott sírja, csaknem egyedüli meglevő emléke.

Mennyire más a magyarországi unitárius egyház története. Kezdet óta a földmívelő nép egészséges, ép érzékére támaszkodott s így az ember vallásos természetének közös talajában mély gyökeret vert, ahol nem merült el a míveltség, vagy az előrelátó számítás, vagy az élet komor fölfogásában. Voltak tudósai, nemesei és főnemesei, akik tudományukkal és műveltségükkel, vagyonukkal és állásuk tekintélyével az egyház segítésére siettek. Mégis az a tény, hogy a magyar unitárius egyház, a nép egyháza. A híveknek 90%-a mint mondják, a földmívelő néphez tartozik, erőteljes, értelmes, szabadságszerető és mélyen vallásos. Ebben van ereje és dicsősége s ezen alapúl jövőbe vetett reménysége.

A lengyel unitárizmus főképen azért halt ki, mert megfeledkezett a Jézusra vonatkozó mondásról „a köznép szivesen hallgatta őt" és a nemességre s a nemzet mívelt és vagyonos osztályára fordította figyelmét. Magyarországon az unitárizmus kiállotta 400 esztendő viharait és viszontagságait s ma életerős, egészséges szervezet, amely teljes reménnyel és bátorsággal néz a jövő elébe, mivel követői, mint a mesteré-i az alázatos, éperkölcsű és őszintén vallásos, egyszerű földművelő nép közül valók.

Milyen nagy lecke ez a történelmi párhúzam összes egyházainknak, de különösen nekünk Amerikai unitáriusoknak, akik avval dicsekedünk, hogy a mi testületünkhez tartozik az intelligencia s emiatt attól lehet tartani, hogy inkább törekszünk a nemzet míveltsége fejlesztésére, mintsem az Egyesült-Államok köznépének fölkeresésére, fölemelésére, megvigasztalására és megtérítésére, holott ez a nép az ország lakosságának $^{9}/_{10}$-ed része, melynek nagy szüksége van, vagy legalább is érzi, hogy szüksége volna a vallás hatására és segítségére.

Minden unitárius egyformán vegye szivére a Dávid Ferenc és hű követői példáját. A mi hitünk jellege nem arisztokratikus, hanem demokratikus. A mi evangéliumunk egyszerű: az Isten atyasága, az ember testvérisége és igaz élet. Mi a hibáinkat és gyarlóságainkat legyőzhetjük, ha a történelem tanítását híven követjük és egy egyetemes egyház lesz a mi imánk és munkánk végső eredménye, amely magasztos lesz, mint az Isten-eszme és kifog elégíteni minden emberi szükséget.

Éppen, amikor elakartunk indúlni a Socinus sírjától Mertzyng barátom és én, a fejünk fölötti fellegek megszakadoztak és a nap aranysugárral hintette be, az ezelőtt 300 évvel elhalt és félig elfelejtett eretnek sírkövét. Mintha arra a fényre akart volna figyelmeztetni jelképesen, amely az utóbbi napokban az egykori jelesek, Servét, Dávid Ferenc és Socinus nevét megvilágosítják és föliidézik lelkünkben azt az eszmét, amelyből megtanúlhatjuk a hit-

hűség nagy eszméjét, az Isten iránt való engedelmességet, a gondolat és istentisztelet szabadságát. Megtanúlhatjuk példájukból, hogy miként lehetünk hívek Istenhez s miként lehetünk nekik hű tanítványaik.

Angol barátaink.

Londonban összegyűltek márc. 8-án és nagyközönség előtt számoltak be kirándúlások élményeiről. Dr Odgers ült az elnöki székben és szép beszédben üdvözölte vándortársait. Hargrove a Britt és Külföldi Társulat elnöke szólott a berlini nagy nemzetközi gyűlésről, a kirándúlásokról és a nagygyűlés hatalmas sikeréről. Ezzel kapcsolatban az elnök ismertette a kölni lelkész Jatho ellen megindított hajszát. A presbyterium ezt a nagy szónokot kérdőre vonta hitnézete felől. Jatho férfias bátorsággal szólt és semmit vissza nem vont. A német kongresszuson résztvevők helyénvalónak tartották a szabadelvű gondolkozás hőse iránti rokonszenvüknek kifejezést adni és elfogadták a következő indítványt:

A Britt és Külföldi Unitárius Társúlat igaz rokonszenvvel viseltetik Jatho Károly kölni lelkész és gyűlekezete iránt a lelkiismeret szabadsága érdekében kifejtett hősies harcukért és őszinte elismerését nyilvánítja a vallás haladása érdekében husz éven át kifejtett lankadatlan munkásságokért. Jones Tudor lelkész támogatta az indítványt, ismertette a német szabadelvűek nagy küzdelmét az egyház konzistoriumával szemben. Jatho lelkész kivételes tehetséggel megáldott ember. Most azért üldözik, mivel az evangélium szellemében tanít. Az indítványt egyhangúlag elfogadták és megküldötték Jathonak, akire bizonnyal jótékony hatással volt, mert igen hálás köszönettel felelt.

Az est második része a magyarországi kirándúlás ismertetésére volt szentelve. A nemzeti hymmusunkat fönnállva elénekelték. Dr. Smith Herbert tartott beszédet. A szellemes és élces doktor előadását nemcsak hogy szivesen hallgatták, hanem lélekből nevettek epizódjain. A saját felesége kalandjait adta elé. A felesége mosóintézetét is bemutatta. Ugyanis elfogyott a fehérnemű, de az ünnepnapok miatt nem lehetett mosatni. Mit tehetett a jó asszony, egy pár pohár vizet szerzett s egy tálban kezdette végezni konyhai munkáját, ami oly jól sikerült, hogy másoknak is hasonló jót kiván. A komolyabb részben a Dávid Ferenc ünnepekről számolt be. A Dávid Ferenc pályafutását, a magyaroknak a törökök elleni hősies védelmi harcát előadta. Az egyházunk szervezetét is ismertette s helyzetét az országban bemutatta.

Angol unitárius fülnek különösen hangzik az „unitárius püspök“ cím, de azt hiszi, hogy ha Magyarországon oly jól bevált, nem

lehet egészen kifogásolható. Az előadó országunk politikai helyzetével is foglalkozott, s az országról, népünkről Budapest, Kolozsvár, Déva városokról részletesen szólt.

A magyarok vendégszeretete fölülmúl mindent, ami elképzelhető kifejezhető és várható. Mindenütt majdnem királyilag fogadták. Örvend, hogy a dévai templomra adhattak 40 font sterling összeget. Az előadást a legnagyobb figyelemmel és élénkséggel hallgatták. Ezután a kirándúlók fölvételeiből készült vetített képekkel mutatták be a látottakat. Mindenki a legnagyobb megelégedéssel távozott a kedves estélyről.

Élnek, föltámadnak.

Élnek, föltámadnak
A sír lakósai,
Kik az igazságnak
Örök harcosai!...
Velünk, bennünk élnek.

Mint a mély tengerben
Tajtékzó hullámok,
Zokognak lelkünkben
Összetört, szép álmok,
Rég elsírt ábrándok.

Zokogás, halk beszéd
Sóhajjal vegyűlnek.
Kicsorduló könnyek,
Fájdalmas emlékek
Benső, szent imában
Halkan egyesűlnek.

Régen lement a nap,
Hol békén alszanak:
Hűvös szellő ringat
Bús, fényes lángokat,
Néma temetőkben.

A lélek honában
Örökös az élet,
Sírok halmai közt
Bízva égre nézek,
Haláltól nem félek.

Szász Dénes.

A Dávid Ferenc Egylet köréből.

Elnöki beszéd.

A segesvári Dávid Ferenc Egyletben elmondotta Ehrenwert Ignácné.

Nagyérdemű közönség!

Mivel tisztelendő Gvidó Béla egyházköri esperesünk hivatalos elfoglaltsága miatt nem jöhetett el mai felolvasó gyűlésünkre, nekem, mint a segesvári Dávid Ferenc Egylet elnökének jutott az a megmegtisztelő feladat, önöket ez első összejövetelünk alkalmából üdvözölhetni.

Ezen üdvözlő szavakban legelső sorban is Istennek segítségét kérem a munkára, melyet ez egyesületben az ő szent nevében kezdünk meg és igyekszünk folytatni.

Egyesületünk első püspökünk nagy nevét viseli és mint az általa kibontott lobogó alatt harcolók, egyesületünk is a vallásos, az erkölcsös, a becsületes, tiszta élet terjesztését tűzte ki célúl. Nekünk is, mint azoknak, ezen cél eléréséhez hazaszeretettel párosúlt hit vezérlő érzésünk. Mi is, mint azok, a testvéri szeretet, a vallási türelmesség, a társadalmi béke, az egymást megértés hirdetésével, egymásnak szeretetteljes támogatásával, a bennünk élő hitet kivánjuk erősíteni.

E munkásságunkban — mely féltékenységet, irigységet, rang-, kor- és nem szerinti különbséget nem ismer, de mindeneket az örökkétartó szeretetben egyesíteni hivatott és képes, — segítségül hívjuk nem csak egyletünk tagjait, hanem felekezeti különbség nélkül, minden felebarátunkat.

Kevesen vagyunk, szegények vagyunk! S emiatt nem tudjuk megvalósítani azon célt, melyet magunk elé tűztünk — mondják némelyek. De kérdem: hát nem tud egy ember is hinni Istenben? nem tud a legszegényebb is, a legkoldusabb is szeretni vallást és hazát, tisztelni egyházi és polgári törvényt? A kis, de lelkes sereg kitartással, buzgósággal csodákat művelhet. Aztán mi nem is akarunk kincseket gyűjteni, harcoló tábort szervezni; mi a béke jegyében, a szeretet irányítása mellett élni, hasonlóra buzdítani akarunk — Isten nevében! Ennek megvalósítására elég számosak és gazdagok vagyunk, a hazát szeretni és hitünkhöz ragaszkodni így is tudunk. Ezért kérem önöket, legyenek lelkesültek, valóban lelkesültek, ne csak színleg, lélek szerint becsületesek, szeressék a hazát és ragaszkodjanak hitükhöz!

Dávid Ferenc Egyletünk a segesvári unitáriusok alig megindúlt hitéletének egy zsenge hajtása, gyenge palántája, melyet, — hogy erős törzszsé váljék — gondozni, óvni, szeretettel ápolni kell. Ezen szeretet mindnyájunk lelkében él és erős meggyőződésem

szerint, nyilvánúlni is fog, ha erre az alkalom megadatik. Egyletünk vezetősége ezt az alkalmat megadni, lelkiismereti kötelességének tartja s általam csak arra kéri egyesületünk tagjait és az iránta érdeklődőket, hogy ezen kötelességteljesítésben őt jóindulatú érdeklődéssel, bizalommal, sőt szeretettel támogassák.

Üdvözlő szavaimat annak hangsúlyozásával fejezem be, hogy ne kicsinyelje senki saját munkáját, melyet e téren végezhet, mert a szegények fillére épp oly értékes, mint a gazdagok talléra, mert értékes gondolatja, vallásos eszméje a legszegényebbnek is lehet és ily gondolat, ily eszme a közös cél elérésében épp oly hasznos sőt értékesebb lehet, mint a gazdagnak dús adománya. Azért szeretném, ha mindnyájan egy nagy család tagjaiként tekintenők magunkat, melyben a családtagokat szeretet, bizalom és őszinteség fűzi össze és melyből az álszemérem, kishitűség száműzve vannak. Ezért válvetett erővel, emberszeretettel, Isten iránti bizodalommal munkára fel! Előre!

*

Elnöki bezáró beszéd.

A segesvári Dávid Ferenc Egyletben elmondotta Nagy Béláné alelnök.

Nagyérdemű közönség!

Engedjék meg, hogy, mint a segesvári Dávid Ferenc Egylet egyik alelnöke, mielőtt jelen felolvasó gyűlésünkről elszélednénk — köszönetet mondjak azoknak, akik szivesek voltak mai közreműködésükkel — remélem mindnyájunkra kedvessé, kellemessé tenni azt a kevés időt, amelyet itten együttesen tölthettünk. A buzgóság vezérelje önöket ezek utánra is, hogy más alkalommal is tehessenek szolgálatot a közügynek. Munkájuk hasson buzdítólag másokra is. De köszönetet mondok a nagyérdemű küzönségnek is szives támogatásáért, melyben megjelenése által részesítette egyletünket szárnypróbálgatása alkalmával. Kérem hitfeleinket s más vallású testvéreinket, sziveskedjenek ezután is velünk érezni a jónak, a szépnek megvalósítása érdekében kifejtendő munkánkban. Mi a békességnek, a vallási türelemnek édes otthonát igyekszünk a szeretetnek, a vallásos hitnek tégláiból felépíteni megkezdett felolvasó-estélyeink által.

Nagyon jól tudom, hogy a megélhetésért folytatott munka mindenkinek idejét erejét igénybe veszi, nagyon jól tudom a család minden egyes tagjának szigorú felelősségét a család boldogságára vezető munkában és ezekben mindnyájan le vagyunk kötelezve, de azt is tudom, hogy e feladatunk teljesítésében legerősebb támaszunk, legnagyobb segítőnk vallásos hitünk. Ebben pedig éppen az ilyen alkalommal és a templomozások szorgalmas látogatása alkalmával gyakorolhatjuk magunkat legjobban. Ne sajnálja

senki idjét, melyet az ilyen közművelődési, vallásos egybejövetelekre s a templomozásokra szentel, mert meghozza ez gyümölcsét bőséges áldással.

Jövőre igyekezni fogunk a műsort úgy állítani össze, hogy abban a humor, a jókedv is kielégítést találjon s műsoraink után a jókedv fokozására egy pár órai táncra is alkalmat fogunk adni.

Szándékozunk már a jövő alkalommal tombolával is élvezetesebbé tenni estélyünket, minek megvalósíthatása érdekében felkérem a Dávid Ferenc Egylet nő tagjait, sziveskedjenek kézimunkák adományozásával ezen célunk megvalósítását elősegíteni.

Még egy dologra felhívom a figyelmet. Egyletünk kiadványában, az Unitárius Közlönyben is olvashatták a tagok a Nők szövetségének megalakúlását s azt a célt, melyet különösen a hasznos olvasmányok terjesztésével tüzött maga elé. Igen ám, de ebben az ügyben is az egyik legnagyobb mozgató erő a pénz. Kérem tehát a közönséget, sziveskedjenek a kitett perselyekbe a Nők szövetsége szent céljaira akakozni, — hogy ha csak filléreinkkel is, de szolgáljuk mi is e valóban nemes vállalkozást.

Jó Istenünk áldását kérve mindnyájok kedves életére, jelen felolvasó-estélyünket bezárom.

A nagyajtai egyházközség 1910. évi Aranykönyvéből.

1. Már néhai *id. Péterfi Sándor* és neje *Göncz Zsuzsánna* még 1909. év végén 200 korona alapítványt tettek az egyházközség számára korán elhunyt Lőrinc fiok emlékére, mely összeget az 1910 év folyamán befizették. Az időközben elhunyt id. Péterfi Sándornak emlékét, ki nemcsak mint ember és gazda, hanem mint az egyházközségnek mindig előljáró, vezető és áldozatkész tagja is általános tiszteletben részesült, valamint bánatos özvegyének nevét, hálás kegyelettel őrzi az egyházközség minden tagja.

2. Gergely Sándor brassói lakós nagyajtai születésű, buzgó atyánkfia 10 koronát adományozott az Orgona-alap javára.

3. Özv. Koródi Jánosné ugyancsak az Orgona-alap gyarapításához 30 korona kegyes adománnyal járult.

4. 1910. dec. 26-án az Orgona-alap javára rendezett táncmulatság tiszta jövedelme 194 K 18 f.

5. Mint évek hosszú során át, úgy az elmúlt évben is az úrvacsoraosztáshoz szükséges kenyeret Kovács Gábor és a bort Dr. Ferenczy Géza ügyvéd urak ajándékozták mind a négy alkalommal.

A nemes szívből fakadó kegyes adományokért legyen hálás köszönet e helyen is.

Kovács Lajos
lelkész.

NŐK VILÁGA.

A Nők Szövetsége megalakult Kolozsvárt is márc. 26-án. Elnöki tisztet teljesített Ferencz Józsefné őmélt. a szövetség elnöke. Kedves szavakkal üdvözölte a szép számmal összegyűlt nőket. Titkári tisztet teljesített Fangh Erzsébet titkár, jegyzett Sámi Erzsi a szöv. jegyzője. Elnöknő bejelentette, hogy a pénztárnok Ferencz Tita a városról eltávozván, helyébe választatott Gyöngyösy Ibolyka (Magyar-utca 1. sz.). Elnöknő kívánságára Dr. Boros György a D. F. E. főtitkára ismertette a szövetkezet vallásos, nemzeti és jótékonysági célját. Kiemelte, hogy immár több helyen szerveződtek, s hogy erre Kolozsvárt is elkerülhetlen szükség van. A szövetkezet megalakulását Ferencz József püspök is melegen pártolta és a jelenlevőket buzdította. A kolozsvári szövetségnek immár van negyven tagja, de remélni lehet, hogy ez a szám rövid idő alatt megkétszereződik. A női énekkart újra szervezi s ezen a helyen is fölhívja azokat, akik részt akarnak venni, sziveskedjenek jelentkezni az elnöknél vagy a titkároknál: Fangh Erzsébetnél és Végh Mihálynénál.

—

Választ várunk. Több száz kedves hitrokon nőtársunkhoz küldöttünk levelet, de nem kaptunk választ. Legközelebbi választmányi gyűlésünk utasitott, hogy újabb levélben sürgessük meg a választ. Ezuttal még csak lapunk útján üzenjük, hogy *választ várunk mindenkitől.* Egy pár bizalmas szó jól fog esni, a panaszt is szivesen meghallgatjuk, s ha tőlünk függ segítni fogunk. A választ Ferencz Józsefné elnökhez, vagy Fangh Erzsébet és Végh Mihályné titkárokhoz kell küldeni.

—

Abrudbányán Topánfalvával együtt megalakult a Nők Szövetsége a Mózes Mihályné lelkészné és Z. Knöpfler Károlyné lelkes buzgolkodásával, 34 taggal. A tagdíjat beküldötték, s amellett a szegény leányokkal jótékonyságot is gyakoroltak. Köszöntjük kedves tagtársainkat és kérjük buzgó munkálkodásukat a nemes cél érdekében.

—

Sepsiszentgyörgyön is megalakult a Nők Szövetsége, József Lajosné esperesné vezetése alatt. Jövőkor részletesen ismertetjük.

—

A kiköltözöttek s főleg idegen országban lakók névsorát és lakását kérjük tagtársainktól s főleg a lelkésznéktől.

—

TŰZHELY MELLETT.

Volt lájbi, nincs lájbi.

Mióta a Marci lájbija ellopódott, azóta sok víz lefolyt Gagy felé. Annak ott az útja. A lájbi is szinte megfelejtődött. Éber uram ébersége azonban mindig a régi, mert most is, amint a kamrában keresgél, meglát egy tál tyúkhúst — úgy könnyüszerűleg — a szuszék tetején. Hm! ezt a macska megcsufolhatja, jó lesz eltenni az orra elől — gondolja. Azzal a szúszék fedelét föl, a húst be s aztán se szó, se hang, kisurran, dolga után lát. Csak akkor került elé, mikor Zöldi-bá delet harangozott. Néz ide, néz tova, — az ebédnek se híre, se hamva. Az asszony neki tüzülve sürög-forog s minden fordúlatra jót rug a macskára. Hm! ennek fele se tréfa — gondolja Éber uram. Meg is kérdezi:

— Azt a macskát miért rugdosod?

— Hogyne rugdosnám, mikor a drága tyúkhúst mind egy falásig megette.

— Hogy ette volna?

— Hogyne ette volna, mikor nincs?

— Nézd, a hasa is félre áll, úgy lakott.

— Attól tudom nem.

— Majd nem erőltet a tréfa, ha ebédre hús helyett cudar levet kapsz.

— A' lehet, de a hús megvan. S ha nem hiszed, mindjárt ki tulajdonosítom. Ide kilenc fuszujkaszemet s nézzed! Kirakom. Egy, kettő, három, — egy, kettő, három, — egy, kettő, három, — összesen kilenc. S láss csodát! — egyszer, kétszer, háromszor, négyszer, ötször, hatszor s ha keresztbe veszem, nyolcszor is három s mégis csak kilenc. S ez pedig azt mondja: a hús a kamarában, a szuszékban van . . .

Éberné asszonyom hamar átlátott a szitán, ki is hozta a húst nagy nevetés között. Még az ott ácsorgó Marci is nagyot kacagott rajta. Nem is átallotta megjegyezni: *„Ezt könnyű volt megvetni, de vetné meg az én lájbimat"*. A Marci lájbijának históriája ott kezdődik, hol az ő második, keserves nótája végződik.

Álmosi Marci a vasárnapesti táncon addig hajtogatta:

„Bár csak ez az éjszaka
Három hétig tartana" —

míg a hétfő reggeli hajnalcsillag világánál andalgott haza firtos-aljai Éber Sándor uram gazdájához. Amint lábát a csürbe, fejét a szénára tette, aludt, mint a bunda. De egy órát sem szundikálhata,

már hallszik Éber gazd' uram szava: „Marci! kelj föl, vegyed a kapát, lódulj Zsákod-kútjához pityókát kapálni"! Mi tűrés-tagadás, jobb volna aludni, de a parancs parancs, a cseléd cseléd, — menni kellett. De azért a kapun kívül a reggeli nóta nem maradhat el:

„Én az éjjel nem aludtam egy órát,
Hallgatóztam gyönge rózsám panaszát."

No 'iszen — ez sem kapálja meg ma a pityókát, inkább kialussza a földből, — vélekedik Éber uram. Jó lesz utána nézni, különben ellopja ezt a drága napot.

Úgy fél dél táján el is indúlt Éber uram, megnézendő, vajjon Marci kapálja-e, vagy alussza a pityókát? Az egyedűl ég felé álló kapanyél messziről mutatta, hogy a nyelénvaló hiányzik. Vajjon hol lehet? Az is hamar megtudódott, mert Éber uram a hangos horkolásból rögvest megszöntötte, hogy Marci a határt jelző bokor árnyékában pótolja azt az éjszakát, melyből két hét s hat nap sem elég arra, hogy igazába ki is mulassa magát s aludjék is. Hanyat fekve, kezeit mellén összefonva, kalapja karimáját szemeire húzva aludt, nyitott szája végéhez egy odaragadt szivarvéggel. Az árnyék pótlására a bokorra terítette vasárnapi fekete lájbiját a csipkés kicsi ruhának s a képesfedelű dohányos tárcával együtt. Így kapált Éber uram Álmosi szolgája hétfőn délelőtt . . .

Jó darabig évődött Éber; vajjon fölkeltse-e, vajjon ne-e? Ő biz' egyet se, gondolja, hadd húzza tovább. De annak bizonyságára, hogy ott járt s Marcit aluva kapta, s hogy ezt Marci le se tagadhassa, a vasárnapi fekete lájbit cakkom-pakkostól a bokorról leemelintette, a hóna alá csombolyította s szemhunyorgatások között a fejével integetve, tovább állott. Otthon pedig a lájbit láb alól bétette a belső ház fogasának legutolsó fogára, a többi ruha alá.

Estefelé Marci szomorú ábrázattal vánszorgott gazdája udvarára — lájbi nélkül . . .

— No Marci! — kezdi Éber — mennyit kapáltál?

— Kicsit — folytatja Marci. — A föld erős, köves is, a pityókakapálás sem gyermekjáték. Azt így másodszor meg kell húzogatni, — hát jól meghúztam . . .

— Te Marci! úgy nézem, szomorú vagy, — mi bajod? Tán szűk volt az elemózsia?

— Elég volt, maradt is, — egyéb a baj . . .

— Hát mi no? Ki vele!

— Elég baj van . . . *volt lájbi, nincs lájbi* . . .

— Hogy-hogy?

— Abbiza úgy, hogy délkor egy kicsit falatoztam, egyet szivaraztam, a lájbit tárcával együtt a bokorra akasztottam s a lájbit . . . hej csak el ne szalasztám vala a gazembert! . . .

— Miféle gazembert?

— Azt, aki a lájbimat ellopta.

— Ki s hogy lopta el?

— Azt biza egy agyagasi ember . . . Bizonyosan ott settenkedett valahol. S amint étel után ledőltem, elszöndörödtem; a szemem alig koppant be, oda oroszkodott, a lájbit lekapta a bokorról s aló, vesd el magad, neki a kicsi cihernek. Szerencsére észrevettem; én is utána . . ., de mikor a ciherhez értünk, úgy oda lett, mint a kámfor. Eleget kerestem, hiába . . . Csak kerűlt volna a kezem közi, megegyebugyáltam volna úgy, hogy tudom, nem kellett volna fekete lájbi, se hetes dohány szivar . . .

Mióta Marcival megesett ez a furcsa komédia, azóta sokat feküdt hátán a firtosi fehér ló, mégsem tudott talpra állani. Marci is már rongyosnak képzelte fekete lájbiját az agyagasi ember hátán s talán el is felejti, ha most a fuszujkaszem a tyúkhúst meg nem veti. De most, mikor látja, hogy gazdája az asszonyt szépen kifigurázta, ő is odaszól: „Ezt könnyű volt megvetni, *de vetné meg az én lájbimat*"!

— Éber uram most is éber s szaván fogja.

— Én meg azt is, de mit fizetsz?

— Nem hiszek a fuszujkában, sem a kártyában — vág vissza Marci — de ha megveti, fele bérem legyen utána, nem bánom . . .

— No hát jöszt' ide! Neked is kirakom. Egy, kettő, három, a fuszujkaszem azt mondja: lájbid a belső házban, a fogason van.

— Már mondhat akármit nem hiszek neki. Mintha most is látnám az akasztófára valót, hogy aprított a ciher felé . . . hej, ha elérem, megemlegeti a hetes dohányt . . .

— Ne fenekedj Marci! A fuszujkaszem mutatja, én mondom, hogy ott van. S ha mondom, akkor lódúlj, nézd meg!

Marci unottan cammagott a bizonyosnak hitt bizonytalanba s felűletesen nézett végig a fogason, gondolva, hogy gazd' uram űzi a bolondját, Pár perc múlva jelentette:

— Nincs biz' az ott, tán ide hozta volna, huncutabb a mája, akasszák föl nevenapján . . .

— Nem nézted jól meg Marci. Ez a fuszujka most is arra áll, hogy lájbid a fogas legutolsó fogán, a többi ruhák alatt van, nézd meg csak jól.

Marci megint bement s — csodák csodája! — Egyszer jő megnyult képpel, leeresztett fejjel és . . . és a fekete lájbival. Még a dohánytárca s a kicsi ruha is azon mód benne van.

No Marci! ott volt-e?

— Ott . . . felelte — kilincskeresés közben — alig hallható, síránkozó hangon . . .

* * *

Marci a lájbi vándorlása felől sohasem kérdezősködött. A fuszujkaszemben sem hitt, de az is szent igaz, hogy azután a hétfői munka is horkolás nélkül ment, mint a karikacsapás.

Pálos Ákos.

IRODALOM.

Dávid Ferenc cím alatt Demeter Dénes, Péter Sándor és Ürmösi József lelkészeink egy kis füzetet bocsátottak ki népünk számára. Amint értesítenek, pótolni akarják a régóta sürgetett népies olvasmányokat. A három szerkesztő közöl egy-egy darabot: Vers D. D. Elbeszélés P. S. és vallásos elmélkedés Ü. J. németből. A füzet az elbeszélés számára készült. Annak nagyon örvendünk, hogy lelkészeink népünk lelkiszükségletét igyekeznek kielégíteni. Arról is bizonyosak vagyunk — mert már értesültünk — hogy még az ilyen olvasmányok is csak akkor jutnak a nép szeméhez és szivéhez, ha a vezetők segítségükre lesznek az olvasásban és megértésben. Kivánjnk, hogy a lelkek szomjuságát ébresszék föl és enyhítsék is meg. -- Ára nincsen jelezve.

—

Tiszteletből cím alatt Budapesten folyó évi március elején a Viola és Geist könyvnyomdájából (Arany János-utca 3. sz.) egy 40 oldalra terjedő névtelen kis füzet került ki. Címlapján ez áll: „Tiszteletből"! alább a közepe táján: „Ébredjünk józan eszünkre"!

E kis füzetben a névtelen szerző végig gázol a vallás, állam, nemzetiség, kormányzat, közigazgatás, — a politikai irányzatok és társadalom minden rétegén, érthetetlen, zagyva, összefüggéstelen mondatokban. Tájékozásúl egy pár sorát idézzük:

(Az előszóban): „Hogy nekem primitivségemért, durvány-szerű elveimért mennyi megrovás jut jutalmul, — azt nem tudom — de azt tudom, hogy *zavart érzetem csillapítása lesz.*"

(A 3-ik oldalon): „Isteneink, vallásaink jutottak eszembe, minek végzetessége rajtam *konstatált állapotomban szervezetileg már nem sokat ronthat.*"

(A 24-ik oldalon): „*Lelkületünk, erkölcsünk megmételyezve, eszünkben megkérgesedve állunk,* nem tudva, hogy mit tegyünk."

Minthogy olvasóink közül sokan megkapták, ajánljuk ne fárasszák vele magukat, mert csak részvétet érdemel, aki így gondolkozik, így ír és ilyenre vesztegeti a pénzét. *Kritikus.*

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

A segesvári Dávid Ferenc Egylet tea-estélye. A Dávid Ferenc Egylet segesvári köre március 8-án tartotta első szárnypróbálgatását. És a próba sikerült, a szárnyai megerősödtek annyira, hogy bizvást neki indulhat megmegkezdett útjára, mert siker kecsegteti kitűzött útjában.

Az estély bevezetéséül *Katona* Sándor, nyug. székelykeresztúri énekvezér vezetése alatt egy sereg szép serdülő leánykából alakított énekkar elénekelte az »Adjatok hálát« című templomi éneket, melyet a közönség mély áhitattal hallgatott végig.

Ennek befe ezte után *Ehrenwerth* Ignácné szül. Földesy Mária úrnő lépett az emelvényre és tartotta megnyitó szép és értékes felolvasását. A hallgatóság lelkesen megünnepelte a hitbuzgó úrnőt. *Göncz* Irén áll. polg. iskolai növendék szavalta el Kiss József »Kincses Lázár leánya« című gyönyörű költeményét. A hallgatóság őt is megérdemelt éljenzésben részesitette kedves előadásáért.

Nagy Béla helybeli unitárius lelkész tartotta meg Dávid Ferenc az unitáriusok első püspöke életét és működését ismertető, sok tudásra valló, nagy gonddal szépen kidolgozott felolrasását, melynek folytatásait a jövő estélyeken szándékozik felolvasni. Nagy Béla felolvasását elejétől végig osztatlan érdeklődéssel kisérte a hallgatóság.

Katona Sándor m. kir. posta- és távirda főtiszt szavalta el Murányi Farkas Sándor »Dávid Ferenc emléke« című lendületes költeményét, a tőle már megszokott szavaló képességgel. *Nagy* Béláné, unitárius lelkészné tartott rövid, szép szavakba foglalt bezárót, melyet fennebb közlünk.

A Dávid Ferenc Egylet tea-estélye. Fényesen sikerült szombaton, március 4-én este Kolozsvárt a D. F. E. tea-estélye. Nagy és előkelő közönség volt jelen, mely zsufolásig megtöltötte a nagy tornatermet. A vendégeket Kozma Ferencné, Ferenczi Gyuláné és Ürmössy Jenőné fogadták lekötelező szivességgel. A hangverseny 7 óra után vette kezdetét. Pálffy Márton tanár olvasott fel egy szép, hangulatos finn költeményt. Utána dr. Molnárné, Gyulay Ilonka ült a zongorához és eljátszotta Geiger Albert magyar népdal átíratait. Bravuros, gyönyörű, művészi játékával óriási hatást tett a közönségre, amely nem győzte eléggé kifejezni őszinte tetszését és elismerését. Egyik tisztelője és a család régi jó barátja egy szép babérkoszorút nyújtott fel a jeles művésznőnek. Igen kedves és bájos volt ezután Nyirő Erzsike előadása, aki egy jóizű monologot adott elő annyi természetességgel és közvetlenséggel, hogy sok naiv szinésznő megirigyelhetné játékát és előadását. Száva István hegedün játszott Boros Irén zongora kisérete mellett, mindenkit meglepett szabatos, tiszta és értelmes játékuk. Utolsó pontja volt a hangversenynek Sándor Mariska éneke, amelyet Farkas Ödön kisért zongorán. A kisasszony ezuttal is nagyon szépen énekelt és megkellett ujrázza gyönyörüen előadott dalát. Hangverseny után tánc következett. Az estélyen jelen voltak: Ajtay Ödönné, Asztalos Sándorné, Ács Gusztávné, Albert Dénesné, dr. Balázs Ferencné, dr. Boros Györgyné, Boros Irén és Rózsika, Balázs Karcsi, Csermák Gyuláné Csermák Ilonka, Csifó Salamonné, Dernyey Mihályné, Dernyey nővérek, Doka

Piroska, Ferenczy Józsefné, Ferenczy Gyuláné, Ferencz Tita, Fangh Erzsébet, Gálfy Lőrincné, Gidófalvy Istvánné, Gyulay Árpádné, Horth Margit, dr. Hintz Györgyné, Kráner Józsefné, Kráner Hedvig, Kopp Józsefné és leánya, Kozma Ferencné, Kozma Juliska, Katona Lajosné, Kenessy Margit, dr. Kenyeres Balázsné, Kőváry Dalma, Lőrinczy Dezsőné és leánya, Lakatos Ferencné, Lakatos Erzsike, dr. Lechner Károlyné, Magyary Mihályné, Morvay Istvánné, Morvay Ilona és Lenke, Medgyessy Juliska, dr. Molnár Károlyné, Nyirő Gézáné, Nyirő Erzsike és Zelma, Nagy Gyuláné, Nyiredy Gézáné, Orbók Ferencné, br. Orbán Ella, Pálfy Boriska, Pálfy Juliska, Pálfy Mártonné, Pap Elemérné, Radó Ferencné, Radó Irmuska, dr. Sárkány Lajosné, Sárkány Iluska és Mariska, Sámi Lászlóné, Sámi Erzsike és Janka, Somogyi Istvánné, Somkereky Gusztávné, Somkereky Ilma, Sándorné, Sándor Mariska, Tüzes Sándorné, Ürmössy Jenőné Veress Józsefné, Veress Alice, Vass Peterné, Vass Margit, Végh Mihályné, Zsakó Istvánné, Zsakó Lenke, Zádor Gézáné. Felülfizettek: Albert Dénes 16 K, N. N. 1 K, Ürmössy Jenőné 50 K, Ferencz József 6 K, Pozsonyi Antal 3 K, Gyulay Árpád 8 K, dr. Lőrinczy Ákos 3 K, dr. Tóth György 2 K, Gál Jenő 3 K, dr. Ferencz József 8 K. Összesen 100 K.

Új alapítóink. Özv. Farkas Józsefné »emlékalapítvány« 40 kor. Nagys. Szentkirályi Ferenc ny. ezredes úr 40 kor. Kolozsvári Korona bank 30 K. (első részlet). Köszönettel fogadtuk s reméljük folytathatjuk a névsort tovább.

Március 15-ét az unitárius kollegium szépen megünnepelte most is. A *theologusok önképzőkörében* Zoltán Sándor elnöki megnyitót tartott, Lőrinczi Domokos felolvasást, szavalt Sebe Ferenc. A *gymn. ifjúság* ünnepét a hymmus nyitotta meg, Székely Kelemen IV. éves theologus szép imát mondott, Oláh Ernő szónoklatot tartott, Sándor Dezső szavalta a Talpra magyart, Rákóczy István tárogatón játszott, Katona József szavalt és az Apollokör indulóval zárta be a szép ünnepet, melyen az egész tanári kar és szülők is résztvettek.

Az Unitárius Közlöny a falukban újabb hódításokat tesz. Egyik tudósítónk így magyarázza meg: a »Tűzhely mellett« című rovat célját rövid idő alatt elérte, mert községünkbnn eddig négyen-ötön ha olvasták a Közlönyt, most azonban nagyon sokan házról-házra adva olvassák. A darázsokat és a Mózsi eregelését az ifjúságnak feloIvastam, s mondhatom soha kellemesebb estét nem szereztem nekik. Az eregélés már is szállóigévé vállott, s alkalomadtán alkalmazzák. Amellett, hogy e történetek vídám percsket szereznek, sokat tanítanak. á. y.

Varga Dénes volt felsőrákosi lelkész márc. 1-én elhunyt Kolozsvárt. Előbb siménfalván működött. Tehetséges és szépreményű ifjú volt, munmás és szorgalmas lelkipásztor. Már több éve, hogy az idegesség tűnetei mutatkozni kezdettek némely tettében. Később oly rosszúl lett, hogy a Kolozsvári ideggyógyintézetbe vétette föl magát. Fölgyógyulására kevés reményt nyújtottak orvosai, s mégis halála váratlanúl következett be. Nagy család s ebben kis fia gyászolja. Legyen csendes pihenése!

Dr. Erőss Lajos debreceni ref. püspök elhunyt márc. 25-én. Rövid idei püspökségét aránylag ifjú és erőteljes korban kellett félbeszakítnia.

Lőfi Gyula visó-oroszi botgyári könyvelő, néhai esperesünk Lőfi Áron legidősebbik fia, rövid ideig tartó súlyos betegségben elhunyt, családja mély fájdalmára, 50 éves korában.

Biró Lajos várfalvi lelkész elhunyt március 26-án. Nem jött váratlanúl, de nagyon súlyos csapás a nagy családra e még ifjú, jeles lelkész halála.

A Dávid Ferenc Egylet március 26-án megtartotta három vallásos előadás elsejét Kolozsvárt. A díszterem telve volt férfi és nő hallgatósággal, kik között örömmel láttuk a torockói leányok csoportját. Egyházi énekkel kezdődött Iszlai Márton vezetése alatt. Ferencz József püspök úr rövid elnöki beszéde után Gálfi Lőrinc theologiai tanár értekezett e kérdésről: ki volt Jézus. Alapos és gondos tanúlmányban s könnyen érthető módon mutatta ki, hogy Jézus emberfiának tartotta és mondotta magát. A tanítói pályáján előfordult jelenetekből, kortársai nyilatkozatából az látszik, hogy Jézus nem tartotta magát Messiásnak, de a messiási várakozást ismerte s annak nem volt ellene. Az elnök úr köszönettel méltányolta a szép felolvasást s átadta az elnöki széket a Női Szövetség elnökének, Ferencz Józsefné őméltóságának (lásd Nők Világában).

Kinevezés. A vallás- és közoktatásügyi miniszter dr. Boros Györgyöt kinevezte a kolozsvári áll. tanítóképzőintézet igazgató tanácsa tagjává 17575 sz. intézkedésével.

Mária-kongregációk. A magyar katholikus egyház Máriát mindig nagy tiszteletben tartotta. A Mária-képek száma nálunk nem kevesebb a Jézus képekénél. Máriát éppen úgy hívják segítségül mintha Istennek tartanák, »Isten-anyjá«-nak nevezik, de az anyaság révén isteni hatalommal ruházzák fel. Legújabban Mária-kongregációkat szerveztek a nők s a leányok között, a mi ellen nem lehet kifogás, mert az egyház belügye, de a mi közállapotaink elfajúlását látjuk abban, hogy fiukkal is Mária-kongregációkat szerveznek, s nem is a maguk iskoláiban, hanem az állami iskolákban is. Erre legfrissebb példa a tordai állami gymnásiumban szervezett kongregáció. Ez ellen óvást emelünk, az állami gymnásium nem felekezeti érdekek szolgálatára létesült. Mi lesz, ha az összes felekezetek föllállitják a magok ifjúsági szervezetét a tordai állami gymnásiumban és az ifjúságot hat-nyolc felé széttagolják?

Az Unitárius Nők Szövetsége készséggel nyújt segítséget árva és elhagyott gyermekeknek, ha a Nőszövetség tagjai vagy bárki más, kellő tájékozást nyújt a segélyre szorult gyermek állapotáról.

Vallásos esték. Nagyajtán 1910. november kezepétől f. évi március hó 8-ig befejezőleg minden héten egy alkalommal vallásos esték tartottak Kovács Lajos unitárius és Sándor András ref. lelkészek. valamint mindkét felekezetű énekvezér-tanítók vezetése mellett. A község lakossága felekezet különbség nélkűl igen nagy érdeklődéssel viseltetett minden egyes alkalommal e vallásos esték iránt. Felolvasást tartottak: Dr. Ferenczy Géza ügyvéd, az 5-ik parancsolat alapján, Dr. Debreczy Béla ügyvéd, a vallás fejlődése címen, ifj. Körtvélyfáy József, a vallás és családi nevelés címen; Dr. Benedek Zoltán orvos, Király Zoltán ügyvédj., Bedő Sándor ref. theol. pedig tanúlságos történeteket olvastak fel. Sándor András ref. lelkész az ó-szövetségből merített, Kovács Lajos pedig a Jézus példázatait

vette sorra. Az érdeklődés fölkeltéséhez és ébrentartásához az énekvezéreken kivül Márkos Juliska k. a. bölöni tanitónő és Kattlik Ferencné úrnő járultak hozzá gyönyörködtető énekükkel, valamint többen szép és ügyes szavalataikkal.

Id. Darkó Lajos nagyajtai tagtárs már korábban fölajánlott volt az Unitárius Közlöny költségeire évi 1–1 koronát. 1910–13 évekre beküldött négy koronát. »Isten adjon ezer annyit helyette.«

Olajozàsra. Az amerikai unitáriusok oly komolyan fogják fel az egyház dolgait, hogy az elnök és titkár útiköltségeire, ahogy ők kifejezik »kerék olajra« három gyülekezet 3550 dollárt adott 17750 kor.

Keresem a *Keresztény Magvető* 1904. évi 5. és 1901. évi 2. és 5. számait. Az *Unitárius Közlönynek* 1906. évi 8., 9., 1907. évi 9., 1908. évi 4., 3. 1., 1909. évi 3., 4., 1904. évi 4., 9. számait. A *Nők Világa* 1906. évi 4., 1904. évi 1., 1903. évi 1. számait. Ezzel szemben ajánlom, rendelkezésre áll a *Keresztény Magvető* 1900, 1902, 1903. 1905 évfolyam (teljes) és az *Unitárius Közlöny* 1903., 1905 évfolyamait (szintén teljes). Szives ajánlatokat kérek

Kőhalom, 1911. márc. 18.

László Gyula
áll. igazgató-tan.

Köszönet. Ngs. *Szinte Ferenc* sepsikőröspataki nyúg. m. kir. posta- és távirda főtiszt úr a »*Kőhalmi Unitárius Leányegyház*« könyvtárának hat teljes évfolyam Keresztény Magvetőt, s öt teljes évfolyam Unitárius Közlönyt adományozott. Ezen cselekedete magában rejti a dicséretet, köszönetet és hálát, amellyel szegény Leányegyházunk adózik jóltevőnknek. Nekünk itt Kőhalomban évenkint alig 4-szer van alkalmunk unitárius istentiszteletet hallanunk, de mert áhitozunk utána, s szükségét érezzük, hogy lelkünket egyházunk megfelelő irodalmi termékei által kellő gondozásban részesitsük, istentiszteletek hiányában megalapitottuk a Leányegyház könyvtárát, melynek műveit részint ajándékozás, részint vétel útján szerezzük be, s sorra olvasgatják a hívek. Ezen könyvtárba helyeztük el a jelen adományt is, a kedves ajándékozó alia nevének megörökítésére, s kivánjuk, hogy éltesse az Isten őt igen hosszú ideig az Unitárius Egyház gyámolitására.

Kőhalom, 1911. március 18-án.

László Gyula
unitárius l. egyházgondnok.

Szerkesztői üzenetek.

Ü. J. hzp. A füzetről más helyen van szó. A 7 kerek esztendő alatt nem sürgetni, hanem tenni kellett volna. Ha az U. K. a maga dolgát végezte bizonnyal akadt volna Maecenas a népnek való termékek kiadására, de a termés . . . még »egy kis jóakarattal« sem volt pótolható. Pedig ez nem is »kis« volt. Nem »javaslat«, hanem a jó munka kell a népnek.

K. L. Azt az egy éves dolgot akkor szivesen helyreigazitottuk volna, de most már késő. Hiszen a küzdelem úgy is volt értve. Egyébről levélben.

Az ipar csodája! Üveg készlet 12 személyre 33 darab összesen csak 6 kor. 30 fill. Vidékre ládába 60 fillérrel több. Kapható **Somlyay Mihály** üvegáru házában Kolozsvár Kossuth Lajos-utca 4. sz. Telefon 818. Kérjük a címre ügyelni.

Telefon sz. 549. ✠ Alapítva 1860.

Gámán J. Örököse

könyvnyomdája

Kolozsvárt, Kossuth Lajos-u. 10. sz.

Van szerencsém a n. érdemű közönség b. figyelmét felhívni a mai kor kívánalmainak megfelelőleg berendezett és villanyjáratú gépekkel ellátott

könyvnyomdámra

Költséget nem kímélve, könyvnyomdámat a legmodernebb betűfajtákkal és diszítményekkel gazdagítottam, úgy, hogy a legkényesebb igényeknek megfelelhetek. Ezenkivül a legnagyobb áldozatokkal

hangjegyekkel

rendeztem be. A közönség pártfogását kéri

kiváló tisztelettel

Gámán J. Örököse.

XXIV. kötet. Kolozsvár, 1911. Május 5. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI: Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRS: TARCSAFALVI ALBERT.

TARTALOM:

A szerkesztő asztaláról 73
Idegenek véleménye rólunk. *Kiss Sándor* 74
Ambrus Gergely 77
A tavaszhoz. *Gál József* 78
Nők világa 79
Tűzhely mellett:
A fiú. *Gál M.* 81
Két bordosi fiú 83
Irodalom 84
Egyházi és iskolai mozgalmak . 85
Szerkesztői üzenetek 88

Mennyegzői, konfirmációi s ünnepi alkalommal igen kedves és jótékonyhatásu állandó ajándék az imakönyv, SZIVEMET HOZZÁD EMELEM' irta dr. **Boros György**, női imakönyvet a sajtó meleg szavakkal üdvözölte, a közönség valláskülönbség nélkül megkedvelte. Ára csinos vászonkötésben, arany kehely és arany cimmel 2 K 40 fill. **Öt példány egyszere rendelve 10 K. Bőrkötés** aranyszéllel (barna, sötétkék, fekete) 6 K. **Fehér csont, selyem- és bársony kötés** többféle szinben, kiválóan jó papiron 10 K. **Bőrkötés remek kivitelben 14 kor. Megrendelhető a szerkesztőnél.**

NYOMATOTT GÁMÁN JÁNOS ÖRÖKÖSE KÖNYVSAJTÓJÁN KOLOZSVÁRT.

Az unitárius vallás Dávid Ferenc korában és azután című kiadványunkért a 3 kor. összeget beküldötték Kolozsvárról: Dr. Engel Gáborné, Haller Rezsőné, Dr. Mikó Imre, Dr. Nyiredy Gézáné, Kelemen Lajos, Nagy Gyuláné, Pákey Lajosné, Dr. Lehmann Róbertné, Nyirő Gézáné, Sinczki Juliska, Weress József, Páll Ferenc, Zsakó Istvánné, Dr. Veress Vilmos, Keresztély Lajos, Orbán Sándor, Dr. Austerlitz Vilmos, Molnár Sándor, Fekete Pál, Kozma Ferenc, Özv. Májai Istvánné, Pál István, Klobuchár Viktor tábornagy, Dr. Éjszaky Odön, Dr. Nagy Zoltán, Dr. Ferencz József, Lendvay Emil, Dr. Jeszenszky Gyula, Lakatos Ferenc, Farkas Vilmos, Farkas Ödön igazgató, Gál Jenő tanácselnök, Dr. Várady Aurél ügyvéd, Adorján Jenő, Tanka Sándor orvos, Ürmösi Károly, Boér Gergely, Péterffy Zsigmond, Ürmössy Jenő titkár, Balogh József ny. főellenőr, Gyulay Árpád, Iszlai Márton, Csongvay Géza tbiró, Gyöngyössy Béla, Lászlóczky Sámuel, Weress József táblabiró, Albert Dénes, Müller Gyula, Dr. Szilágyi György orvos, Dr. Pordea Gyula ügyvéd, Ádám Dénes biró, Dr. Tompa János orvos, Ferenczy Gyula, Matskásy Pál, Márkos Albert, Dr. Jakabházy Zsigmond, Árkosy Lajos, Májai Béla ezredes.

—

Gyermeknap lesz Kolozsvárt május 4-én. A jótékonyság hatását talán seholsem lehet oly nagy mértékben látni, mint a gyermekvédelem terén. Fölhívjuk olvasóink figyelmét május 4-re. A perselyeket mindenki keresse föl.

—

Leányaink figyelmébe. A Channing House iskola ösztöndíja az 1911—12-re üresedésbe jő. Pályázni kell május 15-ig. A folyamodást Ferencz József unitárius püspök úrhoz kell benyújtani.

—

Nőink imádságos könyve „Szivemet hozzád emelem", az író dr. Boros György értesítése szerint új kiállításban kapható a címlapon jelzett árakban. Konfirmáló és férjhezmező leányaink szivesen és hálásan fogadják. A 2 K 40 f. árúból 5 példány 12 K helyett 10 korona.

—

IV. kötet. Kolozsvár, 1911. Május 5. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA:
A DÁVID FERENCZ EGYLET

SZERKESZTI:
Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATARS:
TARCSAFALVI ALBERT.

Előfizetési ára: 2 kor. 40 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

A szerkesztő asztaláról.

Nem lehet azt mondani, hogy a Dávid Ferenc fölfogása végül is meghódította az emberek nagy részét, hanem azt kell mondani D. F. a gondolat világába oly bölcsen tekintett bele, hogy az idő teljességében megvalósúlt, ami neki halálát okozta. Nem önként, nem is véletlenül, hanem állandó és folytonos érlelődés után. A fa rügye valamikor, valahogy megszületik, csak a botanikus tudja, mikor és hogy, a közönséges ember csak azt látja, hogy a csupasz ágon rügy fakad, a rügyből kibomlik a virág, a virág helyett előáll a kis gyümölcs, mikor, mily arányban nő, hogyan érik, senkisem tudja megmondani, sem megmérni. Mi tényekkel állunk szemben s meg kell elégednünk, ha ezeket fölismerjük és szabatosan megjelölhetjük. Tény, hogy ma a Háromságtan nem kérdés, mert mindenki tudja, hogy önmagától oldódik meg. Az üdvözülés nem az bűnesethez, vagy speciális üdvezítőhez kötött lelki újjászületés, hanem lényünkhez tartozó örökfolyamat, melynek van levélhullása, csirafakadása és gyümölcsérése.

—

Egy amerikai (*brooklini*) *unitárius* lelkész tiz esztendeje szolgál mostani gyülekezetében. Az ország legkitűnőbb szónokai közé tartozik, de egyszersmind kitűnő lelkipásztor is. Az 1910-ik évben 1200 látogatást tett hívei házánál. A nagyon fárasztó és kimerítő munka eredményéről beszámolt jelentésében és azt mondja: az 1200 látogatás közül legalább ezer valóságos áldás volt rá nézve. Belátást, fölvilágosítást és oly lelkierőt nyert, hogy anélkül lehetetlen lett volna kielégítnie hívei lelki szükségletét. Ezt írja: az a lelkipásztori szolgálat, amely nem a nép lelkéből meríti erejét és nem oda tér vissza, nem lehet tökéletes.

—

Idegenek véleménye rólunk.

Az 1910. évi Dávid Ferenc emlékzsinat alkalmával nehány külföldi vendégünknek kérdéseket adtam át, felkérve, hogy rövid feleleteket adjanak azokra. A kérdések ezek voltak: Milyen impressziót szerzett az országról, városokról, emberekről, az istentiszteletről, a vallásos szellemről, ünnepélyekről, bankettekről, esetleg egyes egyénekről. Hárman adtak részletesebb feleletet. Angliából dr. Carpenter oxfordi tanár; Amerikából Simons clevelandi unitárius lelkész, és dr. Summerbell daytoni keresztény felekezeti lelkész.

I. Carpenter az oxfordi „Manchester college" igazgatója ezeket mondja:

Én csak vonatról láttam az országot. Az út Kolozsvár felé a hegyes helyeken szép volt. Nem tudnám megmondani, hogy a föld jól van-e megművelve. Sok helyen az útak gyengének látszottak. Mint sok helyen Angliában, ott is a lakóházak egyrésze régi és roskadozó. Kétségtelenül számottevő az Önök haladása a földművelésben. Nem volna szükségük jobb helyi közlekedési módokra?

Hogy a városokról szerzett impresszióról nyilatkozzam, arra útam tulságosan rövid volt. Budapest Európa legpompásabb városainak egyike. Nagyszerű fekvésű, szép utcákkal és fényes középületekkel. Szerettem volna a szegények lakását is látni. Micsoda gondoskodás van a szegényekről és betegekről? A közszolgálatokért mennyire van megadóztatva a közönség?

Kolozsváron a lakosság egymástól nagyban különböző elemekből áll. Egy angol városban nincsenek egymástól annyira elütő typusok. Ez azt mutatja, hogy a műveltség is többféle. A kolozsvári szállodák éppen olyan pompásak mint az oxfordiak. Szerettem volna olyan helyet is látni, ahová munkások és falusiak járnak.

Az istentisztelet Kolozsváron a legnagyobb mértékig hatásos volt. A mi éneklésünk nem oly lassú mint az Önöké. Kevés szónokunk tud oly ékesszólással és erővel beszélni mint Péterfi tanár. Az urvacsora kiszolgáltatásának módja a miénknél jobban tetszett. Mi a kenyeret és bort körül hordozzuk a padok mellett. Istentiszteleteinket és gyüléseinket pontosabban kezdjük, mint azt Berlinben és Magyarországon tapasztaltam.

Az istentisztelet szelleme tiszteletet parancsoló és odaadó volt. Hogy mennyire figyelték az imát és beszédet, azt a csend elárulta.

Az ünnepélyeken volt érdeklődés, remény és jóakarat. A római katholikus, lutheránus, kálvinista egyházak képviselői azt bizonyították jelenlétükkel, hogy a felekezetek között ellenségeskedés, gyanú és előítélet nincsen. Ezek közül egy sem jelent volna meg az én hazámban egy emlékünnepélyen. Ezt a testvéri érzést az

ifjabb nemzedéknek kell ápolnia. De mindent meg kell tenni arra, hogy követőket szerezzünk saját vallásos nézeteinknek. Mit tesznek arra nézve Önök, hogy hitnézeteiket terjesszék az idegenek között?

Önök boldogok, hogy annyira tiszteletteljes, szeretetreméltó püspökük van, aki annyira tisztelt és odaadó ember.

II. Simons clevelandi unitárius lelkész a következő nyilatkozatokat teszi:

Az Önök országuk és növényzetük nagyon hasonlit a miénkhez. Úgylátszik a nyári hónapokban meg van a szárazság. Éghajlatuk körülbelül az, ami a miénk. A pusztáknak gondolom, hogy jót tenne a szántás. Kitünő alkalom látszik a nagy gazdasági gépek használatára. A földmívelőket a kormány kellene hogy kioktassa a szárazban való szántásra. Ezen a téren nálunk sikeres kisérleteket tettek. A hegyek közül sokat újra kellene fásítani.

Budapestben és Kolozsvárban mindnyájan gyönyörködtünk. Mindkét város tisztának és fejlődőnek látszik.

Magyar barátságunkra büszkék vagyunk. Az emberek arca erőt, intelligentiát és szivességet árult el. Udvariasság, szellemesség és jó kedély volt mindenütt tapasztalható. A nemzeti viseletet fenn kell tartani. Ez alkalmat ad az egyéni kifejezések érvényesülésere.

A kolozsvári templom épület nagyon kellemes hatást tesz. Belseje méltóságteljes, nyugalmas és felemelő. Zenéjük hatásos. Az egész istentisztelet méltóság és tiszteletteljes volt. Épp annyira emberiesek a magyarok mint mi vagyunk. Mikor a beszédek hosszuak, a figyelmet nehéz fenntartani. A vasárnap reggeli istentisztelet Kolozsváron mindnyájunkat meghatott.

Embereik készségesen vettek részt az ünnepségekben. A toasztokat Amerikában ebéd végével mondják. Másként kevés figyelem fordítható rájuk, mert nem lehet őket hallani. Az asztaloknál a zaj tulságosan nagy volt. Amerikában a tendencia az, hogy röviden beszéljenek. A hatásos beszédet nem az jellemzi, hogy mit mond a szónok, hanem az, hogy mit visz belőle magával a hallgatóság.

Püspöküket mindnyájan megszerettük. Különösen hálásak vagyunk Boros tanár és Józan esperes uraknak figyelmükért. Általában az embereik oly szives vendégszeretettel vettek körül, hogy hálánkat kellően kifejezni nem is tudjuk. Komoly tervem visszatérni Magyarországra s több ideig gyönyörködni az országban és népében.

III. Dr. Summerbell daytoni (Amerika) keresztény felekezeti lelkész és szerkesztő nyilatkozatai:

Magyarország olyan hatást tett rám, mint saját hazám. Olyan a vidék, mint ez itt a Missisipi folyótól nyugatra s a Sziklás hegységtől keletre. Különbség az, hogy azon a részen a mi földünk termékenyebb, mint az Önöké. Olyan birálatot mondani Magyarországról, amely egyszersmind tanulságos is lenne Önökre nézve,

nagyon nehéz. Mikor láttam völgyeik széles ölét s hegyeik ormait összekapcsoltam azokat az Önök hősi történetével. Önkéntelenül azokra a pusztításokra és veszteségekre gondoltam, amelyeket Önök kiállottak: a barbarizmus és civilizáció, az igazságés tévedés, a despotizmus és szabadság ütköző pontjában. Magyarország úgy hatott rám, mintegy hatalmas ország, s a magyar nép mintegy erős népfaj.

Budapest nagyon szép. Az unitárius ünnepségeken kívül Kolozsváron keveset figyeltem meg, kivéve a sok katonát. Sok, egymástól elütő népfajtát lehetett látni Kolozsvár utcáin. A különbség alapja valószinűleg nem annyira vagyoni, mint inkább faji és születési volt.

Az önök szeretetreméltó püspökén kívül, más családi otthonban nem voltam. A járókelő katonák szomorú hatást tettek rám. Eszembe juttatták a háború szenvedéseit. Azt képzeltem, hogy azok közül a fiatalemberek közül sokan béke idején is el vannak szakítva otthonuktól és rokonaiktól, s nem önkéntes akaratból, hanem sorozás alapján.

Amit más városokon észleltem, az a régiség volt. Ön tudja, hogy én az „Újvilág"-ból voltam?

Az emberek, akiket rövid ottlétem alatt találtam, érdeklődtek az unitárius ünnepélyek iránt. Nagyfokú intelligenciával és udvariassággal birtak. Arad műveltséget és függetlenséget árult el. Ruhájuk, mikor eltért a rendestől, akkor is festői és vonzó volt.

A kolozsvári templom építészeti eredetiségével és hatásosságával tünt fel. A zene felemelő volt A magyar nyelvet nem értem, de amit a beszédek fordításából olvastam s a szónokok hangjából és modorából kiéreztem, azt mutatják, hogy a beszédek természete magas fokban vallásos volt.

A gyülekezet tiszteletteljes és figyelmes volt. Ha valaki bensőleg zavarva volt a gyülekezetben, igen bölcs lett volna, ha annak kifejezést ad. Az én felekezetemben palástot igen kevés lelkész hord, holott szabadságunknál fogva ez tiltva nincsen. Ebben minden lelkész saját véleményét és izlését követi. Általában az istentiszteletben nem törekszünk ceremóniákra és öltözködésekre.

Azzal az erős meggyőződéssel jöttem el, hogy a magyarországi unitáriusok nem annyira az Egyesült-Államok unitáriusaihoz hasonlítanak, mint inkább a „keresztény felekezethez", amelyhez én is tartozom. Önök dicső küzdelmekre tudnak rámutatni történetükben A tévedéseket cáfolják. Ezzel nem elégednek meg, hanem erősítő igazságokat és szivet adnak a lerombolt tévedések helyébe.

Oly testvériesen és udvariasan bántak velem, hogy hizelgésnek látszana, ha kifejezést adnék érzelmeimnek. Itt kifejezem Önnek is köszönetemet szivességéért. Úgy tekintettem Önöket, mint tisz-

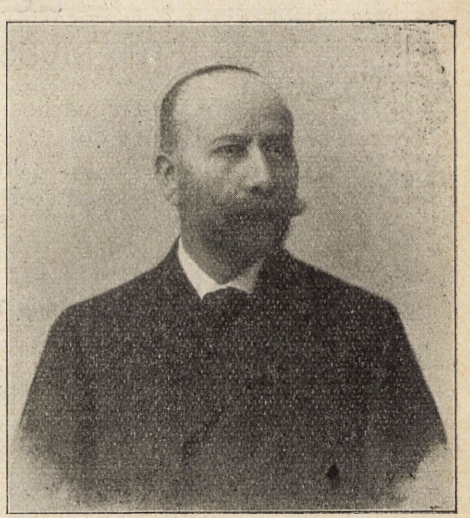
teletteljes theologusok csoportját, lelkes keresztényeket, bátor gondolkozókat és derék hazafiakat.

Alkalomadtán szeretnék Önnel levelezést folytatni. Szeretném ha híveink többet tudnának egymásról.

Közli: Kiss Sándor.

Ambrus Gergely.

Közelebb egy csöndes jubileum volt a kolozsvári m. kir. posta- és távirda épületében. A posta- és távirda tisztikara fölkereste Ambrus Gergely posta- és távirda-felügyelőt és testületileg üdvözölték abból az alkalomból, hogy immár 40 éve szolgálja az országot ebben a fárasztó munkakörben. Társai meglepték egy szép emléktárggyal, az igazgatóság elismerő okirattal.

40 esztendő ilyen izgató munkakörében nagyon hosszú idő, de itt nem a 40 év volt ünneplés tárgya, hanem a munka minősége és a munkás egyénisége.

Ambrus Gergely (sz. 1847. Csehétfalván), azok közül az ősszékelyek közül való, akik az örökös munkára születtek, attól nem tágítnak, mert abban minden boldogságukat megtalálják. Ámde Ambrus Gergely nem a maradi székely, hanem a haladó ember, aki tud is, akar is javulni.

A Morse-írógépet tökéletesítette, s egy írógépet ömaga szerkesztett, miért miniszteri elismerésben részesült.

1870-ben, vagyis akkor lépett a távirdai szolgálatba, amikor ez az intézmény még gyermekkorát érte, de vele és az ő segítségével oly nagy tökéletességhez jutott, hogy most az állam és a nép életében is nélkülözhetlen. Már évtizedek óta Ambrus a távirdarendező, ami azt jelenti, hogy körülette forgott az egész nagy kiterjedésű ügyvitel. Megbizható, nagy munkaerejét szépen igazolja, hogy még most is meleg szeretettel marasztalják főnökei és kartársai.

Csöndes és nyugodt kedélyű ember volt ifjú kora óta. Nagy-

körű ismerettségre vagy hatásra nem törekedett, de egész ember volt ugyis mint jó barát, ugyis mint tisztviselő.

Székely véreit s faját rajongásig szereti, s akkor igazán boldog, amikor ott a Firtos aljában tölthet el egy pár hetet.

Nem szabad felednünk, hogy Ambrus Gergely honvédfőhadnagy is. Ifjú korában derekasan megfelelt ennek a hazafias kötelességének is, s tisztirangját szolgálaton kívül is megtartotta.

Az Unitárius Egyházi Főtanácsnak régi buzgó tagja, s ősei vallását éppen oly igazán szereti, mint nemzetét, a székely nemzetet.

Boldog családi élete gyermekekkel s immár unokákkal is meg van áldva.

Üdvözöljük jubileuma alkalmából s kívánjuk, hogy ettől a magas pihenőponttól még messze haladhasson tovább az élet útjain.

A tavaszhoz.

Rég hogy várjuk érkezésed
Nyájas kikelet!
Oh jöjj el már, oh jelenj meg
Szép hazánk felett.

Messze földről hívd haza már
Dalos fiaid,
Hogy serkentsék víg életre
Bús határaid.

És daloktól a földmíves
Nyerjen jó kedvet;
Áldás szálljon a mezőre
Oh jöjj kikelet!

Hozz magaddal virágot is,
Bőven eleget;
Virág nélkül vígan élni
Nekünk nem lehet.

A zord tél elrútítá a
Föld határait;
Hintsd reája ékességül
Szép virágaid.

Ha szép virág s gazdag áldás
Díszíti hazánk:
Öreg, ifjú dalban imád
Téged jó Atyánk!

Gál József.

NŐK VILÁGA.

Egy kis leány (K. J.) emlékkönyvébe.

Hát te a sorsoddal, szépséges hajadon,
Vajjon hol békülsz ki és az mikor lészen?
Avagy a te pályád, mint az üstökösé,
Soha se fut össze egy körbe egészen?

Hol van már az a fa, amelynek virágát
Gyermek éveidben két marokkal szórád!
Nem kerülsz te oda soha többé vissza,
Hogy sárgult levelét hullassa majd reád . . .

Hol van az a patak, amelyben először
Tört meg a sugára könnyű termetednek?
Lepereg egy élet s nem látod meg mását
A partján játszodó pajkos gyermekeknek . . .

S hol maradt a nóta, melyre kis lábaid
Vidám szökdeléssel táncra perdülének?
És amely először hízelgé be magát
Ábrándos szivedbe — merre száll az ének?

És vajjon öltött-é testet az a férfi,
Akit ifjú lelked álmaiba szőttél?
Vajjon itt e földön elfogod még érni, —
Avagy csak álomkép marad mindörökké?

Mindegy! csak űzd tovább, ha el nem éred is . . .
Csak addig vagy boldog, míg álmaid vannak!
Mert aki csak azért nyújtja ki a kezét,
Amit meg is foghat, — sötét van még annak.

Ha a balzsamos fű illatárját érzi,
A barom is tudja, hogy leharapni jó, —
De hogy a csillagok hova száguldoznak,
Azt nem tudja senki, csak a mindenható.

Oh, én kivánom, hogy legyenek vágyaid,
Melyeket elérni nem fogsz tudni soha,
S ne tapadjon lelked egy-egy piszkos röghöz,
Ahol csak vergődik, de nem szállhat tova!

Mert ezen a földön minden salak és sár;
És szennyes a köntös, mit jobb részünk visel . . .
Csak a tiszta vágyak szakadatlan lánca
Cserél menyországot a gyarló földivel.

Székely Sándor.

Újabb hirek.

Abrudbányán az unitárius Nők Szövetségének tagjai lettek: Biró Ferencné, Derzsi Józefné, Derzsi Zsigmondné, Gelei Juliska, Gálfy Györgyné, Gönczy Ferencné, Göndöl Róza, Halmágyi Albertné, Halmágyi Mariska, özv. Harecz Imréné, Illés Istvánné, Joanovits Ferencné, G. Képes Ferencné, Pálffy Berta, Kirilla Ignácné, Kovács Józsefné, Mikó Tilda, Mózes Mihályné, Mózes Ibolyka, Németi Mariska, Orbán Gyuláné, Ötvös Mártonné, Ötvös Ilonka, Ötvös Károlyné, Pakót Dénesné, Székely Istvánné, özv. Székely Jánosné, Szlávich Jolán, özv. Siró Sámuelné, Taar Erzsi.

Topánfalváról *Zarándi K. Károlyné* jelentett be 5 tagot: Mihályfalvi Mihályné, Zarándi K. Károly, Zahár Mihály, Stefán Gyula.

Megalakult Kolozsvárt is a Nők Szövetsége április 19-én Ferencz Józsefné elnöklésével, rendkívül nagy érdeklődéssel. Azonnal sokan jelentkeztek tagnak, a beiratkozás még foly. Közelebbről összejövetelünk lesz.

Ha nem akarod, hogy eljöjjön az Isten országa, ne imádkozz érette. De ha akarod, akkor necsak imádkozz érette, hanem dolgozz is.

Ruskin J.

TŰZHELY MELLETT.

A fiú.

Ott laktak a falu végen. Szegények voltak. Minden vagyonuk abból a kis zsúpfödeles kunyhóból, a mellette levő kertecskéből és nem messze az út alatt levő pár hold szántóföldből állott. Éppen elég arra, hogy éhen ne haljanak.

És mégis gazdagok voltak. Volt béke, egyetértés. Szerette is egymást a jó öreg pár, János bátya, meg a Julis néni. Szorgalmas munkás emkerek voltak, kis gazdaságukat ügyesen kezelték. Mikor össreházasodtak, nem volt semmijök. De nem féltek a munkától és munkájukon Isten áldása kisérte. Egy pár évre aztán megszerezték azt a kis zsúpfedeles kunyhót, meg a kertet. Látott is a kunyhó sok örömet, de látott sok keserű könnyhullatást is. Adott Isten boldogságul gyermeket, meg el is vette. Hiszen a szép, mosolygos eget is eltakarják olykor-olykor a sötét fellegek. De lám, végre mégis csak feléjök fordult az isteni kegyelem — ha későre is. Hiszen megmaradt, megélt az az ici-pici csöpp jószág, kit apja nevére Jánosnak keresztelt az öreg tiszteletes úr.

Mikor a fiú nagyobb lett a tiszteletes úr tanácsára beadták a gymnáziumba, hogy ember legyen belőle. Ott szorgalmasan is tanulgatott a fiú. Tanárai szerették szerény, figyelmes magaviseletéért. Tanuló társai becsülték, mert ő is megbecsült mindenkit. A gyöngébbeken segitett. A jobbaktól nem féltette elsőségét.

Hát még otthon a jó öreg pár milyen szeretettel gondolt mindig a Jancsi fiúra. Milyen nyugtalanul várták, hogy a fiútól mikor hoz már a postás levelet.

— Istenem! milyen szépen is ír az a fiú — mondogatta sokszor az öreg János bá! — Olyan betüket vet, hogy még nyomtatásba sem lát külömbeket az ember. Még a pap sem tud olyan szépen irni. Aztán milyen szép a megszólítása is: „Édes jó Apám! Édes jó Anyám!

Várták is haza mikor közeledett a vakáció. Már egy héttel az előtt számlálgatta Julis néni, mivel is várjuk? mit is szeret? János bátya egyet, felesége mást mondott. Ezt jobban szereti. Azt ritkábban eszik a kolégyomba.

Az öreg el nem mulasztotta volna, hogy mindennap meg ne kérdezze a levélhordó gyermektől:

— Hát te Pista! nincs-e még valami a városból?

Most is éppen a postást várja, ki már befordult a kanyarodónál. És nem hiába várt. Büszkén rázza a levegőbe a kapott levelet. S még a kapuból el kezd kiabálni Julis néninek:

— Ugye megmondottam! Látod nekem volt igazam! Itt van! Megjött! A mi Jancsink írja.

És örömtől repesve, fürge léptekkel megy be az öreg a pitvarba. De ott még hozzá teszi:

— Aztán én olvasom fel.

És a két öreg neki ül. Elolvassák. Újra kezdik, kétszer, háromszor. Nem tudnak betelni azzal az alig várt kedves sorokkal. Megértik belőle, hogy a fiú letette az érettségit. Tehát már ide s tova ember lesz belőle. Aztán még azt is kiolvassák, hogy még ezen a héten haza jön. Hogy melyik nap, nem írja. Bizonyára megakarja lepni az édes apját, meg az édes anyját.

Mikor kétszer-háromszor is elolvasták már a levelet, szembe néznek. Nagyot hallgatnak. Aztán az öreg kezdi a szót:

— Hallod-e te Julis?

— Mondja csak édes uram.

Látod, látod . . . Az öreg elhallgat, mintha szavakat keresne. Aztán újból neki fohászkodik.

— Látod Julis, mégis csak jó az Isten, hogy ezt is megengedte érnünk. A mi Jancsinkból már János lett. Istenem! Hogy eljár az idő! Emlékszel-e mikor bevittük a kolégyomba?

— Hát még mikor hazajött a kánikulára . . .

— Hát aztán mikor a tiszteletes úr helyett prédikált — szólt közbe az öreg asszony. — Mintha most is magam előtt látnám. Milyen szépen is beszélt a lelkem. Csak úgy folyt szájából a szó A tiszteletes úr is hogy megdicsérte.

— És most már kijárta az iskolát is. Hazajön. Hát aztán vajjon hová megy? Miféle ember lesz belőle? Vajjon mi megérjük-e, hogy kenyérbe jusson a fiú? Tudod én mi szeretném hogy legyen?

— Mondja kend.

— Én azt szeretném, hogy legyen szolgabiró.

— Ne szeresse azt kend édes uram! Látja a szolgabiróra mennyi ember haragszik.

— De a mi Jancsinkra nem haragudna senki. Ő belőle jó ember lesz. Tudom én jól. Ő mindenkinek igazán, egyformán mondana törvényt.

— Én mégsem szeretném, hogy az legyen.

— Hát mi?

— Legyen ő pap. Milyen szépen is beleillik a katetrába. Hangja hogy megtölti a templomot. Talán még a tiszteletes úr sem tud szebben prédikálni. Aztán a természete is éppen papnak való. Hát mondja csak, látta-e kend vagy egyszer, hogy a mi Jánosunk, mikor harangoztak az Istenházába, itthon maradt volna? És hogy elmondotta mindig miről beszélt a tiszteletes úr! Hát aztán mikor a kolégyomból is hazajött, nem minden estve olvasott a bibliából?

Bizony igazat mondok én, a mi Jancsinkat az Isten is papnak teremtette!

Oh milyen lelkesen mondotta mindezeket az édes anya. Mintha már látta volna fiát a szószéken, s hallotta volna beszélni hévvel, lelkesen, mint buzdítja, serkenti a híveket, hogy Istent szeressék, a jót gyakorolják, a nemest kövessék . . . Aztán elhallgatott, mintha elábrándozott volna . . . kis idő múlva megint folytatta lágyan, rábeszélőn.

— És olyan szépen is elgondoltam én azt, hogyha a mi Jancsink kitanulja a papságot, elviszik valamelyik faluba papnak, aztán mi is elmegyünk hozzája. Hiszen úgy szeret minket. Itt nem hagyna bizonyosan. Ott élnénk hárman, együtt. Kend segítene neki a gazdaságban — mert látja a mi papunknak is van ám gazdasága — meg aztán a házkörüli teendőket végezné. Én megfőzném az ebédet, elkészítném a vacsorát. Ugysem tud főzni senki úgy az ő szája íze szerint, mint én, tudom azt jól.

Mikor vasárnap beharangoznának, elmennénk mi is a templomba. Akkor aztán hallgatnók az ő beszédét. Az ő szép mondásait.

Hát még mikor megházasodna . . . Hogy elringatnám én a kicsi unokánkat, Minden estve én altatnám el. Minden reggel én öltöztetném fel. Ügyelnék rája, hogy semmi baja ne történjék. Mikor aztán elkezdene gagyogni: nagyapó, nagyanyó . . . Istenem! milyen boldogok is lennénk mi akkor! . . .

És a két öreg észre sem vette, hogy szemeik könnybe lábbadának. Könnytelt szemekkel egymásra néznek, kezök egymásébe téved. Csillogó reménnyel beleképzelik magukat a jövőbe. Olyan édesnek, olyan szépnek tudja festeni képzeletök, fiukba helyezett bizodalmuk a jövőt. Boldogoknak érzik magukat. És azok is.

És aztán még sokáig elbeszélget a két öreg. Meghányják, vetik a dolgot, hiszen nekik mindenök az egyetlen, a kedves fiú.

Ma még csak ketten vannak. De még a héten hazajön a fiú is. Hátha még holnap . . ., hátha még ma. Hiszen írta hogy jön. Csak meglepi őket. — És akkor hárman lesznek.

* * *

És hazajött a fiú, meg el ment. Egy nehány évvel öregebb lett a két öreg. Egy nehány évvel férfiasabb a fiú. — És az öreg asszony, az édesanya óhajtása beteljesült. Most hallhatja beszélni fiát minden vasárnap a templomban, És meg van a legnagyobb öröme is, mert már tanulgatja gagyogni kicsi unokája: édesapó, édesanyó! . . .

Gál M.

—

Két bordosi fiú kijött Kolozsvárra keresetre. Fiatalok még. A 20-tól messze állanak. Az első vasárnapon már szerettek volna elmenni az unitárius templomba, de elkéstek. Egyik jó ismerősünk

fölismerte, hogy udvarhelyi székelyek, sejtette azt is, hogy unitáriusok. Nemis csalódott, mert a jó unitárius Vajda-családból való mind a kettő. Ismerősünk öröme akkor lett teljes, amikor észrevette, hogy ez a két fiú immár meglátogatta az unitárius kollegiumot, a Brassai és Berde szobrát megnézték. Egyébre is kiváncsiak voltak. A lépcsőházban érdekelte a Koncz János és Kelemen Benő képe, Augusztinovich után tudakozódtak, mert a nagyobbik látta a síremlékét Kissolymoson. Tudták, hogy Búnban van birtokunk, emlegették Daniel Gábor főgondnokot és Ferencz József püspököt. Mintha ismerősük lett volna a tanácsteremben levő képeken látott nagyemberünk mindenike, mert őket az iskolában s a nyári vasárnapokon megtanította Molnár Kálmán az ők volt kedves papjuk. Csak arra kiváncsiak, hogy lesz-e hamar új pap Bordoson?

Irodalom.

Konfirmációi emlékkönyveket a Dávid Ferenc Egylet szolgálhat. Kérjük a megrendelést jó időben.

—

Timon Zoltán: „Hitünk és tudásunk". I. rész Hitünk. Hösi költemény, kilenc énekben. Szerző arcképével. Ára 3 kor.

—

Schleiermacher vallásfilozófiája. Theologiai tanári vizsgálatra írta dr. Szelényi Ödön. Sok gonddal készült dolgozat.

—

Komjáthy Jenő költeményeit kiadta felesége. A szenvedés és fájdalom érzésének újabbkori irodalmunkban nem volt és talán nincs is kitűnőbb lantosa a korán elhunyt Komjáthy Jenőnél. Annyi igaz érzést oly művészi alakban tár szemünk elébe, hogy bámulva követjük, mert érezzük, hogy rólunk is, nekünk is szól.

—

Dr. Persián Kálmán a lengyelfalvi Orbán-bárók családtörténetét nagy gonddal összeállította, s kiadta számos rajzzal és két képpel. A mi Orbán Balázsunk főhelyet foglal a füzetben.

Egyházi és iskolai mozgalmak.

Három előadás a Dávid Ferenc Egyletben Kolozsvárt. Március két utolsó és április első vasárnapján előadást tartottak theologiai tanáraink, mindig nagyközönség előtt, fokozódó érdeklődés mellett. Gálfi Lőrinc: „Ki volt Jézus"; Csifó Salamon: „Jézus és az apostolok tanítása"; Dr. Boros György: „Jézus szenvedései" címen értekeztek és oly nagy elismerésben s tetszésben részesültek, hogy hasonló előadásokat máskor is szivesen vesz a közönség. Az ifjúság énekkel vett részt. Az elsőn Ferencz József püspök úr, a másik kettőn Kozma Ferenc elnökölt.

Új lelkészek. A főtisztelendő püspök úr kinevezte *Kadácsba* Taar Géza lelkészjelöltet lelkésznek. Ez egyházközség választójogával élt, a főtiszt. püspök úr a többséget kapott lelkészjelöltet nevezte ki, aki ápr. 30-án fog beköszönteni. *Bordosra* kinevezte a főtiszt úr Gálfi Mihály csegezi lelkészt. Kevés ifjú lelkész részesül abban a szerencsében, mint Gálfi Mihály, kit hívei semmi szín alatt nem akartak elbocsátani. Beköszöntője május 7-én lesz. Üdvözöljük új állásokban! Most még ürességben vannak a bágyoni, csegezi, várfalvi és csekefalvi lelkészi állások.

Orbók Mór igazgató — sajnálattal értesülünk — vissza akar vonulni a kolozsvári fiúképezde vezetésétől. Igaz, hogy már 30 événél több ideje szolgál az ő nagy buzgóságával és erős energiájával, de éppen azért sajnáljuk, mert ő ma is kiváló ereje teljességében van. Egyben örömmel jegyezzük föl, hogy Orbók igazgatót a vallás- és közoktatásügyi miniszter a VI. fizetési osztályba előléptette.

A budapesti Dávid Ferenc Egylet március havi felolvasó-ülésén *Péterfi* Lajos áll. főgimn. tanár tartott felolvasást „A vallásos érzelem lélektani megvilágítása" címén. A nagy tudással és igaz ügyszeretettel megírt értekezésben mély látással fejtegette a vallás lélektani votivumait, beszélve a vallás értelmi és érzelmi vonásairól a tiszta lelki hittől kezdve egész a fanatizmusig vezette végig a hallgatóságot. A rendkívül érdekes felolvasást néma csendben hallgatta végig templomunkat zsufolásig megtöltő közönség. *Beregi* Oszkár, a Nemzeti Szinház nagy művésze szavalta őszinte ihlettséggel *Ráskai* Leó: „Halál hymmusza" és *Kiss* József: „Naphoz" című költeményeket. Imát *Szász* Dénes lelkészjelölt mondott. *Várady* Sándor, az Opera művésze énekelte *Beethoven:* „Vezeklő dal"-át és *Geiger* Mariska művésznő *Stradella:* „Áriá"-t. A jól sikerült felolvasó-ülést *Krausz* Erwin K. megnyitó és záró orgonajátéka tette teljessé. U. L.

A budapesti Dávid Ferenc ifjúsági kör 3-ik összejövetelét „Mint a szép hűvös patakon" éneklésével kezdték meg a nagyszámban megjelent tagok. Azután *Ujvári* László olvasta fel „Hit és tudomány" című dolgozatát. *Goldmark:* Air a hegedű hangversenyből (op. 78.) hegedülte, Dr. *Ürmössy* Gyula tanár harmónium kisérete mellett, *József* Dezső „Szegényöreg" című kedves költeményét olvasta fel; *Máté* Lajos, *Petőfi* Sándor „*Rákóczi*"ját szavalta. *Faluvégi* Áron,

a D. F. E. alelnöke énekkar alakítására buzdította az ifjúságot, amit nagy lelkesedéssel elfogadtak és meg is alakítottak részben. Dr. *Ürmössy* Gyula tanár buzditó beszédet tartott. A „Szózat" éneklésével fejeződött be a jól sikerült összejövetel. U. L.

Az unitárius tanárok értekezlete Székelykereszturon. Az unitárius tanárok a szokásos évi értekezletüket május 13-án tartják. Felolvasnak: Márkos Albert kolozsvári főgimn. tanár: az elemi iskola viszonya a gimnáziumhoz; Gálfalvi Sámuel: a modern nyelvtanítás köréből stb. Ez értekezletre felhívjuk az érdeklődők szíves figyelmét.

Tanári székfoglaló ünnepély a székelykereszturi unitárius gimnáziumban. Nevezett intézetben Lőrinczy Géza és Derzsy Zoltán ujonnan megválasztott rendes tanárok székfoglalójukat máj. 14-én tartják. Ez ünnepélyre a tanügy barátai figyelmét e helyen is tisztelettel felhívjuk.

Kultur-estély Füzesgyarmaton. Február 26-án estve a füzesgyarmati unitárius ifjúság kultur-estélyt rendezett. Az estély műsora szavalatokból, énekszámokból állott. Szabadelőadást tartott Dr. Sas Vilmos községi orvos. A kibocsátott 100 drb. jegy teljesen elfogyott, s Füzesgyarmat legválogatottabb közönsége megtöltötte az unitárius iskolahelyiséget. A műsort tánc követte. Az estély tisztajövedelme 36 korona, amely harmonium-alapra fordíttatott. Az estélyen felülfizettek: Hegedüs Károlyné 40 f., ifj. Sári Józsefné 1 kor., Csák János 40 f, Fejér László 40 f., Zsoldi Sándorné 80 f., Konczvald Géza 40 f., Kugler János 1 kor. 20 f., Hegedüs Károly 40 f., Bodnár Sándor 1 kor. 20 f. Kecskeméti Mihály 1 kor. 40 f., Barna Gergely 1 kor., Bökfi János 40 f., V. Nagy Gergely 40 f. Összesen 9 kor. 40 fillér.

Györfi István oxfordi akadémistánk első vizsgáit sikeresen kiállotta. Most már résztvesz minden munkában. Megigérte, hogy lapunkba irni fog. Hasonló üzenetet kaptunk *Jajatilika* indiai theologustól is, aki szives volt megigérni tudósitásait még a berlini kongresszuson.

Rövid hirek. Baltimore városban, Amerikában nagy bajban vannak a városi előljárók, mert a négerek úgy elszaporodtak, hogy némelyik utcában többen laknak mint a fehérek. Egy régi törvény megtiltja, hogy a négerek olyan utcába költözzenek, ahol a fehérek többségben vannak. A költözködő madárnak kiáll útjába, s ki tiltja meg, hogy ne ott rakjon fészket, ahol jobban találja magát? — Uzsora-kamattal szeretnek dolgozni a tőkepénzesek, mert azt hiszik, hogy ha öt percent helyett 25-öt kapnak, sokkal jobban járnak. Egy amerikai bankhivatalnok azt monmondotta, ha életemben mindig csak négy percentet kaptam volna a pénzem után, ma gazdag ember volnék, de a nagy kamat után futva mindig annyi pénzem veszett el, hogy szegénynek maradtam.

A szindi Jobbágy András-féle birtokot az E. K. Tanács eladta ipari vasút céljaira Bors Mihály birtokos afiának.

Amerikában még mindig tartó a magyarországi látogatás hatása. Kedves vendégeink küldik meg arcképüket, hogy az E. K. Tanácsnak készülő albumba magyar és angol testvéreikével egybefoglalva emlékül megőrizzük. Az amerikai Keresztény Szövetség képviselője dr. Summerbell kiadta püspökünknek hozzá intézett levelét. Tájékoztató megjegyzésekkel kiséri. Kiemeli, hogy

a magyar unitáriusok nem helyezik előtérbe a bibliai kritizálását, hanem a hitet. A papszentelésünknek az övékhez hasonlósága kedvesen lepte meg.

Missziói munka Amerikában. Az amerikai unitáriusok munkálkodása meglepő mértékben foly az Egyesült-Államok óriás területén. Az elnök dr. Eliot Sámuel februáriusban New-York, Filadelfia, Germantown, Washington, Boston nagyvárosokban és több kisebb helyen volt, eszerint egy héten legalább két, s többször négy helyen prédikált, vagy beszédet tartott. Érdekes a márciusi munkarendje: 5-én Brooklynban és Hackley Schoolban prédikált, 6-án papi értekezlet New-Yorkban, 7-én, 8-án, 9-én résztvesz papi beiktatókon három különböző helyen. Később beiktatón lesz Brooklynban, prédikál Washingtonban és Portlandban, s ezek mellett hétköznapokon több helyen tart beszédet. A titkár is úton volt február és március hónapokban.

Tanulmányúton. Egyetemi hallgatók és középiskolai tanárok tanulmányútra vonultak Olaszországba. Dr. Csengeri János egyetemi tanár vezette a társaságot. Közülünk Pap Mózes a kereszturi gimn. igazgatója vett részt ebben a nagyon tanulságos kirándulásban.

Elhunytak. Benczédi Ferencné sz. Máté Ilka 30-ik évében Martonosban ápr. 5-én. Négy kis árvája maradt. — Sárdi Ákos egy éves kis fia, Tiborka, elhunyt ápr. 11-én Mocson. — Fülöp Ida, özv. Debreczeni Balázsné első házasságából született egyetlen kedves leánya elhunyt 21 éves korában, ápr. 19-én.

Tibáld József homoródújfalvi lelkészünk huzamos idő óta gyengélkedik. Április hónapban fölvétette magát a kolozsvári Karolina kórházba. Örömmel tapasztaljuk, hogy állapota állandóan javul.

Szülők figyelmébe. Kolozsvárt egy kitűnő kerekes-mesternél tanulónak fölvétetnek 12—14 éves fiuk. Bővebb fölvilágositást nyújt lapunk szerkesztősége.

Az egylet pénztárába f. év februárius 20-tól március 20-ig rendes tagsági díjat fizettek: Vass Pál Kolozsvár 1908—910-re, Almási József Budapest, Adorján Jenő Marosvásárhely, Nagy Elemér Gurahonc, Kiskovács István, Kun Pál Kolozsvár 911-re, Csegezy Mihályné Torda 909-re, Ifj. Pap Pál Kobátfalva 910-re. Dr. Májay Dezső Budapest 907—911-re, Nagy Gergely Nagykároly 910—911-re, Árkosi József Kolozsvár 911-re, Gámán Dezső 907—911-re, Bencédi Erzsébet Siménfalva, Dr. Zsakó Andor Vizakna 910—911-re, Csegezy Gáborné, Csongvay Dénesné, Gyöngyösy Gáborné Bágyon, Ifj. Izsáky Antalné Dés 911-re.

Előfizetői díjat fizettek: Cseh Kálmán Zilah, Szegedi Árpád Budapest, özv. Bodor Istvánné Újszékely, ifj. Izsáki Antalné Dés 911-re, Tellmann Béla Brassó 909-re, Dr. Gelei József Bánffyhunyad 909—910-re, Szőke Mózes Lemes, Medán Endre Nagysomkut 911-re.

Alapítói díjat fizetett Szentkirályi Ferenc Gagy.

A keresztúrköri fiókegylet pénztárába fizettek: Fodor István Szentábrahám 906-ra, Ifjúsági Egylet Enlaka 905—908-ra, Kozma Miklós Fiátfalva, Dr. Szolga Ferenc, Barabás Lajos Székelykeresztúr, Geréb Sándor Alsóboldogfalva, Böjthe Béláné Felsősófalva, Ekárt Andor Csehétfalva 911-re, Erdős Mihály 909—910-re, Dávid F. Egyleti fiók 904—906-ra.

A háromszékköri fiókegylet pénztárába fizettek: Ütő András, özv. Ütő Benjáminné Sepsiszentgyörgy 908—

911-re, Páll Sándor 906—909-re, Szász Béláné, Dr. Barabás Sándorné 907—909-re, Took Balázs 909-910-re, id. Péterfi Sándor Nagyajta 904—908-ra, Végh Benjámin Árkos 906—909-re, Unitárius Egyházközség 906—910-re, Barabás Sándor 907—909-re, Faluvégi András 909—911-re, Lőfi Gyula Sepsiszentgyörgy 908—910-re, Rápolti Sándor Brassó 907—909-re, özv. id. Bedő Lajosné Kálnok 908—911-re, Barabás Károly Árkos 909-re, Barabás Ferenc 910-re' Dr. Kiss Árpád Sepsiszentgyörgy 910—911-re, József Lajos, József Lajosné 910-re, Simon László 910-911-re, Székely Elek 909-910-re, Török Sándor Brassó 909-910-re, Unitárius Egyházközség Kálnok 908—909-re, Unitárius Egyházközség Sepsikőröspatak 905—909-re, Gál Miklós 910-re, Kádár Sándor 909—911, Unitárius Egyházközség Sepsiszentkirály 909—910-ra, Unitárius Egyházközség Kökös 909—911-re, Unitárius Egyházközség Laborfalva 911-re, Szentkirályi Miklós 910—911-re, Kádár Lajos 910-re, Benedek Lajos Brassó 910—911-re, Kerekes István 910-re, Unitárius Egyházközség Nagyajta 909—910-re, Dr. Ferenczy Géza 905—910-re, ifj. Péterfi Sándor 906—911-re, Simon Áron 906—910-re, Bedőházy Gábor 904—910-re, Unitárius Egyházközség Bölön 907—911-re, Imreh Albert Sepsiszentgyörgy 911-re.

A Közlöny költségeire ajándékozott Nagy Elemér Gurahonc 1 K-t; a Kolozsvári Koronabank Részvénytársaság alapítványképpen 30 K-t adott az egylet céljatra. Fogadják az egylet köszönetét.

Kolozsvár, 1911 márc. 20-án.

Gálfi Lőrinc,
pénztárnok.

Szerkesztői üzenetek.

Többeknek. A »Tűzhely mellett« rovatban megjelenő cikkekből s ezekhez hasonlókból karácsonyra *külön kötetet* fogunk kiadni. Később bővebb értesítést fogunk közölni. Addig is jelentjük, hogy *katonáknak, szolgálatban* levőknek *teljesen ingyen* küldjük meg az eddig megjelent számokat s az egész évet. Kérjük egy levelező-lapon a neveket.

Távoli. Értesülésünk szerint is dr. Gy. J. Amerikában keres boldogulást. Vajha megtalálná. Már meglátogatta dr. Wendte titkár urat s értesítette, hogy vallási és társadalmi fölfogása miatt nem nyerhetett alkalmazást hazájában. Amerikában egyetemi tanszéket keres. Az unitárius lelkészkörben előadást tartott, de ott is arra figyelmeztették, hogy a meglevő és kipróbált egyházi, vallási és társadalmi rendet, szokásokat és formákat, nem lehet, nemis szabad egyszerre eldobni.

P. F. O-d az öreg *B. P.*-nak ezután is menni fog, csak olvassa és élvezze. Egyebet is elintéztünk és mindent köszönünk.

Tudakozó. A tartozása az elmúlt két évre nincsen kifizetve. Köszönettel vesszük, ha rendezi. Bár mások is így fognák föl a dolgot. Tessék elhinni, hogy ha akinek mint tagnak, vagy előfizetőnek jár az Unitárius Közlöny, pontosan fizetne, nagy dolgot tudnánk végezni.

P. Gy. T-a. Az igéret szép szó.

Az ipar csodája! Üveg készlet 12 személyre 33 darab összesen csak 6 kor. 30 fill. Vidékre ládába 60 fillérrel több. Kapható **Somlyay Mihály** üvegáru házában Kolozsvár Kossuth Lajos-utca 4. sz. Telefon 818. Kérjük a címre ügyelni

Telefon sz. 549. ✠ Alapítva 1860.

Gámán J. Örököse

könyvnyomdája

Kolozsvárt, Kossuth Lajos-u. 10. sz.

Van szerencsém a n. érdemű közönség b. figyelmét felhívni a mai kor kívánalmainak megfelelőleg berendezett és villanyjáratú gépekkel ellátott

könyvnyomdámra

Költséget nem kímélve, könyvnyomdámat a legmodernebb betűfajtákkal és diszítményekkel gazdagítottam, úgy, hogy a legkényesebb igényeknek megfelelhetek. Ezenkivül a legnagyobb áldozatokkal

hangjegyekkel

rendeztem be. A közönség pártfogását kéri kiváló tisztelettel

Gámán J. Örököse.

XXIV. kötet. Kolozsvár, 1911. Junius 6. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI: Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRS: TARCSAFALVI ALBERT.

TARTALOM:

A szerkesztő asztaláról 98
Elnöki bezáró beszéd 90
A segesvári Dávid Ferenc fiókegylet 92
Dr. Nyiredy Géza 93
Papiktatás Haranglábon. *Ű. L.* . 94
Tűzhely mellett:
Nem megyek el soha! *József J.* 95
Taft az Egyesült-államok elnöke az unitárius vallásért 96
Jőnek a tollasok. *Pálos Ákos* . 96
Irodalom 101
Egyházi és iskolai mozgalmak . 102

Mennyegzői, konfirmációi s ünnepi alkalommal igen kedves és jótékonyhatásu állandó ajándék az imakönyv. „SZIVEMET HOZZÁD EMELEM" irta dr. **Boros György**, női imakönyvet a sajtó meleg szavakkal üdvözölte, a közönség valláskülönbség nélkül megkedvelte. Ára csinos vászonkötésben, arany kehely és arany cimmel 2 K 40 fill. **Öt példány egyszerre rendelve 10 K. Bőrkötés** aranyszéllel (barna, sötétkék, fekete) 6 K. **Fehér csont, selyem- és bársony kötés** többféle szinben, kiválóan jó papiron 10 K. **Bőrkötés remek kivitelben 14 kor. Megrendelhető a szerkesztőnél.**

NYOMATOTT GÁMÁN JÁNOS ÖRÖKÖSE KÖNYVSAJTÓJÁN KOLOZSVÁRT.

Ajándékozások Felsőfehérkörben 1910. évben.

Ürmösön: Féminger Henrik úrvacsorai poharat 100 K; Osváth Gáborné úrvacsorai kenyeret 4 K; özv. Lázár Mihályné úrvacsorai bort 7.20 K értékben. — *Felsőrákoson*: Asztalos János és neje úrvacsorai kenyeret és bort 2 K, Kádár János kenyeret 3 K, Pál István baróti, bort 9 K, ifj. Biró F. János kenyeret 3 K, Biró András bort 9 K, Márok Miklós kenyeret 3 K, Pál Gy. András bort 9 K, Magyari János kenyeret 3 K, Székely Mózes bort 9 K és Pál Gy. Miklós úrasztali terítőt 12 K értékben. — *Baróton*: úrvacsorai kenyeret és bort 4 K értékben. — *Alsórákoson:* Székely Anna úrvacsorai kenyeret és bort 2.80 K, Pál György úrvacsorai kenyeret és bort 2.80 K, Rákosi Tamás úrvacsorai kenyeret 1.60 K értékben. — A hivek közmunkában 460 K, Általános Bank és Takarékpénztár 30 K, Rákosi Tamásné 10 koronát. — *Kőhalomban*: László Gyula úrvacsorai kenyeret és bort 6 K, Tódor Péter úrvacsorai kenyeret és bort 2 korona értékben. A hivek pénzben 66.40 koronát. — *Hévizen*: Horváth Mózes urvacsorai kori 6 K, Kiss Aladárné urvacsorai kenyeret 4 K értékben. Molnár János és társai 125 K, a hivek közmunkában 300 K. — *Datkon*: úrvacsorai kenyeret Kallos Tamás 2 K, Baga Kata 60 f., Tóth Sára 1 K, Tordai Albert 1 K értékben; úrvacsorai bort: Révész Márton 4 K, Kallos T. István 2, K, Kallos Tamás 4 K, Tordai Albert 4 K, Kallos József 4 K értékben. Tóth Sára és társai aranykönyvet 5 K értékben. — *Fogarason*: úrvacsorai kenyeret Szentpáli Gyuláné 1 K, Bedő Ferencné 1 K, Katona Mártonné 2 K értékben; úrvacsorai bort Szentpáli Gyula 2 K, Bedő Ferenc 2 K értékben; Bedő Ferencné egy úrasztali teritőt 30 K értékben, — *Nagyszebenben*: Székely György úrvacsorai kenyeret és bort 8 K értékben. Az ajándékozások összes értéke 1402 K 40 f.

Kiss Aladár, egyházköri jegyző.

Fölhivás. Azokat a lelkész és körigondnok urakat, akik életrajzi adataikat a köri esperes urhoz még nem küldötték meg sürgősen fölkérjük a beküldésre, hogy junius 10-re minden adat benn lehessen, mert különben kimarad az ünnepi albumból.

XXIV. kötet. Kolozsvár, 1911. Junius 6. szám

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA: A DÁVID FERENCZ EGYLET

SZERKESZTI: Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRS: TARCSAFALVI ALBERT.

Előfizetési ára: 2 kor. 40 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnok. hoz küldendő Kolozsvárra

A szerkesztő asztaláról.

Szerencsés amerikai testvéreink a Dávid Ferenc esztendejében kiadták volt jeles papiaik életrajzát három terjedelmes kötetben. 150 esztendő múltjának a tüköre ez a hatalmas gyűjtemény. Gyönyörű életképet lát az ember benne. Lelkesedés fogja el, hogy annyi kitűnő ember volt a mi zászlónk alatt (300). Mi sem szégyeljük meg magunkat, mert mi is kiadtunk egy szerény kötetet volt jeles papjainkról az Unitárius szószékben. Ezt kiegészíti a másik kötet: az Unitárius vallás Dávid Ferenc korában és azután, melyben mai papok és világiak szellemi munkássága van bemutatva.

—

Az *egyházközségek* mostani vezetőinek egy nagyon mély értelmű szabályt szemök előtt kellene tartaniok: „nem magoknak, hanem a gyűlekezetnek, nem a mára szól munkájuk, hanem a jövőre.“ A barátság, rokoni érzés és a magunk terhének könnyítése figyelemreméltó indító okok, de ne feledjük, hogy ami, vagy aki nekünk ma tetszik, a jövőben megbéníthatja az egész gyűlekezef életét. Bizony a vezetőnek bátornak kell lenni s legnagyobb bátorságot a magunk legyőzése kiván.

—

Számos példát tudunk, hogy ismeretlen idegen elment a faluba, rendre járta a házakat és az egyszerü földmíves embereket rátudta venni, hogy soha nem látott, nem hallott idegen irók munkáját megvegye vagy megrendelje. Ebből kettőt tisztán megtanulhatunk: egyik az, hogy a nép szeret olvasni, másik az, hogy kellő fölvilágosítás után még fizet is Egy buzgó unitárius ember újév óta már 15 új tagot szerzett a DFE-nek Kolozsvárt, mind tisztán munkás emberek között, kiknek legtöbbje székely.

—

Mióta a Jókai Dekameronja és a regényei megjelentek, a Tatár Péterek a sarokba szorultak. Mióta Benedek Elek a magyar mese- és mondavilággal megajándékozta a magyar olvasókat, a Zsobri Jóskák becsülete elveszett s a mióta lapot olvas a falusi ember, az álmos könyvbe szalonnát takarnak. Megváltozott az irodalom, megváltozott az abc-s könyv, a verses könyv, tehát megváltozott az olvasóközönség is. Ha nem mindenki és nem mindenütt változott meg, az az oka, hogy a falujok nagy hegyek mögött, vagy rosz utak mellett van, ahova később érkezik minden.

—

Gondold meg kedves olvasó, hogy benned, a te szivedben annyi jóság, annyi szeretet, annyi gyöngédség, annyi kedvesség van, hogy nemcsak családod tagjait, hanem tizszer s talán huszszor annyi embertársadat is elláthatnád belőle. Ha úgy tapasztalod, hogy sem egyik, sem a másik nem mutatkozik, ha azt hallod, hogy az emberek nem veszik észre, s ha érzed, hogy nem szeretnek, nézz utána, hátha úgy jártál, mint igen sok fa: csak levelet növelnek, virágot nem; mert a virág rügyei alusznak, a kéreg alatt maradtak. Ne csüggedj el. Légy jó kertésze szivednek. Kellő időben tisztitsd meg, kérgétől szabadítsd meg, viselj jó gondot rá s meglátod, hogy a következő tavaszon virágot fakaszt s azután gyümölcsöt terem.

Elnöki bezáró beszéd.

(A budapesti D. F. E. 1911. április 29-ikén tartott felolvasó estélyén elmondotta *Faluvégi Áron* alelnök.)

Mélyen tisztelt hallgatóság! Felolvasó estélyeink 10-ik sorozata fejeződött be a mai napon és én örömmel konstatálom, hogy egyleti működésünk iránt az érdeklődés nem hogy csökkent volna, sőt ellenkezőleg mindig fokozottabb mérveket öltött, ami azt bizonyítja, hogy felolvasó estélyeink még itt a fővárosban sem fölöslegesek, ahol pedig annyi és oly sokféle alkalom kínálkozik a szórakozásra, kinek-kinek a maga igénye és izlése szerint. Hogy ilyen örvendetes eredménnyel számolhatok be, ebben nagy érdeme van azon tudományos készültségü férfiaknak, akik közérdekü, tartalmas és tanúlságos felolvasásaikkal és azon jeles művésznők és művész uraknak, kik magas színvonalon álló ének, zene és előadó művészetükkel hallgató közönségünket minden alkalommal hasznosan és kellemesen szórakoztatták.

Midőn egyletünk nevében úgy az említett szereplőknek nagybecsü közreműködésükért, mint a mélyen tisztelt hallgatóságnak szíves és rokonszenves érdeklődéséért hálás köszönetemet kifejezem, egyuttal jelentem, hogy felolvasó-estélyeink újabb sorozata folyó évi november hóban kezdődik meg.

És ezzel be is zárhatnám mai felolvasó-estélyünket, de még egy kedves kötelesség vár reám, amely elől nem térhetek ki Ugyanis a mi szeretve tisztelt főpásztorunk mai évzáró ünnepélyünkön nemcsak megjelenni, hanem magas szárnyalású imájával közreműködni is szives volt és én úgy hiszem, mindnyájunk helyeslésével találkozik eljárásom, ha őméltóságát kérem föl, hogy az én rövid és igénytelen szavaim ért a mélyen tisztelt hallgatóságot mintegy kárpótolva, ő adja meg az utolsó akkordot mai ünnepélyes estélyünk bezárásához.

Méltóságos és főtisztelendő Püspök úr!

Méltóságodat egyletünk nevében lelkemnek egész melegével, szivemnek legtisztább érzelmeivel üdvözlöm s kifejezem hálás köszönetemet, hogy ismét szives volt közöttünk megjelenni s ez alkalommal áhitatos, lélekemelő imájával egyletünk mai évzáró estélyének jelentőségét emelni és ünnepélyessé tenni kegyeskedett. Mert valóban ünnep az nekünk mindig, valahányszor szeretve tisztelt főpásztorunk közöttünk megjelenik, mert ebből buzdítást, bíztatást, bátorítást merítünk. És nekünk erre szükségünk is van E kicsiny sereg minden tagja át van hatva a kötelességérzettől, de ismeri feladatának nehézségeit is. Ha nem ismernők, a kivülről jövő ellenséges támadások figyelmeztetnének reá. Pedig célunk nemes, szándékunk jó, üdvös és közérdekü, mert mi a felvilágosodás terjesztésén, a szellemi előhaladás előmozdításán és az evangeliumi szeretet ápolásán munkálkodunk és ebben felekezeti különbség nélkül mindenkit szívesen látunk és fogadunk munkatársúl.

Jelszavunk: Ora et labora! Imádkozzál és dolgozzál; ez olyan interconfessionalis principium, melynek keretében bármely felekezethez tartozó emberek szépen megférhetnek egymás mellett. Imádkozzék mindenki a maga lelki üdvösségeért, a maga hite és meggyőződése szerint, dolgozzék mindenki a maga és embertársai javára legjobb tehetsége és tudása szerint. Mi ezt így fogtuk fel és gyakorlatilag is így alkalmazzuk, mégis igen gyakran kiméletlen támadásnak, csípős gúnyolódásnak vagyunk kitéve olyan helyről, ahonnan legkevésbé várhatnók.

A közelmúltban a felekezeti tűrelmetlenség annyira ment, hogy templomunkat is gúnyosan *concertes imaháznak* nevezték. Ami elég nagyfokú korlátoltságra mutat, hiszen az ének, a zene

ott van valamennyi keresztény felekezet templomában, mint az istenitisztelet kiegészítő része. Maga a zsoltáríró is erre útal, midőn azt mondja: Lantban, hegedűben, cimbalmi zengésben — magasztaltassék az Ur. Hiszen a zene szívből ered, szívhez szól, az áhitatot fokozza és lelkünket áthatva, önkéntelen ragadja magával föl a magasabb, tisztúltabb regiókba, hol az örökimádás tárgyát, az istenséget sejtjük!

Azonban az idő és a változott körülmények nekünk elégtételt szolgáltattak az ilyen éretlen gúnyolódásért, mert az utóbbi időben már majdnem napirenden vannak a hangversenyek és pedig belépődíj mellett, úgy a Kalvinista, mint a Lutheránus templomokban és mi ismert liberális elveinknél fogva ebben egyáltalán semmi kifogásolni valót nem találunk. Az ilyenféle gúnyolódás tehát minket nem bánt, ránk nézve az egy cseppet sem lehet bántó, boszantó és lealázó, csak a forgalomba hozót jellemzi és arra pattan vissza. Sőt minden más támadással szemben olyanok vagyunk, olyanok akarunk lenni, mint a vas, mely minél többet ütik, annál tömörebb, erősebb és szilárdabb lesz!

De mégis mindig jól esik főpásztotunknak buzdító, bíztató és bátorító szavait hallani és én csak a közóhajnak teszek eleget, midőn tisztelettel fölkérem Méltóságodat, hogy mai felolvasó estélyünket egypár szóval bezárni kegyeskedjék, mert finis coronat opus és felolvasó estélyünk befejezésének koronáját Méltóságod zárószavai fogják képezni. Isten hozta, legyen üdvözölve közöttünk!

—

A segesvári Dávid Ferenc fiók-egylet májés 14-én megint szépen sikerült estélyt tartott. Dacára annak, hogy a mértékletességi egylet is ép e napon rendezett nagyobb szabásu összejövetelt és estélyt, oly szép számmal gyültek össze az unitárius hivek s más vallásu érdeklődők is, hogy az ipartestületi nagyterem egészen megtelt. Különben vonzotta a közönséget a műsor érdekessége s ebben különösen a dr. Boros György egyházi főjegyző úr személye, kit sikerült a vezetőségnek ez estélyre megnyerni. Az estélyt cigányzene nyitotta meg. Érzéssel és jó hatást keltve szavalt Székely Tihamér pipei lelkész. Utána Ziegler Károlyné urnő énekelt citerakiséretével kedvesen, bájosan, mit leginkább igazol azon körülmény, hogy kétszeri megújrázás után is szerette volna a közönség még tovább élvezni. Tapsvihar közt lépett az emelvényre dr. Boros György egyházi főjegyző úr s megtartotta szabad és valóban szabadelvü előadását a Jézusról. Előadása olyan volt, mint egy a legszebb virágokból összeállított menyasszonyi csokor. Mindenki leste, várta, hogy még folytassa, mert minél többet mondott, annál élvezetesebb, annál tanulságosabb volt. A segesváriak előtt régebbi kedves emlékét ez alka-

lommal még kedvesebbé, bensőbbé tette. Czirmes Bálintné úrnő szavalt drámai erővel s benső érzéssel. Végül egy pár szóban Nagy Béla lelkész fejezte ki a segesvári Dávid Ferenc fiókegylet szives köszönetét és hálaját a közreműködő, nemeslelkü szereplők és a megjelent közönség iránt. A műsort 12 óráig tartó tánc és kedélyes társalgás követte. *Jelenvolt.*

Dr. Nyiredy Géza.

Fonjunk koszorút a mező virágaiból és tegyük a fejére annak, aki ifjuságunkat arra tanítja, hogyan kell nézni, szeretni és megismerni a természetet. A mi koszorúnk lehet bármily díszes, nem lesz olyan szép s olyan meleg, a milyet egyetemi tanítványai, a gyógyszerészet hallgatói fontak és szivére helyeztek a szeretet virágaiból. Ezek az érett ifjak és meglett férfiak, akiket 25 év óta készít pályájukra, hálásak akartak és tudtak is lenni. Márc. 25-én olyan szép és megható ünnepet rendeztek, amely mindnyájunkat meglepett és elragadott. Lapunk nem hagyhatja szó nélkül az érdem őszinte méltatását. Hogy olvasóinknak kedveskedhessünk ünnepelt barátunk arcképével is, csak most róhatjuk le tiszteletünket.

Azzal szeretnők kezdeni, hogy dr. Nyiredy Géza az unitárius főgymnasiumban a természetrajz tanításával és gyűjteményünk megteremtésével olyan nagy sikert ért el, hogy már ezzel is kiérdemelte az ünnepélyes elismerést és tiszteletet. Tárgyát megszerettette, tanítását tudományos szinvonalra emelte. De ezuttal megelégszünk a gyógyszerészek ünnepével.

Nyiredy, aki 1861-ben született Nagyajtán, gymnasiumaink végeztével a kolozsvári egyetemet is végezte s 1886-ban lett asszistense dr. Fabinyi tanárnak és vezetője a gyógyszerészek

oktatásának. Rendkivül nagy és szivós munkásságot fejtett ki. Számos vegytani művet irt és adott ki. A gyógyszerészek oktatásával, irodalmuk megteremtésével és főképpen az ifjuság nevelésével jutott a köztiszteletnek és közszeretetnek ahoz a megnyilatkozásához, amely mindnyájunkat meglepett. A Gyógyszerészi Hetilap igy nyilatkozik: „Valósággal atyai gondoskodással őrködött a fiatal gyógyszerész nemzedék fölött s az a nevelőszerep, amelyet a tanítás idején kivül gyakorolt, bizonyára fontosabb szolgálata volt és nagyobb haszonnal járó az ifjuságra, még annál a buzgólkodásnál is, amelyet előadás közben kifejtett.“ Ez azt jelenti, hogy Nyiredy nemcsak jó gyógyszerészeket, hanem jó embereket is igyekezett nevelni. Azt jelenti, hogy atyai gondját még az éjszakai életre is kiterjesztette és az ifjakat hazaterelte. Ezt a sok jót hálálták meg a tanítványok nagy közönség jelenlétében.“

Mózes Károly segélyegyleti elnök nemcsak a rendezésben, hanem beszédeivel is, valósággal tündökölt, de mindenkit elragadott az az őszinte meleg érzés, amely Nyiredy tanára dr. Fabinyi, az egyetem rektora dr. Szadeczky Lajos, a magyarországi gyógyszerész-egyesület szónoka Tanács József, a vegytani intézet munkatársai nevében dr. Ruzitska Béla, dr. Gál Kelemen az unitárius kollegium, Nemes Endre a kolozsvári tanári kör, Murgan János a gyógysz. segédek orsz. szövetsége, dr. Széky Tibor a volt tanítványok és dr. Abrudbányai Géza a gymn. volt tanítványok nevében mondottak el.

Nyiredy számos nehéz vegykisérletet hajtott végre életében, de ilyen tűzpróbára soha sem volt téve. Meg is éreztük hangján, szavain, midőn köszönetét elmondotta s újabb igéretet tett az ezutáni munkára. Este társas vacsora volt, melyen folytatódott az ünneplés, melynek emléke egy szép alapítvány a Nyiredy nevére.

Mi is meleg szeretettel köszöntjük a „gyógyszerészek atyját“, minden tanítványa igaz jó barátját, intézetünk büszkeségét, aki legbüszkébb talán arra lehetne, hogy őt mindenki szereti, aki ismeri.

—

Papiktatás Haranglábon. Szép ünnepély folyt le május 14-én Haranglábon, Szász Dénes beköszöntése alkalmával Az iktatást Szabó Albert szőkefalvai lelkész végezte, ki a püspöki rendelvény felolvasása után, felszólitja az új lelkészt beköszöntő beszéde megtartására. Pál a. I. Kor. IX. 26. alól vette fel Szász Dénes alapigéjét. „Én azért úgy futok, mint nem bizonytalanra, úgy harcolok, mint nem hiába vágván a levegő eget,“ e beszéde — találó, szerencsésen választott szent lecke, ügyes feldolgozá-

sával — nagyon szépen sikerült beszéd volt. Minden izében költői, ideális eszméktől áthatott prédikáció, szép tehetséget, teljes készültséget árul el, melynek szépségét még fokozta nyugodt előadásával, tisztán csengő hangsulyozásával. Szabó Albert a két papról, a nyugalomba vonult Gálfalvi István s az új lelkészről emlékezett meg, találó hasonlataival, kedvesen előadó modorával a hallgatóságot könnyekig meghatotta. Gvidó Béla, körünk szeretett esperese, mint egy apa beszélt gyermekéhez s a fiatal lelkészt kötelessége teljesítésére, nemes hivatása betöltésére, ama elhangzott ideális eszmék megvalósítására hivta fel, egyházközség és lelkész együttes munkája által. Istentisztelet után ebéd volt, melyet nagyságos Szathmári István haranglábi nagybirtokos, ama egyházközségünk igazi patronusa, anyagi és szellemi támogatója s egyben főgondnoka adott az egyházközség vendégei számára. Az egész ünnepély megható és lélekemelő volt s az a szeretet, mellyel az új lelkészt veszik körül, igazán csak buzdítás lehet nehéz, de nemes munkájára. Adja az Isten, hogy úgy legyen! *Ü. L.*

TŰZHELY MELLETT.

Nem megyek el soha!

A szomszéd falunak
Könnyelmü legénye,
Ami vagyona volt,
Elkótyavetyélte.

A kincsszomj üldözte
S ment reménnyel, vággyal,
Elment messze, messze
A tengeren átul.

Kérte édes anyja
— Csókolva — ölelve:
„Hanyatlik a napom,
Ne menj olyan messze!“

Omolhatott könnye,
Nem tekintett rája,
Nem hallgatott édes
Anyjának szavára.

Ezelőtt röviddel
— Rongyosan, szennyesen —
Hazajött emberünk
Szomorún, betegen.

Régi ismerői
Untig ostromolják:
„Beszéljen valamit,
Mondja el a múltját.“

Csak keveset beszél
— Szakgatott a szava: —
„Nem megyek el többé,
Nem megyek el soha!“
Nem is ment el szegény,
Nem tudott elmenni,
Édes anyja mellé
Elvitték pihenni.

József János.

Taft az Egyesült-államok elnöke az unitárius vallásért.

Taft elnök a washingtoni unitárius templomnak rendes látogatója. Közelebbről a templomban a jelen volt hallgatósághoz fölhivást intézett. Rámutatott, hogy Washingtonban a többi egyházaknak díszes székesegyházuk van, illő, hogy az unitáriusoknak is hasonló templomuk legyen.

Mikor elnökké választották, állandóan ostromolták a távirati kérdésekkel: igaz-e, hogy unitárius és fölhivták, hogy azonnal cáfolja meg ezt a szörnyü hirt. Ezek a tények igazolják, mily nagy szükség van annak a megmutatására, hogy mi az unitarizmus, s hogy az haladó vallás, mely vallja és az életbe is beviszi, hogy az Isten atyánk, az ember testvérünk.

Azt hiszem — folytatta az elnök — hogy ez a legalkalmasabb idő arra, hogy zsebünket megnyissuk s a liberális vallásnak olyan emléket állítsunk, amely méltó lesz a fővároshoz és a nemzethez is. Más egyházaknak már szervezetüknél fogva is van székesegyházuk, a papi osztály fő ülőhelye. Nekünk püspökünk nincsen, de vannak olyan papjaink, akik a püspöki széknek is díszére válnának, illő volna tehát, hogy nekünk itt olyan templomunk legyen, amely megfelel bármely székesegyháznak.

Ámbár én csak ideiglenesen lakom itt s tehát csak kevés ideig járhatok templomba, de fölhivok mindeneket, itt lakókat és itt tartózkodókat, vállaljunk magunkra bizonyos terhet, hogy az a ház, ahol a szabadelvü kereszténység igéit hirdetjük, legyen méltó az ügyhöz. Felhivok mindenkit, járuljon hozzá, hogy ebben a fejlődő városban, amely mind jobban kezd központja lenni ez ország gondolkozásának, legyen hozzánk méltó mindenki. Jöjjön segítségünkre e templom megteremtésében mindenki.

Jőnek a tollasok.

A minapába, amint Üstökös utcáján végighaladtam, egy karikába állott, hangos legénycsoportot láttam. Igen jó kedvük volt, mert valamennyi hasát fogta a kacagástól. Az egyik rop-

pant komoly ábrázattal a csoport közepén, kezeivel integetve mondogatta: „*Jőnek a tollasok!*“ A többiek zümmögés közben ujjukkal orrukat kopácsolva így viszhangozták: „*Ej, a méhek hogy repdesnek!*“ S a hangos hahotára a csoportból két öregedő legény válik ki, egyik az út bal-, másik a jobbszéli árok mellé húzódik szánalomra méltó, savanyú képpel. A többiek gúnyja oda is követi, míg a kert alatt el nem párolognak. Kérdeztem tőlük a mulatság okát, de istenfizessivel sem tudtam belőlük semmit kivájni. Tovább menve, egy vén asszonytól mégis megtudtam nagy titokban. Elmondom én is, mert ebből a történetből mindenki megtudhatja, hogy lehet ingyen édes mézhez jutni.

Mikor üstökösi Erős Gábor úr a milleniumi kiállításról hazaérkezett, keserűen tapasztalta, hogy három kas méhe közül a legnehezebb, az ajándékba kapott fajcsalád hiányzik. Ejnye fikkomadta! -- kiált föl — ezt bizonyosan ellopák, mert rajzás esetén legalább négy kasnak kellene lenni; olyat meg életében sohasem hallott, hogy a rajzó méh kasostúl elrepült volna. Otthon maradt édes anyja sem tudott más felvilágosítást adni, minthogy a méhek egyik este befelé három kasba, másnap reggel kifelé csak kettőből repültek.

— Távollétem alatt nem látott vagy egy földagadt képű legényt? — kérdezte anyjától Gábor.

— Nem bizony fiam. S különben mit törődöm azzal, kinek miért dagad a képe?

— Hát száját nyalogató legényt látott-e?

— Ejnye fiam, ne komédiázz! Mit tudom, ki miért s mit nyalogat?

— Nem baj, majd megtudom én! — Hadakozott Erős.

Föl is tette magában, hogy addig meg nem nyugszik, míg a tolvajt ki nem keríti.

Három napi keresés, kutatás után a falu mellett egy domboldalon meg is találta a méhek üres házát, amint azt a gyermekek ki- és behengerítették. De bizony abban sem méz, sem méh, sem pedig a tolvaj nem volt. A gyermekek a bokrok között kapták, odaszármazásáról semmit sem tudtak.

És Erős Gábor, kinek falujában tudta nélkül semmi sem történhetett, most méhe tolvajával szemben tehetetlenül állott. Meg kellett nyugodjék azzal a tudattal, hogy megkerült az elveszett fejsze nyele, egyéb semmi. Csupán az vigasztalta, hogy a tettesen s a jó Istenen kivül más nem tudhatja, mert ha még valaki tudná, az ő kellene legyen. Tovább nem kutatott.

Igy telt el — nyom nélkül — kerek három esztendő. Három év sok idő. Azalatt sokat fordul a világ kereke s még többet fonnak az asszonyok. S csakugyan fontak, mert egyik méhészkedő, özvegy szomszédjához feleséget fontak.

Az új házas szomszéd egy alkalommal megkérte Erőst, magyarázna neki valamit a méhészetből. Ez csak ürügy lehetett a következő kérdés föltevésére: „Mondja meg nekem szomszéd úr, hogy ha valakinek ezelőtt három évvel egy kas méhét ellopták volna s most a lopás kiderűlne, vajjon a törvény mit ítélne meg, csak az egy kas méh, vagy a szaporulatai árát is?"

Erős Gábornak mindjárt az elveszett méhek jutottak eszébe s türelmetlenűl szólott:

— Ezt a szomszéd miért kérdi?

— Csak úgy kérdezem — felelt — s azzal a beszéd fonalát elvágva, más tárgyra tért. Többet fogóval se vehetett volna ki belőle s lehet, hogy amit mondott, azt is megbánta.

A találó kérdés Erős agyában a kialudt méhügyet újra fellobbantotta. Azon törte fejét, hogy szomszédja honnan jut ilyen kérdéshez, hiszen — tudta szerint — falujában másnak soha méhe el nem veszett s a kérdés kizárólag az ő elveszett méhére vonatkozhatott. A következő álmatlan éjszaka után már bizonyosra vette, hogy ha szomszédja a tettest nem tudná, ilyen kérdést nem tehetett volna s ha szomszédja a tettest tudja, akkor ő is tudja. Igy gondolkozott.

A szomszédja most házasodott. Egy olyan asszonyt vett el, ki a méhek eltűnésekor annál a Lőnye Mártonnál volt, kinek van egy kamasz, nagy legény fia: Jancsi. Ezt a Jancsit jól ismerte s tudta, hogy rossz bordában szőtték. Az elveszett méheknek is ő kellett legyen a kovártélyosa. A sokat hányódott, vetődött asszony a lopáskor Jancsinak mostoha anyja lévén, bizonyosan tudott a lopásról. Most őket otthagyta, eljött a szomszédhoz s a szomszédnak szemkivájás terhe alatt elmondotta a három éves titkot; a szomszéd valamit elkottyanta, de — szemeire való tekintettel — nem mer többet mondani. Kár is volna erőltetni, mert az asszony fél régi mostoha fiától, a szomszéd az asszony haragjától; a jámbor szomszédot pedig kár volna kitenni az asszony körmeinek. S hogy ez igy van, arra most már mérget venne. De nem elég, ha csak egyedűl tudja, hanem tudja meg a tolvaj is, hogy a legnagyobb titokban elkövetett bűnt sem lehet örökre elrejteni, egyszer minden napfényre derűl.

Másnap reggel kész terve volt. Ferdített irással saját címére a következő levelet irta:

Kedves Barátom!

Ezelőtt három évvel egy kas méhed elveszett. A nyomozással minket biztál meg. Ha későre is, de a tolvaj meg van, ki nem más, mint az a görbe legény: Lőnye Jancsi. Holnap ott leszünk, a legényt elkisérjük. Addig is üdvözöl barátod:

Szunyog őrmester.

Azután legbizalmasabb emberét, a tolvajnak távoli rokonát magához hivatta s a levelet markába nyomta. Az, átolvasás után, a váratlan tartalom és meglepetéstől így kiált föl:

— Igy kell neki, hadd vigyék, ha nem átallotta ilyen gazságba keveredni! Csak azt bánom, hogy a gézengúz rokon s szégyent hoz a familiára . . . különben vigyék . . ha kellett az édes, egyék keserűt is! . . . S holnap elviszik . . . mindenki ujjal mutat rá s én szégyenemben nem merek a világ szemébe nézni. Baj . . . nagy baj . . . rokon s szégyen! Nem lehetne a dolgot valamiszerint elcsinálni?

Erős a kedvező fejlemények hatása alatt könnyebbülten szólott:

— Hát nem bánom. Ha Jancsi bűnét bevallja s a méh árát megfizeti, nem kisértetem el.

— S mit követelne?

— Csak tiz koronát.

— Jól van. A többit bízza rám. Pár órára készen leszek. Addig legyen türelemmel. S azzal indult Jancsihoz leszámolni. A kocka el volt dobva. Ha Jancsi tette s mindent bevall, az ügy rendben van. Ha nem ő tette, vagy ha tette is, de tagad, akkor baj lesz.

Ilyen benyomások alatt csoda-e, ha Erős Gábor izgatottan sétálgatva türelmetlenül várta a fejleményeket? Talán bánta is, hogy ennyire élére állította az ügyet, de már visszadolgozni nem lehetett.

Ezalatt megbizottja Jancsit hosszas keresés után a határon találta meg, amint az hazakészülőben lovait fogta szekere elébe. A fáradtság és izgalomtól kihevülten messziről rákiáltott:

— Siess hamar te akasztófavirág! — számolni valóm van veled!

— Ugyan mi bújt kendbe? — máskor nem így köszön!

— Én ma megköszöntlek ezzel a matyukával úgy, hogy eszedbe jút minden adósságod s a világ minden méhe a fejedbe zúg!

— Miféle zúgást beszél?

— Én azt, hogy miért loptad el az Erős méhét?

— Miféle méhét?

— Egy kukkot se többet! Mindent láttam, mindent tudok!

— Hogy látta volna? — hiszen Sandival ketten . . . éjjel . . . senki se látott — morogta Jancsi.

— Hallgass! Eleget láttam!

— Mondja már, mit látott?

— Mit-e? A csendőrőrmester levelét.

— Azt? . . . Mi van benne?

— Abban elég! Holnap az egész falu s familiád szégyenére

a tollasok elkisérnek, oda né — tudod — a vasboltba. Cudar éhenkórász! — kitagadlak a familiából! Csak ezt meg ne értem volna!

Jancsi bűnének tudatában, a bizonyíték súlya alatt, kővé meredten, megsemmisülve úgy állott, mint egy szobor. Szégyenében nem bánta volna, ha a föld kettéhasad is lábai alatt. Végre alig hallhatóan megszólalt:

— Most már mit tegyünk?

— Te eleget tettél, többet nincs mit tégy, hanem most üljünk föl szekeredre s mondd el legalább, hogy miképpen történt s ha lehet, segítek.

A lovak cammogni, Jancsi beszélni kezdett.

— Abbiza úgy történt, hogy Erős a kiállításra ment. Sandi, az Erős szomszédja, az én drága cimborám, ismerte a járást, engem felbiztatott, hogy lopjuk el a méhet. Egy darabig fogadkoztam, féltem a szúrástól. De ő tovább bíztatott. Nem baj — mondotta — ha egy-kettő meg is szúr, legalább pár hétig tele leszünk édességgel. Végre az ördög bennem is felülkerült. Hogy a méhek körül, a tornácban, hol a kasok voltak, ne zakatoljunk, Sandi lajtorját hozott, azon fölmásztunk s a legnehezebbet elemeltük, levittük hozzánk a pincébe, ott fölvertük, az üres kast kidobtuk a kert végébe, a bokrok közé. Sandi két hétig járt mézkúrára. Ej, hogy nyalogatta a sovány pofáját! Milyen édes vala — s jaj — beh keserű most!... Mondja csak édes bátyám, haragszik nagyon Erős úr? Nem lehetne valahogy kiegyezni vele? Odafizetném ezt a két lovat, csak világ csúfjára a tollasok elé ne kerüljek. Nem gondolná, mit követelne a méhekért?

— Hát bizony nagyon haragszik, de — hogy szót egybe keverjek — annak utána, minek utána rokonod vagyok — erre való tekintetből azt mondá, hogy nem akar szégyent hozni a familiára s ha rögtön kifizetitek, megelégszik 10 koronával. Én is azt mondom, hogy a pénzt azonnal letegyétek, különben holnap sipirc-marsba utaztok a keresztúri felső kolégyom felé, az úton pedig úgy mentek, mintha pénzt keresnétek. Most pedig megyek Sandihoz, hadd számoljak vele is.

Sandival hamar tisztáztak. Egy darabig kenterfalódzott ugyan, de mikor hallotta Jancsi vallomását, nem volt merre teketóriázni. A méhek árának felét vállalta, csak ne kelljen pénzt keresni menni.

Amint ezalatt Erős Gábor gondolataiba mélyedve várta a történendőket, egyszer kapuroppanás riasztja fel. Izgatott kíváncsisággal nyit ajtót, melyen megbizottja lép be, kinek nyilt arcából olyan nyugodtság sugárzott ki, milyenre a jól végzett munka deríti az arcokat. Alig várta megbízottja szavait. Az pedig a tör-

téntekről aprólékosan beszámolva, a beléje helyezett bizalmat megköszönve, elbúcsuzott.

Az esemény után első dolga volt Erősnek átmenni az őrmesterhez. A levelet átolvasás végett átadta neki. Az őrmester olvasás közben hol a levélre, hol Erősre vetett kérdő pillantásokat.

— Hát ez mi a pusztia? — kiált föl. Akárhogy csavarjam az eszemet, nem tudok ráemlékezni. Hogy tudék ilyen fontos ügyet olyan hamar elfeledni? Nézze meg őrsvezető úr az akták között!

— Azt bizony ne keresse — szólt Erős — mert azt a levelet én irtam — magamnak. Nagy szükségem volt rá. Aztán elbeszélte az ügyet.

Az elbeszélés alatt az őrmesternek szeme-szája tátva maradt. A végén megjegyezte: Barátom! pályát tévesztettél, te lettél volna a világ legjobb nyomozó zsandárja. Húsz éve, hogy tollat hordozok, de ilyen fogást még nem csináltam.

Hogy a tolvajok a méhek árát tényleg megfizették-e, arról nem szól a krónika. Erősnek sem ez volt fontos, hanem a tolvajok kiderítése. Azóta tolvaj nem jár az udvarán.

A sokáig titokban tartott ügy később kipattant. Bizonyosan ezt is kifonták az asszonyok. Ma mindenki tudja a faluban. Csendőrjáráskor csak ennyit mondanak a legények: „*Jőnek a tollasok*“, vagy: „*Ej, a méhek hogy repdesnek*“ — s a két mézes legény oszlik a társaságból. Becsületüket sohasem érezték annyira sértettnek, hogy bíróság előtt kívánták volna reperáltatni.

S ha törvény elébe ők sem kerültek, azért büntetésüket méltóképpen elvették: mindkettő vén legény ma is. Az asszonyok szerint a méhek elrepültek a feleséggel.

Pálos Ákos.

Irodalom.

Árkosi Ferenczi Kálmán **a pálfalvi szélmolnár** cime alatt elbeszéléseket adott. Ferenczit lapunk olvasói még tanuló korából ismerik. Jó tolla van. Versei kedvesek, hatásosak voltak. Elbeszéléseiről is jót mondhatunk. Jól megfigyelt episodokat élénken beszél el az életből, főleg a székelyek életéből. Ára 3 kor.

Egyházi és iskolai mozgalmak.

Első néger unitárius gyülekezet. Nagy meglepetésben részesült az amerikai unitárius társulat. Áfrika nyugati partjáról Sierra Leona angol gyarmatában, Treton városból azt az értesítést kapta, hogy ott a négerek egy néger pappal önkéntesen gyülekezetté alakultak és azt elnevezték „Unitárius (keresztény) egyháznak."

A lelkészi pálya szépségeit és előnyeit senki sem vonja kétségbe. Embertársaink lelki életének ápolása, boldogságának elősegítése oly felséges foglalkozás, amelyért bármely világi előkelő állást szivesen elhagy az, akinek szivében krisztusi szeretet lakozik. Ha a megélhetést vizsgáljuk is, egy pálya sem nyujt oly hamar akkora függetlenséget, oly nagy tekintélyt és annyi tiszteletet. A mi hiveink szeretik és becsülik a palástot s mégis oly kevés ifjú lépik erre a pályára, hogy a közelebbi esztendőkben nem lehet betölteni a megüresedett állásokat A szülők és érettségiző ifjak vegyék figyelembe.

Aranylakodalmát ülte Magyarsároson id. Pataki László tiszt. köri gondnokunk május 21-ikén. Püspök urunk adta a boldog párra áldását.

Az unitárius lelkészkör jun. 8-án díszközgyülést tart Székelyudvarhelyt. Imát Deák Miklós, beszédet Ajtai János, felolvasást Vári Albert, előadást Szász András tart. Este a templom javára koncert lesz. A lelkészkör tagjait ezen a helyen is fölkéri a megjelenésre az elnökség.

Kövendi Gál Mór egyházi tanácsos, ereje legjavában levő férfiú, unitárius egyházi tanácsos, egészen váratlanúl elhunyt Kövenden, hol gazdaságot folytatott. Egyetlen fia Miklós és testvérbátyja Gál Jenő kir. táblai tanácselnök gyászolja.

Kaali Nagy Géza kir. tanácsos p. ü. igazgató és egyháztanácsos elhunyt május 12-én 61 éves korában A kiváló tisztviselőt és nagy család fejét nején kivül gyermekei, unokái és nagyszámu rokon fájlalja

Unitárius tanári értekezlet volt május 13-ikán Székelykereszturt, Pap Mózes igazgató elnöklete alatt. A tanárok csaknem teljes számban voltak jelen s a közönség is élénk érdeklődéssel kisérte. A szép és lelkes elnöki megnyitó után felolvasást tartott Márkos Albert, a népiskola és a gymnasium viszonyáról, Hidegh M. a számtan tanításáról, Gálfalvi S. a modern nyelvek tanításáról. Előadást tartott Pap M. a figyelem ébrentartásáról. Mindenik tárgyhoz volt hozzászólás,ami a reggeltől estig tartó gyűlést élénkké és élvezetessé tette.

Tanári beiktató. Igen népes ünneplő gyülekezet előtt tartották beiktatójukat Lőrinczi Géza és Derzsi Zoltán a székelykeresztúri gymn. tanárai. Az igazgató Pap Mózes üdvözölte a gymnasium. dr. Boros György a E K. Tanács, Gálfi Lőrinc a theol. intézet, dr. Gál Kelemen a főgymnasium, Lőrinczi István az egyházkör nevében. Az E. K. Tanács képviselői voltak: dr. Boros Gy. és Hadházy Sándor.

A budapesti Dávid Ferenc ifjusági kör április 30-ikán díszülést tartott, abból az alkalomból, hogy *Ferencz* József unitárius püspök közöttünk megjelent. Az ülés „Szivemet hozzád emelem" közénekkel kezdődött, mely után *Józan* Miklós esperes fenkölt imája következett. *Balogh* Sándor, az ifjusági kör elnöke elnöki beszédet tartott, melyben ismertetve egyletünket és annak küzdelmét, kérte a püspök urat, hogy

buzdítsa a jelenlevőket a kitartásra. *Ferencz* József püspök emelkedett szólásra és lelkesedett beszédben buzdította az ifjuságot a munkára a kettős cél érdekében, t. i. a tagok személyeinek erkölcsi érdeke és az egyház nevében. *Józan* Miklós esperes köszönte a jóleső buzdítást és bátorítást és megemlékezett arról, hogy az egylet helyiségében levő asztal a régi időkben urvacsora-asztal volt s amint az egyházközség fejlődött, úgy van remény, hogy az ifjusági kör is fejlődni fog, ez az asztal is reményt ad arra. *Ujvári* László „Legendák" cimen olvasta fel nehány dolgozatát, melyek Jézus életéből vették tárgyukat. *Fekete* Béla nagy művészi tehetséggel szavalta *Endrődi*: „Visszavárlak" című költeményét. A püspök buzdító szavai zárták be a jól sikerült ülést. *U. L.*

A budapesti Dávid Ferenc-Egylet évzáró ülését április 29-ikén tartotta meg, amelyen megjelent *Ferencz* József unitáriús püspök is. Szeretett főpásztorunk fenkölt imájával tette ünnepéllyé utolsó ülésünket. *Máthé* György tanár: „*Kriza* János unitárius püspök és költő méltatása" című értekezését *Józan* Miklós esperes olvasta fel. Megemlékezve az elmult idők nagy unitáriusairól, kik mint kezdeményezők léptek a tettek szinpadára, költői ihlettséggel teljes munkában foglalkozott a költő püspökkel, több mesterművét idézve. *Komjáthy* Jenő, a korán elhunyt bölcsészköltő, költeményeit ismertetve meg közönségünkkel *Józan* Miklós esperes, felolvasta az Ujjászületés, Nem akarok..., Lehellet cimüeket. Az est művészi részét *R. Barts* Mimi, az Opera tagja éneke és *Ferenczy* Ilona hegedüjátéka szolgáltatta. *R. Barts* Mimi A. *Stradella* „Ariá"-t énekelte és *Ferenczy* Ilona *László* Ákos „Bercense" és „Melodie" című műveit hegedülte nagy művészi ihlettel. A tizedik cyklust *Faluvégi* Áron, egyletünk alelnöke zárta be szép beszéddel. Beszédjében köszönetet mondva a közreműködőknek és a közönségnek, konstatálta, hogy mindinkább fejlődik az egylet és gyarapodik a hallgatóság száma. És a püspök úr felé fordulva, őt kérte fel, hogy a gúnyolódás és közönyösség elnyomására, mely itt-ott megnyilatkozik, beszédjével öntsön lelkesedést és buzdítson kitartásra. *Ferencz* József püspök emelkedett szóra. Kedves szavakban emlékezett meg arról a kapocsról, mely őt *Kriza* püspökhöz köti és buzdított, bátoritott a kitartásra. *Krausz* Erwin K. *Liszt* F „Panasz" I. előadta és „Gondolatok" utóorgonajátéka tette teljessé a jól sikerült estélyt, mely alkalomból a közönség zsufolásig megtöltötte templomunkat. *U. L.*

Kitüntetés érte főgymnasiumunkat. A középiskolát végzett első éves egyetemi hallgatók pályázatán latinnyelvi dolgozatával Zádor Béla főgymnasiumunk volt növendéke nyerte el a díjat. Ez a harmadik nyertesünk.

Orgonavétel Datkon. Datki egyházközségünk hivei régi, használhatatlan orgonájukat a kor szinvonalán álló új orgonával cserélték ki. A közelmultban úgy az új orgonák készítése, mint a régiek javítása kapcsán több helyen panaszt hallottam. A művek várakozáson alul maradtak. Nem is csoda, mert a belső szerkezetet a készítő szakértőn kivül más laikus alig ismerheti. S mert ebben nagy részben laikusok vagyunk, a készítő tudására és lelkiismeretességére van bizva az orgona. Egyházközségünk sok tudakozódás után a jó hirnévnek örvendő Országh Sándor és Fia rákospalota—ujfalvi orgonagyárosokat

ajándékozta meg bizalmával, kik a 8 fő (solo) és 7 mellékváltozatu pedálos orgonát a husvéti ünnepekre felállították. Az orgona a legújabb csőrendszer szerint van készítve, légnyomásu (pneomatikus) szerkezettel, mi nagyjában annyit tesz, hogy a hangok megszólalását, a változatok megnyitását pillanat alatt csöveken elvezetett levegő hozza müködésbe, miáltal az időjárás szeszélyeinek nincs annyira kitéve, mint a régi, csuszka-rendszerü orgona. Kezelése gyors és egyszerű. A fő változatokkal és mellékváltozatokkal külön-külön is lehet kezelni. A fő változatok kezelése hasonlit a régi orgonák kezeléséhez, csak annál sokkal könnyebb, amennyiben ennél a változatokat nem húzogatni, hanem a játszó-asztalban a manual fölött elhelyezett billentyük érintésére a változatok azonnal működnek a játszás megszakitása nélkül. A mellékváltozatok: piano, mezoforte, forte, fortissimo, teljes mű stb., a mannal alatt vannak elhelyezve. Ezeknek egyszerű érintésére, az orgonát szükség szerint hol a leghalkabb, hol pedig a legerősebb szinárnyalatokban lehet használni. S ezeknek is annyira egyszerű és gyors a kezelése, hogy a hozzá nem értő észre sem veszi, csupán az orgona halkabb, vagy erősebb hangját hallja.

Hiveink ez impozáns és művészies kiállítású mű látásán és hallásán alig tudnak betelni gyönyörüséggel.

Az átvétel f. évi április hó 14-ikén volt az egész egyházközség jelenlétében. Az átvételkor fölvett jegyzőkönyv szerint Keblitanácsunk a legkisebb kifogás nélkül, örömmel vette tulajdonába az orgonát s egyuttal nevezett céget, korrekt eljárásáért, más egyházközségeink bizalmába a legjobb lelkiismerettel ajánlja. *Pálffy Ákos,* unitár. énekvezér.

Az elválás a zsidó törvény szerint ùgy történt, hogy a férj elbocsátó levelet adott nejének s azzal szabadok lettek. Oroszországban ez a gyakorlat ma is. Nagy bajba jönek az orosz zsidók, ha Amerikába kerülnek, mert ott a polgári törvény az ilyen elválás után nem ad jogot új házasság kötésére. Most foly Amerikában a harc, hogy az ortodox zsidónak meg lehet-e hagyni ezt a jogot.

Rövid hirek. Az angol unitárius Társulat 1910-ben 3261 könyvet és 95948 füzetet ajándékozott papoknak, könyvtáraknak, társulatoknak s egyeseknek Angliában. Külföldre 584 könyvet, 25.479 füzetet küldött. Értékük 14.624 korona. Eladtak 17.952 korona értéküt. — Az angol unitárlusok vallásos célra külföldre tekintélyes összeg segélyt adnak a következő helyekre: Brüssel, Budapest, Chrístiania, Dánia, India, Canada, Japán. Tanulókat segélyeznek: Magyarországról Györfi Istvánt, Japánból Uchigasakint (már három éve), Chakravertit Indiából. Egy korábbi indus tanulót: dr. Sukhtankart most választották meg a Brahmo-collegium filosofia tanárává Sahoreban.

Az egylet pénztárába a f. év márc. 20-tól május 22-ig rendes tagsági dijat fizettek: Iszlai Ferenc Ikland 911-re, özv. Dézsi Mihályné Nagyajta 909—910-re, Toók Mózes 907—909-re, Kovács Lajos 907—908-ra, Gróf Lajos Marosvásárhely, Vida Sándor Sepsiszentkirály, özv. Simon Ferencné Kolozsvár 911-re, Kis Mózes, Kis Irén, Kis Jolán Erzsébetfalva 909—910-re, Máthé Lajos Izsópallaga 907—908-ra, Benke Elek Székelykeresztúr 909—911-re, Lakó István Segesvár 910—911-re, Lengyel Ferenc Piski, Borbély Ferenc Marosujvár, Székely János Kolozsvár 911-re.

Előfizetői dijat fizettek: László Pálné Abásfalva, Fekete Benjamin Székelyudvarhely 911-re, Szabó Lajosné Brassó 909—910-re, Kodok Mihály Iszló, dr. Barabás Sándorné Sepsiszentgyörgy, Sikó Géza Medgyes, Végh József Székelykocsárd, Balogh József Kolozsvár, dr. Sándor Balázs Budapest, dr. Polc Rezső Kolozsvár 911-re, Bálint Ferencné Csikszereda 910-re.

A felsőfehérköri fiókegylet pénztárába fizettek: Pálfi Ákos, Kallós Tamás Datk 910-re, László Gyula Kőhalom 904—905-re, Molnos Zsigmond, Molnos Lajos, Fekete József, Nyiredi Lajos, Dénes János, Antal Lőrinc Fogaras 910-re.

Az udvarhelyköri fiókegylet pénztárába fizettek *1911. évre*: Györfi István, Dombi János, Szotyori Lajos, Unitárius egyházközség Homoród-Szentmárton; Pap Zsigmond, Barabás Vilmos Gyepes; özv. Gergely Mózesné, Kádár Lajos, Kádár Lajosné, Unitár. egyházközség Abásfalva; Bedő Albert, Kovács Imre, Kovács Imréné Hom.-Keményfalva; Kendi István, Kisgyörgy Sándor ifj., Rédiger Géza, Sándor Mózes, Unitárius egyházközség Kénos; Barabás András, Deák Lajos Székelyudvarhely; Kiss Jakab, Kiss Jakabné, dr. Koncz János, Sándor Gergely, Szatmári Miklós, Unitárius egyházközség Székelyders; Mátyás János, Mátyás Jánosné, Szatmári Lajos, Szatmári Lajosné Székelymuzsna; Barta Mózes ifj, Bencze Gábor, Bencze Gáborné, Egyed Ferencné, Kiss András, özv. Salamon Adolfné, Ürmösi József, Ürmösi Józsefné, Unitárius egyházközség Homoródszentpál; Bálint Balázs, Sándor Gergely Lókod; Balázs János, Gál József, Unitárius egyházközség Recsenyéd; Barta Ferenc, Bedő József, Máthé Lajos, Péter Sándor, Péter Sándorné, Vajda Antal, Unitárius egyházközség Városfalva; Kiss György, Péter Ödön, Unitárius egyházközség Homoródjánosfalva; Nagy Gyula, Szén Mihály, Szén Mihályné Homoródszentpéter; Ajtai János, Ajtai Jánosné, Barra Lajos, özv. Hermann Károlyné, Kiss Mózes, Kriza Sándor, Péterfi Áron, Péterfi Áronné, Tariné-Hermann Ilona, Unitárius egyházközség Homoródalmás; Barabás Dénesné Demeter Dénes, Demeter Dénesné, Unitárius eh. község Karácsonfalva; Benedek András nagy, Deák Mózes, Deák Mózesné, Tibáld József, Tibáld Józsefné Homoródujfalu; Kisgyörgy Sándor, Kisgyörgy Sándorné, Kisgyörgy Zsuzsa, Kiss Károly, Máté János, Máté Jánosné, Székely Zsigmondné, Unitárius egyházközség Vargyas; Bedő József, Bekő Mihály, özv. Benedek Imréné, Borbáth Zoltán, Deák Lajos, Egyed Albert, dr. Hinléder Ernő, dr. Jakab Zoltán, dr. Máthé István, Pál Gyula, Pál Jánosné, Pál Ferenc, Pál Ferencné, Pollák Ignác, dr. Papp Ferenc, Rend Aurél, Szabó Dénes, Wass Albert, Unitárius egyházközség Okland, Imréné-Kiss Anna Kibéd; Godra Mihály Nagygalambfalva.

1910. évre: Pataki József Dálya; Barabás Dénesné Karácsonfalva; Szotyori Lajos Hom.-Szentmárton; Szabó Mózes Hom.-Szentpál; Márkos András Hom.-Jánosfalva; Bedő József, dr. Papp Ferenc, dr. Hinléder Ernő, Pál Jánosné, Rend Aurél, Deák Lajos Okland — Bölöni Vilmos Sz.-Udvarhely 1909—10. évekre. Szatmári Ferenc (Szava) Abásfalva 1909. évre. Papp Gáborné Hom.-Szentpál 1908—909. évekre. Benczédi Mózes Karácsonfalva 1908. évre. Godru Mihály Nagygalambfalva 1902—1910. évekre.

A segesvári fiókegylet tagjaiért befizetett 40 koronát.

Az U. K. költségeire ajándékozott Mózes Mihályné Abrudbánya 10 K-t, Darkó Lajos Nagyajta 4 K-t, Balogh József Kolozsvár 2 K 40 f-t, dr. Sándor Balázs Budapest 60 f-t, Kelemen Kálmán Okland 5 K-t; a Nők Világa alapjára özv. Tóth Károlyné Nagyszeben 6 K-t. Fogadják az egylet köszönetét.

Kolozsvár, 191[illegible]. május hó 22-én.

Gálfi Lőrinc,
pénztárnok.

—

A kiadóhivatal izenete. Lakásváltozás miatt a lap visszajött. Kérjük olvasóinkat, értesítsenek az alábbi tagtársak új lakásáról: Molnos Zsigmond férfiszabó (Fogaras), Bartalis Sándor állomásfőnök (Nagyborosnyó?) Kádár Berta (Székelyudvarhely), Szász Béla állami tanító

Telefon sz. 549. ✠ Alapítva 1860.

Gámán J. Örököse

könyvnyomdája

Kolozsvárt, Kossuth Lajos-u. 10. sz.

Van szerencsém a n. érdemű közönség b. figyelmét felhívni a mai kor kívánalmainak megfelelőleg berendezett és villanyjáratú gépekkel ellátott

könyvnyomdámra

Költséget nem kímélve, könyvnyomdámat a legmodernebb betűfajtákkal és díszítményekkel gazdagítottam, úgy, hogy a legkényesebb igényeknek megfelelhetek. Ezenkívül a legnagyobb áldozatokkal

hangjegyekkel

rendeztem be. A közönség pártfogását kéri kiváló tisztelettel

Gámán J. Örököse.

XXIV. kötet. Kolozsvár, 1911. Julius 7. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI: Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRS: TARCSAFALVI ALBERT.

TARTALOM:

A szerkesztő asztaláról 105
Kriza. *Jakab Ödön* 106
Kriza János születése 100-ik évfordulóján. *Boros György* . . . 107
Emléket Krizának. *Kovács Lajos* 110
Aranylakodalom. *Gvidó Béla* . . 112
Vallás- és tudomány. *Székely Sándor* 114
Nők Világa 113
A Dávid Ferenc Egylet köréből 118
Tűzhely mellett:
Homoki F. Péter. *Kiss Sándor* . 120
Lelkészköri közgyülés Székelyudvarhelyen. *Jelen volt* 122
Unitárius istentisztelet Aradon. —j. 127
Irodalom 134
Egyházi és iskolai mozgalmak . 125

Mennyegzői, konfirmációi s ünnepi alkalommal igen kedves és jótékonyhatásu állandó ajándék az imakönyv. „SZIVEMET HOZZÁD EMELEM“ irta dr. **Boros György**, női imakönyvet a sajtó meleg szavakkal üdvözölte, a közönség valláskülönbség nélkül megkedvelte. Ára csinos vászonkötésben, arany kehely és arany cimmel 2 K 40 fill. **Öt példány egyszerre rendelve 10 K. Bőrkötés** aranyszéllel (barna, sötétkék, fekete) 6 K. **Fehér csont, selyem-** és **bársony kötés** többféle szinben, kiválóan jó papiron 10 K. **Bőrkötés remek kivitelben 14 kor. Megrendelhető** a **szerkesztőnél.**

NYOMATOTT GÁMÁN JÁNOS ÖRÖKÖSE KÖNYVSAJTÓJÁN KOLOZSVÁRT.

Az egyház iránti buzgóság Nagyszebenben. Távol a magyarság zömétől, a nemzetiségi tenger „mekkájában", Nagyszebenben, a mult évben az ottani unitáriusok leányegyházközséggé alakultak. Azóta különös gonddal s némelyek erejükön felüli áldozatkészséggel ápolják, melengetik szeretett kis gyülekezetüket. Eddig nem volt semmi vagyonuk, amire rámondhatták volna, hogy az övék. Ebben az évben azonban már beszerezték közadakozásból az urvacsorai edényeket. Nem akartak mások mögött maradni s díszes két poharat és egy tányért vettek, ezüstből vertet. A husvét alkalmával már azokat használtuk. Ide igtatom az adakozók nevét, hadd lássák mindenek, hogy kiket áldott meg az Isten közülük anyagiakkal is, hogy azzal is áldozhassanak egyházuk oltárán: A magyarországi Unitárius Egyház 1910. évi főtanácsa 100 K, Székely György gondnok, Sinczki Géza, Filep Aladár, dr. Koncsag Viktor, László Domokos 10—10 K, özv. Toth Károlyné 6 K, dr. Miksa Pompeiusné, Szentgyörgyi János, Molnár Ferencné, Kiss Elemér 5—5 K, Majorosi Gusztávné 4 K, Fodor György, Szinte István, Péterffi Domokos, Simó János, Imre Mihály, N. N. 1—1 K, özv. Sütz Károlyné 3 K. Ezeken kivül Szinte Ferenc buzgó egyházfi neje egy díszes asztalterítőt varrt. Ime, a kevesek között is mekkora eredményt tud felmutatni az áldozatkészség. Kivánom a jó Istentől, hogy ezen egyház iránti buzgóság maradjon meg tovább is a hivek kebelében, mert akik hívek a kevesen, azok sokra lesznek hivatva ezután.

Közli: ***Árkosi Tamás,***
unitár. lelkész.

A vallásszabadság képe. Kriesch Aladártól immár közkézen forog az unitárius családoknál. A „Könyves Kálmán" budapesti könyvkiadó és műintézet, 92 koronáért kerettel ellátva részletfizetésre oly kitünő képet állított elő, a mely a legkényesebb műízlést is kiegésziti. Részletfizetésre is megrendelhető.

XXIV. kötet. Kolozsvár, 1911. Julius 7. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA: A DÁVID FERENCZ EGYLET

SZERKESZTI: Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATARS: TARCSAFALVI ALBERT.

Előfizetési ára: 2 kor. 40 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra

A szerkesztő asztaláról.

Az unitárius lelkészek találkozása elég ritka, de elég meleg is. Közgyűlésre ha sor kerül, egy kissé megmozdúl mindenik kör s legalább követjét elküldi, mert nem akar kimaradni a saját társaságából. Okoskodni, magyarázni, mentegetőzni lehet így is, úgy is. De a valót tagadni annyi, mint behunyt szemmel nézni a virradatot, csak azért, hogy még egy keveset aludhassunk. Néha ez is jól esik. De most, amikor mindenki a mezőn van, s gyomlál, kapál, írt, boronál, arat, kaszál, gyűjt és takar: most aludni, de még csak szenderegni is vétek.

—

Az anti-modernista esküt Magyarországon csak egy pap nem tette le: Ebert András. Merész ember. Erős válla, s még erősebb szive lehet, mert, hogy esze erős és éles nemcsak neki, hanem sok más társának is, az nyílvánvaló. Az erős szív azért szükséges ilyen esetben, mert még több és nagyobb próbának, kisértésnek van kitéve egy ilyen lépés után, mint volt azelőtt. Legelőször a hithű kebli barátok, azután a buzgó világi hívek, azután a papi előljárók, azután egy-két világi tekintély, majd a püspök vették ostrom alá, de mindig a szivét. A nagy magyar klerusban ennek az egy ifjú embernek volt törhetlen bátorság a szivében. Ő kiállott a nagy csatamezőre s az érzékeny, fájó és majdnem halálos sebeket is kiállotta férfiasan. Férfiasan, de annál is több — emberileg, úgy a miként tanulta mesterétől, Jézustól, a miként látta Luthertől, Dávid Ferenctől és legközelebbi mesterétől, a kiátkozott Prohászka Ottokár püspöktől.

—

Az egyszerű és igazán szerény papot, Ébert Andrást, sok paptársa megirigyelte. Az eskü letétele után — amikor már késő volt — százan is megbánták, s mikor az ő bátorságának

híre szárnyrakelt, ezeren is tapsoltak neki, aki nagyobb tudott lenni mindannyinál. A legesleg komolyabban fogjuk föl a mívelt lélek harcát önmagával. Tudjuk „mily nehéz az ösztön ellen rugódozni.“ Tudjuk milyen gyilkoló méreg gyűl föl abban a lélekben, amelynek természetes mozgása, úgy szólván — vérkeringése — meg van akasztva. Nem örvendünk a pápai rendszert ért vádaknak, hanem sajnáljuk, önzetlen, emberséges szívvel, a rablelkeket, kiknek egyetlen szószólója, ez az ifjú ember, ily keserű szavakban tárja a világ elébe a pappá lett tehetséges emberek sokaságának pokoli nyögését: „Szerencsétlen volt az az óra, amelyben édesanyám elhatározta, hogy papnak ad . . .

Kriza.

Rég alszik immár hűvös hant alatt,
Maga elment, de neve itt maradt;
Emlékét tiszta, szerető szivek
Híven borongó gyásza őrzi meg.

Nem volt ő soha zordon, viharos
Csaták iszonyát éneklő dalos;
Lantja, ha pendült: egyszerü dala
Zengő mezők lágy visszhangja vala.

Ember volt, nem több, nem is kevesebb,
De annyi másnál buzgóbb, nemesebb!
Lelke szeplőtlen, szive tiszta, jó,
Szeretni sírig el nem lankadó.

Élete nem volt kalandos, merész,
De szép, hibátlan kerek egy egész,
Mint körvonal, mely bármi nagyra nyúl:
Kezdő pontjába visszakanyarul.

Mint a Szaharán kelő napkorong,
Ő is a porból kelt ki egykoron;
S hogy megfutá a fényes pályatért:
A porba szépen ismét visszatért.

Jakab Ödön.

Kriza János

születése 100-ik évfordulóján

Fonjunk koszorut a Székelyföld vadrózsáiból, tegyük rá a zöld erdő lombjára és helyezzük a nagyajtai unitárius papilakra, hadd jusson eszébe mindenkinek, aki e szerény, friss koszorut látja, hogy éppen ma 100 éve, 1811. junius 28-án lett dicsősége e háznak.

A nagyon szerény és szegény nagyajtai unitárius pap csak a gyermekáldásban volt gazdag. Öt fiu és két leány diszítette. Egyik fiu Sándor, folytatta ott apja munkáját, a lelkipásztorságot, a másik: János Kolozsvár papja lett. Mind a három pap neve a feledés poros fátyola alatt volna immár régen, ha Jánosnak a muzsák nem jönnek segitségére.

Kriza János a költő és a székelyföld vadrózsáinak gyüjtője a magyar nemzet halhatatlanjai közé jutott s ha semmi egyéb nem is késztetne, a hazafias hála késztet a szólásra, a visszaemlékezésre.

Előttem áll a magas, sugár, kissé meghajlott alak. Az első apostolok semmivel sem lehettek egyszerübbek és szerényebbek, mint ő volt. Egy 10—12 méter térfogatu szobába — akkor azt is tanteremnek nevezték — belépett a sötét arcu, mélyen járó, apró szemü püspök. Theologiát tanit. Tankönyv van előtte, de lelke elkalandoz az eszmék távoli világába. A kezdő diák csak bár a latin szavakat jegyezhesse le, ennyiből áll minden törekvése, mert a főpap szépséges magyar szavait jobb csak hallani.

Kriza egyénisége a szerénység és szelidség vonásaiból volt összeszerkesztve. Püspök volt, de a ki látta, nem érezte ki be. lőle a vezért. Pap volt, de aki hallotta, nem gondolt Pál apostolra, hanem a Názáretire, aki szivesebben járt a mezőkön, a folyó partján a virágos réten, mint a város zajában s az emberek sokasága között.

Kriza akkor született, a mikor a 18-dik száz nagy forradalmának utolsó, bús akkordjai játszódtak le. Akkor kezdett öntudatos ifju lenni, a mikor a magyar lelkekben az újra ébredés kitörő erővel kezdett nyilvánulni. Költői lelkének ez a hangulat kedvezett s társával, a szintén háromszéki Szentiványi Mihálylyal egyszerre megpendítik a húrt. Bár ifju szárnyak kezdő lendülése, mégis az irodalom barátait lelkesedéssel eltöltő szépirodalmi gyüjtemény az 1839-ben megjelent Remény. Kriza már bevégzett két évi tanulmányt a berlini egyetemen is. Már kolozsvári pap és Brassainak a Vasárnapi Ujság szerkesztésében segitője, olykor helyettesítője is.

A nagyon szerény ifju embert Erdély vezető férfiai, akik

az uri kaszinóban teremtik meg a közgazdasági és irodalmi központot, szivesen fogadják a körükben, mert ő nemcsak költő, hanem alaposan készült tudós. A város közszelleme oly kitünő, hogy nemcsak a származás, hanem még a vallás sem elválasztó. Az ifju unitárius papot minden felekezet emberei hallgatják, még a civilbe öltözött kath. papok is. Az általános tisztelet és megbecsülés nagy tekintélyre emeli.

Kriza Kolozsvárnak és Erdélynek negyven éven át egyik szellemi vezére, ámbár a nagy közönség kevés tudomást vett róla; s a közelében élők közül is csak az őszinték, mert ő követelni nem tudott. Papi erénye a szelidség és jámborság nagyon gyönge utitársnak bizonyultak a nyers és durva köznapiság porondján.

Azok, akik a szellemi kiválóságot megbecsülik, fölemelték és a tisztelet nimbuszával övezték, de az élet mostohasága sok, nehéz próbának, keserves nélkülözésnek és küzdelemnek tette ki.

Ifjui lelke gyönyörü színekben játszó himporos szárnyakon fölszállott a magasba és a kis fiu személyében önmagát emigy biztatja:

Üzd a szép viráglepét
Gyönge kis fiu,
Lépteid nem űzi még
Solyomként a bú
Örvendj a kis martalék
Szárnya fényporán.
Még magad nem vagy fogoly
Éved gyöngykorán.

Ő bizony fogoly volt, a szegénység foglya, kit a nélkülözés rákényszerített akárhányszor, hogy a nyomdai korrigálással bővitse jövedelmét, mert a kolozsvári papi és tanári fizetés együtt is alig volt 300 pengő forint. Perbe szállott a költővel az élet s a költő elnémult. Kriza harminc éves korán túl csak a vadrózsákért jelent meg a muzsák berkében. „Az élet gondjai elvonták a költészettől... Igy olvadtak az életbe Kriza költői álmai.“ A Vadrózsák gyüjtésével visszatért ifjukori ábrándjai honába a székelyföldre, hol a vén körtefa szivébe van irva neve.

„Gyöngéd vonással irtam hajdanán
Nem fájt a seb, te nagyra fölnevelted;
Mig más felejtett, emlékezel te rám.

Nagyon szeretett levelet irní Szivesen kereste föl rokonait és jó barátait, a székelység közt élő paptársait. Sarkalta, búzditotta, hogy hallgassák a lányokat a fonóban, a legényeket a mezőn s az erdőben. Sokak jó segitségével nagy későre, de mégis elég jókor megjelent a hatalmas kötet Vadrózsa... Való-

ban — mondja Gyulai Pál — Kriza semmivel sem folytathatta és fejezhette volna be méltóbban költői pályáját, mint népköltési gyüjteménye kiadásával.

Az egyházi téren a XIX ik század haladó szellemével tartott Mint a modern nyelvek kitünő ismerője nemcsak a költők iránt érdeklődött, hanem a bölcselők iránt is. A nagylelkü Channinget senki sem érthette meg jobban, mint Kriza. Neki köszönjük, hogy ez a mélyen járó s mégis oly átlátszóan tiszta lélek, ugy szólalt meg hazánk nyelvén, mintha itt született volna. „Kriza nem igyekszik idegen szólás módokat, fordulatokat ültetni át nyelvünkbe, megelégszik azzal, ha egészen magyarul, sőt magyarosan tolmácsolhatja az eredetit.“

Szép családja volt: két fia s két leánya, de a sok betegség miatt Krisztusi tűrelemre volt szüksége. Barátaihoz irott leveleiben ezek a részek gyönyörüen világítnak be az egyszerü ember nagy lelkébe. Még amikor elvesztette szép kis leányát, vagy váratlanul és tragikusan meghalt nagy fiát síratja is, megcsillan sorai között a messze látó költői lélek ereje, mert „a családi élet ha sok örömmel, sok fájdalommal is jár.“ Gyermekei nem lettek hosszú életüek. Ma csak az unokái gondolnak vissza büszkeségükre.

1861 ben a Brassai Sámuel vezetése alatt az unitárius egyház nagy elégtételt szolgáltatott a Kriza érdemeinek, tűntetőleg megválasztotta püspökének. 1875-ig vitte szép hivatalát, de a még mindig nagyon szegény egyház a püspököt sem tudta megmenteni a küzködéstől.

Mai ember nehezen tudja beleélni magát abba a sokféle megpróbáltatásba, amit a mult század nagy lelkei kiállottak. Ha csak az életet kellene megismertetnünk, akkor is meg kellene állanunk minden időjelzőnél

A Kriza életének 100-ik évfordulója a költői lélek iránti hódolat mellett, arra is figyelmeztet, hogy bizony mi utódok nem voltunk elég méltányosak e szerény, de nagylelkü férfiu iránt. Ezelőtt harminc évvel a tanuló ifjuság emléktáblát tett a nagyajtai szülőházra, de annál többel tartozik a székelység s e haza müvelt közönsége. Most egy éve elhangzott egy pár lelkes ember felhivása, hogy Nagyajtára Krizának állitsunk egy szerény szobrot. Vajjon a visszaemlékezés e napján nem fognak-e megmozdulni a szívek.

Kriza a középajtai Benkő sírjára im ez epigrammot irta:

Benkő sírja előtt Ajtán vad tüske van őrül
S hálátlan honnak kőszíve rajta szobor.

Boros Gy.

Emléket Krizának!

Unitárius egyházunk első püspökének: Dávid Ferencnek, születése 400-ik évfordulója alkalmából nagyszabásu és magasztos, mondhatnók világraszóló ünnepséget rendezett. E felejthetetlen szép ünnep hatása nemcsak e haza határain belül érzett, hanem azon tul is felkeltette a figyelmet egyházunk iránt és érdeklődésre hivta a rokongondolkodásu, szabadelvű nézeteket valló embertársainkat. A lelkesedés ereje s a dicsőség fénye, mely oly megható vonásokban nyilvánult meg irántunk a hazai különböző testvér hitfelekezetek részéről, tengeren innen és tul is sok szívet, sok lelket megérintett.

Ki tagadhatná, hogy egyházi életünknek mind e mozzanatai, melyek akár egyháztörténelmünk nevezetesebb eseményeire, akár kiválóbb elődeinkre vonatkoznak, szinte megbecsülhetetlen értékkel birnak egyházi életünk fejlődésére, az unitárius öntudat ébrentartására és megerősítésére, a hazai testvér-felekezetek között a megillető és méltó hely elfoglalására, tekintélyünk és befolyásunk növelésére.

Közönséges szólásmód, de általánosan elfogadott igazság, hogy aki önmagát elhagyja, az megérdemli, hogy Isten is elhagyja őt; azért mondja a példabeszéd: segits magadon s az Isten is megsegít. Rajtunk áll, hogy a magunk érdekében minden lehetőt megtegyünk. Tőlünk függ, hogy ne hátra, hanem minden alkalmat megragadva előre menjünk. Vallásunkban oly kincseket, oly eszméket mondhatunk magánkénak, melyek közösek az elfogulatlan emberiség őszinte és tiszta gondolkozásával, s amelyeknek sokkal több titkon bevallott híve és barátja van, mint amennyi nyilt követője. E szellemi kincsünkkel, eszméinkkel bátran állhatunk a világ elébe mindig, mert már annyiszor bebizonyosodott, hogy azok nem hoznak szégyent reánk, sőt elhangzásuk nyomán mind több és több világosság támad.

Bizonyos, hogy egyházunk vezető embereiben mindig megvolt a kiváló érzék arra, hogy a kinálkozó alkalmat megragadják s azt kellőképpen kihasználva, egyházunk dicsőségének fokozására, tekintélyének emelésére fordítsák.

Ime, alig vagyunk túl nagynevű első püspökünk 400-ik születése emlékére szentelt, örökre emlékezetes ünnepségeken, már is itt van életben nemlevő utolsó püspökünknek: *Kriza János*nak 100-ik születési évfordulója. Az első és az utolsó, kiknek neve és emlékezete már a múlté és a történelemé, de a kiknek egyházi, társadalmi és irodalmi munkássága, szellemi erejöknek kiválósága egyaránt olyan időre esik, mely úgy a nemzet, mint egyházunk történelmében korszakot jelent. Egyik a reformatio által meghagyott bilincsekből bontakozik ki, hogy az emberileg

tökéletes igazság után vágyakozó, alapjában elégedetlen és forrongó lelkeknek a vezére legyen és a megismert igazság által megvilágosított úton visszavezesse az emberiségnek legalább egyrészét a régi, a jézusi alapra; — a másik, érezve, hogy enyhül már az absolutismus igája, mely nemcsak a nemzet testére nehezedett rá súlyosan, hanem egyházunk kezét is jó ideig megkötözte, egy jobb jövő alapjait rakosgatja le Míg amaz az igazság fokról-fokra való megismerése által mindinkább közeledik s ragadja magával a folyton növekvő sokaságot ama szellemi magaslat felé, hol fényes betükkel van felírva az örök nagy eszme: „egy az Isten", „a hit Isten ajándéka", s hol a hit és lelkiismereti szabadság fényes zászlója lobog, — addig ez dalban örökíti meg ama szellemi magaslatra való feljutás 300-dos emlékét s ünnepli a hit és lelkiismeret-szabadságnak legbátrabb, legnagyobb hősét és vértanúját. Míg annak korát maghaladó tudásával és képzettségével, ritka szónoki és vitázó erejével, lángeszével az ország első prédikátorává: a fejedelem udvari papjává emelkedik s legyőzhetetlen erejű vitatkozónak bizonyul, — addig ez költői erejével, kiváló szellemi tehetségeivel, megragadó egyéniségével, szelidséggel párosult becsületes és vonzó jellemével, mindenekfelett pedig a székely népköltészet iránt való lelkesültségével, a székely népdalok és balladák stb. fáradhatatlan gyűjtésével, a még ma is megbecsülhetetlen költői és irodalmi értékű „vadrózsák" napvilágta hozásával vonja magára az illetékesek figyelmét, mely után tagjai sorába választja a Magyar Tudományos Akadémia és a Kisfaludy-Társaság, hogy nagybecsű munkáját ezzel is méltányolja. Az egyház pedig püspökének választja.

Egyházunk az utóbbi évtizedek alatt jelenlegi szeretett főpásztorunk és lelkes világi vezéreink bölcs kormányzása mellett és szerencsés körülmények összetalálkozása folytán talán soha nem képzelt, nem álmodott haladást tett. De e haladás alapjához Kriza is sok tégla darabot hordott. Az ő vezetésével alakul meg az a kis irodalmi társaság, mely megalapítja a „Keresztény Magvetőt" s mely theologiai tudományos világunkban oly fontos szerepet töltött be egyházunkra nézve eleitől kezdve mind e napig. Az ő vezetése és irányítása mellett születik me a „magyar Channing". Az ő püspöksége alatt támad fel újra Dávid Ferenc éppen mostani püspökünk ékes szavaira, lelkes hívására stb.

Azok, akik mint embert és barátot, mint költőt és egyházfőt közelebbről ismerhtteék, elragadó szeretettel beszélnek vonzó egyéniségéről, meleg szívéről, kedves humoráról, tanítványai és embertársai iránt való határtalan jóindulatáról. Még vannak ma is elegen, akik az ő szárnyai alól kerültek s az ő biztatása és támogatása mellett indultak el nehéz és küzdelmes pályájukra, küzdve a küzdőkkel, bízva a bízókkal. Ők bizonyára hálás

visszaemlékezéssel, édes örömmel ünnepelnek, mégha magányukban is, e 100-ik születési évforduló alkalmából. Egyházunk is megtalálja biztosan a módját annak, hogy méltóképpen emlékezzék meg egykori szeretett vezéréről. De mi, kik egy későbbi kornak vagyunk gyermekei, mi is tehetünk valamit. Ha már egyelőre legalább nem sikerült szülőfalujának méltó emléket állítani Kriza Jánosnak, bizonyára nem lesz helytelen és méltatlan dolog az első püspök nevéről nevezett Dávid Ferenc Egyletben áldozni az utolsó meghalt püspök kedves emlékének. Az irodalmi társaságok, melyeknek csak valami köze lehetett és lehet Krizával, rendre adják egymásnak a szót s emlékeznek híven és igazán. A Dávid Ferenc Egylet háromszéki fiókköre szintén áldozni kíván julius hó folyamán Nagnajtán a költő-püspöknek. Bizonyára kedves kötelességének fogja tartani a Dávid Ferenc Egylet és annak minden fiókköre, hogy méltóképpen emlékezzék születése 100-ik évében Krizáról. Hadd zengjen a Dávid Ferenc zászlója alatt mindenütt az ő neve, hol unitárius ember él; hadd újuljon meg emléke mindazoknak lelkében, kik nagyjaikat meg tudják becsülni. Hadd legyen igaza ábrándos lelkének:

„Zöld erdő zúgását,
Vadgalamb búgását
Majd meghallom esmég".

Kovács Lajos.

Aranylakodalom.

1861. máj. 21. 1911. máj. 21.

Magyarsároson Küküllő egyházkörünk legnépesebb egyházközségében aranylakodalmukat ünnepelték szük családi körben id. Pataky László és S'ombori Krisztina.

Teljes életerejükben levő s az isteni kegyelemnek oly bő részeseit mutatjuk be olvasóinknak, hogy ezáltal is jelt adjunk arról a tiszteletről és szeretetről, melylyel viseltetünk e nagy tekintélyű család iránt.

A férj id. Pataky László született 1835 március 14. Szülői voltak Pataky Sándor és Szentkirályi Anikó.

A hű feleség, ez a valódi nagy asszony született 1842 dec. 31-én. Szülői voltak S'ombory Pál és Szentkirályi Krisztina.

Aranymenyegzős férj és felesége anyai nagyapjuk Szentkirályi József és Szentkirályi Mózes édes testvérek voltak s igy az ünnepeltek másod unokák.

Ez 50 éves házaspárt jellemzi a szinmagyar hazafiság, unitárius egyházias szellem, mély vallásosság, mint a családi élet s az ezekből táplálkozó közjótékonyság.

Ártatlan gyermek szivük a magyar szabadságharc eszményi légkörében növekedett. A hazafiságnak ez a tiszta forrása volt éltető elemük egész életükön át.

Teljes unitárius család. Egyházi életünknek minden eseménye, minden ügye érdekelte s érdekli ma is. Egyházunk egyetemében, de különösen a küküllői egyházkörben nagy tevékenységet fejtett ki idősebb Pataky László. Évtizedeken át volt felügyelő gondnok.

Családi életük mélyen megható. A végtelenül gyöngéd szeretet arany sugárban árad szét ma is keblükből. Evel nevelték gyermekeiket hazának, egyháznak és társadalomnak egyaránt kiváló tagjaivá.

Gyermekeik: *László*, ki mint köri f. ü. gondnok apja örökébe lépve a küküllőkörnek igazi vezére. Mint volt országgyülési képviselő a mostani tekintélyes államsegély beinditásában tevékeny részt vett *Tinka* özv. Ferenc Gyuláné, püspökünk menye, a magyar nő minden jó tulajdonságával megáldva. *Sándor* egyházi tanácsos, a dicsőszentmártoni járás főszolgabirája, ki szép állásának betöltése mellett egyházi ügyeinkben szintén édes apja nyomdokain halad.

Az ünnepelt párnak két menye van. *Szilágyi* Erzsébet a László felesége s *Gál Etelka* a Sándor felesége, kik hitvesi hűséggel olvadtak be ez erős család keretébe.

Az élő unokák száma hat.

E kedves családi körben Püspökünk, Püspőknénk, a sárosi két belső ember s a köri esperes jelenlétében folyt az aranyiakadalom a sárosi ősi kuriában 1911. május 21-én.

Az ünnepélyt hálaadó imádsággal nyitotta meg Püspök ur őmlga Jubileumi ágendát tartott Bedő Gábor sárosi lelkész. Az egyházkör nevében üdvözölte Goidó Béla esperes, megköszönve hogy a nagy munkásság mellett egyházunknak is oly hasznos tagokat neveltek gyermekeikben.

Végül meghatóan áldotta meg aranymenyegzős Püspökünk az aranymenyegzős párt.

Ez ünnepről jól eső érzéssel kell, hogy tudomást vegyünk mindannyian távoliak és közeliek. De különösen mi a közeliek a „küküllőköriek." Különösen a deésfalvi torony, a szőkefalvi templom, Magyarsáros, D.-Szt.-Márton, Dombó stb. beszélnek a Pataky család jótékonyságáról. Ma is az egész körben, de különösen M.-Sároson, Dézsfalván és Dicsőszentmártonban apa és két fia minden kérdésben aktiv részt vesznek.

Szeretetünkből font koszoruval hajtjuk meg végül is tiszteletünk zászlaját s kivánjuk: éljen az aranylakadalmas pár még sokáig, hadd jöjjenek a gyémánt napok, hogy az ég és föld egyaránt örvendhessen boldog életükben.

Gvidó Béla.

Vallás és tudomány.

Az elmúlt hónapban a budapesti műegyetem aulájában oltárt állítottak s az előtt szentelték föl ünnepélyesen az egyetemi ifjúság új zászlóját. És ezért ugyancsak ezen műegyetem hallgatóinak kebelében alakult „Galillei-kör" tagjai zajos tüntetést rendeztek nem csak az oltár, a Mária képével díszített zászló, a klerikálizmus, de általában a vallás és hit ellen is. Egy ifjú egyetemi hallgató egyenesen úgy szónokolt, hogy amíg a gépeket nem lehet a vallásos rajongás tüzével éleszteni, addig az exakt tudományok közé a vallás nem fogja magát beékelhetni. Szóval a vallás jelvényét, a keresztet, a tudományegyetem csarnokából szépen kitessékelték.

Ezzel szemben örömmel kell konstatálnunk, hogy mindinkább a megvalósulás stádiumába lép a protestánsoknak az a régi óhajtása, hogy a hazai egyetemek valamelyikén a protestáns theologiai fakultás felállíttassék.

Ez a két tény így leszögezve, alkalmat nyújt egy kis elmélkedésre.

Ámbár tagadhatatlan, hogy a tudomány a vallásból fejlődött ki s végűl is a tudás díszes csarnoka szolgál majd a hitnek templomul: mégis úgy a vallásos rajongók, mint a tudomány zászlósai, óriási botlásokat követtek el a saját igazuk védelmezésében.

Hogy éppen Galileit említsem, mennyi méltatlan üldöztetést kellett szenvednie a római szent széktől tudományos meggyőződésért, — és viszont a természetvizsgálóknak hány előharcossa vallotta magát isten-tagadónak botorul. Pedig hitnek és tudománynak karöltve kell haladniok egymás mellett.

Az unitárius vallás volt az első, amelyik megtisztította a hitet az előítéletektől és rá helyezkedett a modern felfogások színterére anélkül, hogy a többi hitfelekezetek létjogosultságát tagadná.

Amikor az unitárizmus vallási türelmet kért, követelt és kapott a maga számára, nem tehette, hogy gyülölködést szitson a más hitágazatuak felfogásával szemben.

A tudós, aki teleszkopjával a csillagvilágok mérhetetlen birodalmában kutatja az istenség örök törvényeit, helyesen cselekszik-e, ha lekicsinyeli kollégáját, aki az érzékelhető szervekben mikroszkopjával tárja szemünk elébe Isten megdönthetetlen világának igazságait? . . . az talán fenségesebb, de homályosabb, ez pedig egyszerűbb, de világosságával megnyerőbb lehet.

Az unitárius vallás természetes fényt szór az ő nyájának lelkületébe és a tapasztaláson fölépült igazságokat is hírdeti. Éppen ezért bizonyos lelki rokonságot tart fönn, mint egyed, az ő híveivel és saját hívei közt. E rokonságból természetszerűleg foly, hogy erőinket össze kell tegyük.

Mindazon tapasztalt igazságok, melyeknek csatornája mindeddig zárva maradt szemeink előtt, fölfedezésük esetén a mi hitünk oltárát kell díszítsék legelőbb. Ide kell hozza buvárgyöngyeit mindenki, hogy a hit igazságaiban megtisztuljon, legyen ő egy legújabban észlelt természeti elemnek kutatója, két kavics kölcsönhatásának megismerője, egy rózsaszál színeváltozásának szemlélője, avagy az emberi szervezet zavargásaiból a lelkiélet egyensúlyát befolyásoló újabb jelenségnek megfigyelője . . .

Hajoljanak meg a mi hitünk oltárán Isten színe előtt az izmosak és szolgáltassanak bizonyságot a legfőbb erőnek; járuljanak hozzá a gyöngék és merítsenek belőle akaratot; hozza ide a fiatalember ifjú hevét és acélozza meg a küzdelemre. Mert a vallásalapítás és annak ápolása nem szuverén joga senkinek.

Az unitárius vallás minden egyes tagjától megkívánja, hogy kifejlett tehetségével hitünk templomát gazdagítsa s közös célunkban, az isten nagyságának megközelítésében segédkezzék. Viszont a természeti igazságokból leszűrt hitünk képviselői azon legyenek, hogy híveinket az emberiség nagy céljáról kitanítsák, őket a küzdelemben elcsüggedni ne engedjék. Magyarázzuk meg hitrokonainknak, hogy a rosz nem istentől jő; azt magunk kovácsoljuk a magunk rovására.

Leibnitz két egyöntetüen járó órához hasonlítja az emberi

élet szerkezetét. Hogy ugyanis a lélek, mint önálló szubstántia, egyszersmindenkorra egyforma öszhangzásra van szabályozva az emberi szervezettel. Ámbár ezt a felfogást a Leibnitz mesteri tollát túlhaladó álláspont se tudná nekem bebizonyítani, mégis tekintettel a tapasztalásokon fölépült megfigyelések odébb vitelére: én is hajlandó vagyok az emberi életet órához, de csak egy órához hasonlítani.

T. i. egy órában is két fő tényező van: a súly, mely a földhöz húz és az inga, mely a célszerűséget főképpen szabályozza. Éppen így az emberben is, istenhez vonzódik a veleszületett és lélekké finomult ösztön, de az életet legkivált a a hozzáillesztett *vágy* váltakozó ingadozása kormányozza. És amint az óra menetében az ingának egyoldalú túlkilengése szabálytalanságot, vagy fönnakadása nagy hibát jelent: csakugyan úgy a mi életünkben is. Ha vágyunk egy irányban túlkövetelő, roszat s ha onnan egyáltalán vissza nem hajlik, katasztrófát szül.

Tanítsuk meg embertársainkat, hogy az életben is egyik jóból át kell billeni a másik jóba. Követeljen meg maga-magától mindenki annyi munkát, tevékenységet, amennyihez éppen ereje van. A gazdag legyen áldozatkész tehetségéhez mérten. A szegény szórakozásának apróbb örömeit válassza ki az ő mindennapi foglalkozásának köréből. Lelki életünkben ne legyünk rabjai a vakhitnek, testi életünkben óvakodjunk a túlzástól, mert az fájó gyönyör s ez kínos kéj leend.

Akik az emberi élet megfigyelésében járatosabbak vagyunk, tanítsuk meg gyarlóbb hitrokonainkat saját egyéniségüknek megvizsgálására. Az emberek millióiban csak az Istenhez vonzódó lélek azonos, ám mesterség-, erő- és észbeli tehetségre a hány annyi féle. S csak természetes, hogy a lélek útját szabályozó vágy mindenkinél a saját tulajdonságához mért hosszuságú porázhoz van kötve.

Mindenkinek szabadságában áll vágyainak kimért lengési határai közt szorosan megmaradni s ha arra netalán külső befolyás zavaró hatást gyakorolna, attól idejekorán eltávolodni. Így biztosíthatja magának minden egyes ember élete útján a boldogságot.

Vannak azonban életünkben saját énünktől független katasztrófák, amiért felelőssé önmagunkat egyáltalán nem tehetjük. Ám azért akit egy vihar döntötte fa nyomorékká tett. akit a járvány korágyba szögezett, aki népes családját vesztette, vagy mint az ujjam, árván maradott: haját tépdesve, jajveszékelve ne zúgolódjék! Mert láttatok-e már egy külső erőszaktól csonkán maradt növényi törzset a földből kiugrani, hogy magát tehetetlen dühvel odébb guritsa? Nem! A növényi s az állati ösztön sokkal türelmesebb; arról példát vehettek! A koronáját vesztett törzs elkezd újból dolgozni, hogy magának szerényebb, esetleg

díszesebb koronát neveljen, végűl gyümölcsöt hozzon s új magot hintsen . . .

Az emberek legszerencsétlenebbjének is, amíg benne élet van, az élethez ragaszkodnia kell, mert a nagy cél: az Isten eszméjének megközelítése mindnyájunknak közös tulajdona! S nem lehet tudni, hogy ma, vagy holnap valamely természeti nagy csapás folytán ezideig fölépített munkánk nem döl-e halomra s az egész emberiség nem pusztul-e el? — kivéve, valami véletlen folytán, éppen őt, a legszerencsétlenebbet, aki hivatva lesz egy második Noé lenni s ezen a földön Isten országát újra megalapozni . . .

Merítsenek ezen elmélkedésből vigasztalást a szerencsétlenek s hajtsák meg fejüket a felfuvalkodottak, mert a menyország megvívásában mindenkire szükség van — egyaránt!

Székely Sándor.

NŐK VILÁGA.

Levél Londonból.

Április 6-án d. u. 4 órakor volt a londoni Lyceum Club „Magyar Körének" a megnyitása Piccadillyben. Miss Powell, a Kör elnökének megnyitó beszéde után Sárosi Bella Budapestről magyar nemzeti ruhában, de angolul tartott egy vetitett képekkel illusztrált felolvasást a néhai Erzsébet királynénkról. Az előadást, mely a királyné életét ismertette, a közönség érdeklődéssel hallgatta végig.

Utána Dióssy Arthur bezáró beszéde következett s ezzel az összejövetel véget ért.

Miss Powell, ki a londoni magyarság összetoborzásán buzgólkodik, fáradozásaival hálánkra és köszönetünkre kötelez.

A szépszámu közönség sorában jelen voltak: Miss Tagart, Miss Cole, dr. Jones, Mc. Donaldné, dr. Smithné és néhány magyar úr és úrhölgy.

Morvay Margit.

—

Egyik lelkes nő, aki a nőszövetségben kiváló szorgalommal munkálkodik, ezeket írja egyik levelében:

Én ha Istenemnek szolgálhatok, akkor vagyok csak boldog, és ha embertársamba olthatok valami kis szikrát Isten iránt

édes megnyugtató érzés fog el. E sugallatot hallom fülembe zengeni, hírdesse hegy, völgy, patak, Isten, a te dicsőségedet és hatalmadat! Hogy bár minden igaz keresztény szív azon óhajának adna kifejezést, „közelebb hozzád, Uram mind közelebb", és érezné, hogy ő a földön legdicsőbb alkotás, mert Isten képére teremtettett. *k. j.*

Bágyonban a Nők Szövetsége érdekében lankadatlanul buzgolkodnak. A nyáron ünnepséget fognak rendezni a vidéki és tordai érdeklődők közreműködésével. Főtitkárunk is megígérte, hogy előadás tartására el fog menni.

Székelyudvarhelyt a lelkészköri közgyűlés alkalmával a buzgó unitárius nők szíves készséggel értesítették a főtitkárt, hogy az őszön megalkotják a nők szövetségét. A tervet már jó részt elkészítették és remélik, hogy mind vallási, mind társadalmi szempontból hasznos és jótékony munkát fognak végezni, mert nem az a céljok, hogy felekezeti érdeket szolgáljanak, hanem az, hogy a társadalmi érintkezést minél jótékonyabbá tegyék egymásra s a városra nézve is.

Több helyen gondolkoznak, hogy mit tevők legyenek. Egyik lelkes vezető nőnk, Ajtai Jánosné az udvarhelyköri Dávid Ferenc Egyletben közelebbről kifogja fejteni tapasztalatait és gondolatait. Reméljük, hogy felolvasásából olvasóink olyan tanácsokat fognak meríteni, hogy ezután a kisebb községekben sem lesz nehéz a női szövetségek megalkotása és munkássá tétele.

Ürmösi Józsefné, homoródszentpáli lelkésznénk a lelkészkör székelyudvarhelyi közgyűlésén az istentiszteleten olyan szépen és meghatóan énekelt, hogy a népes gyűlekezet hálás elismeréssel adózott a kedves fiatal papnénak. Így építjük az istenországát egyesült erővel.

A Dávid Ferenc Egylet köréből.

Beszámoló.

Május végén tartotta a *Budapesti Dávid Ferenc Egylet* a X. évi rendes közgyűlését. Az elnöki megnyitót *Faluvégi* Áron alelnök tartotta, megemlékezve arról, hogy már 10 éve működik Budapesten a *Dávid Ferenc Egylet*, felolvasásai mindig nagy érdeklődést keltenek, amiről bizonyságot tesz az, hogy telt templom előtt folynak le. *Józan* Miklós főtitkár megemlékezik a múlt évről. A múlt év sok örömet szerzett azoknak, kik érdeklődnek a D. F. E. haladása iránt. Bizonyságot tesz erről a haladásról a felolvasások magas nívóján kívül, a polgárdi vándorgyűlés,

Parker Tivadar emlékünnep és az ifjúsági kör megalakítása. A jövőre vár, de nem a messze jövőre a Diák-otthon megalakítása és székely és cseléd misszió megalakítása. A pénztári jelentésben is, ha a vagyoni állapotot vesszük szemügyre, szintén örvendetes haladást veszünk észre. *Ürmössy*-alap: 1309 K 63 f., *alapító tagok alapja*: 892 K 54 f., *készpénzben és pedig takarékpénztári könyvben*: 770 K 80 f., *pénztárban* 9 K 52 f., összesen: 780 K 32 f., *kamatok*: 34 K 46 f., együtt összes vagyon: 3016 K 95 f. A jövőnek elébe nemcsak az elmondottak miatt nézünk bátran, hanem, mert a tisztikar kitünő erőkkel bővült. Sikerült megnyerni elnöknek volt elnökünket: *Ürmössy* Miklós díszelnököt, elnöktársa lett *Perczelné Kozma Flóra* alelnök, alelnökök: özv. Bogyay Kálmánné és Máthé György, választmányi tagok: Péterfy Lajos, Fejér Domokos, Főrster Lajosné és Szinte Gábor lettek. *U. L.*

—

A Dávid Ferenc Egylet felsőfejéri fiókköre tavaszi gyűlését Homoródhévizen az unitár. templomban május hó 27 én tartotta meg nagyszámú közönség jelenlétében.

Osváth Gábor elnöki megnyitójában a társadalmi nehézségekről, a kenyérért való harcról s ebben a tisztességtelen versenyről, a követelő állásfoglalásról úgy anyagi, mint erkölcsi téren — s védekezés a két szélsőség: a napjainkban — különösen a nőknél — túlságba menő divathajszolásról és a hitbeli elfajulásról tartott tartalmas elmefultatást. Sok megszívlelendő és követésre méltó tanácsot tart előnkbe. „Párbaj az erdőn“ c. költeményt lendületesen szavalta Nagy Árpád.

Benczédi Pál „Veszélyes áramlatok“ címen olvasott fel. Veszélyes áramlatoknak tartja a legújabb tudományoknak felületes és helytelen magyarázatát s az azokból levont oly következtetéseket, melyek a jelen kort vallástalanná igyekeznek tenni. Az irodalomban fölkapott léha irányt helyteleníti s elítéli különösen azt az irányzatot, mely a népiskolából a hittant egyszerűen ki akarja küszöbölni anélkül, hogy elfogadhatóan gondoskodnék a növendék vallás-erkölcsi neveléséről. Sok irányú tanulmány és széles látkörrel szerkesztett felolvasását figyelemmel hallgattuk.

Péterfy Gyula vezetésével Szuhai Benedek és Fenyvessy Bertalan „Istenért szabadságért“ c. melodrámáját ügyesen előadták: Imreh Blanka, Sárpáthi János, Bardocz Béla, Szabó András és az iskolás növendékek. Gyönyörűséggel élveztük. Elnök megköszönve a szereplők közreműködését, gyűlés ezen részét bezárta.

A papilakon egyleti ügyek tárgyalása, majd közebéd következett, melyen Tiszt. Kiss Aladárné szives vendéglátását élveztük. Vidám társalgás után a késő esti órákban egy kellemesen töltött gyűlés emlékeivel távoztunk. - *Tudosító.*

TŰZHELY MELLETT.

Homoki F. Péter.

Homoki F. Péter Füzesgyarmaton általánosan ismert és tiszteltelt ember volt. 78 évet élt. Az utolsó két és fél évet betegségben töltötte. Életében szép vagyont szerzett. Emellett adakozott jótékony célokra. Órát készíttetett a református toronyra. Mint az unitárius egyház alapítójának egyike, az új egyház sorsát életének utolsó napjáig szivén viselte. Anyagilag támogatta. Az ez évben építendő toronyra az első ezer koronát ő adományozta.

Homoki F. Péter, mint ember, figyelemre méltó volt. Az egyszerű falusi iskolát végzett ember tiszta gondolkozása párhuzamba állítható egyetemi végzettségű emberekével. Éles felfogás, határozott akarat és nagy lélek voltak benne egyesülve. Igazi protestáns, aki nem egyházat és nem papot, hanem közvetlenül Istent imádott igazságban és lélekben. Adományaival nem földi bálványokat akart támogatni, hanem az igazság és szeretet országát akarta közelebb hozni a valósághoz. Igazságtalan, embertelen korteskedés annyira sértették igazságérzetét, hogy képtelen volt ezekbe beletörődni s így elhagyva kálvinista egyházát, társaival alapított egyházat a tisztább igazság és nagyobb szeretet szolgálatára. Tisztelni tudta mindenkiben az emberséget s bárhol megfordult életében, mindenütt tiszteletet szerzett magának. Mint atyjának jó ismerősét, betegágyán gróf Blankenstein Pál füzesgyarmati birtokos is meglátogatta.

Szeretett olvasgatni. Különösen történelmi és vallásos dolgokat olvasott. Bámulatos jártasságot árult el úgy történelmi ismeretekben, mint vallási kérdésekben. Évtizedekkel ezelőtt összeirta egyik birtokának növényzetét is. Minden egyes növényt jellemzett gyógyászati és takarmányozási szempontból. Dr. Páter Béla a kolozsvári gazdasági akadémia tanára, a hozzá beküldött növényjegyzéket hasznosnak és értékesnek találta. Igen szép levélben fejezte ki ezt 1909. juliusában irott levelében.

Két és fél evig tartó betegségében minden héten legalább egyszer meglátogattam beteg hívemet. A sokszor súlyos fájdal-

makat bámulatos lelkierővel viselte. „Ha a jót elvettük Istentől, a rosszat nem vennők e el?“ szokta idézni Jób szavait. Ha jobban érezte magát, elbeszélt a régi időkről. Azokról az időkről, amikor még Gyarmaton csak egy falióra volt s csodájára jártak az emberek. „Tizenhét éves voltam — mondotta — mikor szüleimet arra kértem, hogy az addig viselt házilag szőtt fehérvászon ruhához, egy nadrágot csináltassanak nekem.“

Irásbeli kérdéseket adtam át neki egy alkalommal, mikor jobban érezte magát. A kérdésekre megadta feleleteit, amint itt következnek:

1. Mi a vagyonszerzés titka? . . . Szorgalom, munka, kitartás. Bátorság és takarékosság. Legjobb sikere pedig a barátság.

2. Hogy kell használni a vagyont? Észszerű beosztással. Úgy, hogy ne tékozolj, de ne is koplalj mellette. Tisztességesen ruházkodj.

3. Melyik életpálya a legszebb? A katonai pálya. De minden pálya szép, ha az ember odaadással folytatja.

4 Hogy lehet leginkább megismerni az embereket? Ha többször vagyunk velük társaságban. Ha együtt adunk és vásárolunk. Ha közösen dolgozunk. Akkor épúgy megismerjük az embereket belül, mint kívül.

5. Milyen emberekkel szeretett barátkozni? Magamnál különb emberekkel. De szívesen barátkoztam nagy úrral, kondással, gulyással, mert a tisztességes barátság sok jóra vezet.

6. Szükséges-e a vallás az életben? Nagyon szükséges. Ha nem volna az embereknek vallása, egymást kiméletlenül leöldösnék. Sok rossztól visszatartja és sok jóra vezeti az embereket a vallás.

7. Milyen vallásnak tartja az unitárius vallást? A legfejlettebb és legésszerűbb vallásnak.

8. Mit tart életében a legszebbnek? Szüleim iránt tanusított tiszteletemet és szeretetemet. Örültem, ha embertársaimon s egyházamon segíthettem is.

9. Mit csinálna másként, ha még egyszer előlkezdhetné az életet? Az életet még komolyabban fognám fel s többször gondolnék az eljövendő öregkorra.

Ezek a nyilatkozatok is betekintést engednek ennek az igazi alföldi magyarnak a lelkébe. Szép magyar arc volt lelkének tűköre Betegségében is mindig nyilt. Kérlelhetetlen igazságérzete mellett modora mindig kellemes. Ezek emelték Homoki F. Pétert szellemileg az átlagembereknél egy fejjel magasabbra.

Kiss Sándor.

Lelkészköri közgyűlés Székelyudvarhelyen.

Lelkészeink ez évi rendes közgyűlésüket junius 7. és 8. napjain nagy érdeklődés mellett tartottuk meg. Udvarhely városa ünnepélyes fogadtatást rendezett és az állomásnál Soó Gáspár v. tanácsos, h. polgármester mondott a város nevében üdvözlő beszédet, a Dr. Boros György elnök vezetése alatt megérkezett lelkészeknek. A köri papság nevében Ajtai János üdvözölte a kollégákat.

A lelkészek nevében Dr. Boros válaszolt és köszönte meg a szives fogadást.

A lelkészköri közgyűlés d. u. 5 órakor kezdődött a vármegyeház tanácskozási termében. A szépszámmal megjelent lelkészeket Dr. Boros György elnök örömmel üdvözli. Rámutat a munkálkodás nagy mezejére, melyen óriási sok teendő vár a nép lelki vezetőire Szól a lelkész és tanító közötti szoros baráti viszonyról, a kartársak szeretetéről, a lelkészek továbbképző-tanfolyamáról, női szövetségek terjesztéséről és mindezek megoldását sürgősnek tartja, mert népünk és vallásunk érdekében a harcot csak ezekkel vivhatjuk meg. Ezekután Szász András lelkész tartja meg nagyhatású előadását a „Lelkész helyzete a társadalomban“ címmel. Találó vonásokban rajzolja azt a belső viszonyt, mely a lelkészt és híveit a közboldogság munkálásában összekapcsolja.

Különös gonddal terjeszkedett ki ama eszközök megvilágítására, melyek által az anyagi és erkölcsi haladást a lelkész legjobb sikerrel munkálhatja s ez által saját társadalmi helyzetét és híveinek haladását a leginkább előmozdíthatja.

Az eszmékben gazdag előadást gyűlés teljes méltánylásban részesítette, mit az előadás által felidézett tartalmas és magas színvonalán álló eszmecsere bizonyít.

A kebli ügyek megbeszélése után Lőrinczi István esperes visszatér Torda városnak az elnöki megnyitóban is említett, a nevezett város történelmi tradicióihoz méltó ama felterjesztésére, melyet vallás- és közoktatásügyi miniszterhez a felekezeti türelem és vallásszabadság érdekében kelt inditványára, gyűlés ez alkalomból egyhangú lelkesedéssel üdvözli Torda városát.

Végül Máté Lajos lelkész inditványára kimondja lelkészkör, hogy a belsőemberek árvái részére egy árva- vagy szeretetház alapítására széleskörű mozgalmat indít, melynek az őszi gyűlésre való előkészítésére bizottságot küldött ki. Junius 8-án a templomban nyilvános ünnepély volt. Gyülekezet éneke után Deák Miklós mondott áhitattal szép imát. Közre énekelt Ürmösi Józsefné kellemesen csengő hangjával. Beszédet Ajtay János mondott, melyben az emberi boldogságot az emberszeretet által véli megtalálni

és az emberek közötti válaszfalakat a krisztusi szeretet hatalmával akarja lerombolni Ezután Gál Sándor állami tanító szép éneke gyönyörködtette a közönséget.

Az éneket követte Dr. Boros György lelkészköri elnök üdvözlőbeszéde, melyben üdvözli a várost, az egybegyűlt közönséget és a lelkészkör tagjait. Beszében sürgette a lelkészi kar és a nép közötti egységet, hogy egyetértéssel hamarabb éressék el a közös cél a megelégedés, a nép jólléte és kulturájának a kor szinvonalára való emelése. E munkában segítőtársúl hívja fel a világi papságot is. A fontos társadalmi kérdésekkel foglalkozó, nagyhatású megnyitó beszéd után Vári Albert vallástanár tartott tartalmas és lelkesen előadott értekezést Tolstoj Leó valláserkölcsi elveiről, megvilágítva a nagy irónak lelkivilágát és szélsőségekbe való csapangásait egészen míg a modern kereszténység álláspontjáig jut.

Este szépen sikerült műsoros-estély volt, melyen Dr. Boros György „A tűz" címen tartott szabadelőadást, érdekes fejtegetésével mindvégig lekötve a közönség figyelmét. Géressy Iluska szép énekeivel, kellemes hangjával, továbbá a Géressy Iluska k. a., Horvát F. tanító, Horváth F. adóhiv. gy., Paál S. és Kábdebó J. urak által előadott „Pacsirta dal" szerzett nagy élvezetet a közönségnek. ? Dezső főreálisk. tanárnak a vallásfelekezetekről tartott szellemes előadása nagy tapsot aratott. Végül Józan Miklós esperes a „Szabadság" c. saját versét szavalta el az ő hatalmas szónoki erejével. Az estélyt tánc követte.

A jól sikerült lelkészköri közgyűlés újabb bizonysága annak, hogy minden ilyen közgyűlés közelebb hozza a kartársakat egymáshoz és a hívekhez. A gyűlésen felvetett sok eszme megvalósítása sok munkát és sok munkást igényel. Reméljük, hogy a testben is jelenvolt 41 lelkésznek a lélekben ott, de testben távol volt 75 is osztja véleményét és segít a kivitelben. *Isten áldása legyen a nagy munkán!*

Jelenvolt.

Unitárius istentisztelet Aradon.

Az aradi unitáriusok filiális egyházközsége minden évben kétszer szokott istentiszteletet tartani, és pedig: egyet a karácsonyi ünnepek előtti vasárnap, a másikat pedig pünkösd másodnapján az evangélikusok erre az alkalmakra átengedett templomában.

Az istentiszteletet s a vele kapcsolatos úrvacsoraosztást *Józan Miklós* esperes-lelkész végzi, kinek magasszárnyalású és szép hasonlatokban gazdag beszéde nemcsak a híveket hozza egybe a messze távolból is, de még a más hitfelekezetek közül

is sokakat vonz és ragad magával a tiszta vallásosság, az eszmék magas világába.

Jelen alkalommal Jan. evang. XX. v. 20—22-ig terjedő verse alapján beszélt . . . *Vegyetek szentlelket!*

Beszédében az anyaszentegyház egyetemességét *tengerhez* hasonlította s tápláló részeiül az egyes felekezeteket, mint *patakokat* említette s ebből kiindulva mesterileg hozta ki a ker. vallás megtartó oszlopait: az *igazság*, *békesség* és *szeretet* magasztos eszméit.

Istentisztelet alatt két növendék konfirmált. Az istentiszteletet nevezetessé és felejthetetlenné tették a nők áldozatkészsége révén létrejött úrasztali felszerelések. Természetben adakozott: *Nagy Istvánné* egy szép nagy terítőt 90 K értékben, *Benedek Berta* kisasszony egy miliőt 23 K értékben, *Gyöngyössy Sándor* és *neje* 2 tányér és egy kehely terítőt 36 K értékben, *Gál Elek* és *neje* egy felső terítőt 60 K értékben. *Molnár Ödön* és *neje* két kehely törlőt és *Hacker Mór* és *neje* egy antik úrasztali tányért.

A férfiak és nők többije is majdnem kivétel nélkül hozzájárultak 10—10 koronával gazdagítani az egyházi vagyont a felszerelésekre való adakozás révén, sőt *Kisfaludy Zsigmond* hitrokonunk temesvári ügyvéd is küldött erre a célra 40 koronát.

Fogadják a kegyes adakozók ez úton is hálás köszönetét egyházközségünknek. Tartsa meg az Isten az ők hitöket és áldozatkészségüket, hogy azt az utódokba is átvive: egyházunknak függetlensége és minden anyagi gondoktól való mentessége minél előbb eléressék. —*j.*

Irodalom.

Krisztus vagy Róma? *Nehány szó az antimodernista kényszereskühöz.* Irta: *Ébert András* kath. hittanár. Egy 42 oldalra terjedő kis könyv cimét irtuk ide. Irója „modern katholikus pap." Krisztus és Róma között kellett választania 19 0 év november hónapjában, midőn elejébe tartották az antimodernista esküt. Ő a Krisztust választotta és a pápának nem engedelmeskedett. Az esküt nem tette le, nem irta alá. Egyetlen pap Magyarországon! Számüzetés, kiátkozás lett a jutalma. De ő nem ijedett meg. Neki mint a hozzá hasonló modernista papoknak: a tartalom, a benső meggyőződés a fő, még ha az a külső forma pusztulását is vonna maga után . . . Azt akarják, hogy a vallás legyen vallás és ne legyen űzérkedés tárgya. A könyv rámutat Róma visszaéléseire s ez a felvilágosítás nagyon értékes, mert szemtanutól származik. Figyelmezteti az érdekelteket: belsőleg igen sok azoknak a

száma, kik nem értenek egyet Rómával, annak dogmáit többékevésbbé nem hiszik el . . . A régi hagyományos magyarázat csődöt mondott." 25 fejezetben tárgyalja az égető kérdéseket, különösen a papság helyzetét, a nőtlenséget és következményeit s általában Róma harcát minden felvilágosodás ellen. E nagyon érdekes füzet kapható 40 fillérért minden hirlapárusítónál.

Egyházi és iskolai mozgalmak.

Személyi hirek. Főt. *Ferencz* József püspök úr julius első felét Budapesten szándékozik tölteni, részt vesz a főrendiház gyülésén s a kultusz tárca tárgyalásánál fölszólal. — *Józan* Miklós esperes és budesti lelkész Tordán fogja tölteni a nyarat, Zoltán Sándor lelkészjelölt helyettesiti, aki az őszön Németországba megy a jenai egyetemre egyházi segélylyel. — Lapunk főszerkesztője julius hónapban Előpatakon, pénztárnoka a nyáron Sinfalván lesz s a körükbe eső teendőket ott végezik.

Báró Petrichevich Horváth Arthur egyh. tanácsos, küküllőszéplaki nagybirtokos házassági frigyre lépett gr. Bethlen Stefánia úrhölgygyel május 18. Az egyházi áldást Nagy Károly ref. egyh főjegyző adta az ifjú párra. A fényes főúri mennyegzőn jelen volt püspökünk és főgondnokunk is.

Házasság. 1911. év junius hó 6 án tartotta Magyarsároson esküvőjét Iszlay László gondnok leánya, Iszlay Margit úrnő Walta Tivadar, (Sándor, Lajos) müncheni kereskedelmi fogalmazóval. Isten áldása kisérje őket!

Eljegyzés. *Gál Miklós,* a közelebbről elhunyt Gál Mór egyetlen gyermeke, Gál Jenő táblabiró nevelt fia közelebbről jegyet váltott *Ferencz Titával,* néhai Ferencz Gyula és neje Pataki Katinka bájos leányával. Kisérje boldogság a kedves ifjakat.

A kereszturi gimnázium kibővítésére fölajánlott Pap János féle telekvására ügyében Fekete Gábor egyházi főgondnok elnöklete alatt bizottság küldetett ki, melynek tagjai: Gál Jenő, Kozma Ferenc, Gyöngyössy Béla, Pákey Lajos, dr. Boros György, Csifó Salamon, dr. Gál Kelemen, Albert Dénes, Ürmössy Jenő, D. Hadházy Sándor, dr. Ferenc József, dr. Nyiredy Géza, Vári Albert, Végh Mihály, Daniel Lajos, dr. Jankovics Pál, Pap Mózes, dr. Kozma Endre. Sikert kivánunk!

Házszentelés. Dicsőszentmártonban Szöllősi András s felesége Ozsváth Zsuzsa szorgalommal, takarékossággal épitett házukat a lelkész áldó imádságával foglalták el Pünkösd másodnapján reggel 8 órakor, mikor kis fiukat is megkereszteltették. Mindkét szertartást Gvidó Béla esperes-lelkész végezte.

Györfy István oxfordi akademistánk az első évét fényes sikerrel végezte be. Nemcsak kitünően tette le vizsgáit, hanem három elsőrendü pályadíjat nyert el, melyeknek egyikével minden tanuló társát felül multa. Az elnyert összeg meghaladja a 300 koronát. A munka fáradalmait itthon fogja kipihenni. Melegen gratulálunk gyönyörü sikereihez, melyekkel hazánknak is dicsőséget szerzett.

Rövid hirek. Barra Mózes hitrokon, Ladamosalamori birtokunk egyik bér-

lője, házassága 25 éves jubileuma alkalmával a dobokai ref. egyháznak nejével együtt, a ki r. kath. egy szép úrasztali terítőt ajándékoztak. — Főgimnáziumunkban az érettségi vizsgán kormánybiztos volt Máthé György áll. főgimn. tanár. — Dombi János szentmártoni lelkész a püspök úr kérésére, egyházunk érdekében visszavonta nyugdíjazás iránti kérését. — Az E. K. T. Déva vára c. füzetből 400 pld. megvásárolt a buzgó irótól Szabó Imrétől és szét fogja osztani a tanulóknak. — Firtosváraljai egyháznak megengedte az E. K. T., hogy a községi vízvezeték költségéhez 300 koronával járuljon. — A székelykeresztúri egyháznak nem engedtetett meg, hogy elemi iskoláját beszüntesse. — A nagyernyei egyháznak temploma befejezésére kölcsönt engedélyezett az E K. T. — Özv. Rédiger Gézáné folyamodása nyugdíja emeléséért, az E. Főtanácshoz fog terjesztetni. — A theologiai intézet vizsgáló bizottságába az E. K. T. tagokúl kiküldötte Végh Mihály, Vári Albert és dr. Nyiredy Géza tanácsosokat. — A kökösi Serester Anna alapítvány jövedelme mindig csak a következő évben használható fel, első helyen kökösi fiúk iskolai díjai fedezésére, a megmaradó összeg jutalomképpen adatik ki Ha kökösi fiú nincs, más székely fiúnak fog adatni — Taar Géza kadácsi lelkészt az E K T. a papi nyugdíjintézetbe rendes tagnak felvette — Fogarasi új egyházunk hívei templomot akarnak építeni. Pákey mérnök igen praktikus tervet készített, melynek felépítése 25000 koronába fog kerülni. — A tordai egyházközség csinos és kényelmes papilakot építtet, amely mintegy 25000 koronába kerül. — Gombos Sámuel ny. tanár a keresztúri gimn. pénztára kezelését az E. K. T. kérésére még a f. évben folytatni fogja, de az iskolai díjak szedését egyik r. tanár fogja teljesíteni. — Berde Károly egyházi írnoknak az E. K. T. 150 korona segélyt adott. A fogarasi egyházban a kántori állás szerveztetett és Katona Márton tanítót megbizta a püspök úr a teendőkkel. — László Gyula tornatanárnak a nyári szünidei tanfolyam látogatására az E. K. T. a szükséges támogatást megadta.

Tanári székfoglalót tartott Kolozsvárt május 27-én Uzoni Imre a számtan és fizika rendes tanára, nagyszámú érdeklődő közönség jelenlétében. Kozma Ferenc isk. felügyelő-gondnok nyitotta meg az ünnepélyt. Uzoni tanár: „Gondolatközlés elektromos hullámokkal" cím alatt tartott értékes székfoglaló értekezést. Az intézet nevében dr. Gál Kelemen igazgató, az E. K. T. nevében Gyöngyössy Béla egyh. tanácsos, a theol. intézet nevében Csifó Salamon dékán, a székelykeresztúri gimnázium nevében Szentmártoni Kálmán üdvözölték alkalmas, szép beszédben.

Új lelkészek. Bartók Endre lelkészjelöltet a főtiszt. püspök úr kinevezte lelkésznek *Csegezbe*; immár el is foglalta állását. *Bágyonba* a főtiszt. püspök úr kinevezte Kovács Imre keményfalvi lelkészt, aki eddigi körében jó hírnévnek örvendett, s új helyén is bizonnyal rövid idő alatt megnyeri hívei szeretetét. Lőrinczi Domokos IV. évest Csekefalvára kinevezte helyettes lelkésznek.

Polgárdin a hívek között szép munkásságot mutatott föl a pünkösdi szentlélek. A templomépítési alap javára dicséretes áldozatkészséggel 1400 koronát ajánlottak föl. Általában közös óhajtásuk, hogy mielőbb templomuk legyen s azért nem kimélnek semmi fáradtságot, hogy alapjokat minél inkább szaporíthassák. Azonban az egyházközség még mindig a kezdet nehézségeivel

küzd s a közel jövőben így aligha lesz templom Polgárdin. A hívek kevés száma nem tud akkora áldozatot hozni. Pedig az ország e részén hatalmas eszköz lenne az unitárizmus terjesztésében egy csinos templom. Mindjárt más szemmel néznék az idegenek az unitáriusokat. Eddig nem sokkal tartották többre, mint a názárenusokat, mert csak imaháza volt. Főhatóságunk támogatása, anyagi segitsége annyival is inkább kivánatos a templomépítésre nézve, mert ettől függ az unitárius vallás jövője, elterjedése, vagy bukása, elenyészése azon a vidéken

Adományok Füzesgyarmaton. A füzesgyarmati unitárius iskola részére újabban vásárolt harmónium árához id. Gyáni András hozzájárult 18 koronával, ifj. Sári Józsefné 10 koronával, Barna Jánosné és Dani Andrásné által gyűjtött szószékalapból beleegyezésükkel e célra fordíttatott 24 korona. Adományozóknak és gyűjtőknek e helyen is kifejezzük köszönetünket.

Homoródkarácsonyfalván a hívek buzgóságát élénken igazolja, hogy húsvétkor 279, pünkösdkor 332-en vettek úrvacsorát. Híveink sok kisértésnek vannak kitéve, de hűségökön semmiféle fogás nem ejt csorbát.

Az unitárius theologus ifjak az 1910—11. tanévben sikeres munkásságot fejtettek ki. A Paget Olivér alapítványból az angol nyelvi pályázaton 100 K. nyert Székely Kelemen IV. éves. A Murányi Farkas Sándor és neje alapítvány 100 K. palástdíjat négy év alatt kifejtett irodalmi munkássága jutalmául elnyerte Szász Dénes jelenleg haranglábi lelkész. Dr. Bedő Albert ny. államtitkár 50 K. pályadíját közönséges vasárnapi egyházi beszéddel elnyerte Keresztesi Dénes III. Összesen hat pályamű érkezett be, mindenike figyelemre méltó. Az önképzőkör történelm pályadíját 50 K. nyerte Zoltán Sándor János Zsigmond és az erdélyi reformáció st. c. dolgozatával. A theol. bizottság pályadíját 50 K. A harminc éves háború hatása c. dolgozatával nyerte Keresztesi D. Az külföldi ösztöndíjat 2400 K nyerte Győrfi István pj., ki azt már október óta élvezi Oxfordban. Ezer évnek emlékalapja németországi egyetemre szóló ösztöndíjat nyerte Zoltán Sándor IV. Balázs András sinfalvi lelkész 20 K pályadíját: Dávid Ferenc Kolozsvár papja pművel Buzogány Kálmán III. Az önképzőkör 40 K pd. Jézus tanítása saját személyéről pm. nyerte Zoltán Sándor IV. Nagy Dénes lelkész 20 K pályadíját egy halotti beszéddel nyerte Zoltán Sándor IV.

A britt és külföldi unitárius társulat évi gyűlése a pünkösd utáni héten nagyszerűen sikerült. Központja volt az ünneplésnek *Euken jenai* tanár, a világhírű filozófus Jelen volt dr. Wendte amerikai főtitkár. Gyűlést tartott a Társulaton kívül a vándorszószék missziója, a postai misszió, a nők szövetsége, a vasárnapi iskolák szövetsége. Nagyon érdekes volt mindenik gyűlés, de legtöbb figyelmet keltett a külfölddel való kapcsolat. A postai misszió elnöke Miss Tagart jelentette, hogy Észak- és Dél-Afrikából is sok levelet kaptak, s egyet sem hagytak kellő válasz nélkül. Fölhívta a figyelmet a Dávid ünnepeken élvezett meleg fogadtatásra s arra, hogy Déván templomot fogunk építeni. A britt és külföldi társulathoz számos üdvözlő levél érkezett: Amerika, Canada, Dánia, Franciaország, Németország, Hollandia, Norvégia, Sweitz kiváló férfiaitól és nőitől. Hazánkból Ferencz József püspök úr és dr. Boros György küldöttek üdvözletet és tudósítást, melyeket a Christian Life jun. 24. száma közöl.

Az unitárius papok a haladásért. A Pesti Hirlap a lelkészköri gyülésről irja jun. 14. számában: „Székelyudvarhelyen fölötte érdekes nagygyülést tartottak az unitárius lelkészek. Mint máskor is mindenkor, mostan is síkra szállottak a haladásért és veszedelmesnek, kicsinyesnek, szomorú dolognak mondották az antimodernizmust. A beszédek sorában, amelyek a nagygyülésen elhangzottak, elsőrendű szenzáció *Boros* Györgynek, a kolozsvári unitárius kollégium dékánjának, a beszéde, aki azt mondotta, hogy a papnak az új idők szellemében kell népét vezetnie és hogy a világosság elzárása olyan bűn, amely előbb-utóbb megboszulja magát. A népet butaságban hagyni, sötétségben hagyni, a babonák rabjaként fogva tartani: nagy veszedelem, de különben is hiába való a modern áramlatok ellen küzdeni, mert az új idők szellemét visszaszoritani nem lehet A tudós és felvilágosodott lelkipásztor előadásának ez volt a befejezése: „...Es azt kérdezzük, ha a keresztény vallás alapja a szeretet, az a szeretet, amelyet Jézus életével, cselekedeteivel valóvá tett, ha mindenik keresztény egyház elfogadja ezt az alapot, ha az evangélium, a szeretet evangéliuma elégséges az emberi boldogság biztosítására, akkor szabad volna-e, hogy a keresztények önmaguk kőzött ne éljenek a legteljesebb békességben, mint egyetlen atyának gyermekei. Ha mégis nem vagyunk egyek, ha nem cselekszünk a szeretet parancsai szerint, kérdezzük meg, mi ennek az oka: és akármi legyen is, akár az egyház, akár a dogma, akár a pap, akár a világi, győzzük meg a hibást hibáiról és tévedéseiről, birjuk megtérésre — és a mai kor szellemének a megértésére...“ A székelyudvarhelyi gyülés ekként tett szolgálatot a haladás ügyének és megérdemli, hogy megismerjék a magyar nép széles rétegeiben; megérdemli, hogy az igazságok, amelyek a gyülésen elhangzottak, kiszálljanak mindenfelé a magyar világba és harcra keljenek azokkal a vakbuzgó koponyákkal, amelyek az új idők szellemét akarják lebirni, azokkal a sötét lovagokkal, akik az idő kerekét akarják visszafordítani. Az unitáriusok vallása gyönyörüen hirdeti, hogy — egy az Isten. Az udvarhelyi gyűlés kitünő lelkészei kiegészitették ezt a hitvallást azzal a másik gyönyörü igazsággal, hogy — egy az ember is. Ezt már igy tanította Jézus is és Jézus igéit hamisitják meg, akik vakmerően szembe helyezkednek ezzel a fenséges igazsággal.“

„**A vallás türelem klasszikus földjén**“ sok furcsaság történik. Egyik udvarhelymegyei kis községben van egy katholikus és egy unitárius templom. Az utóbbiak közelebbről új papot vittek s a katholikus pap megtiltotta hiveinek, hogy az unitárius templomba belépjenek. Tovább is ment kémet állított az unitárius templom körül, hogy meglesse, ha vajjon nem hágta-e át valaki a parancsát. Nagyon szép dolog a buzgóság, de még szebb a békesség és a szeretet. Abban a pap túl ment a maga határán, még tovább is elmehet t. i. megtilthatja, hogy a katholikus belépjék az unitárius házába, kimondhatja — ki is mondja — hogy a ki unitáriussal él házasságban, elkárhozik, a ki az unitárius vallásu pásztor keze alá adja juhait, azét megeszik a farkasok, a ki nem katholikus vallásu emberrel megindul az utcán, annak nyaka szakad, a kinek a gyermeke az iskolában más vallásu mellé ül, megsüketül. Ilyen ferde helyzeteket teremt a vakbuzgóság és a túlhajtott paposkodás. A t. pap úr példát vehetne köztiszte-

letben álló püspökétől, aki közelebbről Marosvásárhelyt megjelent a ref. tanárok gyülésén és ott beszédet is tartott. Quousque tandem?

Az unitárius főgimnázium évzáró ünnepélye junius 25-én volt. A jutalmak kiosztása alatt sok jeles ifjút láttunk az elnöki emelvény előtt. Mi is kitüntetjük a minden tárgyból jeleseket neveik fölemlítésével: I. osztály: Csegezy Géza, Frank-Kiss Jenő, Gazdag Miklós, Gál Miklós, Páter Károly, Szüts Ernő. II. o. Ajtai Miklós, Áts Loránd, Csongvai József. III. o. Frank-Kiss István, Gyulai Ferenc, Gmehling Richárd, Tokay László, Vaska István. IV. o. Borsai Andor. V. o. Gál Ernő, Szász Ferenc. VII. o. Engel Rudolf, Székely László.

Elhunyt Székely Dénesné Barla Ilona 45 éves korában Tordán, férje és öt gyermek s nagy család gyászolja.

Az egylet pénztárába a f. évi május 24-től junius 16-ig rendes tagsági díjat fizettek: Árkosi András Vulkán. ifj. Bardóc Ferenc Torda 911-re, Fogarasi Gézáné 911–912-re, Abrudbányai Béláné, Ambrus Gergely, Árkosi Lajos, Antónya János, Ambrus József, Benkő Mihály, dr. Boros Györgyné, Csifó Salamon, Csifó Salamonné, Csegezi Árpád, Csongvai Géza, Dánffy Alfréd, özv. Dengyel Jánosné, Dávid Albertné, dr. Engel Gáborné, dr. Ferenc József, Farkas Vilmos, Fekete Gyula, Finta József, Fangh Erzsi, dr Gál Kelemen, Gyulay Árpád, dr Gál Zsigmond, Gál Jenő, dr. Gyergyai Árpád, Hadházi Sándor. Haller Rezsőné, Hidegh Mihály, Hidegh Mihályné, dr. Hintz György, dr. Hintz Györgyné, Imre Zsigmondné, Kovács József, Kozma Ferenc, Kovács Gézáné, Kenessey Béla, Kelemen Lajos, özv. Kántor Józsefné, Lakatos Ferenc, dr. Lehmann Róbertné, László Gyula, Losoncy Albert, dr. Lukácsi József, Lendvai Emil, Macskási Lajosné, dr. Mikó Imre, özv. Mikó Imréné, Mina János, Müller Gyula, özv. Majay Istvánné, dr. Nyiredi Gézáné, Nagy Gyuláné, Nyirő Gézáné, Orbók Ferenc, Pákey Lajos, Pálfy Márton, Pál István, dr. Pálfi József, özv. Puskás Lajosné, Schuster Emil, Somlyai Mihály, Schönberg Miksa, Szilágyi Béla, Sincky Julia, Tarcsafalvi Albert, Tarcsafalvi Albertné, dr. Tóth György, Turcsányi Gyula, Ürmösi Tivadar, Unitárius kollegium könyvtára, Ürmösi Károly, Ürmösi Károlyné, Vass Domokos, dr. Váradi Aurel, Weress László, Vári Albert, Végh Mihály Kolozsvár 911-re, Varga István, Zsakó István 910 911-re.

Előfizetői díját fizettek: Lukács Géza Debrecen, Kovács Gábor, Ambrus Dezső, dr. Balázs Ferenc, Barabás Miklós, Elnkes Jánosné, dr. Ferenc Áron, Fazakas Ferenc, Kindl Károly, Osztián József, Reitter Aladárné, Ürmösi Jenő, Weress József Kolozsvár 911-re.

A felső-fehérkört fiókegylet pénztárába fizetett a kőhalmi unitárius leányegyház 910

Az U. K. költségeire ajándékozott a füzesgyarmati unitárius egyházközség 3 K 20 fillért. Fogadja az egylet köszönetét.

Kolozsvár, 1911. junius hó 16-án.

Gálfi Lőrinc,
pénztárnok.

Szerkesztői üzenetek.

1794 sz. előfizető. A kérdezett lakása: Magyarsáros u. p. Balázstelke. — *Szót kérek.* Jövőkor. Üdvözlégy! — *Pálos Ákos* új historiájára közelebbről sor kerül. — Fájin dolog ez is, de elébb *Mózsi* tette le a garast, hogy tovább eregelhessen. — *B. G.* pi. bűzdító szavait örömmel olvastuk s hogy mások is lássák milyen lélek vezéreli azokat, akik a nehéz helyzetben és a súlyos körülmények között is nem csüggednek el idézzük szavait: „A békesség és szeretet angyala azonban itt van közöttünk s azért nem hagyjuk veszni amit megtarthatunk.“

Telefon sz. 549. ✠ Alapítva 1860.

Gámán J. Örököse

könyvnyomdája

Kolozsvárt, Kossuth Lajos-u. 10. sz.

Van szerencsém a n. érdemű közönség b. figyelmét felhívni a mai kor kívánalmainak megfelelőleg berendezett és villanyjáratú gépekkel ellátott

könyvnyomdámra

Költséget nem kímélve, könyvnyomdámat a legmodernebb betűfajtákkal és díszítményekkel gazdagítottam, úgy, hogy a legkényesebb igényeknek megfelelhetek. Ezenkívül a legnagyobb áldozatokkal

hangjegyekkel

rendeztem be. A közönség pártfogását kéri

kiváló tisztelettel

Gámán J. Örököse.

XXIV. kötet. Kolozsvár, 1911. Augusztus 8. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI: Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRS: TARCSAFALVI ALBERT.

TARTALOM:

A szerkesztő asztaláról 129
Gondolatok. *Tarcsafalvi Albert* 130
Az unitárius lelkészi pálya *B.* . 132
Szót kérek! *Imreh József* . . . 135
Latin-e van mathesis? 137
Tűzhely mellett:
Mik is vagyunk!? *Jékey Aladár* 138
Elhagyott ház. *Szász Dénes* . 138
Feri ámérikai útja. *Székely Jenő* 139
Nők Világa 141
Egyházi és iskolai mozgalmak . 144

Mennyegzői, konfirmációi s ünnepi alkalommal igen kedves és jótékonyhatásu állandó ajándék az imakönyv. ‚SZIVEMET HOZZÁD EMELEM' irta dr. **Boros György**, női imakönyvet a sajtó meleg szavakkal üdvözölte, a közönség valláskülönbség nélkül megkedvelte. Ára csinos vászonkötésben, arany kehely és arany cimmel 2 K 40 fill. **Öt példány egyszerre rendelve 10 K. Bőrkötés** aranyszéllel (barna, sötétkék, fekete) 6 K. **Fehér csont, selyem- és bársony kötés** többféle szinben, kiválóan jó papiron 10 K. **Bőrkötés remek kivitelben 14 kor. Megrendelhető a szerkesztőnél.**

NYOMATOTT GÁMÁN JÁNOS ÖRÖKÖSE KÖNYVSAJTÓJÁN KOLOZSVÁRT.

Kérdések és feleletek.

Hányszor harangoznak a halottnak?

Erre a kérdésre háromszéki egyházakból kaptuk a következő feleletet.

Ha a halott naplemente előtt halt meg, Háromszéken egyet szaggatnak a halottnak (Kálnokon „szaggatásnak", Nagyaján „kiszaggatásnak" mondják).

Ha a halál naplemente után következett be, reggel szaggatnak, a reggeli könyörgés után, ami történhetik 6—7 órakor is. Délben és este is harangoznak. A temetés napján az első harangozás d. e. 10 órakor történik. Kálnokon harangoznak egy rövid „készülőt" és „gyűlőt" a nagyharanggal. Ha a temetés a háztól van, indulástól az elhantolásig tart. Ha a templomban is leteszik, a beszéd alatt szünetel.

[Feleletet kérünk minden olyan helyről, ahol a fennebbitől ***eltérés*** van. Továbbá e kérdésekre: Milyen eljárást követnek a halott körül? Miből áll a virrasztás? Hogy kisérik ki a halottat? Mi történik a sirnál? Van-e a temetés után torozás? Szerk.]

XXIV. kötet. Kolozsvár, 1911. Augusztus 8. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA:
A DÁVID FERENCZ EGYLET

SZERKESZTI:
Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATARS:
TARCSAFALVI ALBERT.

Előfizetési ára: 2 kor. 40 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra

A szerkesztő asztaláról.

Julius hónapja a tavaszi reménység forró betetőzése. A réten a boglyák, a szántókon a búzarakások a mező népessége. Az öröm lépcsőfokai, a barázdán végig huzódó sorok. Boldog a gazda, ha minél sürübbek azok a lépcsőfokok, mert akkor könnyebben fölemelkedik a szív az é[illegible] urához hálaadásra.

—

Az ország házában most azon tépelődnek, hogy a földi hatalmasság fegyvereit és fegyverhordozóit miképpen lehetne megszaporítani, hogy félelmetesebb legyen és ha kell, egy jelre lelőjje egy másik ország fegyvereseit. Ez alatt az országok népei azon fáradoznak, hogy miképpen lehetne a Jézus evangeliumát megvalósítani: békesség a földön és jóakarat az emberek között. Vajjon melyik fog győzni?

—

Az amerikai Egyesült-Államok elnöke, Taft, lépéseket tett, hogy Nagybrittániával békeszövetséget kössenek. A terv a brittszigeteken meleg fogadásra talált. Hale Everett Edward a nagy unitárius próféta 30 esztendeig hirdette a világbékét, s tényleg ő indította meg a hágai békekongresszust. Mindkét békeszerző unitárius. Vajjon akad-e még olyan obscurus „igazhitű“, aki ilyen tényekkel szemben is megtagadja az unitáriusoktól a keresztény jelzőt?

—

Minden unitárius lehet apostola a világbékének, ha a saját vallásos és erkölcsös elveit terjeszti, ahol csak legkisebb alkalom is kinálkozik arra. Nemcsak azért kell ezt tennünk, hogy az emberek ismerhessék meg az igazságot, amely Pál apostol szerint szabadokká tesz minket, hanem azért is, mert humanus kötelesség, hogy az isteni adományokból részeltessünk másokat

is. Ne abba járjunk, hogy elvegyük másoktól, ami az övék, hanem, hogy adjunk hozzá új elemet, új igazságot, amely mint a kovász, megéleszti a tésztát, a réginek igazságát.

—

Udvarhely város közönsége meleg szeretettel fogadta az unitárius lelkészeket. Mi nem ünnepelni, nemis ünnepeltetni mentünk a székely anyavárosba, de jól esett tapasztalnunk, hogy fiai gyanánt fogadott, hiszen fiai vagyunk mind a hány. A h. polgármester szép szavai, a nagy kocsisereg, melyet elénkbe küldtek, elköteleztek és figyelmeztettek, hogy nemcsak a magunk kis nyájára, hanem az egész székely nemzetre is gondolnunk kell, hogy legyünk egy test, egy lélek.

Gondolatok.

A békesség áldást osztogat. A harag pusztít, mint a vihar.

—

A harag szótalan, vagy beszédes. Se abban, se ebben nincs köszönet.

—

A hivatal: állás. A munka: áldás. Amaz kevésnek jut, ebben mindenkinek lehet része.

—

Az illetlen beszédű ember utcára hordja a szemetet. Sajnos, hogy ezt a szülők és iskola nehezen söpörhetik el.

—

Ki a tunyaságot nem ismeri, többet élvez, többet is él.

—

A szülők bizonyosan tudják, hogy a pálinka a gyermekek, (s még a nagyoknak is) testet lankasztó, lelket butító méreg. Az a tulajdonsága van, hogy rongygyal takaródzik.

—

A vesszőt lehet hajlítani, a gyermeket jóra nevelni. Ki rossz gyermeket nevel, saját kezével veri magát.

—

A szülői szívben a szeretet és szigor édes testvérek. Azonban utóbbi okosabb, bárha korára nézve fiatalabb.

—

Úgy büntesd a gyermeket, hogy cselekedetéért szégyenüljön meg. Ha tettét megbánta, bocsáss meg neki. Az hiba volt, ez érdem.

—

Egy szülő se felejtse el, hogy legjobb nevelési eszköz: *a jó példa.*

—

A tudomány olyan közkincs, amelyhez nyulni mindenkinek szabad. Azonban legtöbbnyire csak az iskolán keresztül juthatunk hozzá. Innen van, hogy az értelmes szülők szeretik a tanítókat s céljaik elérésében támogatják is.

—

Aki azt hiszi, hogy már eleget tanúlt, keveset tud. Ha sokat tudna, azt is észrevenné, hogy az ismeretek kincseiből csak egy maréknyi van a kezében.

—

A népiskolai felsőbb osztályokat minden szülőnek végeztetni kellene gyermekeivel. Ekkor megváltoznék az a mai állapot, hogy az emberek nagy részével halálos ítéletüket is alá lehetne íratni.

—

Embertársaink között akadhatunk jó barátokra, de mások is fölös számmal vannak. A jó könyv azonban mindég jó barát s hű társunk akkor is, midőn mások elhagynak.

—

A mosolygó betük mellett szükséges az élet nyitott könyvéből is olvasgatni. Így a lélek egyensúlyát el nem vesztheti.

—

Ha a „*könyv*“-ből egy betüt letörlünk, marad a köny. Ezt már csak a szeretet, irgalom tudja letörölni.

—

Az olyan fal, melyet napsugár sohasem ér, apró gombát tenyészt. A szigort is át kell hatni a szülői szív melegségének.

—

Hallgatja a gyermek, amit mondunk, de azt követi, amit cselekszünk.

—

A gyermek is, a vessző is hajlik. Mindketten fiatalok. Azonban leghajlékonyabb a szülői szív. Néha akkor is meghajol, amikor e szerepet a vesszőnek kellene betölteni.

—

Az okos, jó szülői szó: tavaszi eső. A durvaság. szitkozódás: fergeteg. Uram! mentsd meg ettől határainkat: a gyermekí sziveket.

Neveljünk munkára és békeszeretetre. Az kenyeret ad, ez lelki nyugalmat.

Tarcsafalvi Albert.

Az unitárius lelkészi pálya.

El kell ismernie mindenkinek, aki az utóbbi években figyelemmel kisérte az unitárius lelkészek munkálkodását, hogy az együttes és egységes munkára nagy hajlandóságot éreznek s valahányszor testületileg megjelennek, nagy gondot fordítnak állásuk tisztességének megóvására s emelésére. Az utóbbi években bizonyos nyugtalanság és elégedetlenség hangját is hallatták. Voltak abban éles és még tán sértő kitörések is. De ezeknek legnagyobb részét nem volt szabad azonosítani a lelkészkar általános és egyetemes fölfogásával, a mely teljesen megfelel a lelkészi feladatok nemes szellemének.

A kifakadások mérgének gyűjtője és élesztője a lelkészköri szabályzat reviziója volt. Merem állítani, hogy a lelkészkar teljes számának nagy többsége nem tartotta olyan nagy fontosságúnak a reviziót, hogy azért kedvetlenséget, vagy kellemetlenséget kivánt volna szerezni magának vagy másnak, annál kevésbé az egyházi főhatóságoknak. De a haladás emberei gyakorta követik az egyezkedő politikát: „hadd lássuk, mit akar az ifjúság, hátha nekik igazuk van."

Különben a nagynak látszó kérdés csúcspontja a lelkészek anyagi érdekének testületi tárgyalása és ezzel kapcsolatban a quasi hatósági felfolyamodás volt. Azok, akik a közös, a mindenek egyenlő érdekéért felelősek, jogosan aggódnak a lelkészi testület akciójától, mert ez egyszersmind osztályharc jellegü is, már pedig demokratikus szervezetünk körében osztályokról szólani egyáltalában nem volna szabad. Hiszen ha ez megkezdődik egy irányban, folytatódik másban. Hiszen régen a nemesek kezében volt a mi egyházunk kormányzása is s volt idő, midőn a marosvásárhelyi királyi táblán levő és más vásárhelyi uraink Consistoriumnak tekintették magukat.

De e a veszedelmesnek látszó irányzat is igen kis térre szorul, mihelyt szemügyre vesszük, hogy a lelkészek közös akciója csak arra irányul, hogy az államtól kapott fizetéspótlás fölemeltessék. Hihető, hogy az államkormány előtt nyomatékkal bír, ha egy testület a maga érdekei kiegészítését demonstrálva követeli. De vajjon nem nagyobb-e a demonstráció hatása, ha az egyháztól ered? Már pedig azt képzelni sem lehet, hogy az egyház főhatósága elzárkózzék a lelkészkar szükségei kielégítése elől, miután azokat alaposan jól ismeri. Nyilvánvaló tehát, hogy a testületi megnyilatkozás nem kecsegtet olyan nagy sikerrel, a milyen veszedelmet rejt magában önmagára nézve.

Mind a mellett is a lelkészkör alapszabálya módosítását olyan értelemben, hogy tárgyai közé az anyagi érdekek meg-

beszélése fölvétessék, a magam részéről jóváhagyásra ajánlom egyházi főhatóságunknak.

Minthogy az egyházkörökben, a lelkészkörben és az irodalomban is bő alkalmuk van a lelkészeknek, hogy az egyház javát célzó elveiknek, eszméiknek érvényt szerezzenek, nem tudnék hozzájárulni ahhoz, hogy az egyházi főtanács lemondjon a választó jogáról s minden lelkészt hivatalánál fogva egyháztanácsosnak tekintsen. Inkább támogatnám azt az elvet, hogy a hivatal senkit se minősítsen egyháztanácsosságra.

A lelkésznek az egyház kormányzásában olyan tekintélyes nagy része van, hogy ez is buzdítólag és vonzólag hathat az ambiciózus ifjú emberre. Gyülekezetének nemcsak szellemi, hanem anyagi érdekeit is a lelkész tartja kezében. Nagyobb egyh. községeinkben ez oly terhes föladat, a melyet ha elvégez, egy embertől várható munkának eleget tett. De ennél jóval nagyobb szerepkör is van az egyházkörben. Ebben a minőségében részt vesz az egész egyház kormányzásában is.

Minthogy a polgári társadalom és az állami élet is sok, néha igen sok irányban igénybe veszi a lelkész szolgálatait, el kell ismernünk, hogy semmiféle állás nem biztosít oly hamar oly tekintélyt bármely tisztviselőnek is, mint a lelkészi.

E mellett az a rendkivüli nagy és egészen páratlan előnye van, hogy állása önálló és független. Lelkipásztori munkáját tisztán a maga belátása szerint és felelősségére végezi. Elnöki tisztjét megosztja a gondnokával de a gondnok rendesen a lelkészt tartja irányítónak is, tekintélynek is, mert hiszen az ő állása állandó, a gondnoké rövid időhöz kötött.

A lelkipásztori és elnöki tiszt olyan elismerést és tekintélyt s a mellett oly kevés birálatot von maga után, hogy valóban eszményileg szépnek és kellemesnek mondható, miután az egyes kivételek kivételes okokra vezethetők vissza.

Ha a lelkész életviszonyait tekintjük, általában még ideálisabbnak látjuk. Az, ami csak nehány hivatalfőnöknek jut osztályrészül: kényelmes lakás, kert és gazdasági épületek a lelkésznek rendelkezésére állanak kivétel nélkül mindenütt. Természetes, hogy nem minden parochia egyenlően szép és kényelmes.

Meg kell említenünk azt is, hogy a lelkészek nagy többsége terményekben kapja fizetését. Ki van téve a természeti csapásoknak és az egyéni szeszélyeknek is a kepe-fizetők részéről, de mi ez ahoz képest, a mi szeszélye a piacnak van. Immár rájöttek lelkészeink, hogy a természetben kapott fizetés oly előnyökkel jár, hogy a kepemegváltást végrehajtott, különben szép és előnyös egyházközségek, háttérbe szorultak. Oda kevésbbé vágynak az ifjú lelkészek. De még a kepe megváltása mellett is olyan szép birtok van a lelkészek használatában, amelynek inten-

siv és okszerű miveltetésével nagyon sokat segíthetnek a háztartásukon. A városi lelkészi állások a neveltetést megkönnyítik, de különben rendkivül sok hátránnyal járnak.

Még azt az előnyt is meg kell említenem, a mi szintén egészen páratlanul áll, hogy a lelkész 23—24 éves korában egyszerre belép teljes fizetésébe és jogaiba. Ez alatt megszerzi a pályára szükséges főiskolai képesítést és az egyetemi előtanulmányokat is. Ha szorgalmas a lelkésznövendék, 24 éves korában filozofiai doktorságot is biztosíthat magának, a mivel nemcsak tudományos készültségre, hanem újabb jellegű tekintélyre is szert tesz.

A lelkészi mellett a tanári pályát tekintik nagyon előnyös és kedvező pályának Hát igaz, hogy az egyetemet 23—24 éves korában elvégezheti az ifjú ember, de tanári diplomát legjobb esetben is csak öt—hat év alatt szerezhet s akkor is először helyettes tanár lesz s csak bizonytalan idő multával juthat rendes álláshoz. Huszonnyolc éves koruk előtt csak a szerencsés kivételek boldogulnak. Állami hivatalokban vagy az ügyvédi pályán is harminc éves kora előtt nagyon kevés százalék jut olyan helyzetbe, hogy családalapításra gondolhasson, minek a lelkész helyzetében semmi sem áll útjában.

A lelkészi pálya ellen fölhozzák az egyházközségek korlátolt számát. Addig, a mig a nyugdíjösszeg minimális volt, érteni lehetett, hogy a mi viszonyaink között két év alatt csak öt állás jött ürességbe, de miután a nyugdíj elérte a fizetés maximumát, évenként négy üresedésre kell számítani, a halálozást is számításba véve. 114 rendes lelkészi állás mellett számításba véve a 4 theol. tanárit, 2 vallástanárit, 1 titkárit, egy püspökit a mai viszonyok szerint 122 állást foglalnak el lelkészi diplomával rendelkező egyének. Ez a viszony fokozatosan javulni fog, mert a theologián hat tanszék van tervezve. A budapesti, kolozsvári, tordai, almási, udvarhelyi, kereszturi, kilyén sepsiszentgyörgyi, marosvásárhelyi állások a népesség, a helyi viszonyok és a vallástanítás érdekében is segédlelkészeket kivánnak. Arról nem is szólunk, hogy a körlelkészségek, a betegek mellé kivánt segédlelkészek mindig igénybe vesznek egy pár végzett ifjút.

Szeretnék arra is ráutalni, hogy rendes viszonyok között egy-két lelkészjelöltnek mindig külföldön kellene lennie tanulmányai betetőzéseért.

Akár az anyagi megélhetést, akár a társadalmi állást, akár a hivatás gyönyörüségét, akár a tudomány szépségét tekintem, érthetetlennek találom, hogy jó és jeles tehetségü ifjaink nem igyekeznek a lelkészi pályára. Az érettségiző unitárius ifjak száma évenkint meghaladja a 50-t. Hát igaz, hogy 40—50 ifjú ember szétszóródik a sokféle pályán, de az is igaz, hogy oly sok és

kész segélyt egy sem kinál a tanulónak, mint a lelkészi, az is bizonyos, hogy a székely szülők szivesen látják fiúkat a parochián.

A lelkészi állás nagyon sok előnyt biztosít.

Lelkészeinknek érdekében áll, hogy gondoskodjanak kitünő kartársakról, egyházközségeinknek, hogy kiváló lelkészük legyen. Egyházunknak, hogy a lelkészkar válogatott egyénekből álljon. Ha mindez igy van, mi az oka mégis, hogy a Theologiai Intézet osztályai oly néptelenek, hogy nagynehezen lehet embert kapni a megüresedett állásokra? *B.*

Szót kérek!

Lehet, hogy szavam pusztában elhangzó szó lészen, de mégis megpróbálom — habár gyenge hagon is — kiáltani. A papok sokszor prédikálják, hogy a *Sion*-hegyei sírnak. Eddig oka az volt, hogy a hívek igen kevesen — tisztelet a kivételt képező ekklézsiáknak — jártak az *Úrnak* útain. Most meg a második és főok az, hogy ifjaink közül a papi pályára kevesen mennek. Ezt a jelenséget az *„Unitárius Közlöny“* f. év 6. számából vettem észre. Elszomorodtam s igy elhatároztam, hogy rikoltok egyet, hátha atyámfiai épen a legellentétesebb minőségű pályáról kiabálót — az őserdők sűrűjéből, a zord sziklák közül — meghallgatják.

Hát csakugyan elfajúlt volna az a székelyvér, melyet a nagy költő drága gyöngyöt érőnek hirdetett?!

Nem hinném! Ezt a jelenséget csak röviden múló tünetnek képzelem, mely nem fog ismétlődni.

Oh te gondtalan ifjúság, ha tudnád értékben becsülni azt a nemes papi pályát s ezzel igen szomorú ellentétben a politikai — mondjuk világi — pályák sokféleségének eltörpülő kisebbségét: bizony minden székely embernek két fia közül az egyik pappá válna!

És ha nem tudod, ha a világi fény, a politikai pályán sokszor hirtelen emelkedés, a rang, a kitüntetés csábit: hatolj be a világba; Mit fogsz látni annak sivár mezején? Kérdezd meg, — ha nem látod — a közpályán évtízedek óta görnyedő tiszviselőt — szavai indokokkal telve: bizonyára meggyöznek!

Hát mi volt az unitárius székely embernek legfőbb vágya

s a családnak minden reménysége? Az, hogy egyik fia pap lehessen! Mikor volt ez? Akkor, a mikor az erkölcsi és anyagi honoráriumot csak a „Tiszteletes“ szó fejezte ki, de bőségesen elég volt a buzdításra.

És most? Ne kérdezd világfi, aki már bölcsődben politikai nagy tervek előestéjén álmodónak gondolod magadat, mely után hajnalhasadtán nagy karrierre számitasz!

Muló gondolat és terv, hulló csillag, megtört remények! Mit mond a költők királya, Vörösmary? „A látnivágyó napba nem tekint, kéjt veszt, ki sok kéjt szórakozva kerget s csak a szerénynek nem hoz vágya kint!“

Papi pályára fiúk! S ha minden ekklézsiának két papja volna: az se volna sok! Nem szomorkodtok-é hát, ha halljátok, hogy Sionnak útain épen a vezetők hiányoznak?!

Ha a meggyőződésben gyengék vagytok: nem a lelki gyengeségnek, de a tapasztalanságnak tulajdonítom. Van-é szebb, van é fenségesebb emberi ész-, szív és fogalom és érzés szerint, mint egy papipálya épen a 20-ik században?!

Vezére, lelkiatyja lenni egy gyűlekezetnek; a „*Tiszteletes*“ jelzőt, a legszebb címet birni: van-é világi rang, van-é kitüntetés, mely azzal fölérne?! Nincs! Avagy a hatalom polcán ülve, pazarúl ellátva a rendjelek sokaságával, intézni országok sorsát esetleg indokolatlan anyagi emelkedéssel, aztán épen oly nagy bukással: ez-e hát a dicsőbb?! Nem! Isteni parancsolat, krisztusi tanítás, hogy a betegeket gyógyítani, ha lelkök beteg; a hitben erőtelleneket erősíteni, ha csüggednek; a szegényeket vigasztalni, az árvákat özvegyeket gyámolítani: csak a papok vannak erre hivatva!

És nézd emellett a közpályán működő tisztviselő sorsát! Izzad, küzd, politikailag meggyőződése kötve van, rabságában meggyőződése elfojtásának — sorvad s utóvégre is a jutalom: sovány kenyér, mellőzés, ha nem üldöztetés!

De a papipályán s azon a papnak hivatása csakis a lelkiismeret parancsának van alárendelve. Független vezetője, lelki gondozója a gyülekezetnek s ha hivatását híven betölti: nem zaklatja éjjel senki, még a lelkiismeret sem. Ő a lelkek ura és kormányzója, miért a legmagasabb kitüntetés jár: „*Jól vagyon jó és hű szolgám*“. . .

Ezt a legfenségesebb elismeréssel minden pap kiérdemelheti, mert Isten előtt nincs protekció.

Aztán az anyagiak is rendelkezésre állanak, hogy azért együnk, hogy éljünk ép testben a szív, a lélek hivatásának s azért éljünk, hogy együnk a testnek hizlalására s abban a nemtelen indulatok fejlesztésére!

Többet nem mondok, csak még annyit: Ha pap lehetnék — újra születném. Fájdalom! Csak álmaimba vagyok sokszor az: s ez a rideg életben rövid ideig tartó boldogságom is.

De lesz még boldogságom Isten után, mert fiamat, — ha tehetsége lesz arra: pappá neveltetem. Ezt óhajtom tiszviselő társaimnak is gyerekeik pályaválasztásakor. Legyünk minél többen papok: így az Isten országát hamarabb építjük!

Verespatak, 1911 junius 10

Imreh József,
főszolgabiró.

Latin-e vagy mathesis? Lapunk egyik olvasója az unitárius kollegium értesitőjét gondosan áttanulmányozván a két legnehezebb gymnasiumi tárgy eredményéből statisztikát csinált és beküldötte hozzánk. Közöljük: Az I. gymn. 58 tanulójából latinból jeles 8, mathesisből 6, jó l = 7, m = 12, elégséges l = 38, m = 28, *elégtelen* l = 5 m = 12. II. o. 50 tanulóból jeles l = 3, m = 7, jó l = 14, m = 13, elégséges l = 25, m. = 26, elégtelen l = 8, m = 9. III. oszt. 42 tanulóból latin jeles = 9, m = 6, jó l = 8, m = 9, elégséges l = 21, m = 23, elégséges l = 4, m = 4. IV. o. 45 tanulóból jeles l = 4, m = 3, jó l = 14, m = 13, elégséges l = 23, m = 28, elégtelen l = 4, m = 1. V. oszt. 31 tanulóból jeles l = 2, m 2, jó l = 7, m = 3, elégséges l = 17, m = 26, elégtelen l = m = 0. VI. oszt. 29 tanulóból jeles l = 6. m = 1, jó l = 9, m 12, elégséges l = 14, m = 13 elégtelen l = 0, m = 3. VII. o. 36 tanulóból jeles l = 8, m = 7, jó l = 18, m = 22, elégséges l = 18, m = 22, elégtelen l = 0, m = 2. VIII. oszt. 29 tanulóból jeles l = 4, m = 0, jó l = 4, m = 9, elégséges l = 21, m = 19, elégt. l = 0, m = 1. Tehát a latinból van jeles = 46, jó = 71, elégséges = 177, elégtelen 26, mathesisből jeles = 28, jó = 78, elégséges = 185, elégtelen = 27. Olvasónk azt szeretné tudni, hogy a tanulók a latint vagy a mathesist szeretik-e jobban, s arra a conclusióra jut, hogy a latint, mert abból több a jeles és kevesebb az elégtelen. A kérdést a szaktanárok elébe terjesztjük eldöntésre.

TŰZHELY MELLETT.

Mik is vagyunk!?

Mik is vagyunk mi voltaképen?
Én és ti többi mások.
Józan fajankók, mondhatom,
Copfos komédiások.

Minden szavunk egy ámitás,
Arcunk megannyi lárva.
Őszinteséget vallani
A lelkünk nyitja zárva.

Ellenben ha beszél a száj:
Megannyi bók, zománcos.
Elcsábitjuk az ördögöt,
Szavalván: oh te bájos!

Ellenséggel találkozunk?
Köszöntjük tisztelettel.
És rázzuk egymás jobb kezét
Mosolygó gyülölettel.

Törpék az óriást legyezik,
Hogy ludlábuk ne lássa
S Hüvelyk-Matyiknak nyal kezet
A lelkek óriássa.

És több efféle törpeség
S ez mind nem fájna nékem.
Más villámok cikáznak itt
Lelkemnek fellegében.

Az fáj nekem, az önti el
A lelkemet haraggal
S minden haragnál villogóbb
Lázongó indulattal.

Hogy hazug szóval áldozik
Az is, ki gyónni ott áll
Isten, Szabadság és Haza,
Előtted hármas oltár!

Jékey Aladár.

Elhagyott ház.

Patak mellett egy kis dombon
Még áll a ház üresen,
A fedele foszladozik,
Fehér fala bomladozik
Napról-napra csendesen.

A hű lakó fecskemadár
Hűtelenül szállt tova.
Elhagyta az ereszalját,
A kis udvar némaságát,
Pusztulását megunva.

Csendes este összegyültek
Jó emberek, rokonok.
A fonóban régi nóta,
Leány, legény azt dalolta:
Mikor leszünk boldogok?

Boldog mikor lesz az ember?
Igen — kérdem magamban.
Lám elhagytak meleg fészket
És biztatóbb reménységet
Vártak egy más országban.

Megszokta rég a faluban
Szomszéd, rokon, jó barát
S talán még jól nem is esnék,
Ha a romló-bomló hajlék
Visszakapná gazdáját.

Máskor már nem igen kérdik:
Ki volt e ház lakója,
Csakha a szél szalad szárnyon
Zúg-keresztül tört ablakon
Fel-felsírva, zokogja.

Óh! volt benne vidám élet;
Meleg fészek, napsugár,
Lobbant a tűz kebelében,
Dobbant a szív szerettében ...
Nem volt mindig ily sivár.

Ahol küzdve együtt éltek
S Isten nevét tanulták,
Hol a bölcső-ének hangzott,
Szülő, gyermek csókot adott ...
Azt a helyet elhagyták.

Ide jöttem; már csak magam
Állok puszta házunkban.
Anyám hangját most is hallom,
Családunkat újra látom —
Hej — csak fájó álomban.

Roskadozó, kicsiny hajlék,
Kik elhagytak izennek:
Ne várd őket mind-hasztalan,
Idegenben elfáradtan,
Remény nélkül pihennek.

Szász Dénes.

Feri ámérikai útja.

Mindhiába mondotta Árva Ferinek egyetlen jóakarója, a nagynénje, hogy ne hallgasson a Vigéc Áron szavára. Egy vasárnap délután addig-addig beszélgettek a templom kerítése mellett, hogy másnap tisztán megmondotta Feri a nénjének, hogy ő eladja mind a két darab földet, a mi az apjáról rámaradott.

— Mire kell neked a pénz, Feri, mikor a tiszteletes urtól a szolgálatodért kapsz jó ruházatot, jó ételt s még pénzt is minden félesztendőre?

— Én immár tudom mit csinálok, nem kérdök tanácsot még a szógabirótól is, met én mönyök hónapután röggel

— Merre mész Feri? Tán csak nem Ámérikába?

— Tudom Istenem, hogy addig megsem állok, amíg az Operencián túl el nem érők ahoz a nagy kásahögyhöz, amelyikből kicsi koromba is mindörökké úgy szerettem volna egyet harapni. De akkor a tanító úr mind csak a versben mutatta a högyet. Én most igaziba akarom látni s még kóstolni is.

— Hiszen édes Feri — a te kicsi eszed ami volt is, mind elment. Hát ki mondott neked olyan bolondokat?

— Már az osztán olyan bizonyos, mint ahogy itt állok, met hallottam a Kányás Matyi anyjától is, hogy ő is olyan messze elmönt, hogy szinte, hogy be nem toppintott a paradicsom kapuján. Ő maga írta az anyjának, még az írást is láttam. Ha néném megveszi a földemet: jó, ha nem, Jákób szomszéd úr immár megadta a fölpénzt is.

— No, édes fiam, veled nem lehet beszélni, hiszen te megvagy részegedve.

En megmutatom, hogy kinek van igaza, — szólt Feri, — s azzal otthagyta a nagynénjét s még a falut is, mert hát a kétszáz korona immár be volt varrva a lájbija béllésibe s a szép két földről a kontraktus ott volt a Jákób ládafiókjában.

Mikor hire ment a faluban, hogy Feri elment Ámérika felé, mindenki tudta, hogy ez is a Vigécz Áron munkája, mint a többi, csak azon haragudtak, hogy miért rontotta el ezt a szegény féleszü fiút is.

Vigécz Áronnak volt egy pár jó kompánistája, akiknek a volt a mesterségök, hogy az ámérikás útazókat fölsegítsék a jó vonatra, nehogy elhibázzák az útat.

Feri a tövisi állomásnál várta a jó vonatot s mikor immár két helyről is elkergették, mivelhogy nem neki való kocsiba akart fölkapaszkodni, az Áron egyik barátja véletlenül ott termett s nagy igyekezettel megigérte, hogy ő majd jóútba igazítja, csak menjen vele.

A két cimbora barátságba ereszkedett s mikor a második Áron kisütötte, hogy Feri nem jó jegyet váltott, a jámbor fiú megkérte, hogy váltana neki jó jegyet.

Mint illik jó pajtáshoz, Áron hűségesen elintézte a dolgot, sőt még azt a szivességet is megtette, hogy magának is váltott jegyet, hogy elkisérhesse egy darabig.

Éjfél után volt és nem sütött a hold. Feri boldogan követte a jó pajtást, s még azon sem csudálkozott, hogy újból leszállottak, s ismét felültek. Még dél sem volt, máris megérkeztek Budapestre.

— No Feri, itt a szép szőke Duna, ezek itt a nagy házak. Ugye soha sem láttál ekkorákat.

Az úgynevezett Dunapartján egy padra leültette Ferit, hogy hozzon neki egy kis jó ennivalót, mert ő már itthon van, jól tudja a járást.

A két jóbarát úgy összemelegedett volt, hogy Feri észre sem vette, hogy a zacskó pénzestől, mindenestől fogva oda van. Bizonyosan a jó barátom vitte el — vigasztalgatta magát.

Feri nézte az útonjáró embereket, nézte a házakat is, de nem mert elmozdulni a helyéből nehogy meg ne találja majd az útitárs. Várakozásában elgondolta magában, hogy ő milyen szerencsésen járt ezzel a kedves emberrel. Talán soha el sem jutott volna Budapestre.

Telt, múlt az idő, a nap immár a délről elis hajlott, Feri szeretett volna valamit falatozni, mert hát az estve óta nem ett semmit. De hiába. Az útitárs nem jött.

A jó fiú kezdett aggódni jó barátjáért, midőn egy rendőr

kérdőre vonta, hogy mi dologban van itt, mit keres, mit néz s miért nem megy munkára?

Feri csak hebegett, dadogott, minek az lett a vége, hogy bekisérték a rendőrséghez, ahol aztán kisült, hogy Feri dehogy érkezett Budapestre, hiszen Lugosra hurcolta a jó barát, s ráadásul ellopta a pénzét is. Mikor a rendőrség tisztában volt a helyzettel, felvilágosította Ferit, hogy az ámérikai útnak vége, a pénznek vége, az ebédnek is vége, hanem, ha munkát keres, azt még kaphat, s ha egy nap alatt munkába áll, nem lesz semmi bántódása.

Megszállotta Ferinek szivét a búbánat, de a nagy éhségben s a még nagyobb ijedtségben egyet gondolt s így szólt: ember leszek én azért is, tudom. Hát hiszen erős is vagyok, dolgozni is tudok, tán igy élnek mások is. Egy nap alatt megfordult a Feri szerencséje. Beállott kocsisnak s azóta mind hajtja a lovakat Ámérika felé, csak azért imádkozik, nehogy újból ráakadjon arra a jó útitársra, mert keserves munkával meggyűjtött 200 koronáját most már csakugyan nem szeretné elveszíteni. Kitalálta, hogy ha egy pár koronát minden hónapban betesz takarékba, szép lassan fölszaporodik.

Most azon töri a fejét, hogy a két földet miképpen válthatná vissza. Csak az a baj, hogy szégyel hazamenni, mert ha megtudják, milyen volt az ő ámérikai útja, akkor olyan dolga lesz, amilyen még nem volt.

Székely Jenő.

NŐK VILÁGA.

Unitárius leányotthon-ról kell gondoskodni. Ezt a kívánságot minden gondolkozó unitárius férfi és nő magáévá teszi. A lelkészkör az udvarhelyi gyülésén már indítványt tárgyalt ebben az irányban. Miért tartjuk mi nagyon égetőnek ezt a kérdést? Azért, mert az unitáriusok túlnyomó nagy része falun lakik és olyan helyen, a honnan a felsőbb leányiskolák megközelítése nagyon nehéz s majdnem lehetetlen.

Tudjuk, mi nagyon jól, hogy a székely szülők leányai nem készülnek felsőbb tanintézetbe, de ha csak lelkészeink és tanítóink leányait tartjuk szem előtt — teljesen indokolt, hogy minden követ megmozgassunk, a mig egy alkalmas leányotthont teremtünk Kolozsvárt.

Ezt mi egyszersmind leányárvaháznak is be akarjuk rendezni, mert a mi szűkös és szegényes viszonyaink között csak egy leányintézetet ha létesithetünk. Kettőt nem. Ez az egy is nagyon sok küzdelemmel, erős kitartással létesülhet. No, tegyük még hozzá, csak nagy egyetértéssel és közös jó akarattal. A Dávid Ferencz-egylet már forgalomba hozott volt ezelőtt négy évvel egy javaslatot és a választmány nőtagjai vállalkoztak a beindítására a főiskolai internátussal kapcsolatban, de a vidéki jelentkezők hiányán megakadt az egész.

Azóta is több eset jutott tudomásunkra, hogy unitárius belső emberek, konsistorok és mások katholikus zárdában neveltették leányaikat, mert a kényszerüség erre hajtotta.

Mi a zárdai nevelést még a végső szükségben sem tartjuk megengedhetőnek és pedig nemcsak a vallásos **el**nevelés miatt: hanem talán még inkább azért, mert a zárdai életnek a nők morális életére nagyon káros hatása van. A zárda sem az erkölcs, sem a kedély fejlődését nem segíti elő abban a természetes irányban, a mely a nőiességhez megkivántatik. Mi föltétlen hívei vagyunk a vallásos buzgóságnak és a kegyességnek, de meg vagyunk győződve, hogy ezeknek csak akkor van értékük, ha önként fejlődnek ki, ha a lélek harmoniájával egyező érzésekkel és gondolatokkal táplálkozik az ifjú.

Mi az életet s annak nagy igazságait ezerszerte jobb mestereknek tartjuk azoknál a rendruhába öltözött szegény meghasonlott apáca-nőknél, akik szűntelen perben állanak önmagukkal, mivel ők el vannak zárva attól a társadalomtól, a melyben az élet ezerféle küzdelmeivel szemben kell megacélozni a jellemet. Meg vagyunk győződve, hogy egyszerü falusi anya jobb nevelést ad leányának a női kötelességekben, mint a legcímeresebb zárda.

Éppen most bizonyított rá a „Notre Dame de Sion"-rend budapesti zárdájára egy budapesti kath. nő, a kinek elutasították a leányát, hogy ne érezze majd „az osztálykülönbséget." A valláskülönbséget, a nem-keresztény és pogány minősítést olyan jól ismerjük mi, unitáriusok, hogy ebből nem kivánunk több leckét. Azt szeretnők, ha a nagy vagyon felett rendelkező katholikus világ nem az elválasztás, hanem az egyesítés és egyenlőség szép krisztusi elveit igyekeznék megvalósítani.

Miután biz' ez nem igy van, mi, unitáriusok legalább a magunk gyermekeit óvjuk meg attól, hogy az élettel, a társadalommal és saját vallásunkkal szembe és ellentétbe helyeztessenek. Teremtsünk unitárius leányotthont.

Ámde én nemcsak a magasabb miveltségre törekvő családaink gyermekeiért aggódom. Gondolok egyszerü székely családainkra is. Mi történik a székely leányokkal? A szív megremeg,

az ész zavartan kóválygog, ha ezt a kérdést őszintén és közelről veszi fontolóra.

A legegyszerübb székely asszony is igyekezik annyira, hogy leánykája legalább irni-olvasni megtanuljon. Ezért 10—11 éves koráig hébe-korba elküldi a falusi iskolába. 12 éves korában már konfirmáltatja s mintha teljesen el volna készülve az önálló életre, a következő évben elküldi kenyérkeresetre, szolgálatba. Ehez hozzáteszi azt is, hogy elküldi, hadd szokjék s tegyen szert egy kis ügyességre. Vagyis a székely leányok szolgálata nagyobb részben kenyérkereset, tehát a szegény szülők kisegítése és kisebb részben felsőbb oktatás.

A jobb módu székely szülők csaknem kivétel nélkül megjáratják leányaikkal ezt a felsőbb iskolát. Szóljunk e erről a nevelésről? Szóljunk arról az erkölcsi korrupcióról, a mely ezzel együtt jár? Szeretnénk látni az utolsó tiz évről egy tiszta statisztikát. Szeretnők számba venni azokat az elesetteket, a kik gonosz emberek hálójába kerültek, hadd borzadna meg önmagától a székelység.

De ez nem sokat ér. A baj megvan. Ezen ugy segíthetünk, ha a székely földmivelő nép igényeinek megfelelő leánynevelő intézetet teremtünk, olyat, a hol a háztartás, a gazdaság és ezekhez tartozó más életszükségletekben megkapja azt az utbaigazítást, a mivel aztán ha elkerülhetetlen, elsőrendü cseléddé lehet, különben pedig igazán kimivelt, ügyes és jó székely háziasszonynyá.

Erre a célra szeretnék én egy székely leányiskolát látni egyik arra alkalmas községünkben. Erre a célra szeretném én áldozatra birni a bölöni egyházközséget, a melynek fölösleges vagyona is van s a többit és mindenkit, a ki a székelységért áldozni kész.

Az Unitárius nők szövetsége háromszéki fiókjának pénztárába az 1911. évre tagsági díjat fizettek: 1. Dr. Morvay Istvánné Kovászna 2 K, 2. Morvay Iluska Kovászna 2 K, 3. Benkő Árpádné Árkos 2 K, 4. Göncz Mariska Árkos 2 K, 5. Cserei Irén Árkos 2 K, 6. Kiss Sándorné Ssztkirály 2 K, 7. Székely Zsigmondné Kálnok 2 K, 8. Dr. Barabás Sándorné Ssztgyörgy 2 K, 9. Barabás Lenke Ssztgyörgy 2 K, 10. Dr. Kiss Árpádné Ssztgyörgy 2 K, 11. Szabó Mózesné Ssztgyörgy 2 K, 12. I. Szász Béláné Ssztgyörgy 2 K, 13. József Lajosné Ssztgyörgy 2 K, 14. Ütő Áronné Ssztgyörgy 2 K, 15. Ütő Irma Ssztgyörgy 2 K, 16. Gáspár Maríska Ssztgyörgy 2 K. Összesen 32 K, azaz harminckettő korona. Utalvány, portó 22 fill. — 31 kor. 78 fill., azaz harmincegy korona 78 fillért a mai napon postára adtam. — Sepsiszentgyörgy, 1911. március 27. *Ütő Áronné*, f. e. pénztáros.

Egyházi és iskolai mozgalmak.

Külföldi hirek. Az amerikai unitáriusok legrégibb lapja a „Christian Register“ kiváló szerkesztője dr Batchelor György junius végével megvált a laptól és nyugalomba vonult. Kitünő unitárius volt, aki a magyarországi mozgalmak iránt is mindig érdeklődött. — *Wallece* Zsófia kisasszony Anglíában elhunyt és unitárius egyházi célra 40.000 koronát hagyományozott. — Az angol királyi pár koronázásakor mondott ima nagyobb részben az unitárius dr. Martineau egyik ímájából készült. — Délafrikában az angol unitáriusok a tavasz óta tartatnak unitárius istentiszteletet és felolvasásokat Pretoriában és a szomszédos helyeken. Az első kisérletet kitünő siker koronázta. Ha az alkalmas lelkészt megkapják, rövid idő alatt állandósul ott az unitárius vallás hirdetése.

Kriza-ünnepély lesz Nagyajtán aug. 6-án. Délelőtt a templomban istentisztelettel kapcsolatban díszközgyülést tart a Dávid Ferenc-Egylet háromszéki köre, este koncertet rendez a nagyajtai egyházközség a nagyajtai Kriza-szobor javára.

Az izlandi e. községnek hűséges, derék ifjú tanitója, Lázár Ferenc, betegsége miatt, legközelebb — fájdalom — nyugalomba vonul. Állásának betöltése érdekében felkérem azon tanitó atiait, akik nevezett állás elfoglalására hajlandók volnának, sziveskedjenek ebbeli szándékukat az iklandi lelkészi hivatalnál aug. 15-ikéig bejelenteni. A tanitói javadalom az állam által 1000 koronára kiegészitett fizetés és egy 3 szobás lakás. *Boór Jenő*, iklandi unitár. lelkész.

Washingtonban, az Egyesült-Államok fővárosában az unitárius templom, melyre a gyűjtést Taft elnök nyitotta meg, 1,500.000 (egy és félmillió) koronába fog kerülni. A washingtoni unitárius lelkész Pierce, a senatusnak (nálunk felsőház) is papja. A képviselőház papja universalista vallásu, tehát legközelebb áll az unitárius valláshoz. Sajátságos, hogy ez a pap is s az elődje is vak volt.

„Csak az örökölhet vagyonomból, aki halálomkor be tudja bizonyitni, hogy egy teljes esztendő óta nem ivott semmiféle szeszes italt és nem dohányzott. Ezt a végrendeleti kikötést tette egy angol gazdag nő. Ez a rendelkezés egy félmillió korona összegre vonatkozik s az unoka és dédunoka testvéreket fogja sujtani vagy boldogitani.

Az angol király, V. György koronázási ünnepélyén az angol unitárius egyházat két hivatalos személy képviselte.

Dr. Hajós Béla közegészségügyi főfelügyelőt, a közegészségügy terén teljesitett nagyértékü szolgálatai elismeréséül a király a III oszt. vaskorona renddel tüntette ki. Ehez a kitüntetéshez mi is örömmel gratulálunk, mert tudjuk, hogy az érdem fölismerése.

Elhunytak. Sándor Márton néhai öreg mester özvegye Bartha Mária 80 éves korában Oklándon f. évi julius 10-ikén. Gyermekei s számos unoka gyászolja. — Gagyi Pálffy Mihály földbirtokos, a vasszorgalmn s tiszta jellemi férfi és mintagazda elhunyt jul. 18. Nagykiterjedésü család siratja a korán (48 éves) elhunytat.

A Brassai-emlék bizottsága végl legesen befejezte munkálkodását és összes irományait beadta az unitárius

E. K. Tanácshoz őrizetbe. 200 korona alapítványt is tett, melynek évi jövedelméből díjazni kell egy cikket, melyben a dr. Brassai Sámuel halála fordulóján a néhai nagy férfiú érdemeit méltányolják. Az unitárius tanári karra van bizva ez ügy intézése.

Négy lelkészi állás várja az új lelkipásztort: a várfalvi, a keményfalvi, a sepsiszentkirályi és a kolozsvári.

A székelykereszturi gimnázium életében nagy esemény történt. Az egyház megvásárolta a Pap János-féle belső telket és a tantermek díszes épületét oda fogja emelni. Ezzel az iskola bevonult a városba, a város pedig gazdagodni és emelkedni fog egy szép utcával, amely rövid idő alatt átalakitja az egész környéket. Nagy lépés, merész elhatározás, mert sok kinlódást von maga után, de a székelység művelődése érdekében semmi sem sok. Az E. K. Tanács eljárását igazolni fogja a jövő. Ezuttal a kereszturi gimnázium igazgatóját és három gondnokát illeti az elismerés koszoruja.

A Berde Mózsa 1000 kor. tanári jutalomdíjat az E. K. Tanács egyhangúlag Pálfi Márton főgimn. tanárnak, a kitünő tollu irónak itélte oda. Gratulálunk.

Új tanárok az E. K. Tanács Dr. Varga Bélát, aki egy évet állami ösztöndijjal külföldön tanult, dr. Borbély Istvánt, aki Dávid Ferenc kora irodalmi tanulmányozásával vonta magára a figyelmet a jövő tanévre az unitárius főgimnáziumhoz alkalmazta az elsőt rendes, a másikat helyettes tanszékre.

Péterfi Dénes kolozsvári lelkész és theologiai tanár nyugalomba vonul október 1-vel. 35 évig volt lelkipásztora legjelentékenyebb egyházközségünknek. Nehány évig Derzsi Józseffel, azután Mózsa Andrással s végül Ürmösi Károllyal megosztva teljesítette e nem könnyű feladatot. Amellett tanár volt a theologián, a gimnáziumban és társszerkesztője a Keresztény Magvetőnek. A szószéken és a „Jézus asztala mellett“ tartott mindig gondos és kitünő beszédei sokáig emlékezetében lesznek híveinek. A theologián a vallásbölcselemnek ő volt első tanára. A legnagyobb pontossággal teljesítette munkáját is, s azonkívül kiváló figyelme volt a Keresztény Magvetőnek, amely jeles folyóiratnak leghuzamosabb ideig ő volt szerkesztője. Az E. K. Tanács és a theol. intézet is igyekezett marasztalni.

Szerkesztői üzenetek.

ri—ly. Hut. Az „Ujság“-ban megjelent beszélgetést egyik aradi lap közölte, tehát a hitelességéért senki sem felelős, legfennebb a sajtóbiróság előtt. Igaza van, hogy hibás adatokat közöl és rosz szinben mutatja be az unitárius egyház eljárását, mert dr. Gy. J. urnak az unitárius egyház nemcsak igért, hanem adott is útiköltséget, hogy Oxfordba mehessen. 100 font sterling (2400 K) összeget évi ösztöndijra, melyet Oxfordban 2 évig élvezett, az unitárius egyház vette föl; Meedvilleben (Amerika) az ösztöndijat (700—1000 kor.) a theol. intézet eszközölte ki. Arról nincs semmi tudomásunk, hogy valamely székely egyházközségbe megválasztották volna, igy tehát egészen téves állitás, hogy „a központ nem hagyta jóvá a választást.“ — *A. J.-né Halm.* Az augusztusi számra — sajnos későn érkezett. A jövőben egész terjedelmében «ugy amint van, minden változtatás nélkül» adni fogjuk. Az inditvány megvalósulásához sok szép reményt fűzünk. Előre is felhivjuk kedves nőink becses figyelmét a «Nők Világa» jelen számában megjelenő inditványra, amelyben nagyon sok megfontolni való van. — *M. L.* lelkész urnak. A Kovács Sándorné őnagys. kedves és buzditó felolvasása a fennebbi után jőni fog. Pompásan fognak találni egymás mellé. — *Lelkész.* Való, a lelkész helyzetét a körülmények egyes személyekkel szemben fölötte nehézzé teszik, de nemcsak egyenes, kerülő út is van. Ha a közöny hidegséggé kezd fajulni, nem kell bevárni a harmadik lépést. Ha Zs. barátunkat az egyházi munkába belevonták volna, a t. lelkész ur elődei most egyik vezető tag lehetne.

Telefon sz. 549. ✠ Alapítva 1860.

Gámán J. Örököse

könyvnyomdája

Kolozsvárt, Kossuth Lajos-u. 10. sz.

Van szerencsém a n. érdemű közönség b. figyelmét felhívni a mai kor kivánalmainak megfelelőleg berendezett és villanyjáratú gépekkel ellátott

könyvnyomdámra

Költséget nem kimélve, könyvnyomdámat a legmodernebb betűfajtákkal és diszítményekkel gazdagitottam, úgy, hogy a legkényesebb igényeknek megfelelhetek. Ezenkivül a legnagyobb áldozatokkal

hangjegyekkel

rendeztem be. A közönség pártfogását kéri kiváló tisztelettel

Gámán J. Örököse.

XXIV. kötet. Kolozsvár, 1911. Szeptember 9. szám

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI: **Dr. BOROS GYÖRGY**

FŐMUNKATÁRS: **TARCSAFALVI ALBERT.**

TARTALOM:

A szerkesztő asztaláról 145
Emke. *Dr. Boros György* . . . 145
Emlékezés Kriza Jánosra . . . 147
Kriza János emléke. *V—ss.* . . 149
Dávid Ferenc 151
Orbók Mór igazgató 157
Nők Világa 161
Püspökünk látogatása a keresztúri körben 167
Gál Miklós † *Székely Zsigmond* 169
Egyházi és iskolai mozgalmak . 171

Mennyegzői, konfirmációi s ünnepi alkalommal igen kedves és jótékonyhatásu állandó ajándék az imakönyv. „SZIVEMET HOZZÁD EMELEM“ irta dr. **Boros György**, női imakönyvet a sajtó meleg szavakkal üdvözölte, a közönség valláskülönbség nélkül megkedvelte. Ára csinos vászonkötésben, arany kehely és arany cimmel 2 K 40 fill. **Öt példány egyszerre rendelve 10 K. Bőrkötés** aranyszéllel (barna, sötétkék, fekete) 6 K. **Fehér csont, selyem- és bársony kötés** többféle szinben, kiválóan jó papiron 10 K. **Bőrkötés remek kivitelben 14 kor. Megrendelhető a szerkesztőnél.**

NYOMATOTT GÁMÁN JÁNOS ÖRÖKÖSE KÖNYVSAJTÓJÁN KOLOZSVÁRT.

A Kriza-szobor javára rendezett műsoros táncmulatságon felülfizettek: Báró Petrichevich Horváth Kálmán, Dr. Boros György, Dr. Ferenczy Géza, Dr. Nyiredy Géza, Benedek Elek, Zárug Lukács 20—20 kor., Ferenczy Lajos 10 kor., Répa Mihály 15 kor., Zathureczky Kálmán, Rédiger Ödön 8—8 kor., Kisgyörgy Sándor, Dr. Debreczy Béla 6—6 kor, Dr. Tóth György, Várady Kálmán, Lőfy Gyula, Péterfy Albert, Biró Károly, Kovács Gábor 5—5 kor., Dr. Szombati Béla, Kovács György, Dr. Kiss Jenő, Kábdebó János, Péterfi Áron, Kovács Balázs 3—3 kor, Bohus Pál, Biró Samu, Rosin Manó, Uzoni, Kolumbán Sándor, Simó Endre, Nuridsány János, Péterfi Áron, József Lajos, Kiss Sándor, Albert Zsuzsa 2—2 kor., Székely Mózes, Ürmösi József, Kénosi Lajos, Szász György, Kuttlik Ferenc, Péterfi Tamás, Perényi Ferenc, Nagy Árpád, Sándor Lajos, Nagy András. Gima Ferenc, Máthis András, Uzoni, Fülöp István, Dr. Vernes István, Kiss Jenő, Elekes Sándor, Horváth Gyula, Csere Mihály, Gáspár Gida, Pál Sándor, Dr. Benedek Zoltán, László Imre, Györke Béla, Lőrinczi István, Ferencz Zsiga, Bedőházy Gábor, 1—1 kor. Továbbá ugyanez alkalommal a Kriza-szoborra adtak: Özv. Wéber Sándorné és Dr. Morvay István (Kovászna) 10—10 kor., Deák Miklós lelkész, Szentmártoni Kálmán tanár, ifj. Darkó Lajos 5—5 kor., Kerekes István (Brassó), Riz György (Botfalu), Rácz Gábor (ref. lelkész Sepsiszentkirály) 2—2 kor. Tiszta jövedelem 339·68 kor. Összesen: 630 kor. 68 fill., mely összeg a Kriza-szobor alaphoz csatoltatott. A felülfizetésekért és adományokért hálás köszönetet mond a Kriza-szobor bizottság nevében:

Kovács Lajos, lelkész.

—

Adakozás a Kriza-szoborra. (Kiss Aladár lelkész felhívására Kolcsár János gondnok gyűjtése). Kiss Aladár lelkész, Péterfy Gyula énekvezér, Hévizi egyházközség 2—2 korona. Incze Zsigmondné, Szakács János alsó, Szakács Judith, özv. Szakács Mártonné 1—1 korona. Török István 50 fillér. Kolcsár János gondnok, Ványolós József, Révész István, Ugrai István 40—40 fillér. Révész József, Barta Guszti, Tóth János 30—30 fillér, Ugrai Sándor, Ugrai János, Révész Tamás, Jancsó Márton ifj., Szakács József, Szakács Mihály, Szakács József legény, Imre István ifj., Szász Gábor, Bács János, Kádár F. András, Barta István, Korodi József, Fóri István id., Imre Mihály, özv. László Mártonné, Asztalos István, Imre Andrásné, id. Jancsó András, Ványolós Jánosné, Jancsó János felső, Asztalos András, özv. Révész Józsefné, Jancsó István felső, Jancsó István alsó, Révész András 20—20 fillér. Összesen: 18 korona 20 fillér.

H.-Hévíz, 1911 julius hó 24-én.

Kiss Aladár, lelkész.

XXIV. kötet. Kolozsvár, 1911. Szeptember 9. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA:
A DÁVID FERENCZ EGYLET

SZERKESZTI:
Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATARS:
TARCSAFALVI ALBERT.

Előfizetési ára: 2 kor. 40 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra

A szerkesztő asztaláról.

Valaki a kezét az ekeszarvára veti, ne nézzen hátra. Ezt az evangeliumi tételt (Luk. 9. r.) az iskolai munka kezdete juttatta eszünkbe és egy jó tanácsot mondunk ifjú barátainknak, akik az iskola barázdáiba állanak. Nézzenek előre mindig, vagyis lássák meg mi van előttük. Vegyék észre, hogy nagy és tágas mezőbe léptek. A mező talajja, amit pedig egyenlő jómóddal meg kell dolgozni, nagyon sokféle. Néhol puha, néhol köves, néhol nagyon száraz, néhol meg vizenyös. Az könnyen enged, de emellett sokat kell időzni. Ha okszerűen, nagy figyelemmel dolgoznak, szép és gazdag termésre számíthatnak.

—

A világbéke felé egy hatalmas lépést tett az angol nyelvet beszélő két nagy állam Nagybrittánia és Északamerika. Ha e két állam között ellentét fordul elő békés úton, bíróság döntésével intézik el. Most már Franciaországgal foly az egyezkedés. Ha ez is sikerül, még több okunk lesz hinni hogy lesz békesség a földön a jótakaró emberek között. Taft elnök neve a világ legnagyobb jóltevői közé lesz bejegyezve, mert ő kötötte e szövetséget.

EMKE.

Négy betű, négy szó, négy fogalom. E négy betű olyan jelvény, amilyen a nemesi címerben a mezőbe rajzolt kardos kar, a nyillal átlőtt hattyu, vagy a zászlót vivő oroszlán. A hová rá van téve, mindenütt azt jelenti, ne bántsd a magyart, mert ártatlanu

eleget szenvedett már s ha mégis rákényszerítenéd, zászlót ragad és oly bátran rohan megbántójára, mint a sebzett oroszlán.

A négy szó négy fogalom. *Erdély* hajdan, egykoron nemcsak egy kis országot, hanem egy igazán *magyar* országot jelentett, amelynek irányító és vezető volt a miveltsége, szenvedélyes a mivelődésre törekvése. Az első szó tehát azt jelenti, hogy az erdélyi miveltség olyan fogalom volt, amilyen a szentség, az igazság, a szeretet. Ahhoz joga volt mindenkinek, azt megkövetelték mindenkitől. Ma és az utóbbi időben, az erdélyi fejedelemség megszűnése óta, de főképpen a XVIII-ik száz végére s a XIX-ik közepére és azutánra tekintve azt fejezi ki, hogy azt a régi Erdélyt nem szabad elfeledni, halálát nem szabad megengedni, mert „Erdély Magyarország jobb keze".

A második szó ismételi az elsőben foglalt történelmi jelentőséget, de hangsulyozza, hogy az erdélyi *magyar* akar lenni, magyar kell hogy legyen, mert ehhez olyan igaz és törvényes joga van mint az édes anyának, hogy a fia az ő gyermeke legyen, őt igazi nevén nevezze és „anyjának" szólítsa. De másfelől ez az anyai jog egyszersmind kötelezettség is. Kötelessége e magyar hazarésznek kivétel nélkül mindenkinek megadni a módot és alkalmat arra, hogy gyermeki jogait élvezhesse, erőben, jólétben és boldogságban gyarapodjék. De nincsen joga a gyermeknek arra, hogy a szülői jogokat magának követelje, vagyis az anyát megfosssza attól a mi Isten és a világ előtt az övé.

A harmadik szó azt jelenti, hogy a mai, az igazán modern *közmüvelődést* tűzte föladatául, mert a XIX-ik száz nagy eszméje, az egyenlőség, csak akkor lesz valósággá, a mikor a miveltség egyetemes és emberileg véve egyenlő is lesz. A magyar közmiveltségben olyan faji és olyan általános értékű elemek vannak, amelyek bárkinek is csak előnyére válnak, de a magyar haza szülöttének éppen nélkülözhetlenek. A magyar közmivelődés nem jelentette és nem jelenti azt, hogy ebben a hazában csak egy nyelvet beszélő polgárok legyenek, de jelenti azt, hogy minden polgár ismerje és tudja használni hazája nyelvét. Nem jelenti azt, hogy a nem magyar fajú polgárok faji sajátosságaikat ne óvják, ne őrizzék, nyelvöket ne miveljék, de jelenti azt, hogy a belső békét, a testvéri egyetértést ápolják közös jóakarattal.

Csak így valósulhat meg a negyedik szó jelentése, az *egyesület.* Az EMKE olyan szerencsés megnyilatkozása volt a XIX-ik száz utolsó két tizedének, a milyet csak várni lehetett akkor, amikor a sociális eszmék hatása megkezdődött és a nemzetközi érintkezés az egész világot hatalmába kerítette. A nélkül, hogy a közös világnyelv megvalósult volna, anélkül, hogy valamelyik nemzet vagy ország a nyelve mivelését félbehagyta volna, olyan reális egység teremtődött, amely nemcsak az emberbaráti szeretetet és testvériséget vitte közel a megvalósuláshoz, hanem a világbékét, a háboru eltörlését is. Egyesülni kell az általános emberi célokért s ezek közé tartozik a közmüvelődés. Egyesülnünk kellett Erdély magyar közmüvelődéséért.

Aki még nem látta volna át milyen sokat, milyen mindent ölel magába ez a négy betü: EMKE, térjen meg és cselekedjék jót önmagáért, embertársaiért és a haza jövőjéért.

Ünnepeljük az EMKE-t!

Dr. Boros György.

Emlékezés Kriza Jánosra.

Ki volt Kriza János? Erre röviden azt felelhetném, hogy előbb a kolozsvári unitáriusok nagytudományú és magas müveltségű papja s azután az unitárius egyház lánglelkü költőpüspöke. De nekem jobban esik, ha érdeme szerint azt is elmondhatom róla, hogy ő Kolozsvár nagytiszteletben részesített és kitüntetett népszerű polgára, a nép igazi barátja és a felsőbb körök nagyrabecsült alakja. Komoly a hivatalában, szerény és vidám a társaságban, s nyájas és kedves a társalgásban.

Én éppen azon a napon ismertem meg, amikor püspöknek választották Tordán 1861-ben, ottani kis deák koromban, amikor tordai főkurátor Veress Lajos házánál volt püspöki első ebédje, a melyen, mint ottani házitanitó, én voltam a tál hordozója, amikor egy kis incidens adván elő magát a tál körül, a részéről történt gesztikuláció miatt, úgy vigasztalt meg: „úgylátszik, hogy mindketten ujoncok vagyunk, én a püspökségben, maga a tálhordozásban.“

Torda városa ekkor örömmámorban úszott, a szabadság napja ujra-derültén s a püspökválasztó zsinat hatalmi zárlat alóli felszabadulásán, örvendezve a kebelében összesereglett örvendezőkkel és reménykedve egy boldogabb jövendő felől. Ez alkalommal a város

szép ünnepélyeket rendezett az új püspök tiszteletére és egy nagyszerü kirándulást a tordai hires sóbányába, ahová a bejárás már akkor alagúton történt s igy könnyű volt a bejuthatás. A bánya óriási méhkas alakjában gazdagon világitva fényárban pompázott, feltünő helyen ez üdvözlő szavakkal: „Éljen Kriza János, az unitáriusok újon választott püspöke!“ Bevonulás után az ünneplésbe belekapott sokaság felzúgó kívánságára: Halljuk a püspököt! Néma csend következett és a sokaság kiváncsian várta, hogy ez előre nem számitott meglepetésében mit szól a püspök? *Ha a só megízetlenül, mivel sózatik meg?!* A szentirásnak eme hely- és alkalomszerű szavain kezdve beszédét, oly elragadó magyarázatot tartott, hogy az egész sokaságot bámulatba ejtette nagy tudásával és élénk lelkesedésével. Méltó befejezése volt ez a zsinati ünnepélyes szónoklatoknak, amelyekről általában nagy dicsérettel szóltak a zsinati előkelőségek.

Ebben az időben Crenvill volt Erdély kormányzója Kolozsvárt, aki elég lojális bánással vitte kormányzói tisztét, s ezért kellő tiszteletben is részesült. Ujév alkalmával mindig gyakorolták nála a szokásos tisztelgéseket az egyházak fejei is és egy ilyen alkalommal, amikor éppen a kormányforma változtával a kormányzó is eltávozóban volt, Kriza püspök igy üdvözölte: „Az esztendők eljőnek s elenyésznek, az emberek is jőnek és elmennek, nincs itt maradó városunk, nekünk jobb jövőt kell várnunk!“ Ritka elméellel és ügyes fordulatokkal tudta kihasználni az ilyen alkalmakat, s rendesen dicsérő elismeréssel találkozott mindenkor.

Az erre következett változás gróf Péchy Mariót hozta a kormányszékre Kolozsvárra, akinek legfőbb bizalmasa és tanácsadója boldogemlékü Nagy Elek főgondnokunk volt s ezen a réven Kriza püspökünk is annyira megnyerte a kormányzó kegyeit, hogy gyakran látta vendégül nevezetesebb alkalmakkor a püspököt s vidám és kedves társalgásáért kitüntetéssel fogadta s szerette mindig, s ebéd után meghivta sétakocsizásra nehányszor, amit a végtelen szerénységéről ismert püspök csak sok vonakodás után s azzal a feltétellel fogadott el, hogy ha következő alkalommal ő hivhatja meg hasonló kirándulásra a kormányzót, amit természetesen a kormányzó készséggel elfogadott s azután a következő alkalommal ebéd után Kriza püspök a kegyelmes urat igéretére figyelmeztetve arra kérte, hogy „amikor parancsolja, mehetünk“, mire a kegyelmes úr kérdve, hogy megérkezett-e már a kocsi? azt a választ nyerte, hogy „az unitárius püspök kocsija mindig kéznél van“, áhá, most értem, szólt a kormányzó s pálcát ragadva, egy hármas társaságban a legkedélyesebb sétát végezték el, aminek végeztén Kriza bocsánatkérésére a kormányzó azzal felelt, hogy „ezután mindig a püspök szekerén sétakocsikázunk!“

Gróf Bánffy Miklósné nagyasszonyunk temetése alkalmával

történt, hogy Kriza püspök volt temetőpapnak felkérve, minthogy Ferencz József akkori kolozsvári pap Budapestre volt felhiva a nagy halott hazaindításánál tartani meg a temetési szertartást. Kolozsvári palotájában ravatalozták a nagy halottat itteni számos tisztelői látogatása végett, s a ravatal őrizetére Végh Sámuel jószágfelügyelő nehány teologust hivott meg s magam is közöttük lévén, rám esett a sor, hogy a temetéskor Kriza püspök után kocsival menjek. Bejelentve a kocsi megérkezését, rám bizta palástját és imakönyvét, amelyben szépen megirott dolgozata volt s azonnal indultunk. Útközben rám szólt: „Vigyázzon az imakönyvemre, mert minden tudományom benne van!“ Teljes biztonságot igérve és a püspök úr rövidlátóságát s apró irását ismerve, figyelmeztettem, hogy a gyászterem földig gyászba van öltöztetve s még ablakai is mind fekete posztóval bevonva s így ott aligha olvasható lesz az ima! „Maga mit beszél, hisz ez valóságos csapás!“, szólt és gondolkozóba esett. Mikor aztán meggyőződött a gyászbavont terem sötétségéről s én palástját feladva imakönyvével kináltam, nem fogadta el, hanem további őrizetemre bizta s aztán az énekszó elhangzása után lelke gazdag tárházából olyan lélekhez szóló s könnyeket fakasztó imát és búcsúztatót mondott, hogy valósággal elragadta a magasrangú hallgatóságot.

Mikor aztán másnap hazavittem imakönyvét s bátorkodtam úgy vélekedni, hogy szerencsére még sem volt minden tudománya az imakönyvében, azt válaszolta, hogy „látja, a papi embernek milyen megpróbáltatásokon kell keresztül menni? intve intem, hogy ha jó pap akar lenni: tanuljon, tanuljon és tanuljon!“

Kriza János emlékezete.

Nagyajta ünnepe.

A nagyajtai ünnepen felolvasta *Kisgyörgy Sándor* esperes.

Ott, ahol ezelőtt 100 évvel, egy egyszerű, kis papilakban „kipattant a szellemi szikra“, amely a Kriza nevet fénnyel övezé körül, az a hely, az a község a háromszéki Dávid Ferenc Egylettel karöltve augusztus 6-án ünnepelte nagyszülöttjének, a „Vadrózsák“ halhatatlan költőjének, a jeles püspöknek, Kriza Jánosnak 100-ik születési évfordulóját. Az impozáns módon megnyilvánult ünnepség valóban méltó volt a Kriza János emlékezetéhez. Nemcsak Nagyajta község egész lakossága vette ki abból a maga részét, de a szomszédos községekből is felekezeti külömbség nélkül sokan zarándokoltak el a kegyeletnek, az emlékezésnek amaz oltárához, amely a nagy férfiú nevét, emlékét, szellemét oly tisztelettel övezi körül. Az E. K. Tanácsot és a theologiai intézetet Dr. Nyiredy

Géza és Dr. Boros György egyházi főjegyző, az Erdélyi Irodalmi Társaságot pedig Dr. Kiss Ernő kollégiumi tanár képviselte, míg Ferencz József püspök ur, a Magyar Tudományos Akadémia, a Kisfaludi Társaság, az Erdélyi Múzeum Egylet és még mások üdvözlő táviratikkal emelték az ünnepély fényét, jelentőségét.

Az ünnepségek sorrendje istentisztelettel kezdődött, amelyet Lőrinczy István kereszturköri esperes végzett. Imája, alkalmi beszéde magával ragadta a lelkeket.

Az istentiszteletet a tulajdonképeni emlékünnepély követte a templomban, amelynek padsorait zsufolásig megtöltötte a nagy és előkelő közönség. Az emlékünnepélyt a háromszéki Dávid Ferenc Egylet nevében annak elnöke Szentiványi Miklós köri felügyelőgondnok nyitotta meg tartalmas, az ünnepély nagyjelentőségét méltató, lelkes beszéddel, mire a különböző testületek kiküldöttei tolmácsolták üdvözletüket s méltatták Kriza János érdemeit. Az üdvözlések sorát Dr. Boros György nyitotta meg, aki az E. K. Tanács és a theol. intézet nevében tartalmas beszéddel áldozott a Kriza emlékének. Dr. Kiss Ernő tanár az Erdélyi Irodalmi Társaság Lőrinczy István az unitárius papság és a kereszturi gimnázium nevében üdvözölték az évforduló 100-ik esztendejét. Ezek után felolvasták Ferencz József püspök úr levelét, a Kisfaludi Társaság, a Tudományos Akadémia, az Erdélyi Múzeum Egylet, a Küküllői egyházkör, Benedek Elek, Józan Miklós és még mások üdvözlő íratait, amelyek mind hatással voltak a közönségre.

Bedő Sándor ref. theologus ügyes szavalata után *Kisgyörgy* Sándor vargyasi esperes mondott mindvégig érdekes emlékbeszédet Krizáról. Nemes egyszerűséggel, vonzóan, kedvesen varázsolta Kriza emlékét a hallgatóság elé, amely méltányolva az értékes visszaemlékezést kitüntetőleg fogadta. Ütő Lajos és Nagy Árpád tanítók éneke, valamint a nagyajtai Polgári Dalkör kardala tetszéssel találkoztak. A lelkes hangulatban lefolyt ünnepélyt Szentiványi elnök zárta be azzal a hő óhajtással vajha minél előbb testet öltene ama vágy, hogy Nagyajta község piacán Krizának szobra, ércbeöntött alakja hirdesse az Ő élő emlékezetét!

Délben a községháza nagytermében közebéd volt, amelyen mintgy 150-en vettek részt. Lelkesedés, csupa hangulat volt ez a fehér asztalok melletti ünnep is, ahol az első felköszöntőt Szentiványi Miklós mondotta a püspök úrra. Ferenczy Géza a különböző testületek képviselőire. Kiss Ernő dr. a Kriza szellemére, Bohus Pál evang. főesperes pedig Dr. Boros Györgyre emeltek poharat.

A fényes lefolyású ünnepséget este hangverseny zárta be, amelyet az egyházközség rendezett a felállítandó Kriza-szobor javára. E hangverseny kimagasló pontját Dr. Boros György felolvasása képezte, amely *Kriza János és nagyajtai Kovács István barátságáról* szólott. Talán fölösleges is említenünk, hogy Dr. Boros György e

felolvasása mily hatással volt a közönségre, amely lelkesen ünnepelte szép, tartalmas értekezéséért a kiváló előadót. Dr. Benedek Zoltánné és Kovács Lajosné zongorajátékukkal, Sándor Ilona, Boros Irén pedig énekükkel érdemelték ki a közönség sok tapsát és nagy elismerését, míg Osváth Rózsika és Zárug Lajos preciz szavalattal arattak sikert.

Műsor után tánc következett — kivilágos virradtig. De hiányos lenne tudósításunk, ha az ünnepségek rendezőiről elfelejtkeznénk. Fáradságos munkájuk, lelkes buzgalmuk bő sikert hozott nekik is az ünnepségek fényes eredményében, amely által egy lépéssel ismét közelebb jutott az eszme a célhoz, a Kriza-szobor a megvalósuláshoz! *V—ss.*

Dávid Ferenc.

A reformáció nagy mozgalma hamarosan átcsapott hazánkba. Az új tanítást legelébb a németországi városokkal sűrű kereskedelmi érintkezésben levő erdélyi és felsőmagyarországi szász városok polgársága ismerte meg; rohamosabban mégis csak a mohácsi veszedelem után terjedt el. De ne gondoljuk, hogy mindazok, kik luteránusoknak vallották magukat, teljesen át is értették Luther tanításait. Voltak ilyenek is, de a nagy többség csak azt érezte, hogy amit itt Luther vallásának neveznek, az inkább bizonyos vágy és törekvés valami új után.

Csak 1535 után vált tudatosabbá az új törekvés, mikor már mind többen és többen megfordultak Wittenbergben és nemcsak mesterük teológiáját tanulták el, hanem megtanulták azt is, hogy tudományukat szóban és irásban terjesszék és vitassák.

Midőn azután a megindult szellemi harcok az eszméket tisztázták, hozzáláttak a Luther tanítását vallók egyházuk szervezéséhez is. Igy szervezkedett Erdélyben a szász luteránus egyház 1544-ben.

Az új tanítás oly erővel nyomult előre, hogy Erdély rendei már 1548-ban országos végzésben mondták ki, hogy a vallás ügye eddigi állapotában maradjon, ami a luteránus vallás elismerését jelentette. 1552-ben pedig már egyenlőjogúvá tették ezt a katolikus vallással. Ez ellen hiába mozdított meg minden követ, nem érhetett el semmit, az ekkor kinevezett katolikus püspök, *Bornemisza* Pál. Sőt a szász luteránusok püspököt is választottak maguknak a Laibachból Erdélybe menekült *Wiener* Pál személyében, aki azonban már 1554-ben meghalt.

Ekkor történt, hogy az utolsó nemzeti királynak, *Zápolya* Jánosnak özvegye, *Izabella*, visszatért Erdélybe és I. Ferdinánd magyar király hatalma megcsökkent. Jó alkalom volt ez az új egyház erősbödésére és terjeszkedésére. Mégis az volt ennek legnagyobb szerencséje, hogy egy oly hatalmas tehetségű, tudós és buzgó papot választhatott második püspökéül, mint *Dávid* Ferenc volt, aki négy évet töltvén Wittenbergben, mint petresi pap, majd kolozsvári iskolaigazgató szerezte meg hirnevét Bornemisszának adott bátor válaszával és a nyughatatlan elméjű *Stancaro* Ferenc túlzó tanításainak visszaverésével.

Dávid Ferenc nemcsak a Luther tanítását védte meg, mint püspök, a Calvin tanítását hirdető *Kálmáncsehi* Mártonnal szemben, hanem azzal, hogy a már jócskán magyarosodó Kolozsvár papi székét foglalta el, az új tanítást a magyarság körében is elterjesztette. A szászok zokon is vették, hogy nem ment Szebenbe papnak és hogy külön egyházukat megtartsák, külön püspököt választottak.

Az erdélyi magyarság és székelység között ez időben mind jobban és jobban kezdett terjedni Calvín tanítása. Kálmáncsehi volt ennek buzgó hirdetője, 1559. óta pedig az akkor Erdélyhez tartozó Tiszántúl papsága élén Horhi Juhász Péterrel, aki ismertebb latinosított Méliusz nevén. Dávid Ferenc midőn látta, hogy Erdély annyi bajához a vallási meghasonlás is járul, azt a célt tűzte maga elé, hogy a szász és magyar lakosságot közös hitbeli alapon egyesítse. Mivel Calvinnak az Urvacsoráról való tételét egyszerűbbnek és logikusabbnak találta, mint Lutherét, azt gondolta, hogy ennek vallásában a szász és a magyar eklézsiák legjobban egyesülhetnek. Ez volt az oka, hogy az Urvacsora kérdésében Calvinhoz csatlakozott.

Célja elérésében azonban meggátolta Méliusz buzgósága és túlzó rövidlátása. A megindult vitákban a szászok védelmére keltek Luther tanításának és egyházukat, melyből Dávidot és követőit kizárták, teljesen elkülönítették a többi erdélyi eklézsiától.

Dávid és Méliusz Calvin tanítását az 1559. nov. 2-án Marosvásárhelyt megnyilt zsinaton foglalták hitvallásba, mely az első magyar nyelvű hitvallás; az 1563. június 6—13-ki tordai országgyűlés pedig megengedte, hogy az új tanítás vallói is szabadon gyakorolhassák hitüket. Az 1564-ki június 4-én összehivott országgyűlés elismerte egyenlőjogúságát is és Dávidot törvényesítette magyar pükpökségében.

Dávid és Méliusz együttes munkássága tehát diadalra juttatta Calvin tanítását Erdélyben; ez utóbbinak türelmetlensége pedig kivitte azt is, hogy az 1566. április 19. tordai országgyűlés kitiltotta a katolikus papokat János Zsigmond egész birodalmából (Erdély és a Tiszántúl), az az évi szebeni országgyűlés meg a görögkeleti vallásúak kiűzését rendelte el.

Ez az elvakult és erejében elbizakodott türelmetlenség megdöbbentette Dávid evangeliumi szeretettől áthatott lelkét, Calvin *Institutiója* 1558-ki kiadásának alapos megismerése, a benne kifejezésre jutó rideg és merev felfogás, főként a predestináció rettenetes tanítása pedig erős kétségekkel töltötte el.

Nem lehet feladatom, hogy rajzoljam azt a folyamatot, mely Dávidot Calvinétól eltérő meggyőződésre birta, elég az hozzá, hogy hosszas gondolkodás és belső konvulziók után kialakult benne az új gondolat: az egy Isten eszméjének szembeállítása az egy lényegű és három személyű Isten fogalmával.

Mihelyt híre ment — és gyorsan híre ment — az új tanításnak, Méliusz azonnal Dávid ellen fordult s megkezdődött e két nagy tehetségű férfiúnak harca egymással élő szóval, a vitatkozásokon és zsinatokon és vaskos könyvekkel az irodalom terén. Éles ész, nagy biblikus tudás, hatalmas vitatkozó tehetség, kiváló szónoki készség, erős meggyőződés, féktelen szenvedélyesség, zabolátlan kifejezések, csűrés és csavarás, aprólékosságig menő fontoskodás, szőrszálhasogatás, rágalom és gúny, mind harcba szállt itt e két nagy csatázó és segítő csapataik küzdelmében.

De Dávidot sem legyőzni, sem hátrálásra birni nem lehetett. Az 1564. febr. 13-ára összehivott tordai zsinaton nyiltan és habozás nélkül összetoglalta tanítását, mellyel az unitárius vallás alapját vetette meg.

Az új vallástétel csakhamar megragadta az elméket és mind több és több követőt hódított.

De még más is meglepte azokat, akik Dávidot hallgatták, vagy könyveit olvasták: a maga igazában bízó erős meggyőződés tűrelmessége a másként gondolkozókkal szemben.

Páratlanná teszi ez Dávidot a reformátorok nagy seregében. Annyira bízik igazságában, hogy egy pillanatra sem gondol erőszakos eszközökre tanítása érdekében. Sőt ellenkezően: teljes sza-

badságot követel mindenki számára. Csak egy mondatát idézem egyik művéből:

— Hogy jámbor érzelmünk a felség előtt tudva legyen, kérjük, hogy vádolóink ne csak méltatlansággal ne illettessenek, de részesüljenek minden tisztességben és jutalomban, legyen nekik szabad irni, tanítani, minket kárhoztatni s általában adassék nekik teljes szabadság mindenre, amit ügyünkben tenni akarnak.

Az e szavakban kifejezésre jutó nemes felfogás volt az, mely áthatotta az 1568. január 6-ára Tordára összehivott rendeket is, midőn a vallás kérdésében kellett határozniok.

Az országgyűlést a tordai piaci templomban tartották meg. *János Zsigmond* unokaöccseivel, *Báthory Istvánnal* és *Kristóffal*, *Blandrata* György udvari orvosa és *Csáky* Mihály kancellár kíséretében jelent meg. Ott voltak a magyar és székely főurak, a szász papság és *Dávid* Ferenc is papjaival.

A megjelentek közül maga János Zsigmond hajlott az új tanításhoz, de még ekkor, mint udvari emberei is, élükön *Csáky* kancellárral, luteránus volt. Tekintélyes volt a szász rendek és papok száma is. A magyar és székely rendek többsége Calvin értelmét követte, a két Báthory híven kitartott a katolikus vallás mellett. Dávidnak is volt azonban a fejedelem környezetében erős pártolója, *Blandrata* György, az udvari orvos.

Ez a saluzzoi származású olasz régen összeköttetésben volt már a fejedelmi családdal. Járt is már Erdélyben, de nyugtalan lelke és kapzsisága el-elcsalták onnan. 1563-ban került ismét vissza János Zsigmond mellé és legmeghittebb tanácsosává lett. A zavaros hitbeli nézeteket, de tagadhatatlanúl szabadelvü felfogást valló Blandrata fels merte Dávid kiváló tehetségeit és szabad felfogása megnyerte tetszését. Igy jelentékeny része volt az unitárius vallás első sikereiben is.

Megnyílt az országgyűlés. Csakhamar a vallási ügyekre került a sor. Az előbbi országos végzések megadták már az egyenlő szabadságot a luteránus és kálvinista tanításoknak; de most részt kivánt ebből Dávid tanítása is. Mindenki érezte, hogy nem elég többé csak úgy rendelkezni, mint eddig, hogy ki-ki fogadhassa el azt a vallást, amelyik tetszik a már meglevők közül, hanem magasabbra kell emelkedni és a lelkiismeret szabadságát intézményesen, elvszerüen kell biztosítani. Ez érzésnek hatalmas szavakban Dávid

adott kifejezést s ő mondta ki az elvet is, mely a vallás kérdésében irányíthatja az elhatározást: *a hit Isten ajándéka, az hallásból leszen, mely hallás Isten igéje által leszen.*

Meggyőződésének erejéből fakadó szavai áthatották az összegyűlt rendeket, kik egyértelemmel hozták meg határozatukat, melylyel a vallásszabadságot törvénybe iktatták:

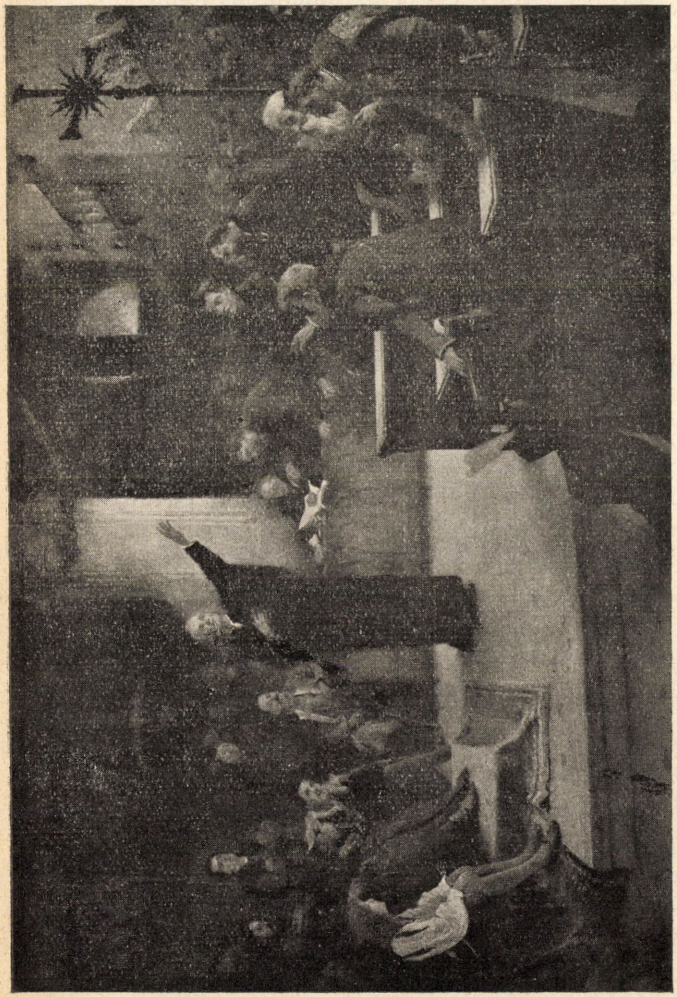
— Urunk ő felsége, amint az ennek előtte való országgyűlésekben országostúl végezett a religio dolgában, azonképpen a mostanin is ezt megerősíti, hogy t. i. a prédikátorok minden helyeken hirdessék az evangéliumot, ki-ki az ő értelme szerint és a község, ha venni akarja, jó, ha nem, senki rá ne kényszerítse. Ezért senki a szuperintendensek közül, se egyebek a prédikátorokat meg ne bánthassák, a religióért senki se szidalmaztassék az előbbi konstituciók szerint. *És nem engedtetik meg senkinek, hogy a tanításért más bárkit is fogsággal vagy helyéről megfosztással fenyegessen, mert a hit Isten ajándéka, az hallásból leszen, mely hallás Isten igéje által vagyon.*

*

Hazánk ezeréves fennállásának emlékére Torda városa, e nevezetes esemény színhelye, *Körösfői Kriesch* Aladár művészünkkel megfestette azt a jelenetet, midőn *Dávid* Ferenc a vallásszabadság nagy igéit hirdette az országgyűlésen. Ott áll a kép közepén Dávid s visszatükrözik arcán a belső meggyőződés ereje. Tőle balra emelkedettebb trónszéken ül a fejedelem, balján Báthori István, jobbján Báthory Kristóf foglalnak helyet; amaz mögött áll összefont karokkal, diadalmas. de ravasz tekintettel Blandrata György. Dávid mögött a pad szélén ül *Csáky* Mihály kancellár, aki, mint említettem, ekkor még luteránus volt, de még ez évben a fejedelemmel együtt elfogadta Dávid tanítását. A háttérben (a kép balsarkában) csoportosulnak a szász papok. (Köztük az öreg Alesius, még ekkor a fejedelem udvari papja és borotvált arcú Hebler, akit Dávid helyett választottak püspökül.) A padban (Dávid mögött) *Heltai* Gáspár ül, a bibliában lapozva, melyben Dávid egyik papja, talán Basilius István, mutatja neki azt a helyet, melyre a szónok hivatkozott. A padsorok között egy katolikus barát és Meliusz Péter állanak, a kiket a művész képzelete vitt a vászonra, mivel egyikük sem volt jelen az országgyűlésen. De művészien érzékítik meg a megdöbbenést és az elhatározást, mely ez elv ellen harcba viszi majd őket.

Mögöttük a magyar és székely nemesség áll, a padokban pedig a főurak láthatók, köztük *Békes* Gáspár, aki lelkesen csatlakozott Dávid tanításához.

A kép művészi reprodukciója, mely a *Könyves Kálmán* magyar mű kiadó részvénytársaság kiadásában jelent meg és a kontinens első műintézetében készült, híven visszatükrözi a Torda városháza falán függő eredeti festménynek minden szépségét és finomságát. A kép nagysága 55×90, fehér margóval pedig 85×104. Széles fekete keményfa vagy tölgykeretben 92 koronáért rendelhető meg a Könyves Kálmán magyar műkiadó társaságnál, Budapest (Nagymező-utca 37—39.), 4 kor. havi részletfizetésre is.

Csáky Mihály
Dávid Ferenc
Heltai Gáspár
Méliusz Péter
Blandrata György
János Zsigmond
Báthory Kristóf
Báthory István

Orbók Mór igazgató.

— Arcképpel. —

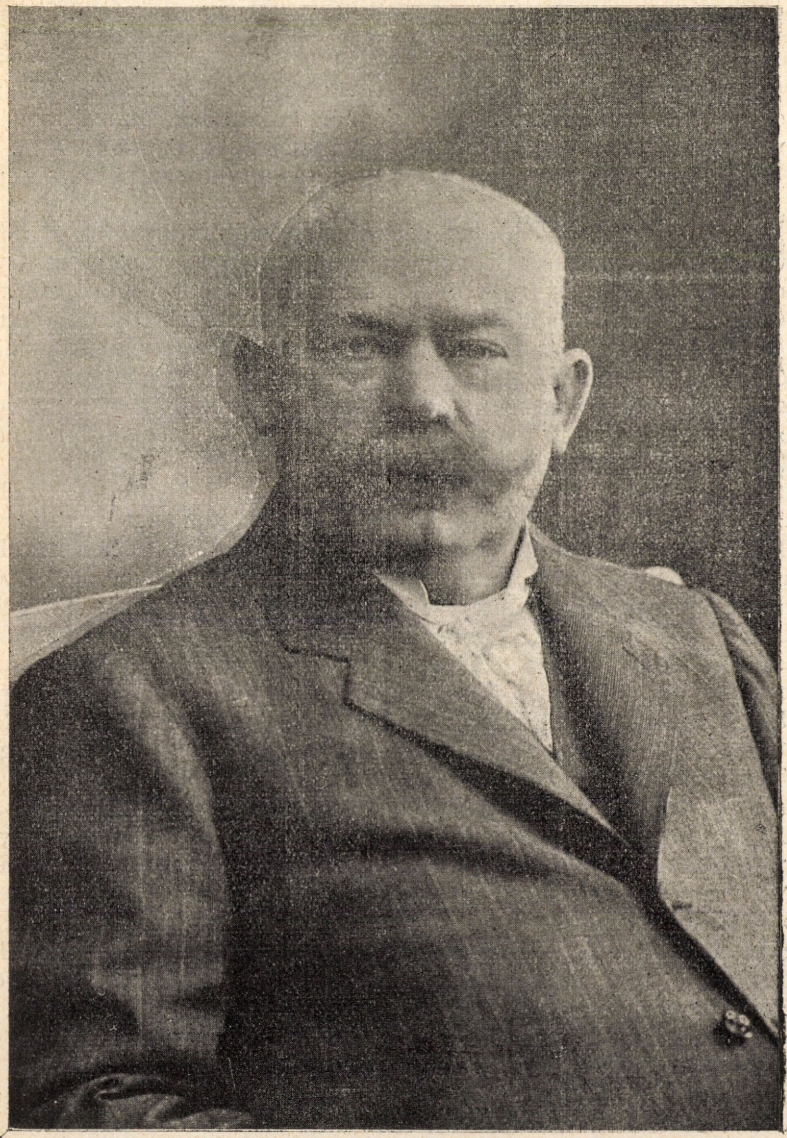
Ezen a nyáron a kolozsvári fiuképezde igazgatója visszavonhatatlanul megvált állásától, mert csendben akarja tovább folytatni irodalmi és társadalmi tevékenységét. Lapunknak egyik legjobb barátja megérdemli hogy bemutassuk hosszu pályája képét a várfalvi papfiunak.

Kőkösi Orbók Mór székely nemes szülőktől született 1853. évi április hónap 24-én Kövenden, a hajdani Aranyosszéken. Atyja unitárius lelkész és iró volt s a szabadságharcot végig küzdötte. Á gimnázium öt alsó osztályát Tordán, a felsőbb osztályokat s a theologia egy részét Kolozsvárt végezte. Egy évig köztanító volt a tordai gimnáziumnál s azután felment a budapesti tudomány-egyetem bölcsészeti fakultására, melynek három évig volt rendes hallgatója, itt nyert absolutoriumot s a középiskolai tanári alapvizsgálatot is itt tette le.

Budapesten 2 évig nevelője volt Szemere Attilának, néhai Szemere Bertalan 1848-iki miniszterelnök fiának. Ugyanitt a Blaskovics-fiukat tanította mathézisre s több előkelő leánynevelőintézetben tanároskodott. Az orosz-török háboru idején a törökök melletti rokonszenvi tüntetéseknél az egyetemi ifjúság körében vezérlő szerepet vitt. Többször szónokolt 40—50.000 hallgató előtt. Az Abdul-Kérim számára díszkardot vivő küldöttség után őt választották a hires 60-as bizottság elnökéül. E címen kapta Abdul Hamid török szultántól a török császári Medzsidie-rendet. A Kossuth Lajoshoz zarándokoló ceglédi százas küldöttség fogadására alakult 33-as bizottságnak ő volt az elnöke. Alakította az Erdélyi társaságot s annak elnöke volt, valamint elnöke (korábban titkára) volt a bölcsészethallgatók segélyző-egyesületének s az egyetem kebelében alakult tudományos vitatkozások VI. szakosztályának. Mint segélyző-egyesületi elnök, Ruprecht-Demidoff hercegnővel szövetkezve, diákasztalt szervezett, ahol naponként néhány száz egyetemi hallgató 20 krajcárért pompás ebédben részesült. Ez volt az első mensa academica az országban. Ugyanez időben belmunkatársa volt az „Egyetértés"-nek és az „Üstökös"-nek, mely utóbbiban humoros költeményeinek némelyike saját neve alatt jelent meg.

Az 1877. év őszétől hat évig a galgóci állami polgári fiu- és leányiskola igazgatója volt. Ugyanitt alapított és vezetett egy magán elemi népiskolát, melybe előkelőbb családok gyermekei jártak s egy kisdedóvó-intézetet.

Libertiny G. nyitramegyei tanfelügyelővel karöltve kezdeményezte 1882 ben a „Felvidéki Magyar Közmüvelődési Egye-

sületet", melynek alapszabályait is ő dolgozta ki. Ezen egyesület eszméjének propagálására s a pánszlávok kérlelhetetlen ostorozására (szintén Libertinyvel szövetkezve) alapította és szerkesztette a „Felvidéki Nemzetőrt". A magyar nemzeti tanítás ügyének ápolására s a tanitási ügy terén is fellépett pánszlávisztikus irány elnyomására szerkesztette a „Nemzeti Népiskolá"-t. Erősen, kérlelhetetlenül ostorozta a pánszlávokat mindkét lagjában. A panszlávok hirhedt két organumának: a „Narodni Noviny"-nek és a „Narodni Hlasnik"-nak nemzetellenes, lázító közleményeit élénk figyelemmel kisérte s nyilvánosságra hozta. Paulini Tót Vilmos tót költőnek hazafiatlan lázító körülményeit magyarra fordította s a hirlapokban ismertette, felhíván azokra a belügyminiszter figyelmét. Ez időben tárgyalt is Tisza Kálmán akkori belügyminiszterrel egy hazafias szellnmű tót lap megindítása iránt, mely azonban csak később létesült dr. Pechány Adolf szerkesztésével.

Igy agitált, igy dolgozott egy székelyföldön született székely ifjú erős nemzetiségi jellegű vidéken, a magyar állameszme megszilárdítása érdekében.

Galgóczról a pozsonyi állami tanítónőképző-intézet rendes tanáraul léptették elő, mely minőségében 13 évig működött. Tanügyi irói müködése ezen korszakra (1883—1896) esik. Tankönyvei ma is évenként százezer példányban forognak közkézen s egyik-másik közülök 26 kiadást ért.

1886-ban alapította és szerkesztette a „Pozsonymegyei Közlöny" című társadalmi heti lapot, amely később „Pozsonyvidéki Hiradó" címen politikai napilappá alakult. Már mint 8-ik gimnázista szerkesztette az ifjúsági önképzőkör kebelében megjelent „Fény és árny" és „Remény" című írásban kiadott lapokat s a „Koppantó" című étlapot. 1874—83. években tanügyi, társadalmi és politikai cikkeket irt. Megírta Galgóc történetét.

Az 1895. év tavaszán soronkivüli előléptetésben részesült. 1896-ban öt évre az országos közoktatási tanács tagjává nevezte ki a közoktatásügyi miniszter.

Az 1896. év őszén neveztetett ki a kolozsvári állami tanítóképző-intézet igazgatójává. Itt szervezte az internátust 80 növendék számára szóló bennlakással. Teljes erejével igyekezett az intézetet elhanyagolt állapotából kiragadni s ama jóhírnevet kiküzdeni számára, amelynak ma örvend. Az intézet gazdasági ügyeinek kezelésénél hatvanezer koronát takarított meg. Ebből az összegből az intézet telkét 500 négyzetöl területtel gyarapította, vízvezetéket, csatornázást, új kerítéseket s téli üvegházat létesítetf s ugyanezen megtakarított összegből az intézet hiányos szertárait igen sok hasznos tanítási eszközzel látta el.

Tanártársai és tanítványai tiszteletök és szeretetök jeléül az intézet kebelében az „Orbók Mór kirándulási alapja" és az

„Orbók Mór szeretet-alapítványa“ elnevezéssel két alapítványt tettek, melyeknek elseje az ötezer s másodika az ezer koronát ma meghaladja. A természet s igy a kertészet iránti nagy szeretetéből kifolyólag az intézet kertjét paradicsommá varázsolta s a tanítónövendékeknek a kertészetben és méhészetben való kiképzésére nagy súlyt helyezett.

Az intézet új épületben való elhelyezése tárgyában több emlékiratot dolgozott ki, mignem az építés ügye olyan kedvező stádiumba jutott, hogy annak felépítésére az 1911. évi országos költségvetésben 630 ezer K irányoztatott elő.

Tizenöt évi igazgatói működése alatt a tanártársai közötti kollegiális viszony testvéri szeretetté fejlődött s a tanulók között oly egészséges szellem honosult meg.

*

Másfél évtizeden át ritka tanítói tapintattal, a kultura kiváló érzékével és az életrevaló nevelés erős képességével volt intézetünk vezére, irányítója és képviselője. Százakra menő tanítványsereg lelkébe oltogatta a munkaszeretet, az életre szolgáló gyakorlatiasság, a tanitói pálya magasztosságának és az erős magyarságnak érzetét. Férfikorának derekán került képzőnk élére, telve energiával és gyümölcsöző eszményekkel, hogy szűkebb hazájának nehéz társadalmi és gazdasági viszonyaira minél értékesebb tanítónemzedék nevelője legyen. Mert maga az erdélyi részek szülötte, gyermeke annak az értékes magyarfajtának, amelyből tanítványai tömege is kikerült: a székelységnek. Az élet kivánalmait tisztán szemlélő gyakorlatiassága e fajra való örökség, amiként a szülőktől nyert hagyomány meleg kedélye, de különösen kiváló peadagogiai érzéke.

Az a tizenöt esztendő, amit tanítóképzőnknél eltöltött, intézetünk múltjának érdemes és legtartalmasabb időszaka. Tevékenysége fáradságot nem ismer; energiája minden akadályt megold s tanitói egyénisége rányomódik a kolozsvári tanitóképzőintézet szellemére; jó időre ezek fogják megszabni intézetünk jövendőjének útjait. A tanúlmányok alaposssága, a tanitói képzés szakszerüsége, az igazsággal párosult fegyelem a kolozsvári képzőnek a legjobb hírt szerzik meg, amit felettes hatóságaink elismerése is szankcionált. Tevékenysége átalakítja intézetünk külső képét is. Kitartással, takarékossággal gyarapította intézetünk telkét; gyönyörü gyümölcsöst létesitett, s a gazdasági kiképzés minden irányára berendezett kerttel alkalmat és módot adott, hogy kikerülő tanitványai gazdálkodó népünknek gazdasági vezérei is lehessenek. Elmondhatjuk, hogy páratlan intézeti kertünknek megteremtője ő volt. A kifogástalan hivatalnok, a minta tanitó és tapintatos vezető Kolozsvár társadalmi életében becsült szerepet vitt. Ténykedései személyének tiszteletet szereztek, az intézet hírét és értékét növelték. *Dr. Gerencsér István.*

NŐK VILÁGA.

A Perczel Ferencné öröme. A mi jó asszonyaink kivétel nélkül nagy szerencséjüknek tartják, ha a főpásztor saját házuknál meglátogatja. Ebben a szerencsében a Kolozsvártól távol lakók csak nagyon ritkán részesülhetnek, mert a mi püspökünknek az egyház kormányzása sok munkát ad. Perczel Ferencné, ez a nagy éelkü és erős szivű asszony újabban a nyári lakásán Baracskán ulvezte püspökünk látogatását. A főpásztor a főrendiház gyűlése stán kedves nagyasszonyunkkal együtt kirándult a bájos nyaralóba ott töltött egy napot a Perczel-családdal. Csak azt nem lehet tudni, hogy ki volt boldogabb a vendégek vagy a háziak?

Árvaleányok gondozását Kolozsvárt a Mária Valéria árvaház teljesíti. Ide fölvesznek bármilyen vallásut, tehát unitáriusokat is, ha legalább 5 évesek és 7 évnél nem nagyobbak. A folyamodást a gyám vagy a lelkész írja és beküldheti Ferencz Józsefné, püspöknénk őméltóságához, ki az intézet alelnöke. A folyamodvány mellé csatolni kell keresztlevelet, esetleg iskolai bizonyítványt, beoltási igazolványt, a szülő halotti bizonyítványát. Az intézetben végeznek 6 elemi osztályt és részesülnek házias nevelésben. Az intézet gondoskodik elhelyezésükről is 18 éves korukig.

Az Unitárius Nők Szövetségéről.

Felolvastatott az Udvarhelyköri Dávid Ferenc-Egylet Gyepesben 1911. évi junius 22-én tartott közgyűlésén.

Közelebbről az udvarhelyi lelkészköri gyűlésen az ebédnél, egy szép pohárköszöntőben minket, asszonyokat, érdemünk fölött méltattak, ami biztos jele annak, hogy mi nálunk még a nők szociális munkája csak a kezdet kezdetén van, még csak gyermekkorát éli s éppen azért mint a gyermekeket szokás, minden kis lépésért, mit e téren teszünk, azonnal adják az elismerést, azonnal elhalmoznak dicséretekkel. Meg vagyok győződve, hogy a mi egyleti vezetőink ezt őszinte szivvel és nem számitásból teszik, pedig ez számitásnak is beválna, mert megvallom és azt hiszem nem az egyedüli asszony vagyok, ki ilyenkor kényelmetlenül érzem magam és ez érzéstől csak úgy szabadulok, hogy valami belső kényszer miatt magamban ki nem mondom, hogy jól van hát, hozzáfogok már valamihez.

Akkor a pohárköszöntő alatt is ezt kellett tennem, mikor annak befejezése után azt mondja valaki, hogy no hölgyeim, melyikük válaszol erre!? mire én — érezve, hogy világért sem tudnék ott rögtönözve választ adni — azt feleltem, hogy mi nem beszélünk, hanem teszünk.

Ugy-e milyen nagyszerü kijelentés? De kérem, ne botránkozzanak meg ezen, hisz az máshol is megtörténik néha-néha, hogy az ürességet egy-egy nagy mondással fedik.

És ha azt vetnék szememre, hogy minő következetlen vagyok, hiszen ha tenni és nem beszélni szoktam, akkor most minek állok ide és beszélek, úgy téve, mintha többet akarnék tudni másoknál. Bocsánatot kérek, nem vagyok én, legalább ebben az esetben, következetlen, mert higyjék el, az, hogy most itt vagyok, az tett, még pedig — mindent tekintetbe véve — ez kérem egy valóságos hőstett; mert könnyü ám az uraknak, kik mindig könyveket forgatnak s különösen a papoknak, kiknek holtig kell tanulni, könnyü nekik, akár rövid, akár hosszu beszédeket mondani, de nekünk, nekünk fakanál, varrótű-forgató asszonyoknak, bizony az egy kicsit nagy föladat. És ha én gyöngének tartom magam e föladatra, valjon mégis mi adta a bátorságot, hogy erre vállalkozni merjek? Hiszen eddig is több alkalommal voltam efélére felszólítva, mert az elnököknek sok gondot ad a műsor összeállítása, változatosságot óhajt a közönség és a női szereplők felé — anélkül, hogy valami nagy dolgot várna — határozott érdeklődéssel tekint, mert az ilyen minálunk még eléggé szokatlan, mondhatnám föltünő is. Jól meggondolja, aki igy ki mer állni a nyilvánosság elé, mert mi még általában azt tartjuk, hogy az asszony maradjon családja körében, hisz különösen, ha gyermekei is vannak, bizonyosan el van látva háztartási teendőkkel annyira, hogy lehetetlen is másfelé gondolnia. Hát bizony ez igaz, mi kik itt vagyunk tán kivétel nélkül, gyakorlatból tudjuk, hogy mi az a falusi életviszonyokkal járó sok munka, de azt is tudhatjuk, hogy ezer baj között is pihenni muszáj és ezer baj között is mindig vigyáznunk kell arra, hogy ne haljunk bele a dologba, vagyis ne engedjük a munka által lelkünket is lenyügözni, de sőt éppen kifogyhatatlan sok dolgunkat végez ük fölemelt, vidám lélekkel, hiszen e nélkül olyan gyöngék vagyunk, bizony nem sok munkát birnánk elvégezni és e nélkül még a kicsinyes megpróbáltatások terhe alatt is csak leroskadni tudnánk.

Épen azért saját magunk érdeke is azt parancsolja, hogy pihenésre szakitott perceinket és óráinkat, igyekezzünk felhasználni oly nemes bb szellemi és erkölcsi foglalkozásra, amely lelket erősit s üditőleg hat a kedélyvilágunkra is és igy még kitartóbbakká tesz minket közönséges dolgaink sikeresebb vég-

zésére és az otthonunkban előttünk álló sok gond és teher legyőzésére. Annyival szükségesebb követnünk ezt, mert egy író szerint, ha az ember üres óráiban jót nem tesz, akkor bizonyosan rosszat tesz.

Erre meg sokan azt mondják, hogy szép, nagyon szép mind ez, de falun élve, ugyan hol és hogy szerezzen az ember fölemelő érzéseket, hiszen az örökös értetlenséggel, szándékos rosszakarattal küzködve, még az is el kell szálljon az emberből, a mi volt.

Hát ez tényleg igy van akkor, ha az ember elhiteti magával azt, hogy ő csak annak a falusi társadalomnak a tagja s ennek bajaival örökre le van nyügözve. De milyen egészen más szinben tűnik föl az élet, milyen egészen más helyzetünk van falun is akkor, ha megértjük azt, hogy mi ott is egy nagy szellemi és erkölcsi társaságnak vagyunk a tagjai, amely nemcsak falunk, de még hazánk határain is messze túlterjed s amelyben mi a nemes, fenkölt lelkekkel szellemileg érintkezve, állandóan érezhetjük áldásos befolyásukat magunkon még a legelrejtettebb falu magányában is és érezni fogjuk szüntelen, hogy milyen fenséges hivatás áll előttünk, falun élő intelligens férfiak és nők előtt, kik összekötő kapcsot képezünk a magasabb társadalom és az elhagyott falusi nép között.

Fenséges, de épen ezért nem könnyű hivatás ez, mert az a magasabb társadalom sokszor a legnemesebb ábrándokkal eltelve, mikor azt hiszi, hogy a legbiztosabb utat választotta a nép jólét érdekében, lehetetlen dolgokat kiván tőlünk. És valjon ezért szabad-e nekünk elcsüggednünk, hogy ugy is hiában minden; szabad-e képzelt gyöngeségünk tudatában teljesen félreállnunk; szabad-e közönyösen néznünk, hogy annak a magasabb társadalomnak minden jó akarata, annyi nemes törekvése eredmény nélkül maradjon, csak azért, mert a népet nem ismeri, mert azt mindig csak ünnepi beállításban láthatja. És ha még azt is tapasztalnunk kell, hogy legtöbbször mellettünk akadnak emberek, kiknek épp olyan szent kötelességük volna a nép jólétért dolgozni, de kik ennek mindig az ellenkezőjét szeretik tenni, vagy pedig egyszerüen csak unják a dolgot és hogy ez ki ne tűnjön, azt akarnák, hogy közelükben más se dolgozzék s ezért mindenféleképen akadályozni próbálnak munkánkban; és mi elbámulhatunk ugyan, hogy mikre képes az emberi korlátoltság és rosszlelküség, de megijednünk még ezért sem szabad, ha igazán átérezzük hivatásunkat, akkor a tisztán megjelölt útról minket semmiféle rosszakarat visszatériteni nem fog.

És ha tán még azt is kell látnunk, hogy a nép még minket sem bir és nem is akar megérteni, valjon szabad-e nekünk ebbe beletörődnünk? hiszen éppen abban áll a hivatásunk, hogy őszinte

jóakarattal eltelve, minden irányban türelemmel, kitartással utat, módot keressünk és találjunk, mindenképen összhangot teremteni, nemcsak önmagunkkal szemben, hanem a magasabb társadalom és a nép között is, mert ugy hazánkban, mint egyházunkban egységes, tökéletes haladás csak igy várható.

Bizony sok irányból kapunk mi felhivást, de hozzánk most legközelebb áll az Unitárius Nők Szövetsége!

Nem szükséges bővebben magyaráznom, hogy mi az, mert hiszen azt mi, Dávid Ferenc-egyleti tagok mindannyian tudjuk. Szeretve tisztelt püspöknénk inditványozta, hogy ugy mint külföldi hitrokonaink már régen, 400-ados Dávid Ferenc-ünnepünknek emlékére, mi is egyesüljünk, szövetkezzünk, szép és nemes dolgok kivitelére és csatlakozzunk külföldi hitrokonaink szövetségéhez és igy együtt képezzük a világon élő összes Unitárius Nők Szövetségét.

A külföldiek milyen lelkesülten fogadták az indítványt, ott nyomban felajánlták segítségüket mindenben, de különösen abban, hogy oda, hozzájuk Amerikába távozott hiveinket pártfogásban részesítik; segítik, ha szükségben van; ápolják, ha beteg; megmenteni próbálják, még ha tán vasamelyik a züllés útjára tévedt is, mert ők modern alapokon szervezett szövetségük által ezt ugyszólva könnyüszerrel megtehetik, mi csak éppen küldjük ott élő híveink névsorát és lakcimét.

Mi, kik ott voltunk azon az ünnepi gyűlésen és tanui lehettünk egy ilyen nagyszerü eszme születésének, lehetetlen, hogy el ne határoztuk volna magunkban ott, abban a percben, hogy örömmel leszünk, bár parányi tagjai, annak a szövetségnek, és mégis, mégis, bár még ez év kezdetén központunkból is kaptunk felhivást, még mindig késünk, mintha tán nem birnók, mintha tán nem is akarnók észrevenni, hogy ez a szövetkezés milyen nagyjelentőségü, milyen új utakat nyit előttünk a haladásra.

Hiszen ha valaki valamely nemes célra, szövetkezésre hív fel minket akkor, én meg vagyok győződve arról, hogy az őszinte szeretettel van irányunkban és igy mi egész bizalommal közeledhetünk még akkor is, ha tudjuk, hogy ugyis csak nagyon keveset birnánk tenni; hiszen épen abban van a szövetkezés nagy jelentősége, hogy a sok keveset összetéve, egymást őszinte szeretettel, jóakarattal támogatva, bátoritva lehetetlen, hogy létre ne tudjunk hozni valami olyant, ami hazánknak és egyházunknak előhaladására, becsületére szolgáljon. Szent meggyőződéssel hiszem ezt és ujból csak azt mondom, hogy igaz munkának eredménye el nem maradhat, csak vigyázzunk arra, hogy munkáinkat tul ne becsüljük és ne várjunk egyszerre világraszóló eredményeket Hála Istennek, itt körünkben is vagyunk már néhányan, kik gyakorlatból tudjuk, hogy híveink körében hogy és miképp kell.

ily irányu mozgalmat indítanunk. De sokan vannak, kik még nem birták rávenni magukat ilyenféle munkára. Pedig e miatt itt is, ott is mennyi értékes szellemi kincs vész, kallódik el. Ezeket kell hát összegyüjtenünk. Mi után pedig sokan abban a hitben vannak, hogy ők akarnak tenni, de nem tudják miképen is kezdjenek hozzá, ez okból nátor vagyok indítványozni, hogy ezután ilyen gyűléseinken mindig szerepeljen egyletünknek egy nőtagja is egy idevágó felolvasással, vagy szabadelőadással, mivel a magasztos célnak szolgálatára lehetünk.

Tudom, hogy a t. Közgyűlés és munkatársaim nem veszik rossz néven tőlem, ha a munka továbbfolytatásának közelebbi tervezetére is rövid javaslatot teszek az alábbiakban.

Következnek a felolvasónők sorában: Péterfy Áronné, Demeter Dénesné, Ürmösi Józsefné, Bencze Gáborné, Kovács Imréné, Bedő Albertné... Nos ez a sorozatnak csak a kezdete! És mikor innen mindig elhangzott egy nemes irányu előadás, akkorra hiszem, hogy ezeknek hatása alatt már szinte beláthatatlan sora fog lenni a lelkes unitárius asszonyoknak és leányoknak, kik mind átérezve és megértve haladó korunknak hívó, figyelmeztető szavát, mind, mind szent kötelességüknek fogják tartani, hogy tanítsák, műveljék, emeljék a népet, mert csak igy várhatjuk és igy remélhetjük, hogy szép magyar hazánk és kicsiny unitárius egyházunk igazán felvirágozzék!

Adja Isten, hogy ne legyen közülünk senki, aki ezt csak szép álomnak tartsa! *Ajtay Jánosné.*

*

Első sürgős teendőnk a *távol levők* jegyzékbe vétele, hogy levéllel vagy személyesen fölkereshessük. Második a helybeliek egybehivása, hogy az őszi és téli összejövetelek dolgában megállapodásra jussunk. Ezzel együtt jár a templomi éneklés, a betegápolás, a szegény iskolás gyermekek felruházása s más olyan dolog intézése, ami az egyházközségben kinálkozik. A felolvasások tárgyául ilyen életbevágó gyakorlati kérdést ajánlunk.

Szerk.

Amerikából.

Rendkívül érdekes levelet kaptam a napokban egyik lelkes hitrokonunktól, St. Johnné asszonytól, ki. mint az amerikai Nők Szövetségének titkára keresett fel engem soraival. St. Johnné már többször járt Magyarországon, utoljára a tavalyi jubiláris zsinaton volt vendégünk. Levelében meleg szavakkal emlékszik vissza azokra

a lélekemelő, feledhetetlen szép napokra, melyeket Budapesten, Kolozsvárt és Déván velünk együtt töltött s kifejezi, hogy magyar hitrokonainak sorsa mindig érdekelni fogja, bárhol legyenek azok, itt ez édes hazában vagy a messze távolban, túl a tengeren, az ő hazájában, hova, fájdalom, oly sokan vándorolnak ki. Épen ezek a kivándoroltak érdeklik őt leginkább, mert tudja, hogy milyen néhéz azoknak a szegény székely leányoknak és asszonyoknak odakint az életük. Idegen világban, idegen emberek között, ahol nyelvüket sem értik meg, ezek veszélynek, csábításnak vannak kitéve. Hányan elpusztulnak, elvesznek az örvényben, melybe sokszor lelketlen emberek, kivándorlási ügynökök csábítják őket. Epen ezért határozták el az amerikai Nők Szövetségének buzgó tagjai, hogy szövetségüknek egyik célja, jótékony munkájuknak egyik ága az legyen, hogy ezeket a magyar leányokat felkeressék, jó tanáccsal, lelki vigasszal lássák el, mellettük legyenek búban, bánatban s ne hagyják őket elnyomorodni, elpusztulni. Ezért ismételten kér bennünket St. Johnné asszony, közöljük vele kivándorolt nőink címét, hogy segítségükre siethessenek, mint szerető nővéreket üdvözölhessék őket. Mi itt a központban nem tehetünk egyebet, minthogy az Unitárius Közlöny útján ujra meg ujra felszólítjuk vidéken élő papnéinkat és a magyar Nők Szövetségének minden egyes tagját, ha ismernek ilyen, az idegenbe szakadt nőket, írják meg nekünk azok nevét és amerikai címét, hogy azt mi aztán illetékes helyre továbbíthassuk. Talán mondanom is felesleges, hogy ez az illetőkre nézve csakis nagy szellemi s talán még anyagi haszonnal is járna, őket magukat pedig nem kötelezi egyáltalán semmire sem, anyagi áldozatát, fizetséget távolról sem kívánnak tőlük, hanem ellenkezőleg ők akarnak nekik lelkierőt, bátorságot, kitartást kölcsönözni, mi többet ér sokszor a csengő pénznél is.

Ne taszítsuk el magunktól ridegen a barátilag jelénk nyújtott kezet, hanem ragadjuk azt meg s szorítsuk szivünkre ép olyan igaz, hitrokoni szeretettel, mint amilyennel távoli barátaink segítségünkre sietnek. Mert csak így lesz a Nők Szövetségének munkája áldásthozó, pedig hogy az legyen, mindnyájuk hő óhajtása.

Folyó évi október 25-én tartják amerikai testvéreink Washington, az Egyesült-Államok fővárosában évi nagygyülésüket, melynek 17.000 tagja van. Büszkén említi meg a levélíró, hogy mivel az Egyesült-Államok elnöke is unitárius, biztosan hiszik, hogy gyűlésük látogatott lesz s nagyszabású beszédek fognak ott elhangzani. A magyar unitárius nők üdvözletét kéri ez alkalomra. Anglia, Hollandia és Németország szintén részt vesznek e gyűléseken, hova egyik-másik külföldi ország képviselőket is küld. Magyar vendégekre is örömmel számítanának, csak ne lenne olyan nagy a távolság a két ország között.

St. Johnné asszony levele végén a magyar unitárius Nők Szövetségének legmelegebb szerencsekivánatait küldi s összes magyarországi hitrokonait a legőszintébb szeretettel üdvözli.

Fangh Erzsébet.
titkár.

Püspökünk látogatása a kereszturi körben.

Ferencz József unitárius püspök aug. 19-én reggel a székelyföldre utazott, hogy az udvarhelymegyei Szentábrahám község templomának százéves fennállása alkalmából rendezett ünnepségen részt vegyen. Az ősz főpásztort, kinek Kolozsvárról kiséröi voltak Józan Miklós budapesti esperes, Végh Mihály egyházi titkár, Csifó Salamon dékán és Kovács Kálmán tanár, már Segesvár állomáson impozáns fogadtatásban részesitették az ottani unitár. egyházközség tagjai, kiknek nevében Nagy Béla segesvári lelkész tartott szép üdvözlő beszédet, melyre püspökünk meghatva válaszolt. Héjjasfalván a vármegye nevében Majthényi főjegyző s Pálffy főszolgabiró üdvözölték a kedves vendéget. Ezután érkezett be a vonat Székelykereszturra, hol az állomás térségét teljesen elözönlötte a város intelligenciája s a közeli falvakból egybegyült székelység, kik zeneszóval, zászlók alatt gyültek össze. Zúgó éljenzés fogadta a vonat ajtajában megjelenő szeretett főpásztort, kit Lőrinczi István esperes üdvözölt hatásos beszéddel. A püspök közvetlen, szivből jövő válaszát harsogó éljenzés követte, mely után megindult a kocsik, szekerek egész tömege a városba, hol a piactéren felállított díszkapunál Jakabházy Gábor főjegyző fogadta a váras előkelő szeretett vendégét.

Székelykereszturon a püspök Szentkirállyi Ferenc honvédezredes vendége volt, ki délben nagy bankettet adott tiszteletére. Este Kozma Endre dr. kir. közjegyző házánál volt nagy vacsora a püspök tiszteletére. A délután folyamán megtekintette a püspök az uj gimnázium számára megvásárolt telkeket.

Vasárnap reggel kilenc órakor nagy kisérettel vonult ki a főpásztor Szentábrahám községbé, mely mintegy 5 kilóméterre van Kereszturról. Utközben megható ünneplésben részesitette Csekefalva község valláskülömbség nélkül az átvonuló püspököt, ki itt is az unitárius templomot meg tekintette.

Szentábrahám község határánál az egész község s a szomszéd falvakból összesereglett óriási néptömeg élén Lőrinczy Dénes ny. altábornagy fogadta s intézte hozzá a következő üdvözlő beszédet:

Méltóságos és főtisztelendő Püspök úr!

Talán egy kissé szokatlan és kivételes lesz ez alkalommal az, hogy egy magasztos vallási ünnep kezdetén az egyisten méltó szolgáját Mars fia üdvözli. Mars fia azonban ezen tisztre amaz őszinte és el nem évülhető tisztelet és vallásos ragaszkodás folytán, amivel Méltóságod magas személye iránt mindenkor viseltetett és viseltatik, nagy örammel vállalkozott.

Ezen nagy tisztelet nemcsak ő benne él, hanem az ország minden fiában vallás és felekezeti különbség nélkül, minthogy Méltóságod magas személye országszerte mint a felebaráti szeretet, vallások iránti tisztelet és tűrelem eszményképe altalánosan ismert.

Ezen szeretet és ragaszkodás még fokozottabb mértékben él kiolthatatlanul hitbeli gyermekeiben, a magyarországi unitáriusokban időtlen időkig.

Méltóságos és főtisztelendő Püspök úr!

A mint az őskeresztény igaz vallás Péter vállain épült fel és erősödött meg sok hányattatás után, azonképpen a Dávid Ferenc vallása is méltóságod nagy elődei alatt alakult és vert gyökeret legfőképpen az ősi székelyekben; de virágkorát, minden más hitfelekezet és az összes társadalmi osztályok feltétlen tiszteletét a nagy elődök nagyon méltó utódja Méltóságod bölcs vezetése és szeretettel ápolt gondossága alatt érte el; ezt ország-világ elismeri. Hála és örök tisztelet ezért Méltóságodnak.

Méltóságos és főtisztelendő Püspök úr!

Kicsi egyházközségünk a mai nagy magyar nemzeti ünnepnapon unitárius temploma építésének egy százéves ünnepét üli, ezen ünnep magasztosabbá tétele végett jelent meg Méltóságod szerény körünkben, hogy magas megjelenésével erősítsen bennünket unitárius hitünkben. Áldja és szentelje meg méltóságos és főtisztelendő püspök úr a mi kis templomunkat, áldjon és erősítsen minket a mi hitünkben, mert habár erősen állunk is az egyisten tiszteletében és imádásában, a jelen 20-ik század már a vallásokat is lerombolni készülő anyagiassága a mi vallásos hitünket is talán megingathatja.

Mi hiszünk és bízunk Méltóságod bölcs vezetésében, hisszük, hogy Méltóságod bölcs mérséklete és szeretete mindez akadályokon a jövő vallását és annak híveit sértetlenül átvezetendi és kormányozza s hogy ezt tehesse, éltesse az egyisten Méltóságodat a haza és egyházunk dicsőségére az élet végső határáig boldogan.

Éljen a püspök!

Az üdvözletre a püspök az ő szokott ékesszólásával válaszolt. Rövid pihenő után a püspök kíséretével bevonult a százéves templomba, melyet az utolsó talpalatnyi helyig megtöltött a közönség.

A régi, szép székely virágfestészettel ékesített templomban Józan Miklós budapesti esperes mondott magasszárnyalásu imát, Szász András bözödi lelkész pedig tartalmas egyházi beszédet. Most a püspök lépett fel a szószékre. Megható volt az a figyelem, az a szeretet, amellyel minden egyes szavát kisérte a nagy közönség. Remek beszédében hitükhöz, hazájukhoz, becsületükhöz való ragaszkodásra intette székely véreit. Megkapó módon mutatott rá a pálinkaivásnak, kivándorlásnak magyarságot pusztító kárára. Gyönyörü beszéde végén megáldotta a százéves templomot. A mély hatású, remek beszéd után, mellyel az ősz főpásztor úgyszólván lebilincselte hallgatóságát, Péterffy Mihály helybeli lelkész ismertette a templom építésének történetét. Majd Lőrinczy Dénes tordai esperes mondott hatalmas urvacsorai beszédet. Közre énekeltek: Sándor Ilona, Buzogány Eliza s Tóth Vilmos. Urvacsoraosztás után a közönség a „Hymnust" énekelte el.

Az istentisztelet végeztével a püspök a szomszédos falvak református hiveinek népes küldöttségét fogadta, majd az unitárius egyházkör, székelykereszturi gimnázium stb. tisztelgését.

Délután 2 órakor közebéd volt, hol számos pohárköszöntőben ünnepelték a püspököt s az egyház vezérembereit.

Este fényesen sikerült táncmulatság fejezte be az ünnepségeket, melyek azzal, hogy a főpásztor személyesen résztvett s ékesszólásában szeretve tisztelő székely hívei gyönyörködhettek, kitörülhetetlenül vésődtek a jelenlévők emlékébe. —.—

Gál Miklós.

1879—1911.

Lelkészkarunk ismét egy eszes, szorgalmas tagját veszítette el. Gál Miklós sepsiköröspataki lelkész augusztus 11-én este megszünt élni.

Torockón született 1879-ben, szerény anyagi viszonyok közt élt szülőktől. Atyját már zsenge gyermek korában elvesztette.

Az elemi iskolát Torockón végezte, honnan nevelő atyjának, Csipkés Farkas szolgabirónak biztatására, ki korán felismerte benne a tanulásra való hajlamot és fogékonyságot Kolozsvárra, főiskolánkba ment tanulni. Nevelőatyjának, kit édesatya gyanánt szeretett és tisztelt s halóporaiban is hálásan emlegetett, korán történt halála után nagy nélkülözések közt tanult, de tanult kitartóan és szorgalmasan.

1899-ben lépett a papnövendékek sorába, benső vallásos

érzülete vonzotta ide Már papnövendék korában kimutatta pályája iránti szeretetét, tettre kész erejét és tudását, melyeknek rövid lelkészkedése idején annyi bizonyítékát mutatta fel.

1903-ban kineveztetett Datkra lelkésznek. Hivatala elfoglalása után hivatása tudatában a hitel, fogyasztási és értékesítő szövetkezetek és gazdakör vezetésében szép eredménnyel munkálta a községnek javát, előmenetelét.

Datkon nősült először. E házasságából két fiú született, Miklós és Gyula. Első nejétől elválva, 1910-ben nőül vette budapesti lipkai Lipkai Mariskát. Tiz hónapig éltek együtt igazi boldogságban, tervezgetve, szövögetve a rózsás jövő aranyszálait. Együttélésük első karácsonyának első napján az úrvacsoravételről előbb kijött mély vallásoskedélyű ifjú nő belépő férjét ezzel fogadta: „Ha nem félnék, hogy a jó Isten megharagszik, azt mondanám, hogy nincs boldogabb ember, mint én". És a jó Isten megharagudott? — Nem! — S mégis d. u. 3—4 óraközt e boldog nő rövid ideig tartó rosszullét után az örökkévalóság küszöbéhez jutott: agyszélhüdés következtében eszméletét veszti, s másnap délelőtt kimult. Elköltözött oda, hol nincs kétség és aggodalom, átköltözött az örökboldogság honába. Elszólította Isten őt, a szelid, bizva-bizó lelket.

E csapás Gál Miklóst lesújtotta, életévét szétzúzta, ezentúl az ő élete is rohamos léptekkel haladott az enyészet felé. A jó rokonok, jó barátok vigasztalásai még magához tériték, kötelestudata és hivatásérzete még serkentette: munkálkodni kezdett, remélt. Részt vett a közügyek ápolásában, megírta hattyúdalát, kieszközölte a gyönyörű terv kiviteléhez még szükségeseket, s hozzáfogatott a templom átalakítási munkálathoz. Az építést figyelte, számított, tervezett. Egy kis gyenge szellő, mi az erősnek enyhületet, neki végromlást hozott, végkép tönkretette különben is gyenge egészségét.

Elment a málnási fürdőre betegen, ott ágyban feküdt egy pár napig, hazajött betegen, megnézte még egyszer az épülő templomot, lefeküdt s a halál 8—9 napi rettenetes tusa után életét kioltotta.

Egyházi lapjainkban előnyösen ismert tolla kiesett kezéből, nemesen érző szive megszünt érezni híveiért, egyházáért és övéiért. Hívei síratják benne jó papjukat, számos ismerősei, jóbarátai a közkedveltségnek örvendő embert; de síratják kis fiai a jó édesapát, rokonai kedves halottukat, a nagyanya és édesanya gyámolukat, mindenöket.

8 évig volt pap, 6-ig Datkon, 2-ig Sepsikőröspatakon.

Székely Zsigmond.

Egyházi és iskolai mozgalmak.

A kiadóhivatal nagyon kéri a t. olvasókat sziveskedjenek értesíteni a *lakás* és a *cím* változásáról *mindig levelezőlapon.* Akik várják a lapot, de nem kapják, azok is hasonlóképpen járjanak el.

Fekete Gábor kir. táblai elnököt, egyházunk nagyrabecsült főgondnokát némely fővárosi és vidéki lapok hűségesen szerepeltetik minden félévben egyszer, tudtul adván olvasóiknak, hogy megy nyugalomba. Megnyugtathatjuk a t. hírharangozókat, hogy az elnök úrnak eszeágában sincsen a nyugalom. Nagyon szereti a munkát s birja is, akár egy negyvenéves ember s ráadásul a kerületében mindenki tiszteli és szereti mint pontos, lelkiismeretes főnököt és kitünő szakembert.

A hatvanadik kormánybiztos Máthé György budapesti áll. főgimnáziumi tanár volt a kolozsvári unitárius főgimnázium érettségi vizsgáján. Ezt úgy kell érteni, hogy az elsőt az osztrák kormány 1851-ben küldötte ki „Cs. k. vizsgálati biztosnak", a legutóbbit M. Gy. a vallás- és közokt. miniszter képviselőjének. Az első Nagy Elek volt, „mi nagy könnyebbségünkre szolgált. Ha német Schulinspektort találunk kapni, kinosabb lesz a tánc kétségen kivül" irt Kriza János Kovács Istvánnak.

Kitüntetések. A földmivelésügyi miniszter úr *Székely* Tihamér pipei lelkészünknek „a falu társadalmi és gazdasági életének fejlesztése körül a községben kifejtett igazán elismerésre méltó lelkes munkásságáért" a székely kirendeltség útján 200 kor. jutalmat, Jobbágy Sándor pipei községi tanítónak 100 kor. jutalmat engedélyezett. A legnagyobb örömmel jegyezzük föl.

Házasság. *Tenninger* Oszkár brassói lakós nőül vette *Szigethy* Róza unitárius vallásu gyulafehérvári lakóst Szigethy István és neje kedves leányát. — *Nagy* Zoltán unit. vallásu kolozsvári lakós kőszobrász nőül vette aug. 12-én *Kiss* Johanna r. kath, vallásu kolozsvári lakóst. Tartós boldogságot kivánunk az uj pároknak. — Dr. Hankó Domokos h. kir. közjegyző Brassóban augusztus 5-én hazasságra lépett Szunyogszéki Vilma zongoratanitónővel, néhai Szunyogszéki Ferenc volt cs. kir. főhadnagy, később törvszéki irodaigazgató és neje Benel Vilma kedves, művelt leányával. A papi áldásban Veress György lelkész részesítette. — Gelei Vilmos kolozsgyalui lakós és Boga Etelka kolozsvári lakós aug. 21-én házasságra léptek s az unitárius egyház áldásában részesültek. Kivánjuk mindenik házaspárnak az istenáldást és a családi boldogságot. (Ebben a rovatban szivesen közre adjuk, sőt kérjük a hymenhireket.)

Dr. Barabás Ábel főgimn. tanártól a f. évben jelent meg Göthe életrajza magyarul és németül is. Közelebbről egy berlini lap (Tagblatt) igen érdekes és elismerő tanulmányt irt a Barabás könyvéről többek között azt mondja: A magyar tudós műve rendkivül elő fogja mozditani Goethenek Petőfi hazájában való megértését, ami eddigelé e mű nélkül alig volt lehetséges. A költő világpoziciója ezáltal jelentősen emelkedett." De bizonyos a dr. Barabás Ábel tekintélye is, mert hiszen középiskolai tanár annyi és oly nagyszabású művet nagvon kevés ir. Ha több szerencséje volna, neki az egyetem kathedrája mellett kellene lennie már is.

Régen és most. Ezelőtt 60 évvel a kolozsvári főiskolában a tanulók segélye

államsegélyből 5 tanulónak havi 12 kor., tehát 1 évre 600 K volt. A Suki-alapból 20 tanulónak évvégén 15—15 magyar forint tehát ugy 15—15 korona, összesen mintegy 300 korona, tehát az összesnek nem egészen 900 kor. A mult 1910/11. tanévben kiadatott 32.0 0 korona segély. Áldassék nevök a nemes szivü alapitványozóknak.

Duplum. Akiknek tévedésből két címen megy az U. Közlöny egyikre irják rá *duplum* és adják vissza a postának.

„Magyar Köztársaság" címen havi lapot indit meg Hódmezővásárhelyt 2 iv terjedelemben dr. Nagy György ügyvéd. Ára egy évre 10 korona.

Hódmezővásárhely unitárius templomát szeptember 17-ikén akarta fölszentelni szeretett főpásztorunk nagy ünnepség keretében. Ugyanakkor a két Dávid Ferenc Egylet, a kolozsvári és a budapesti együttes díszgyülést tervezett Perczelné Kozma Flóra felolvasásával A templom nem lett kész, tavaszra maradt az ünnep.

Kérelem. A Dávid Ferenc Egylet fiókegyleteit e helyen kéri föl az elnökség, sziveskedjenek gondoskodni, hogy *legalább 2 képviselőjük jelenjen* meg a hódmezővásárhelyi díszgyülésen. A megjelenésről értesitsék a helybeli lelkészt és Kolozsvárt a titkárt. Mutassuk meg az alföldi testvérek iránti szeretetünket!

Orvosi szaktudósok ajánlják, hogy kolerajárvány alkalmával az ivóvizet egyenlő mennyiségü tiszta borral vagy fehér sörrel vegyitve igyák, de az ellen óva intenek, hogy valaki a szeszt magári fogyassza és sokat igyék, mert a szesz a testi szervezet ellentálló erejét csökkenti.

Gordon Sándor a manchesteri unitárius theol. intézet igazgatója nyugalomba vonul Most 71 éves. A kitünő unitárius historikus az irodalomra fordítja figyelmét.

Gyáni András a füzesgyarmati unitárius egyházközség megalapitóinak egyike s az egyházközségnek vezetője elhunyt 75 éves korában Füzesgyarmaton. Sok ideig mint községi biró állott a tizezer lakossal biró Füzesgyarmat élén. Az élet iskolája nevelte. Magas, sugár termetü. Határozott fellépés. Önérzetet és jóságot visszatükröző, nyilt, magyar arc. Bizalom gerjesztő, erős egyéniség. Erős intellektus, amely a legszövevényesebb helyzetek fölé emelkedik. Mélyen érző szív, amely mindenkiben megtalálja az igazán emberit. Ezek jellemzik idős Gyáni Andrást, az igazi alföldi magyar, igazi, erős typusát. Igazán vezető embernek termett egyéniség. Ismeri a Sárrét és környékének historiáját, fejlődését s szeme mindig a jövőbe néz. A csüggedés, a lemondás, a megalkuvés, a gyengeség szavai ajkán ismeretlenek. Állandóan terveket sző. Munkál, épit s áldoz. Az egyházközségnek megalapitásától kezdve hat éven át gondnoka. Mikor ettől megvált tiszteletbeli gondnoka A kebli tanácsi ülések pontos látogatója. Alig fordulhatott elő egyszer vagy kétszer, hogy a vasárnapi istentiszteletet elmulasztotta volna, azóta, amióta e sorok irója figyelemmel kiséri. Ott volt mindig rendes helyén s a zsoltárok éneklésében s a jézusi eszmék tiszta, egyszerü, unitárius értelmezésében talált örömét sokszor kifejezte.

Egy éve, hogy egészségében kóros tünetek jelentkeztek. Betegsége is az volt, ami sok esetben a nagy elméket szokta elérni. Utolsó évében paralitikus bántalmai voltak s a hatalmas termetü és erős lelkü ember meglepő gyorsan

közeledett a közös emberi sors, az elmúlás felé, amely a füzesgyarmati társadalom és egyházközség nagy veszteségére őt sem kimélte meg.

Külföldi hirek. Londonban a britt fogorvosok társulata gyülésén kimutatták, hogy Európában és Amerikában a 12 éves gyermekek közül 88 %-nak rosz foga van. A Somali félsziget lakóinak Afrikában nagyon kitünő foguk van, mert gyermekkorukban megszokják, hogy egy darabka puha fával dörzsöljék a fogukat. — Schleir constanci pap, a volapük nyelv feltalálója meghalt augusztus első hetében. 1879-ben fedezte föl s 10 év mulva már 20 lap jelent meg ezen a nyelven, de később Zamenhof fölfedezte az esperanto nyelvet s háttérbe szoritotta a másikat. — Rómából irják egy londoni lapnak, hogy a pápa hadat üzent a most divatos női szük ruhának A nagy városokban a papok kémeket szerveztek, hogy üldözzék az ilyen ruhában megjelenő nőket, különösen Olasz- és Spanyolországban kifütyölik, ha az utcán szük ruhában vagy áttört bluzban járnak.

Japan unitárius gyülekezet Amerikában. Közelebbről adtunk hirt az áfrikai négerek unitárius mozgalmáról. Ujabban arról értesülünk, hogy az Amerikában megtelepült japánok San-Francisco környékén folyamodtak az unitáriusokhoz, hogy segitsék őket egy unitárius gyülekezet szervezésében. Az Amerikai Unitárius Társulat 4000 kor. segéllyel járult a mozgalom megindításához. A japánok között az orthodox kereszténység nehezen tudott gyökeret verni és lassan terjedett, mert ki akarta irtani a japánok régi szokásait. Az unitáriusok a vallás főbb igazságait hirdetik, hogy Isten közel van az emberhez és az ember egyéni jogait.

Füzesgyarmaton julius hó 30-án tették fel az újonnan épült torony gombját. A megelőző napon (szombaton) a hivek díszes kendőket és pénzadományokat hordottak össze a munkások részére a lelkészi lakásra. Vasárnap reggeli istentisztelet után a kendőkbe burkolt díszes aranyozott gombot a jelenlevő fiatal lányok huzták fel rendeltetési helyére a Hymnus hangjai mellett. Örömmel nézték a gyarmati unitáriusok ujonnan épült díszes, 25 méter magas tornyukat. Ez ünnepséget kebli tanácsi gyülés követte. A gyülés két harang megrendelését határozta el. Seltenhofer soproni cég szállit egy négy és egy két mázsás súlyú harangot. A füzesgyarmati unitáriusoknak régi vágya fog teljesülni, ha a haragok készen lesznek. Régen óhajtják, hogy temetések alkalmával harangszó kisérje utolsó útjokra az elhunytakat. A torony és a harangok körülbelül tizenkétezer koronába kerülnek. Ehhez egyezer koronával az egyházi főbb hatóság járult a nemes ügyhöz. A többi a gyarmati hivek áldozatkészségéből fedeztetik. A Sárréten fölépült az unitáriusok első sugár tornya s nemsokára a sárréti pusztákat bejárja az unitáriusok tornyában levő harangok zugása. A torony és a harangok felszentelése valószinüleg már október második felében meg fog történni.

A Dávid Ferenc képe, vagyis a tordai országgyülés képe immár sok helyen szolgál diszéül az unitárius hivataloknak és magánházaknak. Ugy tapasztaljuk, hogy az érdeklődés mind általánosabb kezd lenni. A kép kerettel együtt 92 koronába kerül. A képet a Könyves Kálmán magyar műkiadó cég szives engedélyével kis alakban közöljük lapunk mai számában.

Uj angol alapitvány. Az a nagylelkű angol nő Miss Emily Sharpe a ki leányaink részére Londonban alapitványt tesz a Manchester városban levő unitárius theologiai intézethez (Home Missionary College). Az alapitvány évi 100 font sterling (2400 korona) és csak egy évre kötelező, de kettőre is megnyerhető. Ez az intézet főleg a gyakorlati papságra készit elő s minthogy az unitárius egyházközségek zöme veszi körül nagyon előnyös helyzetbe juttatja a papságra készülő magyar ifjút.

—

Szerkesztői üzenetek. *K. S. l.* urnak. B. levelét véve azonnal irtunk P. A. urnak. Megadtuk az utbaigazitást, de azt hisszük magánál tartja, miután itt csak 6 elemit végezhet. — *A küküllőszéplaki* nyugtázások a jövő számban közöltetnek.

Telefon sz. 549. ✠ Alapítva 1860.

Gámán J. Örököse

könyvnyomdája

Kolozsvárt, Kossuth Lajos-u. 10. sz.

Van szerencsém a n. érdemű közönség b. figyelmét felhívni a mai kor kívánalmainak megfelelőleg berendezett és villanyjáratú gépekkel ellátott

könyvnyomdámra

Költséget nem kímélve, könyvnyomdámat a legmodernebb betűfajtákkal és diszítményekkel gazdagítottam, úgy, hogy a legkényesebb igényeknek megfelelhetek. Ezenkivül a legnagyobb áldozatokkal

hangjegyekkel

rendeztem be. A közönség pártfogását kéri

kiváló tisztelettel

Gámán J. Örököse.

XXIV. kötet. Kolozsvár, 1911. Október 10. szám

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI: Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRS: TARCSAFALVI ALBERT.

TARTALOM:

Meghivó *P. Horváth Kálmán* . . 173
Tetőn (vers). *Jékey Aladár* . . . 174
A vallás 174
Visszaemlékezés a Dávid Ferenc-ünnepekre 175
Miért vágyom én a Dávid Ferenc gyűlésre. *Kovács Sándorné* . 178
Irodalom 182
Nők Világa 183
Gondolatok 183
Tűzhely mellett 185
Verespatak ünnepe 187
Egyházi és iskolai mozgalmak . 187

Mennyegzői, konfirmációi s ünnepi alkalommal igen kedves és jótékonyhatásu állandó ajándék az imakönyv. „SZIVEMET HOZZÁD EMELEM“ irta dr. **Boros György**, női imakönyvet a sajtó meleg szavakkal üdvözölte, a közönség valláskülönbség nélkül megkedvelte. Ára csinos vászonkötésben, arany kehely és arany cimmel 2 K 40 fill. **Öt példány egyszerre rendelve 10 K. Bőrkötés** aranyszéllel (barna, sötétkék, fekete) 6 K. **Fehér csont, selyem-** és **bársony kötés** többféle szinben, kiválóan jó papiron 10 K. **Bőrkötés remek kivitelben 14 kor. Megrendelhető a szerkesztőnél.**

NYOMATOTT GÁMÁN JÁNOS ÖRÖKÖSE KÖNYVSAJTÓJÁN KOLOZSVÁRT.

XXIV. kötet. Kolozsvár, 1911. Október 10. szám

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA:
A DÁVID FERENCZ EGYLET

SZERKESZTI:
Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATARS:
TARCSAFALVI ALBERT.

Előfizetési ára: 2 kor. 40 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra

Meghivó

a Dávid Ferenc Egylet közgyűlésére.

Október 28-án d. u. 4 órakor Kolozsvárt közgyűlést fogunk tartani. Szerencsésnek érezem magamat, hogy kedves kartársaimat ezennel ünnepélyesen meghívhatom. Az elmúlt esztendő számadását be kell mutatnunk, sáfárkodásunkról tanuságot kell tennünk, hadd láttassék meg ha legalább kevesen hívek voltunk-e s méltók vagyunk-e arra, hogy többre bizassunk ezután.

A mt. fiók-egyletek elnökei, illetőleg titkárai október 15-re mulhatlanul küldjék be *jelentésüket* és *számadásaikat* s mutassák ki *tagjaik számát* és értesítsenek főtisztviselőikről és a választmány tagjairól. Kérjük inditványaikat és irányító észrevételeiket.

A magam részéről igen örvendenék, ha elnöktársaim, akik egyszersmind választmányunknak is tagjai, sziveskednének engemet tapasztalataikról tájékozni, hogy jövendőben az eddiginél is sikeresebb munkálkodást folytathassunk.

Remélem, hogy bizalmas kérésem nem fog siket fülekre találni.

Báró Petrichevich Horváth Kálmán,
a D. F. E. elnöke.

Tetőn.

Tetőn vagyok. Pihenni dőltem.
Nagy terebélyes fa hint be árnyával
S álomporos fehér virággal.

Sokan csodálják ezt a szép fát,
Pedig átok van rajta, átok:
Hiába ontja a virágot.

Vándor ide hiába tört et,
Gyümölcsre mindhiában áhit,
Áldatlanul viru! az ág itt.

Szegény fa, hej de egy a sorsunk!
Átok van rajtunk, bűvös átok:
Fehér álmok, hulló virágok.

Szegény fa, de jó lettél volna
Ott lenn a völgyben delelőnek
S magam is egy szántó-vetőnek.

Jékey Aladár.

A vallás.

Közelebbről egy nő nagyon meglepett egy kis társaságot, melyben a vallásról volt szó. Nagyon csodálkozom — mondá — hogy még ma is lehet valaki a művelt emberek között, aki kétezer éves, elavult dolgok ismétlésében találja a vallást. Furcsa, hogy minden egyébben halad mindenki, csak a vallásban nem akarnak haladni némelyek. Mi lenne, ha valaki páncélinget akarna divatba hozni, csak azért, mivel elődeink páncélt viseltek, arcukat is sisakkal fedték el? Hiszen mindenki kinevetné.

A nagyon fiatal nő szokatlan és váratlan beszéde nemcsak azért tűnt föl, mivel tőle származott, hanem azért is, mivel mindenki igazat adott neki.

De most nem divat a vallás fölött vitatkozni, s ebben a társaságban is hamar más tárgyra tértek át. Nekünk szabad is, kell is foglalkoznunk a vallással. Maradjunk csak e nő szavainál. Első tekintetre úgy hatnak ránk, mintha a vallást az öltözéktől nem különböztetné meg. Egyszerüen végez vele a kissé humoros ember, mert hát mit értenek ilyesmihez az asszonyok.

Pedig sok igazság van benne. A vallás éppen olyan öltözete az Istenről bennünk élő érzésnek és gondolatnak, mint a testnek a ruha. A mai ember Istene nem olyan, mint a régieké. Ezelőtt egyszáz évvel egészen másképpen gondolták s másképpen is imádták az Istent, mint két-, három- vagy négyszáz évvel. Csak a Jézus korában történt nagyobb változás az istenfogalomban, mint a XIX-ik száz utolsó felében. Ennek a nagy változásnak éppen az a magyarázata, hogy a XIX-ik száz emberei

visszatértek Jézushoz s minden lelki erejökkel igyekeztek megérteni őt és megismerni az ő Istenét.

Milyen volt a Jézus vallása? Talán olyan, amilyeneket ma ismerünk? Talán olyan, amilyenek a könyvekben írva vannak? Vagy talán a káték a hű tükrei? Olyan, amilyen a lelkében élt s milyent a szája, szive szerint kibeszélt.

A vallást a lélekben lehet megtalálni, mert a lélek termeli a gondolatot, a lélek beszél Istennel, a lélek él Istenben.

A vallást a szívben lehet megtalálni, mert a szív termeli az érzést, az érzés tölti be a gondolatot, nemesíti meg az eszmét. A szív kapcsolja össze az istenit az emberivel.

Aki nem tud elmerülni gondolatában, az nem tudja megismerni Istent. Aki nem tud tökéletesedni szive érzelmeiben, nem tudja megbecsülni az embert.

Csak az embernek van Istene, s minél tökéletesebb az ember, annál tökéletesebb Istene. Ha helyes ez a tétel: nevezd meg barátodat s megfogom mondani, hogy te ki vagy, helyes ez is: mond meg milyennek tartod az Istent s én megmondom, hogy te ki vagy.

Minél több emberies vonás van a vallásban, vagyis az Istenről alkotott tanban és az Istennek való szolgálatban, annál tökéletlenebb a vallás.

A vallásban is legyünk divatűzök annyiban, hogy haladjunk a korral. Ne higyje senki, hogy a vallás kedvéért valaha megállott a világ. Az nem áll, nem vár s aki nem tart vele lépést, elhagyja örökre!

Visszaemlékezés a Dávid Ferenc-ünnepekre.

Részlet László Domokos ny. táblabiró köri gondnoknak az udvarhelyi egyházkör közgyűlésén elmondott beszédéből.

Nagyon tisztelt egyházköri gyűlés!

Nagyon örvendek, hogy a mai napra összehivott egyházköri gyűlés tagjait és a homorodszentmártoni unitárius egyházközséget személyesen szivem érzéséből jövő meleg szeretettel üdvözölhetem.

Amint a meghivóban is jelezve van, tanácskozásunk tárgyait vallásos, közmivelődési, népnevelési és azokkal összefüggő anyagi érdekü ügyek képezik.

Mindenekelőtt jóleső örömmel hozom a gyűlés tudomására, hogy egyházkörünkben teljes rend uralkodik, annak vezetését és folyamát semmi kellemetlen eset nem zavarta meg.

Habár a gyűlés tagjai részben személyes jelenlétük által, részben pedig a kiadott hivatalos közleményekből és a lapokból tudomással birnak azon magasztos, felejthetetlen és egyháztörténetünkben megörökített Emlékünnepről, melyet — utóbbi egyházköri gyűlésünk óta — „Magyarországi unitárius egyházunk" mult évi augusztus havában Dávid Ferenc egyházalapítónk és első püspökünk születésének 400-adik évfordulója alkalmából Kolozsvárt és Déván tartott — mind amellett helyén látom arról itt is megemlékezni, hogy afeletti örömünknek egyházkörünk hivatalosan is kifejezést adhasson és emlékünkbe feleleveníthessük azon Emlékünnep lélekemelő lefolyását és azon hatást, mely a hivek lelkében unitárius vallásunk iránt rendithetetlen szeretetet ébresztett és azt erősbítette.

Megemlítendőnek találom még azon nagyjelentőségü eredményt is, hogy azon ünnepélyen és annak alkalmából folyólag egyházunk története, fennállásának alkotmányos jogi biztosítékai általános ismertetést nyertek; hogy énitárius vallásunk és annak hitelvei nemcsak az országban, hanem a külföldön, sőt más vallásfelekezetek előtt is nagyobb mérvü és szélesebbkörü megismerésre jutottak és meggyőződhettek arról, hogy hitelveink és Isten iránti fogalmaink a tisztult tudás és a felvilágosodott emberi ész szabad gondolkodásának mezején fejlődtek és alakultak ki.

Meggyőződést szerezhettek arról is, hogy az unitárius egyház hivatása és működési köre nemcsak a vallási ügyek és az Isten fogalmának az ész világa melletti tisztázását foglalja magában, hanem felöleli a népnevelés nagyfontosságu kérdését is, s működése oda irányul, hogy hiveiben az értelmi képességet, vallásos és társadalmi erkölcsöt fejlessze és ezek alapján oly nevelést adjon, hogy vallása, családja, hivatása és hazája iránti kötelességeit a világos látás fényénél teljesíthesse.

Azt hiszem, nem tévedek, ha a Dávid Ferenc Emlékünnepet s annak alkalmával megnyilvánult és elért nagy eredményt az unitárius egyház történetében új korszak kezdetének és megújhodásnak tekintem.

Tisztelt egyházköri gyűlés! Amily nagy örömmel méltattam unitárius egyházunk alapítójának Emlékünnepét, éppen oly fájdalmas érzéstől eltelve kell és hivatalos állásomból kifolyólag kötelességem az egyházköri gyűlés előtt megemlítenem azon alaptalan és igazságtalan támadásokat, melyek — csaknem azon időben — Rómából, a róm. kath. egyház fejétől a protestáns egyházak, azok reformátorai és alapitói, s azok között az unitárius egyház alapítója, Dávid Ferenc ellen is intéztettek. Ezeknek hatása hazánkba is elérkezett és szüleménye az úgynevezett „Klericalizmus".

Hogy ennek mi a célja, minő utakon és módon tör és emel rozsdás lándzsát a protestáns egyházak s azok hívei ellen, azt nem fejtegetem, mivel mindnyájan tudják, csak azt hozom fel jellemzésül, hogy *elve az*: „legjobb védelem a támadás" s ennek szemelőtt tartásával minden jogos ok nélkül oly módon támad, mintha ő volna a megsértett és védelemre jogosult, s védekezésében a más vallásfelekezetek alapítóit, egyházait lekicsinyli, hitelveik igazságát kétségbe vonja, sőt a régi sötétkor szellemétől áthatva, a vallási átkos türelmetlenség üszkét nemcsak közbe dobja, hanem fáklyaként lobogtatja.

Nagyon különös, hogy Magyarország erdélyi részében, a vallástürelmesség hazájában, a támadás és ezen eszköz elsősorban az unitáriusokkal szemben vétetett használatba, mert ennek tekinthető és ez adhatott bátorságot Udvarhelyvármegyében az egyik róm. kath. lelkésznek azon szűklátkörü, a felekezetek közötti békét és szeretetet megzavaró eljárására, mely szerint az unitárius lelkész beiktatása alkalmával hiveinek megtiltotta, hogy az unitárius templomba belépjenek, sőt annak ellenőrzése végett egyházi rendőröket is alkalmazott, mert nem akarta, hogy hivei világosságot lássanak.

Nincs kizárva, hogy jövőben hasonló, sőt ennél sérelmesebb és megbotránkoztatóbb eljárások is történhetnek, éppen ezért arra mindig elkészülve kell lennünk. Meg vagyok győződve, hogy ezen támadásokkal szemben — egyházkörünkben is — a lelkészeket, tanítókat és egyházközségi előljárókat még a multakból jellemző értelmi képességek, komoly megfontolások és a felekezeti béke iránti szeretetek, megtalálja azon szellemi, tiszta és rozsdátlan fegyvert, mellyel védekezni kell.

Mindazonáltal legerősebb bástyát fog képezni az egyetértés és a népnevelés.

A róm. kath. egyház fejedelmétől jött azon támadások ellen, melyeken minden nemesebben gondolkozó és felvilágosodott érzésü ember valláskülönbség nélkül megbotránkozott, Egyházi Főtanácsunk mult évi október havában tartott gyűlésében erélyesen tiltakozott és azokat visszautasította, s egyben azon reményének adott kifejezést, hogy egyházunkban annak hatása és befolyása nem lesz és nem is lehet, mivel a vallásszabaoságot és az unitárius vallás hitelveit a király által szentesített törvények biztosítják és védik, s az unitárius hivek lelkében a vallás iránti szeretet, ragaszkodás és meggyőződés oly mély gyökeret vert, hogy azt kiírtani nem lehet.

Nem lehet tagadni, hogy sok községben — de hála Istennek kivételek is vannak — a fiatalság a vasárnapi, sőt hétköznapi szabad idejét korcsmai mulatsággal tölti el, amelyek a még

romlatlan lelket eltántorítják, becsület és erkölcsi sülyedésbe ejtik, a vallás, a szülők és embertársai iránti tiszteletről megfeledkeznek s mint ilyenek, az élet terhes útjain eltévednek.

Amint már fennebb is említettem, unitárius egyházunknak hivatása és egyik főcélja nemcsak az iskolában, hanem azon kivül is, a nép vallásos és erkölcsös nevelése, mert hisz az képezi alapját az egyház fennállása és hivei boldogulásának. Nagy elismeréssel vagyunk egyházkörünk lelkészei iránt azon fáradhatatlan munkásságaikért, melyet azon cél elérése végett, a felnőttek vasárnapi nyári tanításaik által, teljesítenek, sőt más módon és alkalmakkal is a tanítókkal karöltve, a nép szellemi és anyagi gyarapítására kifejtenek. Ezt bizonyítja az unitárius naptár és az ingyenes népies füzetek kiadása is, amelyekért nem lehet elég köszönetet és elismerést nyilvánítani.

Hogy ezen üdvös célnak még fokozottabb fejlesztése szükséges, reámutat tárgysorozatunk is, mely szerint tanácskozásaink tárgyait fogják képezni azon tanítási anyagoknak, módszereknek és intézkedéseknek megállapításai, melyek által a fiatalságot, általában a népet, a korcsmai mulatságtól más hasznos és tanulságos foglalkozásra lehet irányítani.

Miért vágyom én a Dávid Ferenc gyűlésre?

Kovács Sándorné felolvasása a kereszturi D. F. E. fiókegyletben.

Mélyen tisztelt hallgatóság!

Amidőn én, szerencsés lehetek, hogy itt a Dávid Ferenc gyűlésen egy szerény felolvasást elmondhatok, ez alkalommal, szivem teljes örömével üdvözlöm önöket és egyidejüleg kérem is kegyes elnézésöket felolvasásom gyenge voltáért, — felolvasásomban ne keressék kérem az észt —, hanem az érzést!

Most arról olvasok fel — Miért vágyom én a Dávid Ferenc gyűlésre!?

Nem tudom, hogy melyik érzést helyezzem előtérbe. A honvágyat-e? vagy a vallásos érzületet? mert ezek nálam kiegészitik egymást.

Hacsak a vallásról van szó, azt feltalálom mindig ott, ahol lakunk, ott bőven meríthetek magamnak lelki táplálékot, ott a szép, nagy, tágas templomba, ahol a hívők serege, áhitatos buzgósággal töltik meg a padsorokat, ott, ahol a pap, a lelkekből olvassa ki a gondolatokat, az érzéseket, a fájdalmakat, az óhajakat és mindezeket összekapcsolva mond buzgó imát istenhez, lebilincselve a lelkeket az áhitatnak, a vallásos érzületnek.

Mondom, ezt mind megtalálom Zilahon, a Kádár Géza ref. lelkész imáiban.

De a lelkem haza hív, az enyémek közé, hogy itt áldozzak az Úrnak oltárára, az én hitrokonaimmal együtt, akiknek elődeink annyit szenvedtek a mi szeretett, szent vallásunkért, hogy itt együttesen mondjunk hálát és magasztaljuk az Úrnak szent nevét azért a nagy kegyelemért, melyet nekünk adott, a szabadvallás gyakorlásában.

Ha végig olvassuk a Dávid Ferenc zsinatra megjelent „Az unitárius vallás Dávid Ferenc korában és azután" című könyvet, csak abból tudjuk meg igazán, hogy mennyit szenvedtek és mennyi üldözésnek, mennyi megpróbáltatásnak voltak kitéve hitelődeink.

Különösen a 34. oldalon olvasható ez a határozat. Kizárólag a katholikus vallást kell megengedni, az unitáriusok minden templomát bekell zárni, papjaikat a szószéktől fejvesztés terhe alatt eltiltani, a nyakaskadókat keményen megbűntetni, javaikat, tizedeiket elvenni, s a vallásukat biztosító törvényeket megszüntetni, Kolozsvárról pedig azt a ragályos felekezetet ki kell űzni!

Ilyeneket és ehez hasonló törvényeket hoztak akkor, mint például a Kolonics-féle jelmondat, hogy „Magyarországot először rabbá, azután koldussá, s végűl katolikussá kell tenni".

Ezekkel kellett megküzdeni hitelődeinknek, de amint olvassuk tovább: „Ámha, Dávid Ferencet hitbeli meggyőződésért börtönbe vetették s ott elpusztulni engedték is, híveit ideig, óráig, megfélemlítették és tanításának azt a tisztaságát, a hitnek azt a világos fényét, melyet a szentírás alapján hírdetett, elhantolni nem lehet. Csakhamar akadtak hűtanítványok, akik az igét tovább vitték, s végre a szabadkutatás és lelkiismereti szabadság eszméjét diadalra juttatták".

Igen, mert az egy igaz Istennek áldó kegyelme volt akkor is a vezető férfiakon, és megsegítette őket, hogy kivívták a szabadvallás gyakorlatot és nekünk egy drága kincset hagytak örökségűl, alapíthatunk magunknak Dávid Ferenc egyletet, hol együttes, szent örömmel üljünk ünnepet az ő áldott emlékére, és ahol áldó imába foglalhatjuk neveiket hitalapítóinknak.

Azért szeretek én Dávid Ferenc gyűlésre járni, hogy ott a nagyközönséggel együtt érezhetek szent boldogságot, szabadvallás gyakorlatot és mindinkább erősödöm a hitben, a szeretetben.

Lelkem szent buzgalmával olvasom zsoltárok könyve 22. rész, 5. vers „A mi apáink benned biztak; biztak és megszabadítottad őket". A 46. rész. 2. verse pedig azt mondja: „Az Isten a mi oltalmunk és erősségünk; és igen alkalmatos segítségünk a mi nagy nyomoruságunkba".

Ezek a versek visszaemlékeztetnek engem, hitelődeink küzdelmeire és szenvedéseire és azon meggyőződés támad lelkemben, hogy bármilyen nagy küzdelem is van ránk mérve az életben, ha Istentől kérünk segítséget mindent le tudunk győzni.

Most szabadon olvashatjuk a bibliát, meríthetünk abból lelki táplálékot bőven, eljárhatunk templomba, hol Istennek szentelhetünk egy órát, élhetünk vallásunknak, egyházunknak szivvel, lélekkel.

De sajnálattal gondolok arra, hogy gyakran ki vagyunk téve a gúnynak, a megaláztatásnak, ha vallásosságot gyakorlunk, elneveznek bennünket rajongóknak, vagy másképpen sértik meg legszentebb érzelmeinket.

Most visszaemlékezem arra, hogy egyszer — régen — itt ebben a templonban voltam papbeköszöntőn jó szüleimmel, hogy mi volt az alapige, azt elfelejtettem, a prédikációra emlékszem inkább vissza, amikor is a fiatal pap ajkairól ilyen forma szavak hangzottak el, hogy miképpen viselkedjék a pap a híveivel szemben?

Ha nagyon leereszkedik hozzájuk, akkor talán nem tudják úgy megadni a tiszteletet, amint illenék és amint érdemli és nem tudják értékelni az ő tudományát.

Ha távol tartja a híveitől magát, akkor elnevezik gőgősnek, büszkének.

Ezt igen szépen fejtegette és végre kereste a megállapodási pontot.

Ha jól emlékszem, ilyen formán végezte beszédét. Ha az ember kilép az életbe, a mindennapi gyakorlat megmutatja, hogy miképpen viselkedjék.

Így tehát én is azt mondom, legyünk csak vallásosak, tiszta szivüek, kérjük az Istent minden körülmények között, ragaszkodjunk hozzá tiszta szívből, minden dolgunkat kezdjük Isten nevével és végezzük hálaadó imával, majd megmutatja nekünk is a jó Isten, hogy melyik úton haladjunk az ő országa felé és akkor nem bánt minket az embereknek az ő gúnyos megjegyzésük, véleményük.

Most talán akad az igen tisztelt hallgatók között olyan egyén is, aki lelkében mosolyogva megjegyzést teszen én rám, a visszaemlékezésért.

Ez sem bánt engemet, mert hiszen én nemcsak szokásból megyek templomba, hanem, hogy ott legyek szivvel, lélekkel és hallgassam figyelmesen a szent beszédet.

Bizony akik résztvettek a Kolozsváron tarottt Dávid Ferenc zsinaton és figyelemmel hallgatták végig az ott elmondott emlékbeszédeket azok lelki kincset hoztak magukkal haza, azok két-

szeresen tudnak örvendeni és hálát adni Istennek, hogy részt vehettek azon fenséges és szép ünnepségben, ahol a szív megtelt buzgósággal, a lélek áhitattal és megfeledkezve minden földiekről, egyedül csak a szent visszaemlékezésnek adtuk át magunkat.

Az ilyen ünnepségeken, az ilyen gyűléseken tud az ember igazán lelkesülni, látva, hogy messze országokból eljönnek hozzánk a mi hitrokonaink, nem kímélve költséget, fáradságot, hogy ők is részt vegyenek a mi örömünkben, boldogságunkban.

Meg is látszott rajtok, hogy velünk éreznek, velünk örvendenek és velünk lelkesednek, annál is inkább, mert nemcsak éppen azokon a napokon voltak velünk, hanem azutánra is kiterjedt hozzánk való rokonszenvök, összeköttetésbe léptek velünk, vagyis jobban mondva, megújították azon összeköttetést, azon szivességet, amit 1858-ban, amikor a gyűjtés útján 13.000 frtot küldöttek egyházunknak, itt kezdődik az összeköttetés, a szoros kapocs, ami összetart bennünket külföldi hitrokonainkat és azután is mindig segítséget nyújtottak nekünk bármikor és bármily módon és amit most újabban megerősítettek azáltal, hogy eljöttek hozzánk, hogy velünk ünnepeljék meg a Dávid Ferenc nagy ünnepét.

Az én tollam nagyon gyenge ahoz, hogy bárcsak megis tudjam közelíteni, hogy azon napoknak, amit Kolozsvárt töltöttünk fenséges és boldogító erejét leírjam, azt csak érezni tudom lelkemben, miért is hálát adok Istennek, hogy ott lehettem.

Akiknek a körülményei nem engedték meg, hogy Kolozsvárra menjenek a zsinatra, azok hozassák meg a zsinati füzeteket, amelyek magukba foglalják teljesen az ünnepségeket, azokat át olvasva teljesen megismerik minden egyes mozzanatát azoknak a napoknak és hozassák meg azt a könyvet is, mit felolvasásom elején említettem: „Az unitárius vallás Dávid Ferenc korában és azután".

Ez a könyv egy megbecsülhetetlen kincs, ez visszavezet minket a küzdelmek és szenvedések gyászos napjaira s mindezeket átolvasva, most annál jobban tudunk örvendeni és lelkesülni szent vallásunkért és boldogok vagyunk abban a tudatban, hogy a Dávid Ferenc Egylet hírdetői lehetünk.

Így hát tartsunk többször Dávid Ferenc gyűlést, így összejövünk gyakrabban és együttes erővel munkáljuk az Úr szőlőjét és gyűjtünk magunknak lelkikincseket s mivel Isten kijelentette az emberiségnek: „Valahol csak megemlékezel nevemről, eljövök és megáldalak téged".

Tehát mi is emlékezzünk meg ez órában Istennek szent nevéről és kérjük az ő áldó kegyelmét a mi Dávid Ferenc ünnepünkre:

Lelkünk hozzád emelkedik
Oh mi édes Istenünk,
Szenteld meg e napot s vele
Dávid Ferenc ünnepünk,
Hogy lakozzék minden szivbe
A szeretet és a béke
Küld el hozzánk szent lelkedet,
Hogy sziveinket betöltse.
A vallásnak szent tüzével,
Mely nyugalmat erőt ad,
Kérünk téged jó Istenünk
Soha minket elne hagyj.
Szent lelkeddel erősíts meg
A mi igaz hitünkben,
Dávid Ferenc szent emlékét
Vésd mélyen a szivünkbe.

Ámen.

Kovács Sándorné.

Irodalom.

A protestáns papok és hitoktatók zsebnaptára 1912-ik évre IV. évf. csinos és praktikus kiállításban már kikerült a sajtó alól. Az unitárius egyházi tőtiszti névtár s lélekszám legújabb adatai mellett a prot. egyházakat érdeklő egyházpolitikai törvényeket, curiai döntvényeket is közli. — *Ára a pénz előleges beküldése esetén 1 kor. 20 f.*, különben 1 kor. 30 f. — Hitoktatással foglalkozók már most szeptembertől a lelkészek 1912 januártól használhatják. Megrendelhető *Vértesi Zoltán* lelkészszerzőnél *Magyarbóly*, (Baranya m.).

Sztéhló Kornél felolvasásai V. A Boromaeus Encyklika történelmi megvilágításban. VI. Quo vadis? Elmélkedések a láthatatlan túlvilágról. Sztéhló Kornél ezen legújabb füzete különlenyomat az Evangélikus lapból. Az első felolvasás rendkívül érdekes és figyelmet lekötő módon világítja meg az oly nagy port felvert pápai Encyklikát történelmi adatokkal. A Quo vadis című felolvasás racionalisztikus tartalmánál fogva, amelyben a szerző a csillagászati tudomány legújabb felfedezései alapján sokhelyütt humorosan kimutatja a positív vallásoknak a túlvilágról elfogadott nézeteinek tarthatatlanságát, egész vihart támasztott az evangélikus orthoxok táborában, kik ezen különben ártatlan felolvasás miatt szintén eretnekséggel vádolják a szerzőt. A megjelent füzet minden felvilágosodott embernek tartozzék bármely felekezethez élvezetes olvasmány. Ára 1 korona. Kapható Toldi Lajos könyvkereskedőnél Budapest, II. Fő-utca 2.

NŐK VILÁGA.

A vidéki nőiszövetségek mt. elnökeit fölkérem, szíveskedjenek értesíteni nőiszövetségünk érdekébeu kifejtett munkásságukról, hogy a Dávid Ferenc Egylet közgyűléséhez jelentést tehessünk. Nagyon kérem, ne sajnálják az értesítést még abban az esetben is, ha csak kisérletet tettek. Köszönettel veszem, ha inditványt, javaslatot vagy útbaigazítást szíveskednek adni nőtagjaink akár tagjai valamely nőszövetségnek, akár nem, október 15-ig nem lesz késő az értesítés.

Kolozsvár, 1911 szeptember 15.

Ferencz Józsefné
az Unitárius Nők Szövetségének elnöke

Gondolatok.

Fordította: *Ferencz Tita.*

A hit nem a kezdete, hanem a vége minden tudásnak. (Goethe.)

—

A mindenség Istennek egy gondolata. (Schiller.)

—

A vallásosság magasabban áll, mint a vallás.

—

Vigasztalni annyi — mint meggyőzni valakit arról, amit az ember maga sem hisz.

—

Sok embernek az az egyetlen szerencsétlensége, hogy nem is sejti — hogy ő milyen szerencsés.

—

A megelégedéshez sokan igen gazdagok, de a legtöbben igen szegények.

—

Természetességből és igazságból lesz az előkelőség.

—

A jóban csak azok a kevesek hisznek, kik azt gyakorolják is

TŰZHELY MELLETT.

Bakó Dénes.

— Igaz történet, mely: szomorú is, nevet is, meg sír is. —

Bakó Dénest a faluban
Csak ugy vették, zsellérszámba,
Sok év kellett, míg fölépült
Alszegben a kicsi háza . . .
Három fia, két leánya
— Hála Isten! — már is volna.
A háztetőn évről-évre
Mégis megszáll itt a gólya,
Áldás-e ez, átok-e ez?
Isten a megmondhatója.

Bakó Dénes szorgos munkás,
Ég a dolog keze alatt,
Maga földjén, mások földjén
Naphosszában kaszál, arat.
Együtt kél a pacsirtával
S versenyez is kedve véle,
Jóízüvé lesz falatja,
Vacsorája és ebédje.
S lelke nyugtát csak úgy érzi,
Ha elmondja, midőn végzi: Hála Isten!

Jönnek évek, szállnak évek,
Gólyanéni kelepelget,
Számlálgatja — s uramfia! —
Három a lány, hét a *gyermek.*
Feje búbját vakargatja
[Csőstől hull az áldás rája],
Hanem azért — Isten mentsen —
Panaszszót nem ejt a szája . . .
— Fölneveljük, ugye anyjok,
Ha az Úrnak kedve rajtok?
[S ime, az is imádság volt,
Mit az asszony elsóhajtott].

Fölneveljük ugy-e anyjok? . . .
Mintha csengne még a házba'.
— Fölneveljük! Szólnak oda
Nagyobb fia, nagyobb lánya.
Egyiknek is, másiknak is
Szolgálatra akad helyük . . .
S minden évben többen mondják:
— Fölneveljük, fölneveljük! . . .
Egyszer, később, Bakó Dénes
Ránéz a sok dolgos kézre
S csak úgy lopva, nagy titokban
Egy-két könnycsepp gyűl szemébe.
De az asszony azért asszony,
Hogy nyiljon a titok zára,
S már kettőnek hull a könnye
Csöndes, édes zokogásba . . .

A dolgos kéz olyanféle,
Ha megmozdul, gyűl a kéve,
S „részes" földet lehet kapni,
Bemagozni, learatni.
S kinek rétje csak a *holdban,*
De pajtában a tehénje,
Kaszát, villát! S „harmadából"
Puha széna jut elébe.
Akad nehány „malacfark" is
S tinó-binó gyűjtött *bérből*
S csurran a tej, nő az asztag
A jó Isten kegyelméből . . .
Három falu szeme látta,
Bakó Dénes *így* csinálta.

Pártos István udvarában
Be szomorú, bús világ van . . .
Ügyvéd urak, végrehajtók
Csapdossák a pitvarajtót.
Egyik magát el is szólta:
Zajos világ volt itt régen,
De kifogyott már a nóta! . . .

Bakó Dénes háza körül
Foly a munka, pezsg az élet.
— Fiúk, ha nem sürgünk-forgunk,
Lába kél a *szerzeménynek.*

Azután meg, mi tagadás,
Szűk már nekünk ez a porta,
Pártos telkét, ha megvennők,
Nem maradnánk más adósa . . .
S hogy lett, mint lett, nem is mondom,
Elég az, hogy a más évbe
Hangosabban szólt a kakas:
— Kukuriku, Sára néne!

Kukuriku, Sára néne!
Szól a kakas s van, ki *hallja*,
S egy-kettőre rendben a ház,
Etetődik tyúkja, barma . . .
Azután ki a mezőre
Rendet vágni, aratóba
S úgy dolgozni, mintha a nap
Csupa csak egy arasz volna . . .
Így van ez a Bakó-portán
Napról-napra, évről-évre,
Meglátja az idegen is,
Hogy a gazda „*kicserélve*".

Az alszegi Bakó-portán
Pártos István tanulgatja:
Mikor keljen föl, akinek
Nincs aznapra — egy falatja?
Jó barátok is kerülik
Régóta a háza táját,
Csupán csak a nyomorúság
Huzogatja a — nótáját.
Pártosnét sem fogja olyan
Mélységesen most az álom,
Mikor szól a *szomszéd-kakas*:
— Kukuriku, édes ángyom! . . .

Hogy van tovább? . . . Azt felelem:
Csak a nótám szakadt félbe,
Hiszen olyan e történet,
Nincsen annak soha vége . . .
De, hogy igaz minden szavam,
Kendet hivom meg tanunak
Bakó Dénes — *biró uram!*

Tarcsafalvi Albert.

Verespatak ünnepe.

A f. évi augusztus 27-én délutáni istenitisztelet után egyszerü, de nagyon szép ünnepélye volt verespataki híveinknek, kikkel együtt ünnepelt az egész község felekezeti és nemzetiségi különbség nélkül. Az ünnepély tulajdonképen kettős volt. Templomunk belsőjének megújítása, örömünnepe s ezzel összekötve Raffaj Zsigmond lelkészünk lelkipásztorkodásának 25 éves jubileuma. Délelőtti rendes istenitisztelet végeztével az egyházi képviselet a nagyszámban megjelent hivekkel együttesen tisztelgett lelkészünknél. Üdvözletet mondott Imreh József egyházi tanácsos. Az üdvözlés meghatotta lelkészünket, aki csak akkor tudta meg ünnepeltetését s érzékenyülten válaszolva köszönte meg elutasító szerénységgel azt, hogy egy egyszerü lelkész is ünnepeltetés tárgya lett. A templom szerény képének megújítását lelkészünk »*Ez a nap, melyet az Úr rendelt; örvendezzünk és vigadjunk azon*» (Zsolt 118. 24) alapigével méltatta.

Délután: »*Tebenned bíztunk*« 3 szólamra énekelték: Tóth László ref. vallásu joghallgató, Jakab Károly ref. vallásu állami tanító és Pap Sámuel énekvezér atyánkfia. *Alkalmi beszédet* mondott Imreh József egyházi tanácsos afia. Röviden vázolta hitvallásunkat s a felekezeti békességet, melynek szép nyilvánulása volt a zsufolásig megtelt templom a község intelligenciájával különbség nélkül. »*Hozzád jövünk*« énekszóló Székely László gymn. VIII. oszt. tanuló atyánkfiától. kinek gyönyörüséges szép hangja lelkig hatolt. »*Jézus a tengeren*« szavalta Schreiber Annuska róm. kath. vallásu kislány, melegséggel Még volt ének és Székely László jeles szavalata. Este ritka szép népünnepély volt zeneszó mellett, mely az egyháznak anyagilag is hasznot hozott.

Ilyen volt egy igazán szeretett unitárius pap jubileuma, aki nemcsak fizetésért hírdette Isten igéjét, de amellett megtakarított garasaiból egy pár ezer korona alappal is megajándékozta az egyházat.

I. J.

Egyházi és iskolai mozgalmak.

Az unitárius lelkészkör évi rendes közgyűlését október 28-án d. e. $^1/_2$9-kor fogja megtartani. Egyik főcélja lesz Kriza János költőpap és püspök méltatása születése 100-ik fordulója alkalmából. A tárgysorozat főtárgya: a *nyári vallástanitás reformja.* Előadó Vári Albert. A lelkészkörök jelentéseiket s esetleges inditványaikat sziveskedjenek beküldeni okt. 20 előtt alólirott elnökhez.

Az összes lelkészeket és a tagtársakat tisztelettel meghivom a közgyűlésre.

Dr. Boros György
a lelkészkör elnöke.

Kitüntetés. A király Török Sándor

erdőtanácsost, az erdőőri szakiskola igazgatóját, az erdészeti szakoktatás terén kifejtett sikeres szolgálatai elismeréséül a Ferencz József-rend lovagkeresztjével tüntette ki. Gratulálunk a szép kitüntetéshez.

Az EMKE szép jubileumán az unitáriusok is tüntető örömmel vettek részt Kolozsvárt szept. 8-án. Főgondnokunk Fekete Gábor elnökölt. Jelen volt a főt. püspök úr vezetése alatt az egész gondnoki és tanári kar. Vidékről megjelentek: Báró Petichevich Horváth Kálmán, Kisgyörgy Sándor, Lőrinczi István, Lőrinczi Dénes, Németh István, Pap Mózes, Lőrinczi Dénes tábornok, gondnok, Czakó László Torda, Weress Ferencz, Székely Ferenc, Debreczen, Weress Sándor, Torda, dr. Ferencz Ákos, Dicsőszentmárton, báró dr. Daniel Gábor orsz. képviselő, Máté Mózes Kolozsvárt reggel fél 9 órakor istentisztelet volt, melyen hazafias szép imát mondott a főt. püspök úr.

Orbán Balázs az EMKE-nek egyik nagy alapítója volt. A szept. 8-án tartott díszközgyűlés intézkedése szerint sirját a Szejke-fürdőn megkoszorúzták. Solymossy Lajos főreáliskolai igazgató Udvarhely város előkelő közönsége jelenlétében szép beszédet mondott a koszorú letételekor.

Új tanszék a kolozsvári főgymnasiumnál. Az E. K. Tanács pályázat alapján betöltötte az ének- és zenetanítói állást Sándor János okleveles ének- és zenetanítóval, akit ezen a téren már több éve ismerünk. Munkásságához szép reményt fűzünk és jó sikert kivánunk.

A kolozsvári első lelkészi állás egyelőre betöltetlen marad. Az E. K. Tanács a theol. tanári állással kapcsolatbantartás mellett foglalt állást, de a döntés az E. Főtanács hatáskörébe esik. A két munkakört helyettesítéssel töltik be az új lelkész megválasztásáig, amire a jövő évben fog sor kerülni. E szép állás sorsa iránt általános érdeklődés nyilvánul.

Tanulók létszáma a kolozsvári főgymnasiumban 330, köztük 208 unitárius, ebből az internátusban lakik 204, az elemi iskolában 91, unitárius 43, a theologián 19, közülök 2 magántanuló. — A székelykereszturi gymnasiumba fölvéfetett 210, unitárius 106.

„Az unitárius lelkészi pálya" c. alatt lapunk 8-ik számában megjelent közleményre Lőrinczi István kereszturköri lelkészköri elnök „Kétségbe vonom!" cím alatt harci riadóval felel és a lelkészkört «megbélyegzőnek» mondja a cikk tételeit. Minthogy a közelebbi közgyűlésen szavai szerint — «meg fogja kérdezni» az elnököt, hogy fenntartja-e állításait, a felvilágosító magyarázatot és feleletet ott adom meg. Itt csak arra kérem mindazokat, akik magokat a lelkészkör tagjainak tekintik, olvassák el «Az unitárius lelkészi pálya« c. cikket még egyszer s azután a L. I.-ét is. Dr. Boros György, lelkészköri elnök.

Iszlai Márton, a kolozsvári elemi leányiskols igazgató-tanítója és főgymn. énektanár nyugdíjazásért folyamodott és azt meg is nyerte, de az egyházközség megmarasztotta még egy fél esztendőre, mert az állás betöltéséről nem tudott intézkedni. — Különben is Iszlai barátunk még jó erőben és egészségben van.

A theologiai intézetbe az 1911-12. tanévre 19-en iratkoztak be. Ennek már azért is örvendünk, mert azt hiszszük, hogy a lapunkban megjelent fölhívásoknak is némi része van az eredményben.

Polgárdin újra egy örvendetes esemény érte az unitárius egyházközséget. A község képviselőtestülete az unitárius lelkész használatára átengedett a községi birtokból egy fél hold rétet. Ezáltal segélyezni óhajtja más felekezetek lelkészeivel egyenlően az unitárius lelkészt is.

Hasonlóképen az unitáriusoknak a falu közepén 350 -öl területet szavazott meg az építendő templom helyéül.

Polgárdi község képviselőtestületének ez eljárásáért hálás köszönet. Úgy látszik, hogy az idő teljesen lerombolja az ellentéteket s a felekezetieskedést elfelejtve, egymást segítve, mégis csak sikerülni fog ez egyházközséget olyan alapokra fektetni, amelyeken jövője biztosítva lesz.

Aki nem ismeri az idevaló viszonyokat, az nem tulajdonít ezeknek az ajándékoknak olyan nagy értéket, mint a mekkorával bírnak. Ezek a jövő világosságának fáklyái. *bg.*

Az unitárius theologiai intézet szept. 11-én nyilt meg. Az egyszerű, szép ünnepély az ifjuság énekével kezdődött, Keresztesi Dénes IV. éves mondott igen szép imát, Főt. Ferencz József püspök úr főpásztori megnyitót, Csifó Salamon dékán értekezést tartott. A hallgatók száma újból megnövekedett. Az IV. évre fölvétettek: Buzogány Kálmán, Keresztesi Dénes, Lőrinczi Domokos (magántanuló). III. évre: Gál Mózes, Bárka József (új), Ebert András (új), Kiss Elek (új), Sebe Ferenc. II. évre: Bálint Ödön, Máthé Mihály, Mátyus Gergely, Sigmond József, I. évre: Bedő Árpád, Bedő Miklós, Bálint Albert, Báró József, Csiki Gábor, Orbán Lajos, Vaska Dezső, mindenik új.

Rövid hirek az E. K. Tanácsból. Az E. K. Tanács az EMKE-t 25 éves jubileuma alkalmából meleg átiratban üdvözölte. — A datki egyházközség temetőjében egy kripta építésére nem adott engedélyt, mivel az egyházközség a kérést ellenezte. — A kereszturi gymnasium a könyvtárát az új épületben óhajtja elhelyezni. — A tordai egyházközség új papiházat épít. 28 ezer koronába fog kerülni. — A bágyoni egyházközségnek a lelkészi lakás átalakítása, a mesteri lakás s más épületek kijavítása engedélyeztetett, ellenben a járai papiház emelése nem. — A ladamosi tanyai iskola kibővítése meghatároztatott. — A kollegiumi kézimunkaterem újabb fölszerelést kap. — A székelykereszturi vallástanári állás a jövő évre még kapcsolatban marad a lelkészivel. — A tordai volt gymnasiumtól értékes régi könyvek kerültek a főiskola könyvtárába, s a kereszturi gymnasiumnak az ásvány- és régiséggyűjteményét gyarapította és az aranyos-tordai egyházkör használatára szép kis könyvtár maradott. — Az E. K. Tanács megerősítette Kovács Lajos lelkésznek háromszékköri jegyzővé választását. — Az abásfalvi egyházközséget szerződésileg biztosította a vallás és közokt. minister, hogy az ottani iskolába mindig egy unitárius tanítót alkalmaz. — Péterfi Dénes nyugalomba vonuló tanár tárgyalt dr. Boros György, Csifó Salamon és Gálfi Lőrinc tanárok fogják előadni a jelen tanévben. — A konviktushoz 10.000 kor. új alapítvány szerveztetett a megtakarított bevételekből. — Hadházy József, Biró Elek, és Tibáld József lelkészeknek nyugalomba bocsátását az E. K Tanács indokoltnak találta. A dr Nagy Károly alapítványra Gelei Kálmán orvostanhallgató vétetett föl — A kereszturi Papp János-féle telek megvásárlásáról a szerződés megerősíttetett.

Házasság. Köves Simon és Benke Róza aug. 27-én házasságra léptek Kolozsvárt.

Canadából a főt. püspök úr levelet kapott Wellerné asszonytól, aki a mult évben szintén meglátogatott minket a Dávid ünnepeken és a nemzetközi nőszövetségnek választmányi tagja. A dévai templomra küld 5 dollárt s kifejezi, mily szivesen lenne segítségünkre, ha arra a Nők Szövetsége alkalmat nyújtana. Vallásunk történetét szorgalommal tanulmányozta s érdeklődése mind jobban fokozódik őseink hősies kitartásának és buzgóságának a hatása alatt.

Nem kell választói jog. 1827-ben az aranyostordai egyházkör fölír a főtanács azon intézkedése ellen, hogy az ekklesiák ezentul maguk válasszák papjokat. Követelik, hogy ez a jog ezután is a konsistoriumé legyen, az rendelje, mert a votizálással meghasonlás jár; mert a régi papok, s tehát az érdemesek mellőztetnek, s igy az igazság megsértetik. Ezt a régi fölfogást közölni alkalomszerünek tartjuk most, midőn a papválasztás szabálya revisio alatt áll.

Telefon sz. 549. ✠ Alapítva 1860.

Gámán J. Örököse

könyvnyomdája

Kolozsvárt, Kossuth Lajos-u. 10. sz.

Van szerencsém a n. érdemű közönség b. figyelmét felhívni a mai kor kívánalmainak megfelelőleg berendezett és villanyjáratú gépekkel ellátott

könyvnyomdámra

Költséget nem kímélve, könyvnyomdámat a legmodernebb betűfajtákkal és díszítményekkel gazdagítottam, úgy, hogy a legkényesebb igényeknek megfelelhetek. Ezenkívül a legnagyobb áldozatokkal

hangjegyekkel

rendeztem be. A közönség pártfogását kéri kiváló tisztelettel

Gámán J. Örököse.

XXIV. kötet. Kolozsvár, 1911. November 11. szám

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI: Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRS: TARCSAFALVI ALBERT.

TARTALOM:

Elnöki megnyitó beszéd. *P. Horváth Kálmán* 189
A székely (vers). *Jakab Ödön* . . 192
Kriza emlékezete 193
Ünnep Deésfalván. *Kovács Elek* . 195
Lelkészbeiktatás Bágyonban. *N. M* 196
Tűzhely mellett 198
Két dal a népről. *Tarcsafalvi Albert* 201
Az unitárius ker. Népnaptár II. évfolyama. *Ajtay János* 202
Az utcagyerek 203
Hasznos tudnivalók 204
Egyházi és iskolai mozgalmak . 205

Mennyegzői, konfirmációi s ünnepi alkalommal igen kedves és jótékonyhatásu állandó ajándék az imakönyv. „SZIVEMET HOZZÁD EMELEM“ irta dr. **Boros György**, női imakönyvet a sajtó meleg szavakkal üdvözölte, a közönség valláskülönbség nélkül megkedvelte. Ára csinos vászonkötésben, arany kehely és arany cimmel 2 K 40 fill. **Öt példány egyszerre rendelve 10 K. Bőrkötés** aranyszéllel (barna, sötétkék, fekete) 6 K. **Fehér csont, selyem- és bársony kötés** többféle szinben, kiválóan jó papiron 10 K. **Bőrkötés remek kivitelben 14 kor. Megrendelhető a szerkesztőnél.**

NYOMATOTT GÁMÁN JÁNOS ÖRÖKÖSE KÖNYVSAJTÓJÁN KOLOZSVÁRT.

A téli estvék.

A téli időszak közeleg. Az éjszaka kezd uralkodó lenni a nappal fölött. Az ekevas pihenőre tér. A mezőről a faluba szorúl a lakosság.

Milyen nagy változás. A ragyogó nap helyett egy pislogó lámpavilág majdnem fele életünk munkás ideje alatt.

Mihez fogjunk? Az őszi napokban még elfoglal a kukorica tisztítás s többféle maradékmunka, de ezekkel hamarosan végezünk, kivált ha még nem is olyan sok termett.

A kedves állatok ellátása gondunkat állandóan foglalkoztatja. A szövetkezet is, az ekklésia is, a község is néha-néha munkába szólít, de nem mindenkit s nem is hosszú időre. Van ugyan némelyeknek egy kis háziiparuk is. A nők jó ideig megérik a fonással, de mindent egybevéve is, a hosszú esték üresek. Munkát nem kínálnak, mulatságot keveset s az sem mindig jó.

Bizony nem csoda, ha senki sem kívánja a telet s mindenki vágyik megszabadulni tőle. De bizony az eljő s ránk is nehezedik, hogy majdnem agyonnyom terhével és unalmával.

Minthogy a test táplálékáról gondoskodtunk, helyén való lesz a lélekre is gondolni, mert a tétlenség unalmat szül, az unalom öl.

Az Unitárius Közlöny olvasóit egy-két hétre ellátjuk olvasmánnyal, de ilyen egy faluban nagyon kevés akad. A többiről ki gondoskodik? A téli esték rendezői: az olvasókörök, az ifjúsági egyesületek és a családi olvasókörök.

Mi a múlt évben az Unitárius Közlönyt fölajánlottuk volt a téli estvékre. A Tűzhely mellett c. rovatunkban sok szép és mulattató olvasmányt közöltünk. Ezeket folytatni fogjuk.

Egy névre küldve 10, 20, 25 vagy több példányos csomagokban szállítva öt hónapig mindenkit ellátunk, aki a lelkész, tanítóhoz befizeti a 20 fillért.

20 fillérért öt hónapban küldjük az **Unitárius Közlönyt,** minden községbe, ahol *legalább tizen befizetnek a lelkész, tanító vagy más egyleti taghoz* **20 fillért.** December, január, február, március és április hónapok első hetében mindenki megkapja a maga Unitárius Közlönyét annál a kedves tagtársnál, akihez a 20 fillért befizette. *Kolozsvárt a kollegiumi kapusnál lehet fizetni és a lapot átvenni.* Akik a gyűjtést vállalni szíveskednek, értesítsék a szerkesztőséget minél előbb, hadd tudjuk, hány példány kell.

Aki 2 koronát áldoshat, rendelkezzék, melyik községbe, ki nevére küldjük a 10 példányt.

XXIV. kötet. Kolozsvár, 1911. November 11. szám

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA: A DÁVID FERENCZ EGYLET

SZERKESZTI: Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATARS: TARCSAFALVI ALBERT.

Előfizetési ára: 2 kor. 40 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra

Elnöki megnyitó beszéd.

A Dávid Ferenc-Egylet közgyűlésén tartotta *báró Petrichevich Horváth Kálmán.*

Tisztelt hölgyeim és uraim!

Edmond Demolien francia iró: „A quoi tient la superiorité des anglo-saxons“ cimű könyvében, amelyben azt igyekszik bebizonyitani, hogy mennyivel életrevalóbb az angol-szász faj, mint a francia, midőn azok jó példáinak követésére kivánja őket serkenteni, annak illusztrálására, hogy mily fantásztikus, a józan észnek ellentmondó életelveket terjeszt némely honfitársa, két francia irónak nyilatkozatát az életről közli.

A két francia iró így jellemzi az életet:

„Omar Khagyam“ így szól: Egy vagy két rövid nap életünk.

És összes nyereségünk, melyet szerezünk, a szomoruság és fájdalom.

És miután az életnek egy rejtélyét sem birtuk megoldani, el kell hagyjuk azt.“

„Dewas“, a másik iró meg igy beszél: „A bolygó szélnek hangjai vagyunk, mely a nyugalom után sóvárog és azt sohasem találja meg. Hja! Ezen szélhez hasonló az emberi élet. Egy fájdalomadta nyögés, egy sohaj, egy zokogás, egy vihar és egy végnélküli küzdelem.“

Ha ily szomoru felfogással megyünk neki az életnek, mely amúgy is számos megpróbáltatásnak teszen ki: akkor bizony a boldogságnak zárt kapui nem nyilnak meg számunkra.

Ha nagyok, sokoldaluak kivánságaink, akkor bizonyosan nem teljesednek mind, mert midőn valamit elérünk, amire akkor vágyódtunk, azt nyomon követi a másik, mint egy végnélküli

lánc és így mindig valamely hiányt érezünk, amiről azl tartjuk, hogy az még hiányzik boldogságunkból.

S ha az elkeseredés, a szomoruság sötét fátylán nézzük a dolgokat, ez fokozza szerencsétlenségünket; míg ha józan gondolkozással elmélkednénk felettük, megnyugodnánk, mert hamar átlátnók, mily oknélküli volt aggodalmunk és ebből származó levertségünk.

Mindez arra tanít: ne essünk mindjárt kétségbe és legyünk szerények kivánságainkban.

Az igaz, hogy ezt könnyebb mondani, mint megcselekedni, de okos ember mégis úgy tesz.

Az is igaz, hogy erre azután mindenekelőtt okosak kell, hogy légyünk.

S hányan vagyunk azok, kedves hölgyeim, beleszámítva a teremtés urait, mi magunkat is?

Abba beleegyeznek ugy-e mindnyájan, hogy — bizony kevesen.

De való igaz: e nélkül nem lehetünk boldogok.

Tehát legyünk okosak.

Nem okosak a tudományokban, hanem az élet kicsiny dolgainak megitélésében.

S ekkor rendbe jön kedélyünk és életünknek kicsiny vitorlása, simán halad el a habok felett, ha némelykor meg is rázkodik, orrára is bukik és elmerül, másik percben újra telüti fejét és megy elébe gondtalanul, néha megfontoltan és önérzettel mindannak, mit elébe vet a sors.

Az igaz, hogy érnek nagy, megrendítő csapások, melyek után, ha kábultan felocsudunk, üresnek, reménytelennek tetszik az élet és azt kérdjük magunktól: hát én már miért élek? De az is elmulik, az idők folyása azt is elmossa és a jövő hullámok felett meglátjuk a célt, amiért élnünk kell, élnünk érdemes.

Igen, az ember életének célja kell, hogy legyen.

E nélkül nincs boldogság . . .

És ezt megtalálja mindenki, aki dolgozni akar, dolgozni a családnak, társadalomnak, hazánknak, egyházunknak javára. A munka fölébe emel az élet kisebb és nagyobb bajainak és minden egyébtől eltekintve, bátran, csüggedés nélkül vezet rendeltetésünk elé.

Nincs, ki ez elől kitérhetne. Aki az életben a boldogságot megakarja lelni, maga kell, hogy megművelje annak földjét. A dúsgazdag ép úgy, mint aki keze után él, csak véres verejtékével szerezheti meg azt.

Ebben nyilatkozik meg a gondviselés igazságossága. Azon igazságosság. melyet oly kevesen ösmernek el és mely mégis meg van.

Tehát ugy-e nem igaz, nemde csak az elkeseredett emberek gondolkozását fejezi ki a francia iró azzal, midőn mondja, hogy egy-két rövid nap életünk és összes nyereségünk, melyet szerzünk szomoruság és fájdalom, továbbá, hogy: „bolygó szélnek hangjai vagyunk, mely nyugalom után sóvárog és azt soha sem találja meg?“

Ugy-e, hogy azt megcáfolja maga az élet, ha azt úgy fogjuk fel, amint felfognunk kell?

Mert bár lehet igen rövid életünk arra, hogy ha dolgozni akarunk, végrehajthassuk mindazt, mit magunk elébe tűztünk, de a társadalmi életnek tág mezején annyi alkalom kinálkozik, hogy annak különböző pontjain minden igyekező embernek munkája megfér a család, a társadalom szolgálatában és annak tudata, hogy mi is tényezői, előmozdítói lehetünk a mi vérünkből eredő családnak és más ez iránybeli tevékenységünkkel az általános jólétnek, mindez a megelégedés, a lelki nyugalom, a boldogság érzetét kelti fel szivünkben, mely után mindenki fut, de amit csak a kötelességét teljesitő munka adhat meg.

Tehát legyünk szerények kivánságainkban, hogy ne csalódhassunk és a munkában keressük a boldogságot, mert ezt csak az adhatja meg.

A D. F. Egyletnek is akad üdvös, hasznos munkája, midőn a vallásos, erkölcsös élet tanításainak hirdetése mellett gondjába kivánja venni mindazon szükölködőket, kik gondjaik közepette valamely tanácsért vagy munkaalkalomért hozzá fordulnak. Kicsiny a mi pénzbeli erőnk, lapunk kiadásán kivül alig marad egyébre, de azon maradvány keretében áldozunk keveset emberbaráti célokra is (bár több lenne módunkban).

Hasznos munkásság kinálkozik a nőszövetségek részére itt a hazában. Továbbá karöltve az angol és amerikai unitárius nőszövetségekkel, melyek tavaly a D. F. ünnepeken megalakultak, juttassák munkához, tanácsaikkal támogassák mindazokat, kiket a nyomoruság, a könnyebb megélhetés és egy kis tőkének munkájukkal való megszerezhetésének vágya a szomszéd Romániába vagy a távoli tengerentúli országokba, Anglia és Amerika földjére kimenni csábított és most, hiányában lévén minden jó tanácsnak, nem tudják mitevők legyenek. Tudják meg a honnmaradottaktól, kik azok, közöljék a testvér-nőszövetségekkel és bizonnyal hasznát fogják látni azok, kik kimutatták. Munkájuk emberbaráti, áldásos lesz.

Különösen a kivándorló leányok és asszonyokra terjedjen ki figyelmük, hogy kikerülvén a lélekkufárok csábitásait, megakadályozzák elzüllésüket.

Végezetül nem tehetem meg ne emlékezni arról, hogy egy-

házunk Kriza János püspök születésének 100 éves évfordulóját ünnepli.

Illőnek, szükségesnek tartom, hogy a D. F. E. is megemlékezzék róla.

Róla, ki mint költő, mint a magyar tudományos akadémia l. tagja sat. kulturális intézményeknek, mint kolozsvári egyházközségünknek számos éveken át papja, később 14 évig, mint egyházának püspöke, mindenekben, melyekben tényked ett, kiváló eredményes munkát végzett, emlékeztünk meg róla, azon nehéz időkben, midőn a költő verse és a nép ajakán megszólaló nép dal lehetett csak a magyar ember bújának és örömének egyetlen tolmácsa, midőn ezeket is némelykor az állegoria formájába kellett hogy öltöztesse, hogy kikerülhessék a mindenható rendőrség üldözését és lefoglalását, ily, a székely nép lelki életében megfogamzott dalok sorozatának volt ő fáradhatatlan kutatója és szerencsés kiadója azon szorongatott, nehéz időkben mondon, midőn a magyarság érzéseinek minden ily életerős megnyilatkozása világító pont lett a sötétségben, biztatójel a cseggedőknek hazánk szellemi fejlődésére, amint azt hazánk számos kulturintézménye csak az imént is kifejezte; ki ezeken kivűl szívjósága, rendkivűli szerénysége és kellemes modora által, mindenkinek, ki vele érintkezett, szeretetét és becsülését megnyerni tudta. Indítványozom, hogy elmondottak indokából, a D. F. E. jelen gyűléséből emlékét jegyzőkönyvbe iktassa, ezáltal kivánván kifejezni irányában érzett elösmerésünket és hálánkat.

Ha indítványomat elfogadják, ki is mondom határozatul:

A D. F. E. perselye ki van téve, kérem szives adományaikat.

Ezzel a gyűlést megnyitom, kérem a titkár és pénztárnok urakat, hogy adják elő jelentéseiket.

A Székely.

— Irta: **Jakab Ödön.** —

Nincsen az Istennek különb népe ennél!
Koporsómig bánnám, ha székely nem lennék.
Amit édes apám hagyott vala nékem:
Legkedvesebb abból ez az örökségem.

Van gazdagabb népe elég a világnak,
Termetre is lehet talán daliásabb;
De becsületben és józan szorgalomban
E világon egy sem fényeskedik jobban.

Ha lemosolyog a tavaszi verőfény,
Szapora munkával szántogat szűk földjén;
Szereti határát s a határ is tiszta,
Piros szemü maggal szereti őt vissza.

Csekély otthonához idegen föld kincse,
Nem teszi hűtlenné, akárhogy is intse,
Legfölebb kirepül, mint a köpü méhe,
Hogy amit gyűjt, azzal ismét haza térjen.

Ő és a szabadság, bár külön két néven,
Egy és ugyanazon gondolat egészen.
Ha mezei munka és oltár nem volna,
Várhatná a világ, amig meghajolna!

Bölcsön eszet kérni sem jár a szomszédba.
Minden ő dolgait bölcsen veszi célba
S bár csak a természet vén könyvéből tanúl,
Ki nem fog rajta sok pápaszemes nagy úr.

De leginkább tetszik nekem a székelyben,
Hogy helyén áll szíve békében és perben:
Felebarátjának nem fordítja hátát,
S azt cselekedni az ellennel se látják.

Bele megy a székely bátran a halálba,
A halál nem olyan szörnyü dolog nála;
Ez a földi élet ha már véget ére,
Tudja, hogy mi lesz a siron túl is véle.

A menny kapujába lelke mikor felment,
Megkérdi szent Péter: „Rend miféle szerzet?"
S egy minutát sem kell, hogy tovább künn álljon,
Mihelyt megmondotta, hogy „Székely, instálom!"

(Sz. T.-ból.)

Kriza emlékezete.

A híres amerikai iró, Emerson mondja egyik kiváló munkájában, hogy nem az a nagy ember, akit embertársai egyáltalán nem értenek meg, hanem az, aki egy szépen átélt élettel hasznára tud lenni azoknak, akik őt halála után nélkülözik. A többi csak kalandor. Hogy ennek a kiváló eszű férfiúnak állítása milyen igaz talajban gyökerezik, hogy mennyire szükségünk van nekünk kivételes emberi nagyságokra, azt legjobban bizonyítják azok a minden tekintetben

széles keretű ünnepségek, amelyekkel az egész unitárius vallásközönség október hó 28-án áldozott néhai nagy püspöke, a halhatatlan lelkü Kríza János költő emlékezetének.

Az ünnepségekből kivette a maga részét az ekkor lefolyt főtanács, az unitárius lelkészkör és az ifjúság is. Október 28-án d. e. 11 órakor az unitáriusok kollégiumának dísztermében a lelkészkör áldozott Kriza emlékezetének. Az ifjúsági karének után Ürmössy Kálmán szt.-gericei lelkész tartott magasszárnyalású imát, amely után dr. Boros György egyh. főjegyző, a lelkészkör elnöke értekezett Krizáról. A tartalmas fölolvasást a közönség nagy tetszéssel fogadta. Majd Péterfy Mihály szentábrahámi lelkész olvasott föl általános derültséget keltő hangon egyes epizódokat a Kriza életéből. A szép ünnepélyt az elnök záró szava fejezte be. D. u. 4 órakor a Dávid Ferenc Egylet évi közgyülésén Br. P. Horváth Kálmán elnök megnyitójában méltatta Kriza püspököt, megragadó szavakkal jellemezve, mint papot, mint embert.

Este fél 8 órakor a főgimn. „Kriza önképzőkör" rendezett az intézet tornacsarnokában müsorral összekötött táncestélyt, amelynek tiszta jövedelmét a Nagyajtán fölállítandó Kriza szoboralap javára fordította a rendezőség. Egy szépen sikerült karének után Pálfi Márton főgimn. tanár, az estély díszelnöke nyitotta meg szép beszéd keretében az estélyt, mely után egy zongorahármas következett. Höncz A. VIII. zongorán, Czappán E. VIII. o. t. hegedün és Sándor János tanár cellon játszottak. Majd Fazakas Béla VIII. o. t. szavalta el Gabányi alkalmi költeményét közvetlen hangon. Székely László VIII. o. t. t. szép bariton hangjával tünt ki, Farkas Ödön „Sír a nóta"-ját énekelve. Nyiredy Géza VIII. o. t. felolvasásában Kriza költészetét tárgyalta, majd Czappán Elemér és Höncz A. alábbi hegedün, utóbbi pedig zongorán adták elő Hubay egyik szép csárdajelenetét. Engel Rezső VIII. szépen átérezve egy melódrámát szavalt, Arany János „Leteszem a lantot" c. költeményét. Hadházy S. VII. o. t. Kriza költeményeket olvasott föl ügyes hanglejtéssel, majd Keresztély Dénes VII. o. t. székely ifjúnak öltözve nagy hatással olvasott föl egy székely népmesét a „Vadrózsák"-ból, majd a dalkör és zenekör együttesen adta elő Schumann egyik szép művét Ssndor János zenetanár kiváló vezetése mellett. A szépen sikerült műsort reggelig tartó tánc követte.

Másnap, (29-én) reggel 8 órakor az egyházi főtanács gyülésén Ferencz József püspök megnyitó beszédében gyönyörüen emlékezett közvetlen elődje hervadhatlan érdemeiről magasszárnyalású megnyitójában. A főtanácsi istentisztelet szónoka Józan Miklós esperes is Krizát méltatta nagyterjedelmű szónoki erővel előadott beszédében.

Az istentisztelet lefolyása után a főtanácsi tagok és az ifjúság

kivonult a kolozsvári temetőbe Kriza sírjához, ahol Ferenc J. püspök a főtanács, dr. Gál Kelemen a főgimn. igazgatóság és Nyiredy Géza ifj. az ifjúság nevében helyeztek koszorút a sírra, szép beszédek keretében.

„Boldog ország" ez a szép Magyarország. Itt súlyos büntetést szabnak arra a lelketlen emberre, aki az út szélére ültetett fát kidönti. Itt megbüntetik azt is, aki az éneklő madarakat elfogdossa és eladja, de megszégyenítik a marosi járás főszolgabiráját és Marostorda vármegye alispánját, mert csak bemerték záratni vasárnap azt a korcsmát, amelyben az *embereket* mézes pálinkával, habzó sörrel s más részegítő itallal megfosztották eszüktől, becsületüktől s egyebüktől. Ez a két derék tisztviselő s még több más is elrendelte a korcsmák vasárnapi bezárását, de a belügyminiszter az itéletet megsemmisítette, mert pálinkázni szabad, részegeskedni jó, a házi perpatvart, az utcai verekedést, a sárbaheverést rendezni mulatságos dolog. Oh te boldog ország, milyen nagy benned az áldott szabadság!

Ünnep Deésfalván.

Október 8-án, 49 évi lelkipásztorkodás után búcsuzott el egyházközségétől T. Hadházy József unitárius lelkész, miután az E. K. T. nyugdíjba bocsátotta.

Nem egyszerü kibúcsuzás, hanem valóságos ünnepnap volt úgy az érdemekben gazdag öreg lelkipásztornak, mint a szent eklézsiának. Nagy érdeme a helybeli intelligens hitrokonoknak, hogy szeretett lelki gondozójukat nem egyszerű istenhozzáddal, hanem valóságos diadalünneppel bocsátották jól megérdemelt nyugalmába.

Délelőtt a rendes templomozás idejében kezdődött az ünnepély, zsúfolásig megtelt a tágas templom helybeli és vidéki hallgatóval és tisztelővel. Zokogó sirás között lépett a szószékre az öreg lelkész imádkozni, hálát adva Istennek, hogy 49 évig vele volt az igehirdetésben s kérni, hogy erőt adjon szeretett híveitől való elbúcsuzásra.

Szívből jövő, eszmékben gazdag, a szeretet jegyében mozgó búcsuzó beszéd következett ezután, mit gyakran megszakasztott a gyülekezet ki-kitörő zokogása s az öreg lelkipásztor sirásig elfogult hangja.

Ezután Gvidó Béla köri esperes lépett a szószékre s felolvasta a Méltóságos és Főtisztelendő Püspök urnak nyugalomba bocsátó iratát, a magarészéről is kifejezve az elismerést.

Köri esperes magas szárnyalású beszédben elbúcsuzott az egyházkör papsága nevében s imában kérte Istent, hogy a jól megérdemelt nyugalomba•való vonulást számos évig élvezhesse szerettei, gyermekei körében. Majd Szinte Sándor énekvezér búcsuzott az egyház nevében, miután lelkész köszönetet mondott a szívből fakadó jókivánatokért.

Templomozás után a templom melletti téren felállott félkörben az egész ünneplő gyülekezet s Pataky László főgondnok úr szép beszéd kiséretében az intelligencia gyűjtéséből vásárolt aranyórát és ezüst szivartárcát nyujtotta át emlékül, az ők szeretetök, ragaszkodásuk zálogául. Majd az egyház gondnoka a köznép ajándékát, egy darab ezüst poharat adott át egyszerű, keresetlen, szívből jövő jó kivánságok mellett.

Megható szavakban köszönte meg e nem várt nem remélt ajándéktárgyakat búcsuzó lelkész, kérve egyházközsége minden rendű és rangú tagját, hogy tartsák meg jó emlékükben, miként ő megtartja szeretett híveit.

Még ezzel sem engedte útjára lelkiatyját az intelligens unitárius hívek szép számú serege, hanem saját intézkedésük, áldozatukból gazdag asztalhoz hívták az áll. iskola helyiségébe mindazokat, kik részt vettek az ünnepélyen, búcsuzó lelkész gyermekeit, rokonait, ismerőseit, barátait.

Lehettek 45—50-en, kik hivatalosak voltak; a közebéden első felköszöntőt Gvidó Béla esperes mondotta a püspök urra, Pataki László távozó lelkiatyjára, mások az intelligencia férfi és női tagjaira stb. A késő estéli órákig maradt együtt a szép társaság, emlékezni a múltra, reményeket szövögetni a jövőre.

Szép és megható volt az ünnepély, de a szeretetnek oly kézzel fogható megnyilatkozása s tettekben kifejezett nyilvánítása, mit kifejezett a deésfalvi egyházközség értelmisége, példa arra, miként éljen egy unitárius pap, hogy nyugalomba való vonulása után is szeretve, becsülve, tisztelve legyen s miként támogassa nemes munkájában a papot az értelmiség, hogy fájó szívvel, könnyek között távozzék munkahelyéről.

Itt a jó példa: szeretet a pap, szeretet a nép, a hívek részéről s akkor mind közelebb-közelebb jön Isten országa.

Kovács Elek.

Lelkészbeiktatás Bágyonban.

Csegezi László esperes-lelkész nyugalomba vonulásával megüresedett lelkészi állásra a bágyoni unitárius szent ekklézsia Kovács Imre homoródkeményfalvi lelkészt választotta meg, kinek ünnepélyes beiktatása f. évi október hó 1-én, vasárnap d. e. 10

órakor kezdődőleg ment végbe, nagy pompával és igaz lelkesedéssel.

Már kora délelőtt kocsi kocsi után robogott be Bágyonba Tordáról, Kövendről, Csegezből, Sinfalváról, Rákosról, Szentmihályfalváról stb. A kolozsvári anyaegyházat Gálfi Lőrincz és Váry Albert tanárok képviselték.

Lőrinczy Dénes esperes, mint hivatali főnök vezette és mutatta be a templomban az új lelkészt a nagyszámu híveknek és díszes vendégeknek, a tőle megszokott remek avatóbeszéddel és hivta fel Kovácsot, hogy most már hivatalosan is foglalja el papi szószékét. A rokonszenves új lelkész könyekig megható, áhitatos, alkalmi imával és oly remek és modern egyházi beszéddel foglalta el díszes kathédráját, hogy azt szent gyönyörüség volt hallani és élvezni. Különösen nagy hatást idézett elő, midőn az evangeliumi *igazságot* és *szabadságot* fönségesen taglalva szent fogadást tett, hogy ez isteni vezérelvek szerint fogja vezetni új híveit és népes egyházát s nem azt fogja kiáltani, hogy „*előre*“, hanem azt, hogy „*utánam*“.

Az egyházi éneklést Máté Sándor bágyoni énekvezér vezette. Nagy tetszésre talált kitünően előadott *szólója*.

Egyébként is felemelő érzelmekkel volt telítve a virágokkal pazarúl behintett, újonnan restaurált szép templom, mely a hívek és vendégek sokasága által szorongásig megtellett.

Templomozás után, 2 órakor kezdődőleg, dús terítékű bankett volt, melynek estendén zenére és táncra perdülő vége a késő éjféli órákig elnyulott, lévén ott a szép asszonyoknak és leányoknak gyönyörű koszorúja is.

Emelkedett szellemű pohárköszöntőket mondottak: Lőrintzi Dénes esperes, Kovács Imre ünnepelt új lelkész, Csegezi László ny. esperes-lelkész, Dobiecky Sándor orsz. gyűl. képviselő, Gálfi Lőrintz, Váry Albert tanárok, Simon Albert ref. lelkész, Ádámosi Gábor kövendi lelkész, Nagy Miklós, Létai Máté rákosi, Balázs András sinfalvi lelkészek, Csegezi Gábor helybeli gondnok, Máté Sándor énekvezér, Simonfi Tamás, Kis Lőrinc, Szép Gábor presbiterek stb. Végül dr. Szathmári Miklós szindi fiatal lelkész tapsra serkentő népdalban énekelte el az ő szivet gyújtó tósztját.

Lelkes és magasztos egyházi ünnepély volt. Hogy a siker minden tekintetben teljes volt, a főfő érdem a Csegezi Gábor gondnoké és Máté Sándor énekvezéré, kik lankadást nem ismerő fáradozásukkal teljes elismerést vívtak ki. *N. M.*

Jaj annak, aki megitatja felebarátját és aki reáerősködöl, hogy megrészegitsed őt, hogy láthassad szégyenét!

Gyalázattal telsz meg dicsőség helyett; iszol te is és megmeztelenítettel, reád fordul az Úr jobbjának pohara és gyalázat boritja el dicsőségedet. Hab. II, 15. 16.

TŰZHELY MELLETT.

A visszavett ajándék.

Ügyes, serény, megbizható, régulatartó fiú volt Tücsök Jóska, a takaritó legényem. Nagyszerüen értettte a módját, ho ,y a sárgaréz-gombokat, csákórózsát, borjúszíjjakat hogyan kell ragyogóra kifényesíteni. Bécsben voltunk, ahol örökké parádéban kell a katonának tündökölnie No, ami katonaszerszám a Tücsök Jóska kezéből kikerült, azon hanyattesett a napsugár...

De nemcsak a közönséges puccoláshoz értett Tücsök Jóska. Tudott borotválni is, ha kicsorbázott kését sikerült valamenynyire megkurálnia, sőt a haját is szép simán, grádics nélkül letudta vágni, ha ollóra tehetett szert.

Úgy karácsony felé az iskolaparancsnokunk értésünkre adta, hogy valami magasrangú tisztek meg fogják inspicérozni az önkéntes-iskolát. Gondoskodjék mindenki, hogy ez alkalommal szégyent ne valljon az önkéntes-csapat, mert akinek akár a ruhájába, akár a tudományába belé fognak akadni, annak imígy-amúgy, szedte-vette megsavanyodik a katonaesztendeje.

— Nó, Jóska, most kell aztán kivágnunk a rezet! — mondtam el a legényemnek a kapitány parancsát.

— Dejszen, nem fogunk szégyent vallani! — nyugtatott meg Jóska.

— Nó, ha nem vallunk szégyent, hát igérem, hogy karácsonyra egy szép ajándékot veszek magának. Olyan ajándékot, aminek nagy hasznát fogja venni.

— Az is jó lesz... azt is megköszönöm az önkéntes úrnak — felelte Jóska.

Az inspicérungon szerencsésen átestem. Úgy ragyogott az egyetmásom, mint a vacsoracsillag.

Még aznap megvettem Jóskának az ajándékot. Egy borotvát vettem neki, meg „nyiró"-masinát, afféle kicsi, kattogó jószágot, amivel a borbélyok rövidre szokták levágni a hajat. Meg hozzávaló ollót, fésüt.

Micsoda örömet szereztem vele Jóskának! Milyen boldogan mutogatta meg a készséget az egész századnak!

S karácsonyra már ezekkel az új szerszámokkal borotválta és nyirta meg a hozzáfolyamodókat. Egy borotválásért 10 fillért, egy hajvágásért 20 fillért kapott...

*

Az ajándékomnak mindenki örült: Jóska azért, mert sok pénzt keresett vele, a többi legények meg azért, mert közel kapták a maguknak való borbélyt. Csak nekem nem volt okom örülni. Amilyen mértékben növekedett ugyanis a Jóskához folyamodók száma, olyan mértékben hanyagolódott el az én egyetmásom. Hovatovább mind több fogyatkozást észleltem a sárgarézgombok, szíjjak ragyogásában. Ha este küldtem Jóskáért, azt izente vissza, hogy sok borotválni, nyirni valója van, majd reggel fog takarítani. Reggel azonban elég dolga akadt a maga rendbehoásával.

Egy idő óta gyakran megtettem, hogy magam mentem el Jóskához a szijjaimmal, gombjaimmal. Gondoltam, hogyha az orra elé tartom a mulasztását, megszégyenli magát s jobban utánalát. De csakhogy éppen lerázott a nyakáról. Sokan várakoztak rá a nyiratkozók, szaladt azokhoz.

Egy alkommal megint fölkerestem Jóskát. Amint a ládájában tett-vett, keresgélt, hát meglátom, hogy egy csomó tallér van a ládafiában.

— Né, né, hát magának annyi pénze van? — kérdezem csodálkozva.

— Van egy kevés . . .

— De barátom, ezt nem szabad ilyen könnyen itt tartani. Miért nem teszi be a postatakarékba?

— Nem tudom én annak a módját.

— Én megtanítom. Elviszem én magát a postára.

Jóska kisideig hallgatott. Leolvastam az arcáról, hogy nem nagyon bízik a postatakarékban. De ő is megmondta.

— Mégis csak jobb helyt van az én kezemben. Az a kis kamat nem érdemli meg . . . Aztán nekem is kell egy kis pénz erre-arra . . .

Nemsokára végképpen összekülönböztünk Jóskával. Kutyába kezdte venni a szavamat.

Hiszen jól van, a maga gazdája lett, éljen boldogul. Nem akar szolgálni, hiszen még örülni kell azon, hogyha valaki a maga ura lehet.

S más takarító legényt fogadtam föl.

Telt-mult az idő, nem igen törődtem azután Jóskával. Egyszer mégis — úgy húsvét felé — megkérdeztem az új legényemtől: folytatja-e még Tücsök Jóska a borbélyságot?

— Az igen aztán — felelte a legény. Hej, sok pénzt keres az! Mindennap meg van annak a két—három koronája . . .

— S mit csinál azzal a sok pénzzel?

— Mit-e? — nevetett a legény gúnyosan. Hát megissza!.. Egy csomó élősdi pajtásával minden vasárnap künn csavarog a

városon, aztán sörházról-sörházra . . . Tücsök Jóska fizeti. Hétköznap pedig a kantinban iszik, mikor elvégzi a borbélykodást. Teheti, van miből . . .

*

Tavasz elején minket, önkénteseket is visszavezényeltek századainkhoz. Attól fogva mindennap találkoztam Jóskával. Jobban mondva: mindennap láttam őt, mert szóba nem igen ereszkedtünk. Jóska elkerült, ha tehette.

De amit láttam, abból is eleget megértettem. Jóska volt akkor a század szemetje. Piszkos, elhanyagolt külsejű, a fölebbvalók szidalmainak örökös célpontja.

Az ital szaga pedig már messziről érzett rajta . . . Szemlátomást elzüllött a nemrégiben olyan ügyes, derék, régulatartó fiú.

Bizony néha vádoltam is magamat, hogy miért tudtam neki azt a karácsonyi ajándékot venni.

Ekkortájt történt, hogy egy kellemes, szép tavaszi alkonyaton kikönyököltem a kaszárnya ablakán. Bécsnek egyik főutcájára nyilott az ablakunk.

Micsoda élet, jövés-menés, sürgés-forgás van egy ilyen bécsi utcán! Hogy fut-fárad, dolgozik, töri magát minden ember! Be szivesen szidjuk mi, magyarok, ezt a várost, pedig micsoda szorgalmas, törekvő, józan életű, takarékos nép lakja. Inkább tanulnunk kellene ezektől az emberektől. Lám, itt a legutolsó, szegény munkás ember is arra törekszik, hogy vagyont gyűjtsön magának, jólétet, függetlenséget, bizonyosságot teremtsen a maga és családja számára. Fillért-fillérre rak, spekulál, újabb meg újabb vállalatokba fog, kihasználja az erejét és az időt. S milyen nagy, hatalmas is ez a város! . . .

Amint ezeket a gondolatokat űztem-fűztem magamban, egyszer csak, az utcai zajt túlharsogva, egy jólismert magyar nóta hangjai ütötték meg fülemet. A magyar nóta a kaszárnya kantinja felől hangzott felém:

Addig iszom, míg a világ, világ lesz,
Míg az égen egy ragyogó csillag lesz . . .

Megismertem a Tücsök Jóska hangját. O dorbézolt a pajtásaival a kantinban. Nagy keresete volt azon a délután . . . annak járt végire . . .

*

A kapitányunk magyar ember volt, tüzes, lelkes magyar. Szigorú, kemény katona, de jó gondviselője a legénységnek.

Egyszer az irodába hivatott.

— A Tücsök Jóska ügyében hivattam — mondta — kihallgattam az altiszteket és azok azt vallják, hogy a fiú azóta romlott el, amióta ön borotvát, hajvágó-gépet vett neki ajándékba.

— Én jót akartam tenni vele! — mentegetőztem.

— Természetes, erről meg vagyok győződve. De látja, a jó szándék balul ütött ki, a fiút lejtőre juttatta a nagy jövedelem. Mit szól hozzá, nem volna jobb tőle elvenni azokat a szerszámokat?

— El kell venni, csakugyan az lesz a legjobb! — feleltem. Szomorú dolog, hogy éppen a szerencse lett a megrontója . . .

— Bizony szomorú dolog, barátom! — sóhajtott föl a kapitány. S hány olyan magyar van, mint az a Tücsök Jóska! Aki szegényen derék, tisztességes ember tud lenni, de ha jobb sorsba jút, akkor hegyen-völgyön lakodalom . . . nem fér többé a bőrében . . . Csapássá, átokká válik az áldás kezében . . . mérget szív a méztermő virágból . . . Hány ilyen ostoba magyar van, mint ez a Tücsök Jóska, aki megkeresni megtudja, de megbecsülni, okosan használni nem tudja a vagyont! . . .

Kisvártatva fojtott, keserű hangon tette hozzá:

— És ilyen könnyelmű, hitvány természettel akarjuk mi, magyarok legyürni ezt a józan, takarékos, élelmes és gazdag bécsi népet! . . .

Gyallay Domokos.

Két dal a népről.

Szeretem a népet . . .

Szeretem a népet, szeretem, imádom,
Vígsága, öröme az én boldogságom.
Reménye: reményem s ha csalódás érne,
Ott sir az én lelkem könyező szemébe',

Szeretem, amidőn a határra szállva,
Barna barázdát húz a föld ugarába,
Vagy midőn a magot reménységgel szórja
S hogyan gyűl a kereszt, már tud lelke róla.

Szeretem a népet villával kezében
S izzasztó dolog közt munkáskötényében.
Ha csöndesen vigad, hűn részt veszek benne,
Bánatjából bánat gyűl össze szívemre.

Midőn dalaiban énekeli sorsát,
Szeretem nyelvének jó magyaros voltát,

S amiben sehol se találhatni mását,
Szeretem nyilt szavát, méla hallgatását.

Szeretem, midőn a szabad mezőt járja,
Vagy ha templomba lép ünneplő ruhába'
S ájtatos imában, szép magyar beszéddel
Társalog az egek édes Istenével.

Szeretem a népet kis tűzhelye mellett,
Hol nagyok, kicsinyek mind-mind édesegyek
És a boldogság a szívekben nem férve,
Kiűl az arcoknak kellős közepére.

Szeretem a népet, ősi tölgy hajtását,
Szívemen érezem a kézszorítását . . .
Szeretem, imádom, áldom minden lépten:
Virágozz, boldogulj édes magyar népem!

A népről.

Ne bántsa senki, ne a népet,
Megszenved érte, amit vétett.
Habár a lelkén borúl, havaz,
Mégis az Isten szép kertje az.

Nincs ilyen-olyan cicomája,
Csak törpe bokra, fűzfaága,
Hanem ezüstös a levele
S dalosa siró fülemile.

Ne bántsa senki, ne a népet,
Becsülje meg az ősi fészket . . .
Ha gőgösöknek ege borúl,
Kunyhókban jár-kél akkor az Úr . . .

Tarcsafalvi Albert.

Tarcsafalvi Albert verseit az Unitárius Közlöny olvasói régóta ismerik, szeretik, mert őszintén, tisztán, egyszerüen és kedvesen szólnak szívből a szivhez. Tarcsafalvi most egy új kötetet ad ki. Karácsoni ajándék lesz. Minden jó magyar családhoz beillik, mert a családi élet boldogságát, gondját, örömét énekli meg úgy, amint csak az teheti, aki ismeri és élvezi azt. Melegen ajánljuk mindenik olvasóinknak, szerezze meg magának e könyvet. Ára 3 kor.

Az Unitárius Ker. Népnaptár II-ik évfolyama.

Október havában hagyja el a sajtót. Az elsőnél bővebb és változatosabb tartalommal — egyelőre ismét 5000 példányban — fog megjelenni.

A százesztendős jövendőmondót Péter Ödön szólaltatja meg.

Az Újévre Demeter Dénes köszönt be költői lendülettel. Megkapó *életrajzi* ismertetéseket közölnek: *Hunyadi Demeter* püspökről Ürmösi Károly; *Székely Mózes* fejedelemről Péter Sándor; *idős Daniel Gábor* főgondnokról Kisgyörgy Sándor; *Kriza János* püspökről Demeter Dénes; *Fekete Gábor* főgondnokról Ürmösi Kálmán. *Elbeszéléseket* adnak: Deák Miklós, Ürmösi József; *verseket* Tarcsafalvi Albert, Demeter Dénes, József János, Vári Elek, Gál József. *Homoródvárosfalva* történetét tanúlmányosan irja meg Péter Sándor. *Asszonyainkhoz — leányainkhoz* nagy szeretettel szól Perczelné Kozma Flóra. *A mi nagy ünnepünket* leírja Szász András. *Századunk özönvizéről* szól Sándor Gergely. *A gyógynövényekről* értekezik Máthé Lajos; *a szövetkezetekről* Végh Béniám. *Egészségügyi tanácsokat* adnak: Szén Mihály, Ajtay János; *gyümölcskertészeti, gazdasági, méhészeti* cikkeket, *hasznos* tudnivalókat Péterfy Áron s többen; adomákat Kovács Imre, Péter Ödön. *A rendőri büntető parancsokat és azok körül való eligazodást* ismerteti Barabás Dénes.

Az erdélyi és szilágymegyei vásárok jegyzéke hónapok és napok szerint fog jőni gazdaközönségünk óhajának megfelelően. Az *unitárius vallási* könyvek jegyzéke, a *székelyudvarhelyi egyházkör* cimtára, *hirdetések* stb. fogják kiegészíteni népnaptárunk tartalmát.

Izléses kiállításáról most már a *Becsek D. Fia* székelyudvarhelyi jóhirű nyomdája kezeskedik.

A hétíves naptár bolti ára most is 40 fillér lesz. Azonban falusi szegény népünk körében — tömeges rendelésnél — példányonként 30 fillérjével fogjuk terjeszteni, melyből 2 fillér a szétárusító jutaléka lesz.

Amidőn naptárunk *pártolóközönségének ezuton is leghálásabb köszönetemet* lehetek szerencsés kifejezni e szerény, de szép jövőt igérő népirodalmi vállalatunk lelkes felkarolásáért, kérem, hogy naptárunkat jövőre is szives jóindulatával támogatni kegyeskedjék.

Megrendeléseket kérjük a cím pontos megjelölésével Ajtay János lelkészhez Homoródalmásra (posta helyben), a pénzeket pedig Rédiger Géza lelkészhez Kénosba (posta helyben) küldeni.

Homoródalmás, 1911. szept. 29

Ajtay János szerk., biz. elnök.

Az utcagyerek.

Az utcagyerek alkalmatlan jószág szokott lenni. Rendes szokása szerint mindig valami hitványságon jártatja az eszét. Jaj annak ami kezeügyébe esik. A szegény kutya legalább is

belesántul, a veréb rendesen életével fizet, a libának mindig a fejét célozza, az almafáról nemcsak az éretlen gyümölcsöt, hanem a kihajló ágat is leveri. Köszönje meg az ember, aki véletlenül útjába kerül, ha nem üti ki a szemét. Föl sem lehet sorolni, azt a számtalan csínyt és hamisságot, ami tőle kitelik.

Szeretnénk bocsánatot kérni attól a tizenhárom éves kis fiútól, akit a minap utcagyereknek néztünk, mert biz' ő, se szó, se beszéd, az utcáról beugrott a szomszéd kertjébe s ott kezdette összeszedni a síránkozó macskafiókákat. Miért veszed el az anyjuktól, kérdeztük? Megsajnáltam szegényeket — mert valaki bedobta ide a bozótba, hogy éhen pusztuljanak. Megakarom szabadítani a hosszas szenvedéstől, bele dobom őket a folyóba. Dicséretre méltó emberséges fiú. Ez bizonnyal nem érdemelte meg, hogy utcagyereknek gondoljuk, mert megesett a szive a szegény síró vak macskafiókákon, s ha anyát nem adhat nekik, megrövidíti a haldoklásukat.

Hasznos tudnivalók.

Figyelembe ajánljuk a következő törvényes intézkedéseket:

1868. évi 53. t.-c. 19. §. Egyik felekezet tagjai sem kötelezhetők arra, hogy más vallásfelekezetbeliek egyházi szertartását és ünnepét megtartsák, vagy hogy ezen napokon bárminő munkától is tartózkodjanak . . . Vasárnapon minden nyilvános és nem elkerülhetetlenül szükséges munka felfüggesztendő.

1909. évi utasítás 49. §. szerint az egyes felekezetek egyházi ünnepén az illető felekezethez tartozó tanulók szünetelnek, de az egész iskola csak akkor, ha a tanulóknak 70 százalékánál több tartozik az ünnepet tartó felekezethez.

Az 1879. évi XL. törvénycikk VII. szakasz 85. §. ezt mondja: Aki mást korcsmában, vendéglőben, utcán vagy más nyilvános helyen szándékosan lerészegít, továbbá akik szeszes italok eladásával iparszerűleg foglalkoznak és ezek megbízottjai, ha részegnek — noha ezen állapotát tudják — még szeszes italt adnak: ötven forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendők.

Ha a kihágást oly egyén követi el ismételve, ki szeszes italok eladásával iparszerűleg foglalkozik és emiatt már kétizben büntetve volt, amennyiben utolsó büntetésének kiállásától két év nem múlt el: üzlete folytatásától is három hónaptól egy évig terjedhető időtartamra, eltiltható.

A Dávid Ferenc-Egylet közgyülésén ezutlal először szerepelt önállóan az unitárius nők szövetsége. Fangh Erzsébet titkár jelentéséből kilehetett érezni, hogy rövid idő alatt az összes magyar unitárius nők együtt fognak lenni az emberséges és szeretetteljes munka végzésére. Papnéink már is szép sikert értek el, de az új esztendőben még sokan kell hogy sorompóba álljanak.

Gálfi Lőrinc theol. tanár barátunkat nehezen tudtuk megtartani Egyletünk pénztárnokának. 17 évig vitte már kitünő pontossággal és ügybuzgalommal. Csak a közgyülés egyhangú és erős tüntetése tudta meghajlásra birni. Fogadja köszönetünket. A t. tagtársak kedveskedjenek Gálffinak azzal, hogy az 1911. évre eső tartozásokat a még hátralevő időben mind küldjék be.

A székelytársaságok, mint megalakulásuk óta minden évben, úgy az idén is több helyen gyüléseket tartottak; azonban az elért eredmény nem mondható teljesen kielégítőnek, mert amint más lapok is igen helyesen megjegyzik' a kormány támogatása nélkül a székely társaságoknak csaknem minden törekvése kárba veszett. A nagyszabásu és igazán szép irányzatú társaságok sokat veszitettek tekintélyükből, nem eléggé látogatottak. De a székelytársaságoknak élni és virágozni kell s ha igy akarnak, akkor elől kell kezdeni a munkát. Ezután nagyobb céltudatossággal és buzgalommal kell munkálkodni, hogy azt az érdeklődést, melyet a társadalom minden rétegében ébresztettek, el ne veszitsék. Különösen ügyelniök kell a társaságok vezetőinek arra, hogy csak olyanokat vegyenek fel a társaság tagjai közé, akik igazi meggyőződésükből, a székely nép iránti rokonszenvből kifolyólag óhajtanak részt venni a székelytársaságokban, nem pedig csupán az önzés és mellékcélok megvalósitásáért.

Keresztény szövetségek több helyen működnek és tagadhatatlanúl jó hatással vannak az egyházi életre. Bizonyitanak a tények. Avagy az elhagyott gyermekek felöltöztetését, az elszegényedett özvegyek fölsegítését, betegek ápolását és a gyermekek tanitását ki tarthatná a kereszténységgel össze nem férő dolgoknak? Van azonban egy nagy hátrányuk a keresztény szövetségeknek és ez az, hogy egy sajátságosan körülvonalozott módszer szerint kell átalakítania vallásos életét az egyes tagoknak és a szorosan megállapitott törvényekhez alkalmazkodniok kell. Pedig azt hisszük, hogy a fent emlitettek kedves kötelességei az igazi kereszténynek, melyeket szivjósága ösztönzésére teljesit és nem valamely külső szabály betöltése, avagy a látszat kedvéért. S ha pedig ez igy van, igyekezzünk praktikus úton megmutatni, hogy keresztény szövetségek nélkül is tudunk nagy szeretettel, áldozattal és eredménnyel dolgozni.

Dávid Ferenc néplés életrajzára két pályamű érkezett be a Dávid Ferenc Egylethez. A pályadij nem adatott ki, mivel a föladatnak egyik sem felelt meg teljesen. „A Dávid Ferencet ismerve stb." jeligés mű irójának az egylet 50 korona jutalmat szavazott meg s az „Inkább öt szót stb." jeligést dicsérettel tünteti ki. A jeligés levélkék csak akkor bontatnak fel, ha az irók jelentkeznek és a felhatalmazást megadják december 1-ső napjáig terjedő idő alatt.

A harmadik patronage kongresszus az ősz elején Kassán volt megtartva. Amint a kongresszusok általában nagy jelentőségüek az eszmék vezérelvek tisztázására és popularizálására, úgy a

Egyházi és iskolai mozgalmak.

Változások a lelkészi állomásokon. Várfalvára megválasztották Bartók Géza polgárdii lelkészt, a főt. püspök úr kinevezte Novemberben foglalja el állását Helyette a főt püspök úr kirendelte helyettesnek Keresztesi Dénes papnövendéket. — A sepsiszentkirályi egyházközség megválasztotta Boor Jenő iklandi lelkészt. — Dézsfalván és Homoródujfaluban el van rendelve a választás.

Servetnek, akit az első unitárius vértanunak nevezhetünk, Vienne-ben közelebbről leleplezett emlékszobra az ötödik, amelyet ezen nagynevű theologusnak emlékezetére eddig állítottak. Kiválóan érdekes az, hogy az elsőt éppen Spanyolországban állították 1876-ban, ahol a Servet vallásos irányát tekintve, az ember iránta kevés vagy egyátalában semmi rokonszenvre nem igen számíthatott. Ezt követte 1903-ban a Genfben állított emlékszobor azon a helyen, ahol 350 évvel azelőtt a mágyán tűzhalált szenvedett. Mint a felirat szól, ezt az egyszerű kőoszlopot a svájciak a kiengesztelés jeléül állították. Emlékoszlopai vannak még Servetnek Párisban és egyebütt.

Október 6. A kolozsvári unitárius kollegium gimnáziumi ifjusága és papnövendékei, mint minden évben, az idén is megünnepelte okt. hatodika emlékét. A papnövendékek önképzőköre okt. 7-én díszgyűléssel egybekötve áldozott hálás emlékezettel Bárka József III., mint ez isk. évre megválasztott főszerkesztő, székfoglaló fölolvasásával igen elmésen mutatott rá, hogy a múlt eseményeiből példát véve, mit kell tenni a jövőben. Orbán Lajos I. é. közvetlenséggel szavalta Parányi Lajos „Október hatodikára" költeményét. Makkay Zoltán III. é. eszmékkel gazdag alkalmi fölolvasást tartott. Báró József I. é. élvezetesen szavalta el Tárkányi Béla „Coriolan" c. költeményét. Az ünnepély a himnusz eléneklésével ért véget. A gimnáziumi ifjuság „Kriza" Önképzőköre okt. 6-án d. e. 10 órakor kezdődőleg ünnepelte meg szép számú közönség jelenlétében az aradi tizenhárom emlékét. Közreműködtek: az ifjusági Dalkar a himnusszal, Gál Mózes III. papn, imát mondott. Székely László VIII. o. t. tartott emlékbeszédet. Fekete Gyula VIII. o. t. szavalt. Ezután az „Apolló kör" négy legjobb tagja quartettet. Hadházy Sándor VII. o, t. szavalta Ábrányi Emil „Tizenhárom" című költeményét A magas szinvonalon álló ünnepélyt az ifjusági Dalkar a „Szózat"-tal zárta be.

Kovács Lajos nagyajtai ifjú lelkész nyerte el a Bedő Albert 100 korona pályadíját egyházi beszédével. A pályadíjat az egyházi főtanács adta ki elismerő tűntetéssel. Sajátságos játéka a véletlennek, hogy a nyertes a Kriza János unokájának férje, éppen a Kriza-ünnepen szerzi meg első irodalmi koszoruját.

Sándor János az unitárius kollegium ének- és zenetanítóját az E. Főtanács nagy kttüntetésben részesitette, azzal, hogy eddigi működését és sikereit figyelembe véve, a próbaévét elengedte és egyenesen rendes tanárrá léptette elő. Gratulálunk.

Tiszteletbeli esperesi címmel ruházta föl az egyh. főtanács Kiss Sándor sepsiszentkirályi ny. lelkészt.

Kassán tartott patronage kongresszus is e tekintetben szép eredményekkel dicsekedhetik. Nem azért, mintha talán sok tárgyat ölelt volna föl, hanem mert szűk körben mozgott ugyan, de mélyen és alaposan járt el A keresztény egyház és a művelt társadalom régóta gyakorolta a „társadalmi pártfogást", de igazán országos jelleget csak most kezdett ölteni. Vajha ne avulna el egyhamar a humanus intézmény!

Morvai Ilona kisasszony a Dávid Ferenc-Egylet közgyülési felolvasója nagyon bájosan világított rá a nőemancipáció túlzásaira és a nők igazi föladataira. Felolvasását kedves előadása és az itt-ott megvillanó szelid humor nagyon élvezetessé tették.

A kereszturi gimnázium igazgatójává ujból Pap Mózes választatott meg nagy szótöbbséggel. Erős versenytársa volt ezuttal is Szolga Ferenc. A Pap Mózes választói méltányolni kivánták e derék munkás tanár nagy buzgalmát, a mit kifejtett a Pap János-féle telek megszerzése körül. Nemcsak személyes fáradságát, hanem vagyoni felelősségét is bele vitte ebbe az iskola érdekében. Remélhető, hogy az iskola új épületének már a jövő évben letétetik az alapköve.

Az egyházi Főtanács új tagjai lettek: Kriza János, dr. Elekes Dénes, Máthé György, dr. Dézsi Ferenc, dr. Gál Zsigmond, Major Sándor. Érdemes a megjegyzésre, hogy Kriza Jánost, az ünnepelt nagyapa unokáját tüntető nagyszámu szavazattal juttatták be.

A kolozsvári lelkészi állás körül az egyh. főtanácson sok szó és vitatkozás folyt. A lelkész eddig theologiai tanár is volt, a Theol. Intézet ujraszervezésében ez a kapcsolat nem szerepel. A kolozsvári egyházközség önálló lelkész tartására nem rendelkezik jövedelemmel, kérte a kapcsolat megtartását. Ez ellen többen felszólaltak. Végül szavazással döntetett el a kérdés ugy, amint az E. K. Tanács ajánlotta, hogy egyelőre megtartandó a kapcsolat.

Az E. K. Tanácsba tagokul beválasztotta az E. Főtanács Dr. Bedő Albert nyug. államtitkárt, Benkő Mihály, takarékpénztári vezérigazgatót Daniel Lajos, földbirtokost. Gyulai Árpád, ny. p. ü. igazgató. Kisgyörgy Sándor, esperest. Dr. Nyiredi Géza, főgimn. tanárt. Veress József kir. táblai birót. Lőrinczy Dénes, nyugalm. csász. és kir. altábornagyot.

Nyugalomba bocsátott lelkészek. Az Egyh. Főtanács nyugalomba bocsátotta a következő kilenc érdemes lelkészt: Csegezy László bágyoni 64 évi, Gálfalvi István haranglábi 45 évi, Sándor Áron kadácsi 44 évi, Bartók Albert csekefalvi 40 évi, Kiss Sándor sepsiszentkirályi 45 évi, Hadházy József deésfalvi 49 évi, Biró Elek kolozsi 45 évi, Tibáld József homoródujfalvi betegség, Péterfi Dénes kolozsvári 35 évi szolgálat után mindeniket elismeréssel hasznos szolgálataikért.

Kovács Gábor áll. népiskolai tanitó, Kovács Sándor és neje, a mi nagyszivü és buzgó munkatársunk édes fia elhunyt okt. 30-án. Mély részvéttel jegyezzük föl ezt a leverő szomoru hirt.

A nagyajtai unitárius egyházközség uj orgonája létesitéséhez a következők járultak hozzá szives adományaikkal: dr. Ferenczy Géza 100 kor. Kovács Gábor, id. Darkó Lajos, ifj. Darkó György 20—20 kor. Bedőházy Gábor, Péterfi Sándor, Kovács Lajos, ifj. Németh Mózesné. Incze Dénesné 10—10 kor. Rabocskai Sándorné 6 kor. Id Simon György, id. Zoltán György, Toók Mózes, Simon József, Incze Gábor, id. Simon Áron, Benedek András, Nuridsány János, dr. Debreczy Béla, Ferencz Zsigmond, Ádám István 5—5 kor Id. Dombi József, id. Ferenc József. ifj. Zoltán György, Darkó Sándor 4—4 kor. Dézsi Sándor, Szolnoky Irén 3—3 kor.

Id. Keresztes Samu, Péterfi Lajos, id. Barta György, Dézsi Gábor, ifj. Lőrincz István, Bartha Lajos, Koródi József, Varga György, Daróczy Sándorné, Fazekas Sándor, Körtvélyfáy József, ifj. Simon Áron, Liess Alfréd, özv. Péterfy Lőrincné, Kuttlik Ferenc, Zárug Aladár. Incze Dénes, Ferencz Lajos, özv. Péterfy Sándorné, Benedek Lajos Brassó, Molnár János 2 - 2 kor. Ifj. Dombi József, id. özv. Barta Andrásné, Serbán Dávid, ifj. Zoltán István, id. Koródi József, Darkó Dénes, id Péterfi István, Koródi István vasuti, ifj. Koródi István, ifj. Szőcs József, id. Szőcs József, ifj. Rabocskai Sándor, ifj. Simon György, id. Benedek József, Fekete József felső, ifj. Fűrész János, Molnár György, Moldován István, Dézsi Jónás, Molnár Albert, özv. Dézsi Mihályné, Vajda József, Kardos Mihály, özv. Boda Samuné, Biró Albert, Benedek Gyula, Szakács István, Perényi Ferenc, Gáspár Gyuláné, Lőrinc Ferenc, özv. Huszár Mihályné, Németh Lajos 1—1 kor. Id. Németh Mózes, Darkó András 80 - 80 fill. Darkó Mózesné, Kuttlik Józsefné, Gyenge Imréné 60—60 fill. Id. Bihari Józsefné, özv, Dávid Izsákné, Lengyel József, Szász János, Varga Józsefné, Péter Borbára, ifj. Fekete Áron, Németh Mózes szabó, Péterfi Ferenc 50—50 fillér. Kinczler Frigyes, ifj Benedek Gyula, Darkó Mihályné, Téglás Sándorné, Téglás Áronné, Dézsi Gyuláné, Simon Ferenc, Komsa Mihály, Bihari Áronné, özv. Benedek Ferencné, ifj. Jancsó József, Bokor János, Triff Anna, ifj. Péterfi Istvánné, ifj. Incze Lajos, id. Simon József, Farkas István, Román Mihály, id. Fűrész József, id. Szebeni Mihály, Toók Áronné, Rabocskay József, Darkó Áron, Szenpáli Sándor, Máthé Róza, özv. Varga Gyuláné, Péterfi Dávid cs., Porzsolt József, Barta András, Nagy József, Toók Sándor, id. Fürész János 40 - 40 fill. Kiss János, Balogh István, Lőrincz Jánosné, Nagy András, Bedő Áronné 30—30 fillér. Kisgyörgy Mariska, Fekete Zsigmondné, id. Szebeni Dávid, Fekete Áron, Fekete Albert Princzhauz Györgyné, Bihari Róza, Mészáros Józsefné, Kerekes Mihály, Rabocskai Sándorné, Péter Jánosné, Zoltán Mihályné, Incze Lajos, id. Keresztes Józsefné, id. Benedek Istvánné, Koródi Andrásné, ifj. Kisgyörgy Áron, Péterfi Dávid felső, Dévai Györgyné, Darkó Lajos felső, Gyenge Jánosné, Fekete Istvánné, Rétyi Sándorné, Mihály Györgyné, id. Fazakas József, Benedek Gáborné, Bedő Imre, Kovács Zsuzsa, N. N., Méder Zsiga. Kovács Lajos vasuti, Méder Sándor, id. Fekete Áron, Szebeni Mihály, Csinta Györgyné, Éltes Istvánné, Dávid Józsefné, Miklós Ignác, Bálint Károly, Fazakas Biri, Sigmond József, Léta Áron, Dombi Mihály, Mihály Sándorné, Marucz Jánosné, Gyenge Imréné, Bihari Györgyé né, Gáspár Gyula, Kriza Mártonné, Sala Mari, ifj. Szőcs Áron, Szakács Elek, Fekete Sámuel, Timár Józsefné, Kádár Pálné, Darkó József 20—20 fill Benedek Dénes 15 fill. Fehér Andrásné, Lőrinez József, Gyárfás István, Dimény Lázárné, Molnos Rózsi 10—10 fill. Léta János, id. Lőrincz József 1—1 véka törökbuza; összesen 402 kor. 05 fill.

Dr. Költő Gábor kir. tvszéki biró úr utján: Gál Jenő tábl. tanácselnök, dr. Ferencz József 3—3 kor., dr. Dézsi Ferenc 5 kor., dr. Költő Gábor 3 kor. 60 fill., Hadházy Sándor 2 kor., Gál Gizella, dr. Potovszky András, Ádám Dénes, dr. Mikó Imre, dr. Tóth György 1—1 kor., Rosnyay S. 40 fill., összesen 25 kor. 402·05 K + 25 K = 427 K 05 f.

A nemesszivü adakozók, valamint dr. Költő Gábor kir törvszéki biró kolozsvári lakós és ifj. Darkó Lajosné, Toók Mózesné, Ferencz Zsigmondné, ifj. Darkó Áronné nagyajtai lakós, fáradhatatlan gyűjtőknek ez uton is hálás köszönetel mond *Kovács Lajos* lelkész.

Telefon sz. 549. ✠ Alapítva 1860.

Gámán J. Örököse

könyvnyomdája

Kolozsvárt, Kossuth Lajos-u. 10. sz.

Van szerencsém a n. érdemű közönség b. figyelmét felhívni a mai kor kívánalmainak megfelelőleg berendezett és villanyjáratú gépekkel ellátott

könyvnyomdámra

Költséget nem kímélve, könyvnyomdámat a legmodernebb betűfajtákkal és díszítményekkel gazdagítottam, úgy, hogy a legkényesebb igényeknek megfelelhetek. Ezenkívül a legnagyobb áldozatokkal

hangjegyekkel

rendeztem be. A közönség pártfogását kérí

kiváló tisztelettel

Gámán J. Örököse.

XXIV. kötet. Kolozsvár, 1911. December 12. szám

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI: Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRS: TARCSAFALVI ALBERT.

TARTALOM:

A szerkesztő asztaláról 209
Péterfi Dénes. *V. A.* 210
Kriza János emlékünnep az unitárius lelkészkörben 212
A Dávid Ferenc-Egylet XXVII-ik közgyülése 214
Nők világa 231
Egyházi és iskolai mozgalmak . 232
A hódmezővásárhelyi templom jóltevői 241

Mennyegzői, konfirmációi s ünnepi alkalommal igen kedves és jótékonyhatásu állandó ajándék az imakönyv. ‚SZIVEMET HOZZÁD EMELEM' irta dr. **Boros György**, női imakönyvet a sajtó meleg szavakkal üdvözölte, a közönség valláskülönbség nélkül megkedvelte. Ára csinos vászonkötésben, arany kehely és arany cimmel 2 K 40 fill. **Öt példány egyszerre rendelve 10 K. Bőrkötés** aranyszéllel (barna, sötétkék, fekete) 6 K. **Fehér csont, selyem- és bársony kötés** többféle szinben, kiválóan jó papiron 10 K. **Bőrkötés remek kivitelben 14 kor. Megrendelhető a szerkesztőnél.**

NYOMATOTT GÁMÁN JÁNOS ÖRÖKÖSE KÖNYVSAJTÓJÁN KOLOZSVÁRT.

25 éve, hogy az UNITÁRIUS KÖZLÖNY megindult.

Egy negyedszáz esztendő nagyon hosszú idő. Hányan elhunytak az alatt, akik örömmel fogadták az új szószólót. Hányan némultak el, akik lelkes dolgozótársaink voltak. És hányan voltak és vannak, akiknek lelki örömet, hasznos tájékozást, baráti jobbot nyujtott és boldog órákat szerzett. »*Az én legjobb barátomnak*« nagyon sokan mondották az Unitárius Közlönyt. Az új esztendő nagy és öröm esztendeje lesz. Reméljük, hogy nemcsak mostani olvasói, hanem egy egészen új és nagy gárda fogja várni a jubileumi évben. Mi némi meglepetést készítünk olvasóinknak. Minket is örvendeztessenek meg olvasóink azzal, hogy tagdíjaikat, előfizetésüket küldjék be pontosan.

1911. október 29-én a „Kriza-estély"-en felülfizettek: Dr. Bedő Albert 50, Fekete Gábor 20, dr. Haller Gábor 10, Csegezy Mihály 20, Osváth Gábor 20, Péterfi Dénes 10, Pálffy Márton 10, dr. Lengyel György 2, Müller Gyuláné 2, Vaska Dezső 2, Gyöngyössy Béla 2, Kelemen Albert 10, Albert Dénes 16, Kelemen Arpád 2, Kisfaludy Árpád 3, dr. Gál Kelemen 20, br. Petrichevich Horváth K. 20, Nagy Lajos 1, Űrmössy N. 1, Tanka Sándorné 3, Kisgyörgy Sándor 10, Ürmössy Kálmán 5, Józan Miklós 10, Lőrinczy Dénes 10, Zsakó István 20, Zsakó Andor 5, Gál Jenő 15, Péter Lajos 1, Iszlay Gábor 2, Pál Ferenc 1, Kelemen Lajos 1, Deák Miklós 1, Szász András 1, Németh István 1, Lőrinczy István 10, Ferenczy Géza 10, Pozsonyi Antal 5, Ferencz József, 20, dr. Árkosy Gyula 10, Árkosy Lajos 6, dr. Lukácsy József 2, gróf Eszterházy Kálmán 10, Benkő Mihály 16, Csifó Salamon 23, Ürmössy Károly 2, dr. Ferencz József 8, Papp Elemér 3, Zádor Benő 1, dr. Nyiredy Géza 20, dr. Boros György 13, Máthé Mózes 4, Márkos Albert 1, Kiss Ernő 5, Kovács Elek 2, Kovács József 2, Gvidó Béla 10, Kozma Ferenc 10, dr. Kozma Endre 2, József Lajos 10 korona. Összesen 522 korona.

XXIV. kötet. Kolozsvár, 1911. December 12. szám

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA: A DÁVID FERENCZ EGYLET

SZERKESZTI: Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRS: TARCSAFALVI ALBERT.

Előfizetési ára: 2 kor. 40 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra

A szerkesztő asztaláról.

A püspök mondja: nem tudom eléggé figyelmeztetni lelkész afiait, hogy legyenek gondos őrállói a gondjaikra bízott gyülekezeteknek, mert lehetetlen, hogy ma valaki meggyőződésből lépne ki egyházunkból s hagyja el az unitárius vallást. Más okai lehetnek ennek, amiket ha minden esetben nem is, de a legtöbb esetben mégis letud győzni egy hivatásának élő, apostoli buzgalommal biró lelkipásztor. A főtanácsi jegyzőkönyv 17. lapja még más figyelmeztetést is tartalmaz.

—

Jézus hálát adott Istennek, a mennyei atyának, hogy amiket elrejtett a bölcsektől és értelmesektől, azokat megjelentette a kis gyermekeknek. A bölcsek és a tudósok nagy utánajárással megvizsgálták és kitalálták, hogy a kisgyermekeket tápláló anyai tej milyen részekből van összetéve s előállították az anyai tejet, de a kis inyencek kapták magukat s egy lecseppet sem ittak meg a műhelyben készült tejből. Most már egy kissé meg kell változtatni a jézusi mondást így: Hálát adunk neked Isten, hogy megengedted, hogy amit a tudósok elakartak titkolni előlünk, azt mi, kisgyermekek fölfedeztük.

—

Szomoru dolgot mond egy orvos. Az iszákos és más tekintetben rendetlen életet folytató család a *negyedik* nemzedékkel megszűnik. Még nem volt rá eset, hogy az atyák bűne a hatodik vagy a hetedik ízig terjedett volna. Tehát a bibliai fölfogás áll: meglátogatom az atyák bűneit harmad és negyed ízig. Csak az erős, a tiszta életü, az okos számíthat hosszú ideig fennmaradásra.

—

A gyönyörüséget néha nagyon egyszerü dolog idézheti elő. A szülőnek nagy gyönyörüséget okoz kis gyermeke, mikor támasz nélkül először megy végig a szobán. Gyönyörködünk, ha a kis testvérek szépen játszanak együtt. A virággal dúsan megáldott gyümölcsfa láttára szivünk örömtől repes. De bizony nagy öröm az is, mikor a lelkipásztor a falu összes ifjúságát templomba vonulni látja. Közelebbről gyönyörüség töltött el, midőn az ország ifjai Kolozsvárt athletikai versenyt rendeztek. Mennyi ügyesség, erő és kitartás volt jól mivelt izmaikban. S mennyivel szebb, ha az ifjú inkább a versenytér levegőjét szívja, mint a kávéház füstjét.

Péterfi Dénes.

„Vannak olyan lelkek, — mondja Taine önmagára célozva — akik magukba zárkóznak s akiknek számára a szenvedélyek, örömeik, fájdalmaik, cselekedeteik, mind belső események". Az ilyen lelkek nem ismerik az életnek úgynevezett könnyü oldalát.

Az élet eseményei és jelenségei fölött nem tudnak könnyü szívvel átsiklani. Mindent átélnek, mindent feldolgoznak. Pihenést nem ismernek. Folyton munkában vannak. Érzéseik mélyebbek, gondolataik magasabbak, mint az átlag embereké. Mivel pedig sokkal többet fogadnak be, mint amennyit kifejeznek, azért tartalmuk gazdagabb. Örömeiket nem viszik a világ piacára, de fájdalmaikkal is csak önmagukat emésztik. Ezek a szakadatlanúl folyó belső harcok, ez az állandó lelki munka a világ előtt ismeretlen, de annál inkább megedzi s annál magasabbra emeli az ilyen munkás önmagát. Ezek az igazi filozófus lelkek, akik ott is látnak, ahol mások sötétségben vannak, s azt is olvassák, ami mások előtt a titokzatosság vastag pecsétjével van elzárva. Ilyen lélek a Péterfi Dénesé is.

Életének külső keretei teljesen olyanok, mint az unitárius lelkészé és tanáré általában. Középajtán 1851 aug. 30-án született. Középiskolai tanulmányainak egy részét Székelykereszturon, a másikat Kolozsvárt végezte, hol 1870-ben tett érettségi vizsgát. Azután a theologiára ment, amelyet 1873-ban végzett s egyszersmint a kolozsvári egyházközségben mint segédlelkész alkalmazást nyert. A következő év őszén külföldre megy, hol két évig gyarapítja ismereteit Londonban. Amikor innen hazajött 1876-ban. a kolozsvári egyházközség rendes lelkésze és theologiai tanár lett. A theologián a vallásbölcsészetet adta elő, ami nagyon is megfelelt az ő elmélyedő és szemlélődő egyéni hajlamainak. Lelkészi és theologiai tanári munkáján kívül éveken keresztül tanított hittant a kolozsvári főgimnáziumban, az állami fiú és tanítónőképezdében, állami felsőbb leányiskolában. Ezeken kívül 1878-tól 1910. év végéig szerkesztője volt a Keresztény Magvetőnek és 1908-ban a kolozsdobokai egyházkör esperesének választotta. E nagy és széles munkamezőn, amely két emberi erőt is teljes mértékben igénybe venne, fáradott és dolgozott Péterfi Dénes 35 évig. A folyó 1911 szept. 1-től kezdve pedig kérte nyugalmaztatását. Bár még erejének és munkabírásának teljességében van, bár egyházunk vezetősége mindent elkövetett, hogy továbbra is megtartsa: de az őtet jellemző határozottsággal megmaradt szándéka mellett.

Eddigi életének ez a külső kerete. Sokkal közelebb van hozzánk és sokkal jobban ismerjük egyéniségét, minthogy ez élet tartalmának a méltatásába mélyedhetnénk. Beszél arról a kolozsvári szószék, amelyről elhangzottak azok a magasszárnyalásu, mindig világos és választékos egyházi beszédek, melyek az egyházi szónoklatnak valódi remekei s amelyeknek ékes előadását mélységes áhitattal hallgatta mindig a fejlett izlésü közönség, Ezeknek egy része „Unitárius Kereszténység“ cim alatt megjelent, de meghálálhatatlan nyeresége lenne egyházi irodalmunknak, ha belőlük minél több látna nyilvánosságot. A „Jézus asztalánál“ mondott úrvacsorai beszédei egy kötetben szintén megjelentek, amelyek az igazi kereszténységbe való bemélyedésnek s a Jézus iránt való tiszta szeretetnek egy-egy bizonyságai. Boldog az a nemzetség, mely a Péterfi ajkáról hallotta ezeket előadatni. Te-

metési imádságait és beszédeit soha sem fogja elfeledni a kolozsvári közönség.

Tudományos irányú munkái nagyrészben a „Keresztény Magvető"-ben jelentek meg. A vallásbölcsészet körébe eső dolgozatain kívül sürgette a vallás és tádomány összhangját s hírdette a művészet fönségét. Nagy szolgálatot tett a magyarországi unitárizmusnak Armstrong A. R. „Isten és lélek" című művének a lefordításával. Ezenkívül Marion H. után dolgozta: „Az ember kötelességei és jogai" c. művet, amely középiskoláinkban erkölcstani tankönyvül szolgál. A „Keresztény Magvető"-t ritka pontossággal és nagy lelkiismeretességgel szerkesztette, azt mindig magas nivón tartotta. Lelkésznövendékeink előtt nem csupán a bölcsészeti gondolkozásban, de a szép egyházi szónoklatban is egyik példányképül állott. Szóval, azt a széles munkamezőt, amelyet teljes bizalommal adott át neki egyháza, nemcsak bejárta, hanem mindenütt mélyen szántott s egyéniségének maradandó emlékeit hagyta.

Arra kérjük, hogy tudását és gazdag tapasztalatait értékesítse továbbra is a közügyek terén s ne vegye tőlünk rosz néven, hogy tiszteletünknek és nagyrabecsülésünknek ilyen módon is kifejezést óhajtottunk adni. *V. A.*

Kriza János emlékünnep az unitárius lelkészkörben.

Október 28-án d. e. 11 órakor a lelkészkör díszközgyűlése a kollegium dísztermében tartatott meg a meghivóban közölt tárgysorozattal. Az iskolai daloskör lelket gyönyörködtető éneke után Ürmösi Kálmán szentgericei lelkész lépett a szószékre s mindenkit magával ragadó áhitattal imádkozott. Az apostoli buzgósággal mondott ima hatása alatt lelkünk átérezte a dicső multak minden örömeit és szenvedéseit; kegyelettel adóztunk nagyjaink és jeleseink dicső emlékének, de megtelt szivünk a jövő idők szent reménységével is s ama bizalommal emelkedtünk hitünknek egy örök Istenéhez, hogy áldozatunk és fellángolásainkért meglátjuk vallásunk nagy diadalát.

„Kriza János emlékezete" címen Dr. Boros György egyházi főjegyző, köri elnök olvasott fel. A mi jelesünket, a mi áldott em-

lékezetü költő-püspökünket, a szószék ékesen szóló mesterét, a tanári kathedra fáradhatatlan bajnokát s az ifjuság melegen szerető édesatyját, a tőle már megszokott mély bölcseséggel és a hálás kegyelet édes melegével állította lelki szemeink elé. Mintha láttuk volna megelevenedni ezt a fáradhatatlan jó pásztort, mintha hallottuk volna jó lelkének szerető intéseit s törhetetlen hitének szent biztatásait. Éreztük megújulni azt az édes kötelességet, hogy a nagy püspöknek méltó szobrot emeljünk, mely tanítsa a késő ivadékokat is férfihűségre, édesapai szeretetre, istenfélelemre, emberbecsülésre, hitszilárdságra és törhetetlen s a megpróbáltatások közt is megtörni nem tudó mély vallásosságra. Diszközgyűlés a felolvasó fáradságát élénk éljenzéssel honorálta. Ezzel adózott Péterfi Mihály szentábrahámi lelkész afiának is, ki jóizü humorával mindvégig nagy élénkségben tartotta a hallgatóságot „Visszaemlékezés Kriza János püspökre" c. felolvasásával. Felolvasásának élénk epizódjai mellett imádó szeretettel borult le a kedves ember és áldott lelkü neje emléke előtt és könnyekig meghatottsággal mutatta fel az ifjúság kegyes szivü jóltevőit, a szegényeknek még erejök túlfeszítésével is mindig kész gyámolitóit. Felolvasó annyival is inkább méltóan szólhatott a nagy püspök családjáról, mert szives vendégszeretetüket és jóakaratu támogatásaikat, szegény deák korában, négy éven keresztül élvézte.

Ürmösi Károly a lelkészkör megbizásából, éljenzéstől kisérve, jelentette be a díszközgyűlésnek, hogy a Lelkészkör a Kriza-szobor létesítéséhez teljes erkölcsi és anyagi erejével hozzájárul. Lőrinczi Dénes inditványozza, hogy a felolvasóknak fejezze ki a díszközgyűlés elismerő köszönetét. A fényesen sikerült díszközgyűlést elnök a szereplőket méltán megillető köszönettel zárta be.

A különben igen szépen sikerült ünnepély csak egy porszem azokhoz a fényes érdemekhez képest, melyek a Kriza János nagy püspökünk életéből felénk világitanak, de jól esett leróni azért a hála és kegyelet e parányi adóját azzal az országoshirü és nagynevü jelesünkkel szemben, aki szeretett egyháza igazgatásának fárasztó gondjai mellett is elég időt talált arra, hogy a népköltészet mivelése által halhatatlanná tegye nevét a nemzet előtt is. Élete és müködése arra az időre esik, amikor annyi honfi bánat és keserüség epesztette a lelkeket, de az ő szerető szive olyan szépen megtalálta a módját annak, hogy csendes visszavonultságában, zajtalanul, de eredményesen szolgáljon imádott hazájának. Ott röpködött lelke az annyi honfi vértől áztatott bérceken és völgyeken s összegyűjtötte a „Vadrózsákat", a „Székelyföld elmevirágait", a legszebb népdalokat, melyekben a „dalnok is él" s élni fog minden időben, valameddig a Székelyföldön magyar szó száll az ajkakon. Mi, unitáriusok, büszkék vagyunk a magyar papi család unitárius ivadékára,

aki példa lehet mindenek előtt arra, hogy miképpen lehet egyszerre szolgálni hazát és egyházat. De leginkább érezzük és valljuk nagyságát a pap, tanár és püspök működésében és hatásában s ezért emlékét tiszteletben tartani soha meg nem szününk. Remélni lehet, hogy a „Kriza-szobor" eszméje rövid idő alatt testet ölt. Úgy legyen!

Kiss Aladár.

A Dávid Ferenc-Egylet XXVII-ik közgyűlése.

Tartatott 1911 október 28-án délután 4 órakor Kolozsvárt az unitárius kollegium dísztermében.

Elnök: Báró Petrichevich-Horváth Kálmán, előadó: Dr. Boros György főtitkár. Jelen vannak: Ferencz Józsefné alelnök, Fangh Erzsébet titkár, Gálfi Lőrinc pénztárnok, a választmány tagjai és a helybeli meg vidéki tagok nagy száma.

1. Az ifjúsági énekkar éneke után Nagy Béla segesvári lelkész buzgó imádságban emeli az ég urához a szíveket.

2. Báró Petrichevich-Horváth Kálmán elnök megtartja elnöki megnyitóját, melynek befejeztével nagylelkü adományával, 50 koronával járul a persely-alaphoz.

A közgyűlés az eszmékben bővelkedő szép elnöki megnyitót kitüntető éljenzéssel fogadja. (Közölve van az U. K. 11-ik számában.)

3. Főtitkár, dr. Boros György felolvassa a választmány *évi jelentését*:

Titkári jelentés

a Dávid Ferenc-Egylet 1910—11. évi működéséről.

A mindennapi élet sohasem olyan, amilyennek festi a gondolat. Bármily szabad szárnyon röpked a lélek, a tagokból álló embert, vagy a csoportokból álló társadalmat nem tudja maga után repítni. Mi, emberek, csak lassú léptekkel haladunk s még így is sokat botorkálunk. Ennek nemcsak az az oka, hogy a gondolat és a való-élet között nagy a különbség, hanem főképpen az, hogy a test mozgatására rendelt akarat ritkán tudja elvégezni a reá bizott föladatot.

A Dávid Ferenc ünnepi évében fölszárnyalt gondolatokat nemhogy mind nem, de még részben is csak kevéssé valósítottuk meg. Hiszen az élet oly sok gondot, bajt, bánatot gördít útunkba! Meg aztán nem is vagyunk megszoktatva a kitartásra, s amellett nélkülözzük a nagy célok eléréséhez szükséges eszközöket.

Mégis hibáznánk, ha azt mondanók, hogy elmult egyleti évünk eredménytelen volt. Választmányunk a közgyűlés után megkezdette munkálkodását minden irányban. Kihirdettük a Dávid Ferenc népies életrajzára rendelt pályázatot. Az eredményről külön fogunk beszámolni. Külön füzetben kiadtuk a mult évi közgyűlésen tartott felolvasását Engel Ella kisasszonynak. A lámpával járó jótékony szivü Nightingale Flóra immár több ezer háznál mutatja az útat az emberekkel jóltevésre.

Megkezdettük az Unitárius Közlöny „Tűzhely mellett“ c. rovatát, melyet egyenesen népünk számára szántunk. Nem várt eredményt értünk el. Nemcsak olvasóink, íróink is megszaporodtak. A Tarcsafalvi Albert, Székely Jenő, Demeter Dénes, Deák Miklós s más népies irók mellé sorakoztak Gyallay Domokos, Martosy Béla, Benczédi Pál, Pálos Ákos. Fájó szívvel említjük meg a váratlanul elhunyt ifjú írót: Gál Miklóst. Egy pár községünkben olvasókör alakult s falusi olvasóink száma lényegesen megszaporodott. Immár mindig felül járunk Unitárius Közlönyünkkel a 2000 példányon. Felhívást intéztünk a lelkész és tanító urakhoz, hogy törekvésünkben támogassanak. Csaknem ugyanakkor három lelkész tagtársunk Dávid Ferenc cím alatt megindított egy füzetes kiadványt ugyanilyen szándékkal. Egyletünk minden ilyen törekvést szivesen üdvözöl, csak arra kéri tagtársainkat, hogy erőink elforgácsolásától óvakodjanak, s keressék az útat a közös munkára. Azt hisszük, hogy a Dávid Ferenc-Egylet *Kis könyvtára* az igényeknek meg fog felelni. A „Nők Szövetségé“-nek a vidéken tovább terjesztése volt főtörekvésünk. Erről titkártársam, Fangh Erzsébet teszi meg jelentésünket.

Kolozsvárt rendezett estélyeink és felolvasásaink kitünően sikerültek minden tekintetben. Decemberben rendeztünk egy estélyt a dévai Dávid Ferenc templom javára. 200 koronát juttattunk az alaphoz. Egyletünk gyűjtése ez ideig 624 K 36 fillér.

Márciusban tartottuk a második estélyt nagy közönség előtt, kitünő sikerrel. A nagyszámu közreműködőnek és kedves háziasszonyainknak a leghálásabb köszönettel adózunk. Pénztárunkat tekintélyes összeggel gyarapítottuk.

Tartottunk Kolozsvárt három felolvasást, melyeken theologiai tanáraink mindig nagy közönség előtt foglalkoztak érdekes bibliai és történelmi kérdésekkel. Az ifjúság éneke fölfrissítőleg hatott mindannyiszor

Részt vettünk a háromszéki Dávid Ferenc f. egylet Kriza-ünnepélyén, melyen főtitkárunk felolvasást tartott. Ugyanő a segesvári lelkes fiók-egyletben is előadást tartott s a Nők Szövetsége érdekében ott és Udvarhelyt személyesen eljárt.

Nagy terjedelmü kiadványunk: Az unitárius vallás Dávid

Ferens korában és azután — kedves fogadtatásban részesült. Az eddig elért eredménnyel meg vagyunk elégedve, de a terjesztés hathatós elősegítését kérjük fiók-egyleteinktől. A mivelt közönség ismerete gyarapítására és fogalmai tisztázására nagy szolgálatot tesz az a terjedelmes kötet.

Konfirmációi emlékünkből ebben az évben is 400-nál több példányt küldöttünk lelkész afiaihoz, csekély 12 fillérért darabonként, vagy teljesen ingyen a szegényeknek. Lapunkat is sokaknak indítottuk el ingyen. Kiadványaink ingyen-példányai immár majdnem mind elfogytak.

Meg kell emlékeznünk az év veszteségeiről is. Molnár Sándor ügyvéd, dr. Gálffy Endre orvos, Ádámosi Ferenc alapító, özv. Farkas Józsefné, özv. Gál Sándorné, Biró Lajos és Varga Dénes lelkészek kezdet óta hű tagjai és munkásai voltak Egyletünknek. Emléküket áldjuk s utódaikat kérjük, hogy legyének hozzájuk hasonlók a buzgóságban.

A fiók-egyletekről következő jelentést tesszük:

Az *aranyos-tordai fiók-egylet* működéséről késői jelentésemet, mert titkárunk más körbe távozott, s az adatokat késve szedhettem össze, a következőkben van szerencsém tisztelettel megtenni:

A f. 1911. évben tartottunk egy választmányi ülést Tordán és egy nyilvános felolvasó közgyűlést az aranyosrákosi egyházközségünk templomában.

Számadásunkat polgári év szerint vezetjük.

1910-ben volt a bevételünk	152·06 K
kiadás	104·06 K
Pénztári maradvány ..	48·— K

Összes pénzvagyon 1910 dec. 31-én:

Takarékbetét	684·48 K
Készpénz, mint fenn	48·— K
Összesen	732·48 K

Fiók-egyletünk bejegyzett tagjai száma 105: ebből új tag, kik ez évben csatlakoztak, 20. Most, ez évben, az összes egyházközségeinket bevontuk a tagok sorába. Fájdalom, a bejegyzett tagok közül alig 55—60 tag fizet.

Fiók-egyletünk tisztviselői: Tiszteletbeli elnök: Csegezy László nyug. esperes. Elnök: Csegezy Mihály f. ü. gondnok. Alelnökök: Lőrinczy Dénes esperes, Tóthné, Sigmond Gizella. Pénztáros: Derzsi Domokos áll. tanító, Titkár: Dr. Szathmári Miklós lelkész. A választmány tagjai: Borbély Máténé, Csegezy Mihályné, özv. Létay Domokosné, Lőrinczy Dénesné, Gaál Pálné, özv. Solymossy Miklósné, Varga Dénesné, Velits Károlyné, Dr. Borbély Samu,

Czakó László, Fekete Ferenc, Gaál Pál, Gálffy Zsigmond, Dr. Lőrinczy Ákos, Dr. Balogh György, Gál Miklós, Ádámossy Gábor, Varga Dénes, Székely László, Máté Sándor, Lőfi Béla, Nagy Balázs, Létay Máté, Dr. Pázsint Mihály, Németh István, Nagy Dénes, Csongvay Dénes, Balázs András, Kovács Imre, Ekárt Ferenc.

Legközelebbi közgyűlésünk kimondotta, hogy ezután évenként kettő felolvasó, egy őszi és egy tavaszi közgyűlést szavalatokkal és felolvasásokkal egybekötve fogunk tartani. Valahára remélem, a rendes kerékvágásba zökkenünk s eredményes munkát végezhetünk.

Lőrinczy Dénes,
alelnök.

A *marosköri Dávid Ferenc fiókegyletben* a lefolyt évben tartottunk *egy felolvasóülést* Székelykaálban, amikor méltó komolysággal és fénnyel ünnepeltük Dávid Ferenc születése négyszázadik évfordulóját. Tartottunk *egy felolvasóüléssel egybekötött közgyűlést Szabédon* 1911. évi augusztus hóban, melynek fényét a helyi ifjúsági daloskör közreműködése mellett, különösen emelte Szabó Katinka kisasszony, Nagy Simon és Mátyás Gergely urak szép szavalatai és Gálfalvi Péter székelykaáli tanító úr nagyértékű felolvasása: „Miként nevelje a család és iskola növendékeit, hogy a létért való küzdelemben helyöket megállják".

Az ünnepély befejezése után a közgyűlés tudomásul veszi a titkár jelentését. Ugyszintén a pénztári jelentést a következő főbb tételekben:

Bevétel	1437·45 korona
Kiadás	1403·15 korona
Pénztári maradvány	34·30 korona
Tagdijhátralék 1910 év végéig .	455·— korona.

Megjegyzendő, hogy azon nagy bevételi és kiadási összegek korántsem a tagdíjak nagy mérvben való befizetés ez évben 245 kor. 20 fill. volt, hanem azon körülménynek, hogy a takarékbetét a Nyárádszeredai Takarékból kivétetett és a „Marosvásárhelyi Agrár Takarékpénztár"-ban helyeztetett el, hol ez idő szerint az 14768 számu betéti könyv tanusága **1235** korona van elhelyezve.

Jelenlegi vagyon a tagdíjhátralékokkal együtt **1690 korona.**

Egyletünk tagjai közé beléptek: Hersényi Zoltán, Marosvásárhely, Kiss F. István, Vadad, László Balázs lelkész, Iszló.

Közgyűlés a tagok sorából törülni határozott 12 tagot, akik részint elköltöztek, részint kiléptek.

Pethő Kálmán.

A *küküllői Dávid Ferenc fiókegyletére* nézve is nagy év volt hatásában és munkásságában az 1910-ik év, mint a Dávid Ferenc

ünnepségeknek kiváló ideje. Ama nagy ünnepélyekben, melyek Kolozsvárt és Déván folytak le s amelyeken oly nagy számban vettek részt hazánk és a külföld unitáriusai s más szabadgondolkozású hitfelekezetek képviselői — fiókkörünk tagjai is számosan vettek részt. Ott voltunk első püspökünk szülővárosában s megjelent közöttünk nagy szelleme azokban a lelkes beszédekben, melyek elhangzottak az ünnepi szónokok ajkáról Ott voltunk a dévai várnak romjai között és megjelöltük a szenvedéseknek helyét, mely örök nyugvó helye a nagy szellem testének. Lelkész, tanító aai és világi híveink karöltve munkáltak e nagy évben a lelkiismeret termő mezején.

Mindenik egyházközségben meggyújtatott a világító fáklya, melynek fényénél minden érdeklődő megláthatta első püspökünk életét, világos tanait, mely élet a mi életünk s mely tanok a mi tanaink. Lelkészeink a néppel is igyekeztek megösmertetni a Dávid Ferenc egylet kiadványait s ezek között különösen azokat a füzeteket, melyek a mult évi nagy ünnepélyeken elhangzott beszédeket tartalmazzák.

Örömmel említem meg, hogy ama szép ünnepségeken nagyrabecsült alelnökünk, tisztelendő Gvidó Béla esperesünk vezető szerepet töltött be s feladatát e téren is mindnyájunk örömére s a magyarországi unitárius egyház díszére kiválólag töltötte be.

Tagjaink szaporodtak s mindannyian szívükön hordozták fiókegyletünk ügyeit.

Segesváron külön fiókegylet alakult 50 taggal.

Az anyagiakról pénztárnok aia teszi meg jelentését.

Nagy Béla egyleti titkár felolvassa jelentését s egyben jelenti, hogy egyletünk új tagokkal szaporodott: Bedő Gáborné, Szabó Margit, Désfalvi és Marosi egyh., Halmágyi Samu, Molnár András, Felszeghy Gyula beléptével. — Titkár jelentése felolvasásával egyben lemond titkári állásáról s helyébe Ütő Lajos választatik meg. — Hadházy József beszámol az egylet vagyoni állapotáról, amely szerint: összes bevétel 58 kor. 65 fill. Kiadás 50 kor. 79 fill. Maradvány 7 kor. 86 fill. Pénzalapunk 531 kor. 03 fill.

Lemondásával megüresedett pénztárnoki állás Halmágyi Samuval töltetik be.

Felolvasott Biró Pál m.-szt.-benedeki lelkész.

Jelentésemnek tudomásul vételét kérve, maradok a mélyen tisztelt közgyűlésnek

Nagy Béla, titkár.

A *segesvári Dávid Ferenc fiókegylet* 1911. év január havában alakult meg 50 taggal.

Elnökség: Tiszteletbeli elnök: Végh Ferencné.

Elnök: Ehrenwerth Ignácné. Alelnökök: Márkos Andrásné és

Nagy Béláné. Titkár: Márkos Róza. Jegyző: Márkos Ilona. Pénztárnok: Katona Endre. Ellenőr: Antal József.

Választmányi tagok: György Árpádné, Katona Endréné, Katona Sándorné, Csutak Józsefné, Varga Sándorné, Simén Andrásné, Szabó Józsefné, Csiki Albertné, Szénási Jánosné, Biró Izsákné, K. Kénosay István, Végh Ferenc, Nagy Béla, Márkos András, György Árpád, Katona Sándor, Csiki Albert, Lőrinczi János, Kiss Gábor, Nagy Lajos.

Tagjaink közül eltávoztak: Andrási Árpád és Zakariás Ferenc.

Új tagok lettek: Tana Sámuel és Varga Árpád.

Tartottunk három felolvasó-estélyt, melyek látogatottak voltak. Ezek egyikére sikerült megnyernünk nagytiszteletű dr. Boros György egyházi főjegyző urat, ki a Jézusról tartott nagyon értékes szabad előadást

Számadást ez alkalommal nem mellékelünk, mivel azt csak a polgári év végeztével készítjük el.

Jelentésünk megtétele után maradunk szivélyes üdvözlettel:

Nagy Béláné alelnök. *Márkos Rózsika* titkár.

A *székelykereszturköri Dávid Ferenc fiókegylet* 1910. nov. 1. óta a következő munkásságot fejtette ki:

1910. nov. 16-án *Székelykeresztúron* Dávid Ferenc-emlékünnepélyt tartott. E gyűlés méltó volt hitünk nagy apostolának emlékéhez. Szász András bözödi lelkész gyönyörű alkalmi imája s a Dávid Ferenc emlékét felújító tartalmas egyházi beszéde, Pap Mózes elnök eszmékben gazdag elnöki megnyitója s a Dávid Ferencről tartott szép és lelkes felolvasása, továbbá Fekete József lelkész és Benedek Mihály tanító művésziesen előadott szavalatai a hallgatóság figyelmét mindvégig lebilincselték.

E gyülésen a választmány újraszerveztetett s a gagyvizementi munkakörnek Gálfalvi János gagyi lelkész személyében elnök választatott.

A fiókkör egyébként 3 munkakörre osztva munkálkodott. E körök a ravai, gagyvizementi és nyikómenti.

I. A *ravai* munkakör lelkes és ügybuzgó elnökének köszönhető, hogy e munkakör annyi közönyösség mellett is, amennyiről az „Unitárius Egyház" c. lap „spectator"-a panaszkodik, a vallás-erkölcsi élet ápolásában és terjesztésében buzgó és lelkiismeretes munkásságot fejtett ki. E munkakör 2 gyűlést tartott, egy őszit Bözödújfaluban és egyet Kőrispatakon. Előbbin imát Szász András s a helyi viszonyokhoz találó viszonyokhoz találó egyházi beszédet Molnár Kálmán tartott. Felolvasást tartottak: Molnár Kálmán Dávid Ferencről s Szász András „A mi nagy ünnepünkről". „Dávid Ferenc emlékezete" c. költeményt szavalta Székely Tihamér lelkész.

A nyári közgyűlés f. évi junius 29-én tartatott Kőrispatakon, a templom 100 éves fennállása ünnepélyével kapcsolatosan. Ezen gyűlésen imát és egyházi beszédet Székely Tihamér pipei lelkész tartott, mely után Szász András munkaköri elnök tartotta meg a jubiláris alkalomnak szentelt megnyitó beszédét. Kelemen Sándor helybeli lelkész a 100 éves templom multjából olvasott rövid szemelvényeket, míg Lőrinczi István köri esperes az egyházkör nevében osztozott a hívek örömében s intézett hozzájuk buzdító szavakat. Pap József kőrispataki ref. lelkész a „Könyvek"-ről s azok által nyújtott nemes, lelket építő szórakozásról tartott igen értékes és lebilincselő felolvasást, mely után Árkossy Lenke vargyasi állami tanítónő pompás szavalata s az elnök nehány zárszavával véget ért a gyűlés.

E munkakör tísztikara a következő: Elnök: Szász András bözödi lelkész. Jegyző: Török Ferenc bözödi tanító. Pénztáros: Kelemen Sándor kőrispatakí lelkész. A tagok száma 15—20 körül van.

II. A *nyikómenti* munkakör sem maradt hátra lelkesedésben és ügybuzgóságban. F. évi julius 3-án Firtosváraljún tartott szépen sikerült gyűlést, melyen imát és egyházi beszédet Ehárt Andor csehátfalvi lelkész tartott. Felolvasást tartottak: Kovács Sándorné: „Miért vágyom én a Dávid Ferenc egyletbe?" és Deák Miklós: „Késő bánat" címen.

Szavaltak: Máthé Lajos tanúló és Biró Domokos tanító. Énekeltek quartetben: Marosi Mátyás, Benczédi Ferenc, Péter József és Márkos Mózes. Tartalmas elnöki megnyitó és záróbeszédet tartott Máthé Lajos elnök.

Tisztikar a következő: Elnök: Màthé Lajos lelkész. Jegyző: Boros György tanító.

III. A gagyvízementi munkakör leküzdhetetlen akadályok miatt ez évben nem tartott még gyűlést. Talán a legfőbb akadály az, hogy a mai felette nagy drágaságban nem fogadja el egyik egyházközség sem a gyűlést. Elnök Gálfalvi János. Jegyző Tóth Vilmos.

A fiókkör elnöke: Pap Mózes gymn. ig.-tanár. Titkára: Katona Ferenc lelkész. Pénztárnoka: Geréb Zsigmond lelkész.

A választmány névsora: Pap Mózes, Sándor Jánosné, Deák Miklós, Lőrinczi István, dr. Szolga Ferenc, Gálfalvi Sámuel, Katona Ferencné, dr. Jankovich Pál, Máthé Juliska, Zöld Mariska, Lőrinczy Dénes ny. altábornagy, Szász András, Gálfalví János, Molnár Kálmán, Kökössy Mihály, dr. Elekes Dénes, Fekete József, Benedek Mihály, Bakó Lázárné, Geréb Zsigmond, Katona Ferenc.

Katona Ferenc f. e. titkár.

„*Udvarhelyközi Dávid Ferenc Egylet*"-ünk 1910/11 évi működéséről.

Talán felesleges is jelentenem 1910 11. évben is igyekezett

szivvel, lélekkel, egyesült erővel és testvéri szeretettel megtenni mindent a lobogónkra irt nagy és történelmi név és ahoz fűzött gondolatok kifejezésre juttatására. Célja volt egyletünknek, hogy vezetőket: lelkészeket, tanítókat, jegyzőket — a vidéki élet e szentháromságát — egy tákorban látni, a vallásos hit élet mezején is serkenteni, buzdítani a néppel, a népért. Hogy a nagy és históriai névhez s utódaihoz méltóknak találtassunk csak a mennyire lehetséges, az élőszó és az irás hatalmával mentünk a nagy munkába. Evégkől:

1. 1010. junius 30-án *Karácsonfalván*, a felekezeti küzdelem e tüzpontján tartottunk mindenekben fényesen sikerült közgyűlést, melyen az 1496-ban épült, Sionhegyén fekvő unitárius templomot a zsufolásig megtöltötte nemcsak az unitárius intelligens és földmives közönség, de más felekezetü testvéreink is szép számmal ékesítették az egyszerű s már a hallgatók számára kicsiny templomot. Valóban élet és lélek volt a templom s annak lobogó és zöldfa disze is ezt hirdette. Alkalmi énekek hatását csak emelte a Bölöni Vilmos sz.-udvarhelyi lelkész magas szárnyalásu imája és beszéde (Jer. II. 10. és Márk IX. 24. alapján.)

Elnöki megnyitót alólírott mondott, meleg szivvel köszöntve a saját várában munkatársait és hiveit, nagy vonásokban rajzolta a D. F. 400 éves születése nagy esztendejét. Kádár Lajosné úrasszony és ifj. Sándor Gergely lokódi lelkész szavalataikkal, Szotyory Lajos h.-szt.-mártoni ref lelkész pedig alkalmi felolvasással szolgáltak. Ehez hasonló sikerű volt a nov. 13-án a székelyudvarhelyi unitárius templomban a köri lelkészi egyleltel karöltve rendezett D. F. ünnepélyünk, a midőn Kisgyörgy Sándor esperes ímát. Ürmösi József h.-szentpáli lelkész egyh. beszédet mondott. Az elnöki megnyitót Ajtay János lelk. köri elnök, h.-almási lelkész tartotta, mig Dávid Ferencről Demeter Dénes egyl. elnök, karácsonfalvi lelkész mondott emlékbeszédet. Szavaltak: Rédiger Géza kénosi ifj Sándor Gergely lokodi lelkészek. Énekszólót adott elő Kádár Lajosné órasszony, valamint közreműködött Horváth József ref. kántor és a sz.-udvarhelyi polgári dalegylet.

Úgy a vidéken, mint a székelyek fővárosában rendezett ünnepségeinkre ma is igen-igen sokan emlékeznek vissza a legkedvesebben.

2. De a szó és érintkezés mellett a sajtó szárnyain is igyekeztünk szétvinni nevünket, eszméinket. A lelk. körrel egyetertve kiadtuk az 1911. évi „Ker. Unitárius Naptárt" és a Dávid F. füzetekből 1. és 2. számot. Mindarra, minderre a célra a szellemin kívül meghoztuk áldozatainkat, nem kicsinylendő összegekben nem magunkért, de másokért. Jogosan várnók s reméljük nem csalódunk, hogy ugy egyházunk felsőbbsége, mint a D. F. E. központja

a megkezdett úton tovább folytatni e munkáinkat, segélyezni fog a tőle telhető módon és mennyiségben. Sokat nem kérünk, egész kenyeret nem követelünk, de egy falatot, egy morzsát csak megérdemel mindkét nembeli vállalkozásunk!

3. 1911. junius 22-én a gyepesi egyh.-kézséget kerestük meg, itt is a templomot, bár a nap hajnalán és délelőtti óráiban hatalmas zápor szakadt alá, megduzzasztva nemcsak a patakokat, de mindkét Homoród folyót is, nagy közönség töltötte meg, Péter Ödön h.-jánosfalvi lelkész imádkozott szépen és tartott sikerült beszédet a szeretetről I. János IV. 16. alapján. A jegyzőkönyv szerint: magas szinvonalú, szép megnyitó beszédben az elnöki beszéd, mely az 1910. évi eseményekre kiterjeszkedett, összetartásra búzdított. Deák Róza k. a. és Bedő Albert hom.-keményfalvi tanító szavaltak. Ajtay Jánosné (lelkész neje) sikerült feolvasásban szólott lelkesedve és lelkesítve a nők munkájáról, jelesen Nőszövetségről.

Ezzet kapcsolatban kell megemlítenem, hogy egyletünk aegisze alatt az Unitárius Nőegyletek évek óta tevékenységgel müködtek Almáson, Karácsonfalván és H.-szt.-pálon. Karácsonfalván az E. K. T, által jóváhagyott alapszabályok alapján. Ezen községekben a nőegyletek, úgy Városfalván, H.-Szt.-Péteren és Jánosfalván D. F. zászlója alatt rendeztettek a téli időszakban szépen sikerült felolvasó estélyek, jótékonycélu táncmulatságok.

4. Vátasztmanyának sikerült megoldani a közgyülések ebédideje kérdését. 2 kor.-ban állapította a személyenkénti egyszerü és fényüzésnélkülí ebédek árát.

5. Pénztárnok számadása 1910-ről elfogadtatott s e szerint

Bevétel: . . .	363·03 K
Kiadás: . . .	305·77 K
Készlet: . . .	57·26 K

volt. Vagyonunk, mely átjött 1911-re, 923 K 68 f., előző évinél több 163 K 73 fillérrel. Tagok száma: 127.

6. Könyvtáros jelentése szerint 36 mü 54 kötetben volt kiadva olvasásra. Könyvtár gyarapítását a szakbizottság ajánlja, kimondatott.

7. Az egyl. dalkör vezetéséről soknemü elfoglaltsága miatt Ajtay János lemondott, helyébe karnagynak megválasztatott Vajda Antal h.-városfalvi énekv.-tanító.

Uj tagoknak felvétettek: Kovács Imréné (lelkész neje) H.-Keményfalva és Rédiger Géza lelkész Kénos.

A tisztikar 3 évre a következőképpen választatott meg és pedig egyhangulag: Elnök: Demeter Dénes karácsonyfalvi lelkész. Alelnökök: Kisgyörgy Sándorné úrasszony, Győrfi István h.-szt.-mártoni énekvezér, áll. isk. ig.-tanító. Titkár: Ifj. Sándor Gergely

lókodi lelkész. Pénztárnok: Pál Ferenc oklándi lelkész. Könyvtárnok: Ürmösi József h.-szt.-páli lelkész. Karnagy: Vajda Antal h.-városfalvi énekv., közs. tanító. Tiszt. alelnök: Egyed Ferencné H.-Szt.-Pál.

A választmány a következőkből áll: Ajtay Jánosné H.-Almás, Barabás Dénesné Karácsonyfalva, Deák Mózesné H.-Ujfalu, Demeter Dénesne Karácsonyfalva, Kisgyörgy Sándorné Vargyas, Ürmösi Józsefné H.-Szt.-Pál. — Ajtay János lelkész H.-Almás, Benczédi Mózes tanító Karácsonyfalva, Dombi János lelk. H.-S-t.-Márton, Györfi István tanító H.-Szt.-Márton, Kisgyörgy Sándor esp. lelkész Vargyas, Kovács Imre lelkész H.-Keményfalva. — Könyvtári bizottság: Demeter Dénes lelkész Karácsonyfalva, Gál József lelkész Recsenyéd, Pál Ferenc lelkész Okland, Péter Sándor lelkész H.-Városfalva. Ürmösi József lelkész H.-Szt.-Pál. Egy hely üresség ben.

Midőn jelentésemet röviden ezekben megtenni szerencsés vagyok, kérve annak tudomásulvételét, biztosítom az igen tisztelt központi vezetőséget, hogy az említett nemes gárdával ezután is küzdünk a cél felé s ha Isten velem leend, jelszavam ezentul is az lesz, mint vala: *csak utánam!*

Demeter Dénes,
f.-köri elnök.

A *felsőfehérközi fiókkörünknek* az elmult 1910 év egyházunk nagy esztendeje levén, nagyjaink legnagyobbjának, vallásunk megalapitójának emlékére szenteltetett.

1910. november 13-án Felsőrákoson gyújtottuk meg a megemlékezés fáklyáját, melynek fényt kölcsönzött az az ünneplés, mely Dávid Ferenc 400-os születési emlékünnepével örök fényt és dicső ragyogást szerzett az unitárius hitnek, e hit megalapitójának és követőinek. Erről emlékezett meg Osváth Gábor esperes, elnöki megnyitójában oly meghatóan jellemezve, ecsetelve az ünneplés lefolyását, hogy akik nem vehettek részt, azok is e beszédből némi kárpótlást nyertek maguknak.

Pálfi Ákos áll. isk. tanító a „Dávid Ferenc diadalairól" emlékezett tanulságos és figyelmet keltő felolvasásában. Kelemen István lelkész „Déva vára" — irta Józan M. — című költeménnyel vitt l lekben ama Golgothára, hol az áldó porok nyugszanak a hirdetett eszme által lengetett hant alatt. Osváth Erzsike okl. tanítónő „Szláv apostol" című hazafias költeménynek vonzó és megnyerő szavallata által buzdított vallás és honszeretetre. Árkosi Lenke tanítónő és Osváth Erzsike éneke gyönyörködtette a közönséget, mely éneklést Kiss Károly áll. isk. tanító kisért szép orgonajátékával. Az ünnepély kezdetén Benczédi Pál datki lelkész imádkozott. E közgyűlésen Kiss Aladár pénztárnoki állásáról lemondván, helyette Benczédi Pál választatott meg, aki átvette azonnal a fiókkörnek

439 kor. 57 fill készpénzvagyonát és „Dávid Ferenc persely alap"-nak 6 kor. 50 fill. készletét.

A fiókkör tagjai közé belépett 5 új tag.

1911. május 27-én Hévízen tartatott második látogatott gyűlés, mely Kelemen István felsőrákosi lelkész imájával vette kezdetét. Osváth Gábor esperes elnöki megnyitójában rámutatott ama társadalmi félszegségekre, melyek annyira megnehezítették az élet terheit és elégedetlenekké tették az embereket. Az anyagi romlás mellett nem kevésbé folynak romboló törekvések a lelki élet, a vallásos érzület rovására is. A szabadossággá fajult gondolkozás az iskolai hitoktatások megtámadásával akarja visszatartani az ifjúi szívek hitbeli érzelmének gyarapodását s letépni a kebleknek azt az ékességét, mely egyedül ébreszt tiszteletet és vonzalmat egymás iránt. Az anyagi élet romlása ellen az okos takarékosság és mértékletesség szép erényeit; a vallás erkölcsi élet védelmére a templom és iskola együttes működését ajánlja hathatós eszközül. Benczédi Pál datki lelkész „Veszélyes áramlatok"-ról szólva felolvasásában, hasonlóan a vallás és tudomány egymás elleni küzdelmeire mutat rá; mélyreható kutatásról fejtvén ki, hogy némely gyorsan terjedő és elkapkodott pornografikus, rémregény féle művek menynyire gátolják az emberi lelket magasra emelkedésében, tökéletesedésében. Sajnosan tapasztalható ily törekvés az új nevelésügyi-rendszer tulkapásaiban is, mely miatt nem kap elegendő tápanyagot a gyermeki és ifjúi szív az igaz vallásos érzület nevekedésére s tulmerész és vérmes reményű törekvések által a hit és Isten-tagadás veszélyes áramlatainak tulcsapongásait fokozza s az embert alább sülyeszti hivatásának, rendeltetésének színvonaláról. Ha a dogmatizmus csillaga lehanyatlott is a tisztultabb hitnézetek terjedésével; ha a a klerikális és kongregációs törekvések némi reakciós mozgalmat igényelnek is: de nagy figyelemmel kell őrködni azon, hogy a tisztultabb vallásos hitnézet ne tétessék nehéz próbákra, ne fosztassék meg lélek-nemesítő tulajdonságaitól az ellene zúduló veszélyes áramlatok által.

Péterfi Gyula áll. ig.-tanító vezetése mellett előadott „Istenért és hazáért" című melodráma, megható volt. Az elbeszélő szerepet Szabó András sikeresen oldotta meg, hogy bárkinek csak dicséretére válanék; Imre Blanka és Péterfi Gyula az énekszámokat; Bardocz Béla hegedűn és Sárpátki János áll. isk. tanító harmoniumon a zenei részleteket mindnyájunk gyönyörködtetésére adták elő. Ily előadások egyleti életünk tekintélyét növelik s a rendezett ünnepélyek iránti vonzalmat fokozzák.

Számadás felülvizsgálása rendjén a fiókkör vagyona 456 kor. 97 fillérben állapíttatott meg.

Egy új tag vétetett fel: ezek szerint fiókkörünk tagjainak száma 71. *Osváth Gábor*, fiókköri elnök, *Ütő Béla*, jegyző.

A *háromszéki fiókegylet* elnökei: Szentiványi Miklós kir. tan., nyug. alispán és I. Szász Béláné sepsiszentgyörgyi el. isk. tanítónő.

Választmányi tagok: Özv. Göncz Mihályné, József Lajosné, Vaska Béla, Göncz Mihály, Székely Zsigmond, Végh Benjamin, Hosszu Ferenc, Páll Sándor és József Lajos, ki egyszersmind pénztáros is. Titkári állás: üres. A választmány november hóban fog újra alakíttatni.

Fiókegyletünk tagjainak száma; 77, nem mindnyájan pontos fizetők.

Bevétel tags. járulékokból 1910-ben ..... 238·— K
Kiadás (központba 60%) ..... 142·80 K

Vagyonkimutatás:

1. Takarékpénztárban ..... 456·90 K
2. Kötelezvényen ..... 164·08 K
3. Készpénz ..... 9·28 K

összesen: 630·26 K

A fiókegylet 1911-ben csupán egy ünnepséget rendezett Nagyajtán Kriza János költő-püspök születése 100. évfordulója alkalmából, mely a nagy ember emlékéhez teljesen méltó volt.

Hiszem, hogy a választmány újjáalakítása után eredményesebben fogunk munkálkodni.

József Lajos,
f. e. pénztáros.

Titkár, Fangh Erzsébet fölolvassa a Nők Szövetségének első évi működéséről szóló jelentését:

A Nők Szövetsége I. évi működéséről.

Még mindnyájunknak lelkében él azoknak a nagyszabású, magasztos ünnepeknek emléke, melyeket az elmult év augusztusában boldog emlékü Dávid Ferenc püspökünk születésének 400-ik évfordulójára szenteltünk. E nevezetes eseményt még felemelőbbé tette angol és amerikai hitrokonainknak látogatása. kik ismételten bebizonyították, hogy mint szerető testvérek részt óhajtanak venni minden örömünkben, minden törekvésünkben. Nemcsak ünnepelni akartak velünk, de segítő kezet is nyújtottak nekünk, midőn felszólítottak minket, unitárius nőket, hogy lépjünk be abba a nagy Női Szövetségbe, melynek náluk otthon immár minden unitárius nő tagja s melynek egyedüli szent célja az unitárius vallás propagálása, a hitélet megerősítése.

Örömmel tettünk eleget felszólításuknak, annál is inkább, mert lelkes apostolaik azt is feltüntették, hogy így, velük együtt dolgozva, különösen kivándorolt székely hiveinknek lehetünk

segítségükre, utasítva őket, hogy új otthonukban is keressék fel unitárius hitrokonaikat, kik szerető szívvel, segítő kézzel várják.

Ime tehát a Magyar Unitárius Nők Szövetségének legnagyobb, legfontosabb feladata. Épp ezért küldött a kolozsvári központ szeretve tisztelt elnökünk, Ferencz Józsefné őméltósága kezdeményezésére, még az elmult év december 25-én, mintegy gyönyörü karácsonyi ajándékul, lelkes felhívást az unitárius nőkhöz, szervezkedésre szólítva fel minden hitrokont. Egyúttal tudatta vidéken lakó nőinket, hogy a kolozsvári szövetség megalakult s közölte a tisztviselők névsorát is.

Felhívásunk a vidéken visszhangra talált, bár nem olyan erősre, mint reméltük volt, s Sepsiszentgyörgyről, Székelyudvarhelyről, Székelykereszturról, Segesvárról, Bágyonból, Homoródalmásról kaptunk értékes tudósításokat az ottani nők buzgó munkásságáról.

Legyen szabad az érdekes beszámolókból pár közérdekü sort közölnöm: Bágyonból Kiss Juliska alelnök örömmel tudatja, hogy a Női Szövetség megalakulása után vasárnap délutánonként az állami óvoda helyiségében tartotta összejöveteleit. Mindig elég számosan jelentek meg, hol bibliai felolvasásokat, tanulságos elbeszéléseket és néha szavalatokat is figyelemmel hallgattak és az egyházi énekek éneklését gyakorolták, úgy, hogy már a templomban is, hol nem volt szokásban a nők éneklése, most lelkesedéssel énekelnek a férfiakkal együtt. A Női Szövetség nemes buzgóságának kifejezését adta, midőn a templomban a régi, kopott szószék- és Úrasztala terítőt újjal váltotta fel.

Homoródszentpálról Ürmösi Józsefné tudatja, hogy alakuló gyűlésüket már 1910 decemberében megtartották, megválasztották a bizottságot s a választmányi tagokat, kik között sok falusi asszony is van. Decembertől f. é. április közepéig minden szombaton este volt összejövetelük. Decemberben megható szép karácsonyfa-ünnepélyt rendeztek s januárban vidám táncmulatságot, mely erkölcsileg s anyagilag is nagyon jól sikerült.

Székelykereszturon Lőrinczy Istvánné vezetése alatt *önállóan* működik az „Unitárius Vallásos Estélyeket rendező Egyesület", mely ugyanazt a célt szolgálja, mint a Női Szövetség; munkásságára tehát szintén áldást kérhetünk.

Homoródalmásról Ajtay Jánosné igen érdekes levél kiséretében közli pontos összeállításban 21 kivándorolt atyánkfiának amerikai címét, kérve a központot, hogy juttassuk azt el az amerikai Szövetséghez. A névsorban férfiakkal is találkozunk, mert, mint a levélíró igen helyesen megjegyzi, ezekre is nagyon nemesítő befolyást gyakorolhatna, ha új otthonukban valamely antialkoholista vagy hasonló jótékony egyesület pártfogói körébe

juthatnának. Fogadja Ajtay Jánosné e helyről is a központi választmány hálás köszönetét, hogy végre megtörte népünk oknélküli bizalmatlanságát s megértette velük a nők mozgalmának a célját. A Női Szövetség Homoródalmáson ezenkívül is szép missziót teljesít, fáradhatatlanul dolgozik. De lelkesítést kér a központtól s a Nők Világától, melyben az eszmét állandóan felszínen kell tartani.

Segesvárt a Női Szövetség f. é. február havában alakult meg a következő lelkes tisztikar vezetése alatt: Tiszteletbeli elnök: Végh Ferencné, elnök: Ehrenwerth Ignácné, alelnökök: Nagy Béláné, Márkos Andrásné, titkár: Márkos Róza, jegyző: Márkos Ilona. A tél folyamán négy nagyobb összejövetelt tartottak. A nők között való összetartás különösen a buzgóbb s gyakoribb templomba-járásban nyilvánult. A szövetség egyes tagjai a kórházban felkeresték szegény, beteg hitsorsosaikat, kik között az Unitárius Közlönyt ingyen terjesztették.

A távol Amerikában is érdeklődéssel nézik szárnypróbálgatásunkat, sőt St. Johnné asszony fel is kérte a titkárt, hogy a Washingtonban f. é. október 25-én tartott gyűlésre küldje el magyar testvéreik üdvözletét. Az üdvözlet részletes beszámoló alakjában a központi választmány aláírásával el is ment a kellő időben, sőt a válasz is megérkezett reá, még nem hivatalos formában ugyan, de igen meleghangu levélben, melyben Low Emma kisasszony, az amerikai szövetség elnöke, mond őszinte köszönetet a küldött tudósításért s ismételten kifejezést ad iránt unk való érdeklődésüknek s igaz szeretetüknek.

A kezdet nehézségeivel ime megküzdöttünk, reméljük, hogy a jövőben munkánk könnyebb és eredményesebb is lesz s egy lépéssel újra közelebb jutunk célunkhoz: bensőségesebbé tenni a hitéletet s őrködni idegenbe szakadt asszonyaink, leányaink boldogsága felett.

— A közgyűlés a jelentéseket tetszéssel és megnyugvással fogadja s meleg köszönetet nyilvánít a Választmánynak, a Nők Szövetségének és a fiók-egyleteknek s további kitartó munkára serkenti.

4. Gálfi Lőrinc pénztárnok felolvassa számadását. A választmány a számadást megvizsgáltatta Hadházy Sándor és Kovács Kálmán választmányi tagokkal, akik a köveikező jelentést nyújtották be:

Pénztárnoki jelentés.

Tisztelt Közgyűlés!

Egyletünk *pénztári forgalmáról* jelentésemet a következőkben teszem meg:

Összes bevételünk volt 16387 K 80 f., melyből 12187 K 07 f. a megelőző évről jött át s így a folyó évi bevétel 4200 K 79 f., mely 99 K 35 f.-rel több a mult évi bevételnél.

Kiadásaink összege 2300 K 84 f., mely a megelőző évinél 1177 K 64 f.-rel kevesebb. E kevesebb kiadás oka részint kiadványaink kisebb számában, részint azon körülményben keresendő, hogy egyleti évünk két hónappal rövidebb volt a megelőzőnél.

Az egylet meglevő vagyona 14086 K 96 f., mely összeg a mult évi közgyűlés határozatával tőkésített 11386 K-nál 2700 K 96 f,-rel több. Tekintettel e kedvező pénzügyi helyzetre, választmányunk ajánlja, hogy ez összegből tőkésíttessék alapszabályaink értelmében 370 K befizetett alapító-díj és 210 K, mint a folyó évi bevétel 5 százaléka. Minthogy ez összeg így 11960 K-t tenne ki, ajánlja a választmány, hogy a meglevő Persely-alaphoz is csatoltassék még 34 K s így tőkésíttessék összesen 614 K. Ez ajánlat elfogadása esetén tőkésített alapjaink a következők lesznek:

1.	Brassai-alap	400 K
2.	Hajós János-alap	200 K
3.	Nők Világa-alap	2200 K
4.	Persely-alap	1852 K
5.	Pek Emil Ágost-alap	100 K
6.	Házi-alap	7218 K
7.	Koronabank alap	30 K
	Összesen ..	12000 K

Ezek között egészen új alap a legutolsó, melyet a helybeli Koronabank Részvénytársaság tett s amelyet évi adományaival állandóan nagyobbítni szándékozik.

Bevételeink részletei a következők:

Rendes tagok díjai ..	592 — K;	a megelőző évben volt			700·— K
Előfizetők díjai	260·40 K;	„	„	„	237·60 K
Fiókegyletek díjai ..	670.64 K;	„	„	„	394·60 K
Nyomtatványokból ..	419·33 K;	„	„	„	235·94 K
Kamatokból	557·92 K;	„	„	„	470·62 K
Ajándékokból	134·30 K;	„	„	„	437·90 K
Segélyekből	654·06 K;	„	„	„	628·— K
Estélyek jövedelme ..	341·34 K;	„	„	„	662·76 K
Alapítók díjai	370·— K;	„	„	„	120·— K
A b.-pesti D. F. E. díjai	200·— K;	„	„	„	200·— K
Más címeken	— K;	„	„	„	14 01 K
Összesen	4200·79 K;	a megelőző évben volt			4101·44 K

Segélyek címen azon 500 K áll, melyet egyletünk az egyház pénztárából irodalmi célra kapott és azon 154 K 06 f., melyet a helybeli gyermeknapot rendező bizottság juttatott egyletünknek. Az alapító díjakat a következők fizették: Ádámosi Ferenc Désakna 60 K, Székely László Torda 100 K, Szentkirályi Ferenc Gagy 40 K,

Özv. Farkas Józsefné emlékére Macskási Lajosné Kolozsvár 40 K és Könyves Kálmán Részvénytársaság 100 K.

Kiadásaink részletei:

Nyomda- és postaköltségek	1889·81 K,	a megelőző évben	3024·80 K
Képek díjai	8·81 K,	„ „	44·79 K
Ügykezelés	72·22 K,	„ „	41·29 K
Misszió	— K,	„ „	47·60 K
Tiszteletdíjak	330·— K,	„ „	260·— K
Összesen	2300·84 K,	a megelőző évben	3478·48 K

Á fiókegyletek évi járulékai bevételünkhöz a következő összegek voltak:

Abrudbányai fiókegylet . .	— K,	a megelőző évben	41·80 K
Aranyostordaköri fiókegylet	65·04 K,	„ „	— K
Felsőfehérköri fiókegylet . .	18·— K,	„ „	40·80 K
Hadomszékköri „ . .	142·80 K,	„ „	25·20 K
Keresztúrköri „ . .	80·40 K,	„ „	58·80 K
Küküllőköri „ . .	24·— K,	„ „	16·80 K
Marosköri „ . .	142·80 K,	„ „	79·20 K
Segesvári „ . .	40·— K,	„ „	— K
Udvarhelyköri „ . .	158·40 K,	„ „	132·— K
Összesen	670·64 K,	a megelőző évben	494·60 K

Tisztelettej kérem, hogy jelentésem tudomásulvétele és jóváhagyása után engem a lefolyt év számadásának terhe alól felmenteni sziveskedjenek. Megköszönve egyszersmint tizenhét éven át belém helyezett bizalmukat, hivatalomról lemondok.

Kolozsvár, 1911 október hó 26-án.

Gálfi Lőrinc,
pénztárnok.

Pénztárvizsgálók jelentése.

Van szerencséek teljes tisztelettel jelenteni, hogy a nyert utasítás folytán a Dávid Ferenc egylet pénztáránál és 1910 október 21-től 1911 október 25-ig terjedő időre a számadást megvizsgáltuk. Eljárásunkról az alábbiakban teszünk jelentést.

Bevétel	16.387·80
Kiadás	2.300·84
Maradvány	14·086·96

A maradvány a következőképpen van kezelve:

1. Hajós János-alap	Kolozsvárm. Tkptárban . .		200·—
2. Nők világa-alap	„	„ . .	2.200·—
3. Dr. Brassai Sámuel-alap	„	„ . .	400·—
4. Persely-alap	„	„ . .	1.818·—
5. Házi-alap	„	„ . .	7·100·—

6.	Házi-alap Általános Bankban	1·800·—
7.	Kol. Koronabank-alap Korona Bankban . . .	30·—
8.	Peck Emil Ágost-alap Általános Bankban . . .	100·—
9.	Erzsébet-híd részjegy à 20 kor.	100·—
10.	Készpénzben	338·96
	Együtt:	14·086·96

azaz tizennégyezernyolcvanhat korona 96 fillér.

Úgy a takarékpénztári könyveket, részjegyeket, mint a készpénzt hiánytalanúl megtaláltuk.

A számadás szerint mutatkozik tiszta jövedelem 4200·79 K.

Tisztelettel javasoljuk, hogy a tiszta jövedelemnek 5%-át, 210 koronát és ezenfelül még 34 koronát az alaptőkéhez méltóztassék csatolni, hogy így ezen 244 korona emelkedéssel az alaptőke 12.000 koronára növekedjék.

Az eddigi szokáshoz híven, tisztelettel javasoljuk, hogy a tiszta jövedelem 5%-a, 210 korona a titkárnak és 5%-a, 210 kor. pedig a pénztárnoknak adassék tiszteletdíjul.

A mélyen tisztelt Választmánynak

Kolozsvárt, 1911 október 25-én

alázatos szolgái:

Kovács Kálmán, választmányi tag. — *Hadházy Sándor*, választmányi tag.

Miután mindent rendben találtak, a választmány elfogadásra ajánlja a számadást.

Sajnálattal jelenti a választmány, hogy Gálfi Lőrinc a pénztárnokságról, melyet 17 éven át nagy buzgósággal vitt, lemondott, de reméli, hogy a közgyűlés óhajának engedni fog és továbbra is megtartja.

A közgyűlés lelkes tüntetéssel kéri föl Gálfi Lőrincet, aki a kérésnek engedett.

— A közgyűlés tudomásul veszi a számadást, azt határozattá emeli, Gálfi Lőrinc pénztárnoknak köszönetet nyilvánít s örvend, hogy állását továbbra is megtartja. Az új alapítóknak köszünetét jegyzőkönyvileg is kifejezi. A tőkéhez csatolásra rendelt a jelölt címeken 244 koronát, titkárnak és pénztárnoknak 210—210 koronát, mint a jövedelem 5%-át.

5. Főtitkár jelenti, hogy a Választmány pályázatot hirdetett Dávid Ferenc népszerű életrajza megírására és kitűzött 100 korona pályadíjat. Beérkezett 2 pályamű. 1. Inkább öt szót értelemmel stb., 2. Dávid Ferencet ismerve stb. jeligével.

A pályaműveket Kozma Ferenc alelnök, Kelemen Lajos és Tarcsafalvi Albert megbírálták és a jelentést megtették.

Minthogy a pályadíj nem adható ki, a Választmány javasolja, hogy a 2. sz. pályamű írójának, ha jelentkezik, adassék 50 korona jutalom, s a szükséges módosítások után az Unit. Közlönyben rendre ki fog adatni. A másik mű íróját dicséret illeti. A jeligék felbontását csak abban az esetben ajánlja, ha az illető írók jelentkeznek. Határidőül kitűzetett f. évi december 1. napja, s ha eddig nem jelentkeznek, a jeligés levélkék meg fognak semmisíttetni.

Egyben felhatalmazást kér, hogy a nép számára esetleg megbízás útján írathassa meg Dávid Ferenc életrajzát.

— A közgyűlés a jelentést tudomásúl veszi s hozzájárul, hogy a 2. sz. pályamű írójának 50 korona jutalom adassék, s műve a jelzett módon kiadassék. Fölhatalmazza a választmányt, hogy belátása szerint gondoskodjék a Dávid Ferenc népies életrajza megíratásáról.

6. A titkár jelenti, hogy a választmányból sor szerint ezúttal kilépnek: Nagy Gyuláné, Fanghné Gyujtó Izabella, Ürmössy Jenőné, Benkő Mihályné, Sincki Julia, Csifó Salamon, Iszlai Márton, Hadházy Sándor, dr, Mikó Imre, dr. Lukácsi József.

A közgyűlés a kilépő tagokat egyhangulag újra megválasztja.

8. Morvay Ilona k. a. felolvasást tart a nőemancipáció kérdéséről.

A kedvesen előadott, tartalmas és okos felolvasást a közgyűlés nagy figyelemmel hallgatja és felolvasónak elismerő köszönetet nyilvánít.

Ezek után elnök a gyűlést bezárta.

NŐK VILÁGA.

Az Ambrus Mariska köszönete. Választmányunk egyik kedves tagja, Benkő M.-né őnagysága, a nyáron megismerte Ambrus Mariskát, s nagyon megtetszett az egyszerü székely leány, mert szorgalmasan végezte dolgait s amellett minden gondja beteges édesanyja volt, aki Parajdon lakik. Mariska valahogy megkapta az Unitárius Közlöny néhány számát s elpanaszolta, hogy régóta nem jutott új számhoz, pedig ő olyan boldog, ha unitárius dolgokról hall. A B M.-né őnagysága megbízásából elláttuk Mariskát Közlönynyel, imakönyvvel s más olvasmánynyal. Köszönetét ide nyomtatjuk azért, hogy mások is, akik hasonló sorsban vannak, fordúljanak jószivü nőinkhez, mert a segítség nem fog elmaradni.

Mélyen tisztelt Szerkesztő úr!

Hazaérkezvén a szomszédos falukról, hol rokonokat voltam látogatni, itt találva az Unitárius Közlönyökről szóló szelvényem, első dolgom postára menni. Elhozván, nagyon megörültem a szeretetteljes ajándéknak. Igazán nem találok szavakat hálám kifejezésére, szeretetteljes figyelmökért.

De valahányszor a kedves imakönyvre pillantok, mindannyiszor egy-egy halk fohászt küldök az Egek Urához, hogy az isteni gondviselés tegye naggyá és erőssé hitünket és egyházunkat. És hogy az Unitárius Közlönynek minél tökb előfizetője legyen, amelynek ezután én is hű olvasója akarok és fogok maradni. Parajd, 1911 okt. 22. Mély tisztelettel: *Ambrus Mariska*, Mester-utca.

Egyházi és iskolai mozgalmak.

Az új évre mindenik olvasónktól várunk egy új nevet. Szeretnők, ha egyenesen tagtársnak vehetnők föl, de köszönettel fogadjuk a nevet csak azért is, hogy küldhessünk mutatványszámot a lapunkból.

Füzesgyarmaton dec. 10-én lesz a torony és a harangok fölavató ünnepélye. Füzesgyarmati hiveink nagyszerű áldozatokkal valósitották meg régi óhajukat. Boldogok voltak midőn az első harangszót meghalották. Most már révbe jutottak teljesen és dicsőséget szereztek az unitárius névnek, melyhez nagy kitartással ragaszkodtak. Lelkészük Kiss Sándor meg lehet elégedve az elért sikerrel.

Házasságok. Dr. Hatala Péter ny. egyetemi tanár, egyh. tanácsos fia, dr. zborai Hatala Péter december 2-án tartja esküvőjét Déván, fogarasi Pap Máriával, Pap Jenő dévai törv. elnök és neje bájos leányával. — Árkosi Tamás fogarasi jeles ifjú lelkész házassági frigyre lépett Bedő Gizi kisasszonnyal, Bedő Ferenc körigondnok kedves, nevelt leányával. Az egyházi áldást Benczédi Pál datki lelkész adta a kedves párra.

Bartók Géza polgárdi lelkész nov. 12-én köszöntött be Várfalvára új állásába. Továbbra is kisérje siker. Polgárdiba Keresztesi Dénes küldetett — Hom-keményfalván okt. 8-án köszöntött be Marosi Márton.

Az amerikai unitárius egyházakban 14 nőlelkész működik, kik közül 6 férjnél van. Kettő van Chicagoban, a többi kisebb helységben.

Iszlai Márton nyugalomba vonult. A búcsura később kerítünk sort.

Az E. K. Tanácsba újonnan beválasztott tagok teljes névsorát közöljük, minthogy mult számunkból több név kimaradt: Dr. Bedő Albert, Benkő Mihály, Daniel Lajos, Gyulay Árpád, Kisgyörgy Sándor, dr. Nyiredi Géza, Varga Dénes, Veress József, Kelemen Albert, László Domokos, Lőrinczy Dénes.

Báró Kemény Árpád volt főispánt, az erdélyi részek egyik legvagyonosabb, szellemiekben egyik leggazdagabb férfiát, az Erdélyi Református Egyház egyhangú lelkesedéssel főgondnokká választotta a báró Bánffy Dezső halálával megüresedett helyre. Nagyszabású székfoglalójában a független gondolko-

zású, bölcs tapintatú és vallásos érzésű ember nyilatkozik meg. Büszkeséggel gondolunk főiskolánk egykori kitünő növendékére s kivánunk részére sok diadalt a magas egyházi álláson.

Elhunytak. *Máray* Lajos ny. laboratóriumi igazgató, egyháztanácsos, a budapesti unitárius egyházközségnek több évig buzgó munkássa Budapesten 54-ik évében. — *Csiki* Dénes Székelykeresztúrt nov. 16-án 60 éves korában

Csegezy László. Lapunk zárta után érkezik a szomoru hir, hogy papi karunk nesztora, a mult idők typikus alakja, a mindig szellemes és előkelő gondolkozásu Csegezy László elhunyt 92 éves korában Bágyonban.

Köszönetnyilvánitás. Dr. Kozma Jenő fővárosi ügyvéd, a mult évben elhunyt Kozma Gyula kiváló igazgató fia, a datki unitárius egyházközség céljaira 100 (egyszáz) koronát ajándékozott. A nemesszivü adakozó fogadja az egyházközség hálás köszönetét. Datk, 1911. évi november hó 6. *Benczédi Pál,* unitárius lelkész.

A budapesti Dávid Ferenc Egylet folyó év november 18-án tartotta meg rendes havi felolvasását. Dávid Ferenc emlékének szentelte az első felolvasó ülést. Dávid Ferenc életét dr. Kiss Ernő főgymnáziumi tanár ismertette, megemlékezve Dávid Ferencről, mint aki a hitben képviselte a renaissance kort, hirdetve a hitben is a haladás és fejlődés éltető hatását. Józan Miklós szép imával kezdte meg az estélyt és „Szabadság" című fenséges ódájának érzésteljes elszavalásával végezte be. Az idei felolvasó ülések sorozatát Ürmössy Miklós elnöki megnyitójával indította meg, ismertetve a jelenkor vallásos mozgalmait és ismertetve az unitárius egyház álláspontját. Az estély énekrészét Krausz Gusztávné szolgáltatta. Brahms „Dal"-át és Rheinberger „Imá"-ját énekelte Krausz Gusztáv orgonajátéka mellett. A jól sikerült felolvasó ülés után vacsora volt, hol az Egylet tiz éves fennállását és egyik alapitóját és szervezőjét, dr. Boros Györgyöt ünnepeltük. *U. L.*

A budapesti Dávid Ferenc ifjúsági kör november 19-én Kriza emlékünnepet tartott. Balogh Sándor elnök tartotta megnyitóját, megemlékezve arról, hogy a második évet kezdjük meg a mi nappal. A jelenvoltak ezután a XIII. zsoltár első versszakát énekelték József Dezső harmonium kisérete mellett. Kriza püspökről Józan Miklós esperes emlékezett meg, ismertetve őt mint az ifjúság barátlát, mint egyházunk nagy fiát és mint költőt. Máthé Lajos Kriza: „Erdősvidék" című költeményét szavalta és József Dezső saját: „Messze távol tőled" című szép költeményét mondta el. A jól sikerült ülést XC. zsoltár első versszakának eléneklésével fejezték be a szép számban jelenvoltak. *U. L.*

A Dávid Ferenc Egylet keresztúri fiókja Tarcsafalván nov. 22-én igen szépen sikerült gyűlést tartott. Lelkesedés a közönség részéről is nagy volt, papok, tanítók és az értelmi osztály szép számmal jelent meg, nők, férfiak egyaránt. A tarcsafalvi híveink is nagy buzgósággal vonultak fel s a szomszéd egyházközségeink is képviselve voltak. Szereplőink egytől-egyig köztetszésre és közelismerésre méltóan szerepeltek. A sikeres ünnepély után a gyülésünket szintén nagy érdeklődés mellett tartottuk meg Elnöki megnyitót tartott Pap Mózes igazgató; prédikált Taar Géza lelkész; szavaltak Fekete József lelkész, Pap Irma urnő, Szentpáli János ifjú; felolvasott dr. Szolga Ferenc; quartettet énekeltek Benczédi Ferenc, Erdős Mihály, Marosi Mátyás és Péter József tanítók.

Az amerikai unitárius lelkészek közül kettő van alkalmazva a hadseregnél mint tábori pap, egy az Egyesült-Államok senatusának, egyik Massachusets állam senatusának lelkésze, több egyetemi tanár, egy Japánban van mint missionárius.

Dr. György János kilépett az unitárius egyházból. A kolozsvári ref. Egyházi Ujság szerint református lett, mert ez ujság ezt irja 9-ik számában: „A

magunk részéről, amidőn e helyen megemlékezünk róla, egészen eltekintünk attól, hogy a mi egyházunk kebelébe tért át, már annyival is inkább, mivel hisszük, hogy azok a reformtörekvések, amelyekért az unitárius egyház kebeléből kilépett, nálunk még kevésbé vihetők keresztül s így valószínű, hogy nyughatatlan lelke itt sem log megpihenhetni, közöttünk sem fog elhelyezkedni". Kilépését „Mégis mozog a föld" cím alatt írt magyarázatában igazolni igyekszik. Minthogy a cikket több lap közölte, mi ezuttal semmi észrevételt nem teszünk.

Az amerikai unitáriusok 1909-ben 12, 1910-ben 11 új gyülekezetet alapítottak és rendeztek be.

Mindenkinek érdekében áll, hogy az Unitárius Közlöny előfizetői szaporodjanak, mert ahozképest nő a lap terjedelme és tartalma. Ha a mai olvasók kétszeresét elérhetnők, mindeník számát megbővítve adnók

Kriza-album. Néhai Kovács János Kriza emlékére albumot adott ki, mely az egyszerű és nagy püspökről sok értékes cikket, költeményt foglal magában s az 1882. évi Kriza-ünnepek lefolyását, beszédeit, üdvözleteit tartalmazza, Az album megmaradt példányai 1 koronáért kaphatók Kelemen Lajos egyházi levéltárosnál (Unitárius kollégium, Kolozsvár).

Kerestetik megvételre Kanyaró Ferenc „Unitáriusok Magyarországon" aranyosrákosi Székely Sándor „Unitárius vallás története". Lapunk szerkesztősége az értesítést elfogadja a további fölvilágosítást megadja.

Új doktorok. Egyed József ügyvédjelöltet jogtudományokból és dr. Elekes Domokos államtudományi doktort szintén a jogtudományokból doktorrá avatták Kolozsvárt nov. 25-én a Ferencz József tud. egyetemen. Mindkettő főgymnasiumunkban végzett. A két jeles fjút melegen kászöntjük s kívánjuk, hogy az élet iskolájában is ily sikeresen állják ki vizsgáikat.

Ha kedveskedni akar valakinek egy jó és hasznos könyvvel, melegen ajánljuk: Az unitárius vallás Dávid Ferenc korában és azután c 200-nál több oldalra terjedő könyvet Írták: id. Dániel Gábor, Fekete Gábor, Ferencz József, bárő Petrichevich Horváth Kálmán, dr. Boros György, Csifó Salamon, Gálfi Lőrinc, Szinte Gábor, Borbély György, dr. Borbély István, Borbéty Ferenc, dr. Tóth György, Kiss Sándor, dr. Gál Kelemen, Percelné Kozma Flóra, Carpenter igazgató, Pap Mózes, Tarcsafalvi Albert. *Ára 3 kor.*

Bedő Gábor magyarsárosi lelkész elhunyt váratlanul családja, hívei és egyháza mély bánatára 27 éves korában. Tehetséges, munkás ifjú volt. Temploma újraépítésén teljes lélekből fáradozott. Nagy veszteség egyházunknak.

Az egylet pénztárába f. évi junius 18-tól nov. 18-ig rendes tagsági díjat fizettek: Iszlai Gábor Kakasszék, Török Árpád Erzsébetváros 911-re, Mátéfi Andrásné, László Sándorné Szentábrahám 910-re, Raffaj Zsigmond Verespatak 911-re, Pap Sámuel 909—910-re, Buzogány József Lupény 910—911-re, Albert Lőrinc Bölön. Magyari Mihály, Szilágyi József, Tischler Mór Kolozsvár 911-re, Zoltán Albert 908—911-re, László Sándor Dombovár 908 - 909-re, Gróf Lajos Marosvásárhely 905—915-re, Péter János Nagyenyed 911-re, Biró András Kide 908—912-re. — Előfizetői díjat fizettek: Gálfi Tamás Vingárd, Fazakas Tamás Aranyosgerend 911-re, Pap

László Brassó 910 - 911-re, Boros Péter Bonyha 909—911-re, Ürmössy Kálmán Rörmöcbánya 910-re, Veress Béla Topánfalva 912-re, Thorockay Vencel Guraszáda 911-re. — A keresztúrköri fiókegylet pénztárába fizettek: Sándor Jánosné Székelykeresztúr, Boros György Kobátfalva, Katona Ferenc, Simon Zsuzsa Martonos 909—910-re, Borbély Sámuel Székelykeresztúr, Ozsvát Áron Kobátfalva 910—911-re, Göncz Károly Szentmiklós 909—911-re, József János Firtosváralja 909-re. — A küküllőköri fiókegylet pénztárába fizettek: Unitárius Egyházközség, Bedő Gábor, Bedő Gáborné, Szabó Margit Magyarsáros 911-re. — A marosköri fiókegylet pénztárába fizettek: Nagy Benedek Nyárádszereda 911-re, Kelemen Árpád Székelykál 908—910-re, Bartalis József, Bartalis Józsefné Csíkfalva 909—910-re, Csinádi Jánosné Nyárádszereda, Fazakas Lajos, Fazakas Lajosné Nyárádszentmárton 910-re, Unitárius Egyházközség 907—910-re, Bedő Zsuzsika Marosjára, özv. Herszényi Bálintné, Kelemen Albert, Kelemen Albertné, Csongvai Lajos, Schuller József, Csiki László, Mikó Árpádné, Herszényi Zoltán Marosvásárhely 911-re, Rédiger Béla 910—911-re, Unitárius Egyházközség Msrosszentkirály 910-re, Horváth Miklósné, dr. Sárkány Miklósné Marosvásárhely 911-re, Gálfalvi Péter Székelykál 909—910-re. Ezeken kivül a megelőző nyugtázásból tördelési hibából kimaradtak volt a következő befizetések: Nagy Benedek Nyárádszereda 910-re, Muszka András 909—910-re és ifj. Mátyus Ferenc Székelykál 909-re. — Alapitói díjban a Könyves Kálmán részvénytársaság Bupapest fizetett 100 K-t. Az U. K. céljaira ajándékozott Raffaj Zsigmond Verespatak 1 K-t, irodalmi célokra a Magyarországi Unitárius Egyház 500 K-t és az egylet Perselyalapjához br. P. Horváth Kálmán egyleti elnök 50 K-t. Fogadják e helyen is az egylet köszönetét. Kolozsvár, 1911. november hó 18-án. *Gálfi Lőrinc*, pénztárnok.

Szerkesztől üzenetek. *Egy unitárius egyetemi hallgatónak.* Köszönettel vesszük szives tudósítását. Jövőre is kérjük. Nagy szolgálatot tenne, ha az un. egyet. hallgatók névsorát közölné szerkesztőségünkkel. A D. F. E. ifjúsági köre érdekében nem volna szives fölkeresni? *N. I.* Levél ment. A választ várjuk. *Többeknek*, akik Gy. J. iránt érdeklődtek, egy angol közmondást idézünk: aki nem akar megváltatni, azt a Jézus sem válthatja meg. *Minden olvasónak.* Hozza meg azt a csekély áldozatot, hogy *egy levelező-lapon* küldje be legalább egy olyan *unitárius ismerőse nevét*, akinek az Unitárius Közlöny nem jár. *K. A.* Közölni fogjuk. Köszönjük és kérjük szives türelmét. *B. G. J. kisasszonynak.* Köszönjük. Levelet fogunk irni. *B. E. Sz. u.* Érdekes cikkéről később intézkedünk. *Nőolvasónak.* Egyik nőmunkatársunk végére járt s tényleg úgy van, ahogy ön értesült, Jakab Géza kolozsvári női szabó hitrokon. Ha az nem volna is, többek tapasztalata szerint megbizható szakember. *Pálos Ákos*: kiszedve, az új évire maradt.

Szives kérelem. Tisztelettel kérem azokat, kik új verskötetem iránt érdeklődnek, hogy előfizetéseiket december 12-ig szíveskedjenek beküldeni, vagy legalább szándékukat bejelenteni. A kötetet Karácsony előtti napokban szétküldöm. Kolozsvár, 1911 nov. 30. Tarcsafalvi Albert.

A hódmezővásárhelyi templom jóltevői.

A hódmezővásárhelyi unitárius gyülekezet 2 év óta épülő templomában f. évi október hó 20-én volt az első istentisztelet, úrvacsoraosztással egybekötve. Kórházban fekvő kántorunk helyett a teendőket Ivánka Zoltán ref. főgimnáziumi zenetanár, Darabos Lajos ref. főkántor és Nagy Margit h. kántor-tanitónő látták el.

A megnyitó istentiszteleten a város közönsége nagy számmal vett részt. Orosháyai afiai Szilágyi levita vezetése alatt 16-on jelentek meg.

A templom 55.000 K.-ba került. Ez összeghez 40.000 K-át az egyházi Főtanács, téglát, cserepet és homokot 7.900 K. értékben Kanács József gondnok és neje Czimmermann Anna afia adtak. A gyönyörű kivitelű úrasztalt, terítőt, abroszt, kehelytakarót és keresztelő-asztalterítőt Kovácsné úrasszony készítette 870 K. értékben. Az „Unitárius Közlöny" olvasói már 20 év óta ismerik a Kovács családot. Szükségtelennek tartok minden elismerő és dícsérő szólamot. A számok beszélnek helyettem. Egzházközség készülő monografiájában majd érdemük szerint lesznek méltatva.

Ezüst kenyérosztó tányért a 92 éves Figura „nénénk" 50 K., kenyértartó tálat 20 K. Dr. Vámos Jenőné afia ajándékoztak. Az Úrasztalára egy kő virág vázát özv. Barabás Ferencné 110 K., alája terítőt Kakovay Emma (r. kath.) adtak. A magában is szép Úrasztalnak ez az egyedüli dísze, tele virággal, amit Jézus is annyira szeretett . . .

A főbejárat 2 falában levő 2 drb. márványtábla Kiss Bertalan temetkezési intézettulajdonos (izr.) ajándéka, 180 K. A főbejárat fölötti ablakot Bánfi Máté és neje afiai készíttették, 200 K. Gúlyás János és neje afiai keresztelő kannát adtak 50 K. értékben. A református vallásuak közül Kristó Pál 60 K., Hésső Pál 10 K-át adtak. A megnyítás alkalmával úrvacsora bort Bokor András ref. vallásu polgártársunk adott. Id. Sándor Gergely Derzs és Péter Sándor Marosfalva 4—4 K.-val emlékezetek meg alföldi testvéreikről. Hiveink önkéntes adománya 1000 K., az Angol Unitárius Társulaté 496 K., a budapesti egyházközségé pedíg 500 K.

Az adakozók között vannak nehányan, akik nevüknek elhallgatását kivánják. Ezek közé tartozik Dr. Ormos Jenő jogtanácsos afia is, aki évek hosszu sora óta intézi az egyházközség mindennemű jogi ügyeit ingyen. A templomépítéssel kapcsolatos iratokat és szerzedéseket is ő látta el és készítette díjtalanúl. Természetesen az egyházi Főtanácsnak nem tagja. Iliába, csak magas az a Királyhágó! . . .

A templom felszentelését — ha egyáltalán lesz — 1912 junius hó valamelyik vasárnapjára tervezzük. Annak idején majd tájékoztatjuk leendő vendégeinket. De előre kérjük őket arra, hogy mindent vegyenek úgy, amint van. Akik délibábot akarnak látni: csalódni fognak. Akik azonban a külsőségek hiányossága mellett keresik a valódi magyar léleknek valódi megnyílatkozását: reméljük, meg is találják.

Hálás köszönet mindazoknak a testületeknek és egyeseknek, akik valamivel hozzájárúltak az első teljesen felszerelt alföldi unitárius templom fölépítéséhez. *Barabás István*, lelkész.

Telefon sz. 549. ✠ Alapítva 1860.

Gámán J. Örököse

könyvnyomdája

Kolozsvárt, Kossuth Lajos-u. 10. sz.

Van szerencsém a n. érdemű közönség b. figyelmét felhívni a mai kor kívánalmainak megfelelőleg berendezett és villanyjáratú gépekkel ellátott

könyvnyomdámra

Költséget nem kimélve, könyvnyomdámat a legmodernebb betűfajtákkal és diszítményekkel gazdagítottam, úgy, hogy a legkényesebb igényeknek megfelelhetek. Ezenkivül a legnagyobb áldozatokkal

hangjegyekkel

rendeztem be. A közönség pártfogását kérí kiváló tisztelettel

Gámán J. Örököse.